

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT
„ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris
CZU: 378.091:62(043.3)

DANILA VICTORIA

**STRATEGII EDUCAȚIONALE DE FORMARE A VALORILOR
SOCIOCULTURALE LA STUDENȚII PROGRAMELOR DE
STUDII INGINEREȘTI**

**Specialitatea 533.01 Pedagogie universitară
Teză de doctor în Științe ale educației**

Autor

DANILA Victoria

Chișinău, 2025

© Danila Victoria, 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în română, engleză și rusă).....	4
LISTA ABREVIERILOR.....	7
Lista tabelor.....	8
Lista figurilor.....	9
INTRODUCERE.....	10
1.REPERE TEORETICE PRIVIND VALORILE SOCIOCULTURALE	
1.1.Repere epistemologice de definire a conceptelor de patrimoniu, cultură și valori.....	19
1.2.Valorile socioculturale ca surse fundamentale pentru dezvoltarea profesională a studenților.....	32
1.3.Cultura organizațională și sistemul de valori socioculturale în învățământul universitar.....	41
1.4. Concluzii la capitolul 1.....	45
2. CADRUL METODOLOGIC AL DEZVOLTĂRII VALORILOR SOCIOCULTURALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR	
2.1. Aspecte metodologice ale strategiilor educaționale privind dezvoltarea valorilor socioculturale în învățământul universitar.....	46
2.2. Formarea valorilor socioculturale în învățământul universitar.....	55
2.3. Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti	69
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	80
3. COORDONATA EXPERIMENTALĂ DE VALORIFICARE A STRATEGIILOR EDUCAȚIONALE DE FORMARE A VALORILOR SOCIOCULTURALE LA STUDENȚII PROGRAMELOR DE STUDII INGINEREȘTI	
3.1. Designul experimental al cercetării valorilor socioculturale.....	83
3.2. Valorificarea strategiilor educaționale de formare a studenților programelor de studii ingineresti	95
3.3. Evaluarea eficienței demersului investigativ-experimental al formării valorilor socioculturale în învățământul universitar.....	116
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	130
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	132
BIBLIOGRAFIE	136
ANEXE	
Anexa 1. Descrierea niveluri de cultură prin diverse modele.....	155
Anexa 2. Referențial valoric al programelor de studii ingineresti.....	159
Anexa 3. Fișa de observație CARTFIR.....	160
Anexa 4. Fișa interviului	161
Anexa 5. Chestionar de evaluare a strategiilor educaționale de formare și promovare ab valorilor socioculturale.....	163
Anexa 6. Sarcinile individuale ale etapei de formare a experimentului pedagogic: materialele promoționale și logotipurile organizațiilor necomerciale din Republica Moldova.....	164
DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	167
CURRICULUM VITAE.....	168

ADNOTARE
Victoria DANILA

Strategii educaționale de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti, Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău 2025

Structura tezei include: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 284 surse, adnotare (în română, engleză, rusă), lista abrevierilor, 169 pagini, 22 de tabele, 31 figuri, 6 anexe. Publicații la tema tezei: 19 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: valori socioculturale, patrimoniu, strategii educaționale, învățământ universitar, educație durabilă, curriculum universitar, competențe, model pedagogic, transfer de cunoștințe.

Scopul cercetării: determinarea reperelor teoretice ale strategiilor educaționale privind dezvoltarea valorilor socioculturale, elaborarea și validarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti.

Obiectivele cercetării: studiul abordărilor teoretice ale valorilor socioculturale prin elucidarea conceptelor de valoare, patrimoniu, cultură, cultură organizațională; conceptualizarea rolului valorilor socioculturale, ca factor esențial în dezvoltarea profesională a personalități competitive, în cadrul educației durabile; elaborarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti; valorificarea rezultatelor aplicării Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti; elaborarea concluziilor generale și a recomandărilor metodologice privind aplicarea strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale, a studenților programelor de studii ingineresti.

Noutatea și originalitatea științifică constă în conceptualizarea sistemului de valori socioculturale, definite de elemente ale patrimoniului și culturii în formarea profesională a studenților la programele de studii ingineresti; elaborarea și validarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti în perspectiva valorificării strategiilor educaționale în procesul de formare universitară.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice includ dezvoltarea unui concept integrat al valorilor socioculturale în cadrul programelor de studii ingineresti, bazat pe elemente definitorii ale patrimoniului și culturii. Acestea au fost fundamentate prin cercetări teoretice și empirice, conducând la elaborarea și validarea unui Model pedagogic inovativ, ce facilitează formarea valorilor socioculturale ale studenților.

Semnificația teoretică a cercetării se referă la consolidarea teoretică a noțiunilor de valori socioculturale; patrimoniu cultural; strategii educaționale; educație durabilă; determinarea tipurilor de strategii educaționale cu aplicații în formarea valorilor socioculturale la studenți; descrierea referențialului de formare a valorilor socioculturale pentru o educație durabilă a studenților programelor de studii ingineresti.

Valoarea aplicativă a cercetării este justificată de stabilirea strategiilor de formare a valorilor socioculturale; validarea componentelor Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, elaborat și propus spre implementare; validarea rezultatelor experimentale ale procesului de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti în baza etapelor experimentului pedagogic.

Implementarea științifică a rezultatelor s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și studii experimentale, desfășurate cu studenții programelor de studii ingineresti din cadrul Universității Tehnice a Moldovei și al Universității Libere Internaționale din Moldova.

ANNOTATION

Victoria Danila

Educational strategies for training sociocultural values in engineering students, Doctoral thesis in educational sciences, Chisinau 2025

The structure of the thesis includes: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography from 284 sources, annotation (in Romanian, English, Russian), list of abbreviations, 169 pages, 22 tables, 31 figures, 6 annexes. Publications on the topic of the thesis: 19 scientific papers.

Keywords: sociocultural values, heritage, educational strategies, university education, sustainable education, university curriculum, competencies, pedagogical model, knowledge transfer.

Research purpose: determining the theoretical benchmarks of educational strategies regarding the development of sociocultural values and developing and validating the Pedagogical Model for the formation of sociocultural values of students of engineering study programs.

Research objectives: study of theoretical approaches to sociocultural values by elucidating the concepts of value, heritage, culture, organizational culture; conceptualization of the role of sociocultural values, as an essential factor in the professional development of competitive personalities, within sustainable education; development of the Pedagogical Model for training sociocultural values, of students of engineering study programs; capitalization of the results of the application of the Pedagogical Model for training sociocultural values of students of engineering study programs; development of general conclusions and methodological recommendations regarding the application of educational strategies for training sociocultural values of students of engineering study programs.

Scientific novelty and originality consists of conceptualizing the system of sociocultural values, defined by elements of heritage and culture in the professional training of students in engineering study programs; developing and validating the Pedagogical Model for training sociocultural values of students in engineering study programs in the perspective of capitalizing on educational strategies in the university training process.

The results obtained that contributed to solving the scientific problem include the development of an integrated concept of sociocultural values within engineering study programs, based on defining elements of heritage and culture. These were substantiated by theoretical and empirical research, leading to the development and validation of an innovative pedagogical model, which facilitates the formation of students' sociocultural values.

The theoretical significance of the research refers to the epistemological consolidation of the notions of sociocultural values; cultural heritage; educational strategies; sustainable education in knowledge and promotion as sources of professional development; theoretical identification of the types of educational strategies existing in the formation of sociocultural values in students; development of a pedagogical model for the formation of sociocultural values; description of the axiological reference in the engineering field.

The applied value of the research is justified by determining sociocultural values; establishing strategies for the formation of sociocultural values; validation of the components of the Pedagogical Model for the formation of sociocultural values of students of engineering study programs, developed and proposed for implementation; validation of the experimental results of the process of forming sociocultural values in students of engineering study programs based on the stages of the pedagogical experiment

The scientific implementation of the results was achieved through theoretical research presented at scientific conferences and experimental studies, conducted with students of engineering study programs at the Technical University of Moldova and the Free International University of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Виктория Данила

Образовательные стратегии для формирования социокультурных ценностей у студентов инженерных программ, Докторская диссертация в области педагогических наук, Кишинев 2025

В структуру диссертации входят: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 284 источников, аннотация (на румынском, английском, русском языках), список сокращений, 169 страницы, 22 таблица, 31 рисунок, 6 приложения. Публикации по теме диссертации: 19 научных работ.

Ключевые слова: социокультурные ценности, наследие, образовательной стратегии, университетское образование, устойчивое образование, университетская учебная программа, навыки, педагогическая модель, трансфер знаний.

Цель исследования определение теоретических ориентиров образовательных стратегий развития социокультурных ценностей, а также разработка и обоснование педагогической модели формирования социокультурных ценностей студентов инженерных специальностей.

Задачи исследования: изучение теоретических подходов к социокультурным ценностям путем выяснения понятий ценности, наследия, культуры, организационной культуры; концептуализация роли социокультурных ценностей как важнейшего фактора профессионального развития конкурентоспособных личностей в рамках устойчивого образования; разработка педагогической модели формирования социокультурных ценностей у студентов инженерных специальностей; использование результатов применения педагогической модели для формирования социокультурных ценностей у студентов инженерных специальностей; разработка общих выводов и методических рекомендаций по применению образовательных стратегий формирования социокультурных ценностей студентов инженерных специальностей.

Научная новизна и оригинальность заключается в концептуализации системы социокультурных ценностей, определяемых элементами наследия и культуры в профессиональной подготовке студентов инженерных образовательных программ; разработка и обоснование Педагогической Модели формирования социокультурных ценностей студентов инженерных образовательных программ в перспективе валоризации образовательных стратегий в процессе вузовской подготовки. **Полученные результаты, способствовавшие решению научной проблемы,** включают разработку комплексной концепции социокультурных ценностей в рамках программ инженерного образования на основе определения элементов наследия и культуры. Они были подтверждены теоретическими и эмпирическими исследованиями, что привело к разработке и обоснованию инновационной педагогической модели, способствующей формированию социокультурных ценностей учащихся. **Теоретическая значимость** относится к теоретическому закреплению представлений о социокультурных ценностях; культурное наследие; образовательные стратегии; устойчивое образование; определение типов образовательных стратегий с применением в формировании социокультурных ценностей у обучающихся; описание справочника по формированию социокультурных ценностей для устойчивого образования студентов инженерных образовательных программ. **Прикладная ценность** исследования обоснована определением социокультурных ценностей; апробация компонентов Педагогической модели формирования социокультурных ценностей студентов инженерных специальностей, разработанных и предлагаемых к внедрению; апробация экспериментальных результатов процесса формирования социокультурных ценностей у студентов инженерных специальностей на основе этапов педагогического эксперимента.

Научная реализация результатов достигнута посредством теоретических исследований, представленных на научных конференциях, и экспериментальных исследований, проведенных со студентами инженерных программ Технического университета Молдовы и Международного свободного университета Молдовы.

LISTA ABREVIERILOR

UTM	Universitatea Tehnică a Moldovei
ULIM	Universitatea Liberă Internațională din Moldova
SPVSC	Strategii de promovare a valorilor socioculturale
CARTFIR	Cooperare, Autodezvoltare, Responsabilitate, Toleranță, Flexibilitate, Integritate, Respect
UNESCO	Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
SND	Strategia Națională de Dezvoltare
UE	Uniunea Europeană
SDD	Strategie Europeană de Dezvoltare Durabilă
EDD	Educație pentru Dezvoltare Durabilă
ÎBP	Învățare Bazată pe Proiecte
P2P	Profesor către Participant
AȘM	Academia de Științe a Moldovei
BNRM	Biblioteca Națională a Republicii Moldova
LE	Lotul Experimental
LC	Lotul de Control
Cn	cunoașterea
Ap	aplicarea
At	atitudinea
Int	integrarea

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1.	Structura atitudinilor valorice în diferite stadii de dezvoltare a societății
Tabelul 1.2.	Structura competențelor socioculturale
Tabelul 1.3.	Corelația valori și atitudini - competențe specifice, după Antoci Diana [10]
Tabelul 1.4.	Exemple de valori la universități renumite din lume [5]
Tabelul 1.5.	Exemple de valori pentru universități din Republica Moldova
Tabelul 2.1.	Strategii educaționale pentru o educație durabilă
Tabelul 2.2.	Principii pentru integrarea durabilității în învățământul universitar [244]
Tabelul 2.3.	Schimbarea necesară în EDD: de la viziunea mecanicistă la cea ecologică [216]
Tabelul 2.4.	Clasificarea strategiilor educaționale de formare în funcție de participare
Tabelul 2.5.	Clasificarea strategiilor educaționale și tehnicilor de promovare în funcție de perioada de desfășurare a acestora
Tabelul 2.6.	Strategii și tehnici educaționale recomandate în procesul educațional
Tabelul 2.7.	Mecanisme ale formării valorilor socioculturale dezvoltate prin intermediul strategiilor educaționale de formare și promovare la studenții programelor de studii ingineresti
Tabelul 2.8.	Matricea valorilor socioculturale (MVS)
Tabelul 3.1.	Designul cercetării valorilor socioculturale
Tabelul 3.2.	Corelația variabile- criterii-indicatori de măsurare a valorilor socioculturale
Tabelul 3.3.	Programele de studii ingineresti / Cursurile universitare stabilite pentru cercetarea experimentală a valorilor socioculturale
Tabelul 3.4.	Rezultatele înregistrate de studenți în cadrul interviului privind cunoașterea, aplicarea, atitudinea și integrarea față de valorile socioculturale
Tabelul 3.5.	Strategiile aplicate pentru dezvoltarea valorilor socioculturale
Tabelul 3.6.	Activitatea studentului în baza sarcinilor didactice
Tabelul 3.7.	Rezultatele etapei de formare al experimentului pedagogic
Tabelul 3.8.	Fișa de observare-CARTFIR

LISTA FIGURILOR

Figura 1.1.	Clasificarea valorilor după caracterul de interes al subiectului, în baza concepțiilor stabilite de autori [246;270]
Figura 1.2.	Sinteza categoriilor de valori umane
Figura 1.3.	Abordări teoretice ale curriculum-ului
Figura 1.4.	Model de competență socioculturală după R. Kh. Gasanova [239]
Figura 1.5.	Structura conceptuală privind formarea valorilor socioculturale ale studenților
Figura 1.6.	Cele patru dimensiuni ale culturii organizaționale [162]
Figura 2.1.	Schema valorilor socioculturale [64]
Figura 2.2.	Spații pentru educarea socială [229]
Figura 2.3.	Cele mai eficiente metode de învățare
Figura 2.4.	Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti
Figurile 3.1-3.7	Nivelul de <i>formare a valorilor</i> a studenților ingineri (LE-LC, constatare)
Figura 3.8.	Etaple de lucru ale experimentului pedagogic
Figura 3.9.	Integrarea artei în instituțiile de învățământ
Figura 3.10.	Integrarea lucrărilor de artă în grădinițe
Figura 3.11.	Integrarea artei în localuri de agrement
Figura 3.12.	Integrarea artei în hoteluri
Figura 3.13.	Integrarea artei în restaurante, cafenele
Figura 3.14.	Integrarea artei în spații locative
Figurile 3.15.,3.17., 3.19., 3.21., 3.23., 3.25. și 3.27.	Nivelul valorilor a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)
Figurile 3.16., 3.18., 3.20.,3.22.,3.24.,3.26. și 3.28.	Nivelul valorii a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

INTRODUCERE

Actualitatea temei și importanța problemei abordate. În societatea contemporană, perioadă când se utilizează pe scară largă tehnologiile informaționale, una dintre direcțiile strategice, care necesită abordare formativă, se referă la dezvoltarea valorilor socioculturale la tineri. Provocările digitalizării sistemului educațional accentuează nevoia de investiție în conservarea patrimoniului cultural și spiritual, un loc aparte revenind formării valorilor socioculturale, ca reper fundamental în evoluția personalității umane. În baza acestor convingeri, actualitatea temei demersului nostru investigațional este evidențiată și de interesul practic și științific pentru reabilitarea/edificarea valorilor socioculturale.

Astăzi nu mai poate fi pus la îndoială faptul axiomatic, precum că instituțiile de învățământ universitar formează nu doar specialiști competenți, dar, în primul rând, dezvoltă personalități profund ancorate în sistemul de valori general umane. Diversitatea programelor de studii superioare din cadrul universităților, organizarea învățării în scopul dezvoltării competențelor transversale, generale și profesionale, ansamblul de cunoștințe asimilate din informații, teorii și practici dintr-o sferă de activitate, sunt condiții care stimulează formarea inițială un anumit domeniu. Societatea contemporană are nevoie de personalități autonome, cu inițiativă, care să facă față schimbărilor și să se încadreze în viața socială, provocărilor actuale ale timpului, valorificându-și calitățile umane, care le-ar permite să-și sporească reușita, competitivitatea în relațiile socio-comunitare. Prin urmare, misiunea de bază a învățământului universitar tehnic include și valorificarea procesului de formare a viitorilor specialiști, competitivi pe plan național și internațional, care vor fi capabili să satisfacă necesitățile și interesele sociale în ansamblu, să contribuie la sporirea valorilor societății, dar și a celor personale. Promovarea strategiilor educaționale în procesul de formare universitară este condiția optimă pentru dezvoltarea armonioasă a personalității studentului, dotată cu potențial creativ, capabilă să stabilească raporturi profesionale și interpersonale în mediul academic și social.

În cercetarea noastră am urmărit evidențierea strategiilor educaționale de predare-învățare-evaluare în cadrul disciplinelor *Proiectarea asistată la calculator*, *Programarea graficii la calculator*, *Istoria designului*, *Textilele în designul interior*, *Design contemporan*, *Teorie și concept*, destinate să formeze la studenții programelor de studii ingineresti, în mod prioritar, valori socioculturale cu impact în asigurarea integrității profesionale și a responsabilității etice: cooperare inovativă și flexibilitate cognitivă, toleranță reflexivă, autodezvoltare progresivă și atitudine culturală.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare

Actualitatea și importanța temei de cercetare este argumentată și de Obiectivele strategice menționate în Strategia de Dezvoltare „Educația 2030”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 114 din 07 martie 2023. Printre problemele enunțate în acest document se enumeră și „valorificarea insuficientă a competențelor pentru secolul XXI”, lipsa de „valori recunoscute și asumate pe termen lung”. Iar unul dintre obiectivele propuse în Strategia dată și în Programul de implementare de dezvoltare a educației este „Ridicarea nivelului de cultură și de dezvoltare personală”. În acest context, sistemul de educație are ca sarcină asigurarea formării în baza valorilor, tradițiilor naționale și diversității culturale, precum și dezvoltarea personală și cetățenia activă” [283].

Conform studiilor OECD, educația de calitate depinde de integrarea valorilor în realizarea obiectivelor strategice a propriei formări și dezvoltări durabile, iar valorile sunt definite ca „principii definitorii cu impact asupra deciziilor luate în baza unor judecăți”, susținute prin atitudini care orientează activitatea [48]. Funcția de bază a valorilor constă „în validarea pedagogică (socială și psihologică) a oricărei activități de educație/instruire, necesară în perspectiva educației permanente și a autoeducației, a învățării/autoînvățării pe tot parcursul vieții” [48]. Instituțiile de învățământ universitar contribuie esențialmente la formarea viitorilor specialiști. Universitățile pot asigura, direct sau indirect, progresul societății. Printre funcțiile pe care le are învățământul universitar se înscrie și cea de transmitere a valorilor culturale și ale științei, dezvoltarea unor personalități creative, formarea conștiinței și identității naționale, dezvoltarea culturii naționale și promovarea dialogului intercultural [282].

Constatarea că, într-o societate în plină schimbare, este nevoie de edificarea procesului de formare a valorilor socioculturale la studenți, devine imperativ. Plasarea accentului pe autoinstruire, autodezvoltare, reflecție, implicare activă și alte forme de educație prin efort personal, a dezvoltat o nouă viziune asupra realității educaționale, influențând considerabil profilul absolventului. Revizuirea tehnologiilor didactice și ale strategiilor educaționale de formare a studentului creează contexte de reprezentare și funcționare a mecanismelor integrării în societatea bazată pe valori democratice și cu o economie competitivă. Concluzia la care aderăm ține de eficiența aplicării strategiilor educaționale axate pe activitatea studentului, pe elaborarea unor sarcini cu impact social, punerea accentului pe formarea valorilor socioculturale pentru o educație durabilă, contribuind valoric la formarea în mediul universitar a unor personalități competitive.

Problema identificării, examinării și valorificării strategiilor educaționale ale procesului educațional în formarea profesională inițială, pentru formarea valorilor socioculturale este foarte

importantă în cercetările științifice. Această prerogativă devine obligatorie în formarea personalității în învățământul universitar din Republica Moldova, care evoluează pe calea integrării educației în sistemul european educațional. Operând în cadrul cercetării cu mai multe concepte și teorii privind strategiile educaționale, valorile socioculturale, constatăm că subiectele date, au fost tangențial abordate de manieră conjugată, în cadrul unor studii teoretice și specializate, fără a fi identificat un studiu multidisciplinar care ar îngloba multiple aspecte subliniate de noi. Astfel, conceptul clasic de valoare rămâne ca un pilon epistemologic în lucrările marilor filosofi Aristotel [12], Platon [119], I. Kant [101], J.W. Goethe [79], precum și la autorii contemporani T. Vianu [140], C. Noica [108], M. Heidegger [91], C. Radu [113; 124].

Problema valorilor în educație a devenit un subiect de cercetare pentru autori din R. Moldova, printre care vom menționa lucrări semnate de T. Callo [28; 29], V. Gh. Cojocaru [35], O. Dandara [59], V. Guțu [83-86], V. Pâslaru [113], V. Goraș-Postică [81], M. Hadîrcă [89-90], V. Andrițchi [7], L. Cuznețov [58], D. Patrașcu [114], A. Paniș [110], I. Cerghit [31-32], E. Țarnă [137], D. Antoci [9], M. Dohotaru [68] ș.a.

Integrarea tezaurului valoric este studiată de asemenea cercetători ca J. Piaget [118], P. Bourdieu [155], Ș. Buzărnescu [25], P. Iluț [93-96], iar unele aspecte ale educației morale le identificăm în lucrările semnate de L. Kohlberg [184-185], J. Piaget [118], C. Enăchescu [70]. Abordări teoretice ale formării profesionale în învățământul universitar se întâlnesc la A. Neculau [107], D. Potolea [120-123], M. Jigău [98], E. Păun [115], Z. Bogathy [21], T. Callo [28-29], O. Dandara [59].

Problematica formării referențialului axiologic este abordată în lucrările autorilor S. Chelcea [34], P. Iluț [93-96], C. Cucoș [55], S. Cristea [47], L. Bețivu [17], M. Călin [26], B. Voicu [145], L. Cuznețov [58], E. Țarnă [137], D. Antoci [10], I. Gîncu [76] ș.a.

Concluzionăm că, la etapa actuală a cercetării, direct sau tangențial, unele aspecte s-au regăsit în publicațiile pe diferite domenii conexe ale cercetării noastre. Până în prezent, însă nu există un studiu complex care ar reflecta strategiile educaționale folosite în învățământul universitar cu privire la integrarea valorilor socioculturale, ceea ce face îndreptățită intenția noastră de a examina acest subiect în cadrul demersului științific. Contribuțiile valoroase ale autorilor citați și funcționalitatea acestora în mediul educațional analizat de noi relevă următoarele **contradicții**:

- ✓ insuficiența unui cadru referențial cultural privind dezvoltarea metodologiei de organizare și orientare valorică în predarea conținutului educației pentru dezvoltarea în devenire (durabilă);

- ✓ funcționalitatea redusă a unor strategii educaționale specifice dezvoltării valorilor socioculturale ale studentului și edificarea unor relații între participanții la actul educațional, centrate pe respect, onestitate, cooperare inovativă, flexibilitate cognitivă, atitudine culturală proactivă etc.

Problema de cercetare rezultă din contradicțiile enumerate și anumite incoerențe constatate la nivel metodologic privind aplicarea strategiilor de dezvoltare a valorilor socioculturale la studenți, generând preocupări teoretice-metodologice, pentru a răspunde la întrebarea: Care sunt reperele teoretice ale strategiilor educaționale și cum pot fi valorificate în procesul de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti?

Scopul cercetării: Determinarea reperelor teoretice ale strategiilor educaționale privind dezvoltarea valorilor socioculturale, elaborarea și validarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti.

Pentru a atinge **scopul** propus, au fost stabilite următoarele **obiective**:

- studiul abordărilor teoretice ale valorilor socioculturale prin elucidarea conceptelor de valoare, patrimoniu, cultură, cultură organizațională;
- conceptualizarea rolului *valorilor socioculturale* ca factor esențial în dezvoltarea profesională a personalități competitive, în cadrul educației durabile;
- elaborarea *Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti*;
- valorificarea rezultatelor aplicării *Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti*;
- elaborarea concluziilor generale și a recomandărilor metodologice privind aplicarea *strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale*, a studenților programelor de studii ingineresti.

Ipoteza cercetării: formarea valorilor socioculturale la studenți, prin intermediul strategiilor educaționale, va fi posibilă, dacă:

- vor fi stabilite reperele teoretice și orientările științifice ale strategiilor de formare a valorilor socioculturale la studenți de către cadrele didactice în învățământul universitar;
- va fi stabilit cadrul conceptual și metodologic de formare a valorilor socioculturale la studenți și validarea experimentală al Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, care va contribui la dezvoltarea personală și integrarea socială a studenților, viitori ingineri.

Dezvoltarea valorilor socioculturale la subiecții din învățământul universitar al

programelor de studii ingineresti, vizează nu doar formarea studentului ca specialist într-un domeniu care acționează ghidat de preocupări profesionale înguste, dar și al unui profesionist, ancorat într-o cultură universală, dotat cu un sistem de valori cum ar fi: disciplină, capacitate de autodisciplinare, demnitate, respect pentru sine și pentru alții, responsabilitate, onestitate, bunătate, empatie, toleranță etc.

Metodologia cercetării științifice. Cercetarea are la bază *teorii, modele și concepte: importanța și rolul valorilor în dezvoltarea individuală și socială*, P. Andrei [116-117]; *integrarea valorilor în educație* S. Cristea [48]; *învățarea și transmiterea principiilor și valorilor fundamentale* Cucos C. [53-57]; *înțelegerea și gestiunea emoțiilor în cadrul educațional* M. Cojocaru-Borozan et al. [41; 42]; *promovarea importanței autoeducației* L. Papuc [111; 112] și *conceptul personalității umane ca sistem integru, care se formează în mediul sociocultural* V. Davîdov [243], A. Leontiev [253], V. Measișcev [257], E. Erikson [163], G. Kelly [182]; ideile lui M. Rokeach [206], M. Fishbein [169], P. Andrei [117], T. Vianu [140-142], B. Voicu [145], *procesul de formare a valorilor în ontogeneză* L. Kohlberg [185], J. Piaget [118], G. Allport [6], E. Verza [139], U. Șchiopu [130;131], I. Alexandrescu [4], C. Cucos [53; 55], D. Karpuşina [247], N. Krivîh [250]; *importanța educației și a mediului sociocultural*, Șerbănescu [135], N. Silistraru [132-134], E. Joița [99; 100], C. Cucos [54], S. Cristea [51; 52], M. Borozan [23-24], E. Macavei [103;104] și alți autori; *metode interactive și metodologia transferului inovațional* V. Cojocaru [37-40].

Esențele cercetării au fost dezvăluite în baza următoarelor **metode**:

- *teoretice*: documentarea științifică, generalizarea și sistematizarea conceptelor pedagogice; analiza și sinteza; inducția și deducția; relația de cauzalitate și consecințe;
- *experimentale*: observarea, experimentul pedagogic; probe practice, chestionarea;
- *interpretare a datelor*: analiza cantitativă și calitativă a datelor cercetării și prelucrarea matematică și statistică a rezultatelor experimentale.

Noutatea și originalitatea științifică constă în conceptualizarea sistemului de valori socioculturale, definite de elemente ale patrimoniului și culturii în formarea profesională a studenților la programele de studii ingineresti; elaborarea și validarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti în perspectiva valorificării strategiilor educaționale în procesul de formare universitară.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice includ dezvoltarea unui concept integrat al valorilor socioculturale în cadrul programelor de studii ingineresti, bazat pe elemente definitorii ale patrimoniului și culturii. Acestea au fost

fundamentate prin cercetări teoretice și empirice, conducând la elaborarea și validarea unui Model pedagogic inovativ, ce facilitează formarea valorilor socioculturale ale studenților.

Semnificația teoretică a cercetării se referă la consolidarea teoretică a noțiunilor de valori socioculturale; patrimoniu cultural; strategii educaționale; educație durabilă; determinarea tipurilor de strategii educaționale în formarea valorilor socioculturale la studenți; descrierea referențialului de formare a valorilor socioculturale pentru o educație durabilă a studenților programelor de studii ingineresti.

Valoarea aplicativă a cercetării este justificată de stabilirea strategiilor de formare a valorilor socioculturale; validarea componentelor Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, elaborat și propus spre implementare; validarea rezultatelor experimentale ale procesului de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti în baza etapelor experimentului pedagogic.

Implementarea științifică a rezultatelor s-a realizat prin cercetări teoretice prezentate în cadrul conferințelor științifice și studii experimentale, desfășurate cu studenții programelor de studii ingineresti din cadrul Universității Tehnice a Moldovei și Universității Libere Internaționale din Moldova.

Aprobarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin valorificarea editorială a acestora în: Competențe digitale sub aspectul educației socioculturale. Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos” , Nr. 4(71) / 2023 / ISSN 1857-0461 / ISSN 2587-3687, Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/198859; Formarea competențelor socioculturale și influența valorilor asupra educației contemporane, Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Seria „Științe Umanistice”, Nr. 2 (18) / 2023 / ISSN 2345-1866 / ISSN 2345-1904. Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/197048; Implementarea strategiilor inovatoare ce contribuie la dezvoltarea durabilă a studenților. Simpozionului Internațional „Conservarea și Restaurarea Patrimoniului Cultural”, Iași, Editura Doxologia 2023, ISSN 2286-1459 ISSN-L 2286-1459, pp.341-361; The influence of cultural heritage in the formation of sociocultural values, In: Journal of Social Sciences, 2024, vol. 7, nr. 1, pp. 114-122. ISSN 2587-3490. DOI: [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).09](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).09), Categoria B+. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/201824; Formarea tinerilor specialiști în contextul educației durabile în învățământul universitar tehnic bazat pe valori socioculturale. In: Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Seria „Științe Umanistice”, 2024, nr. 2 (20), pp. 117-131. ISSN 2345-1866. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/218385; Training of socio-cultural values of university education students based on the concept of sustainable education. Books of abstracts, 19th Romanian Textiles and Leather Conference CORTEP 2024/ Mirela Blaga. Iași: Performantica, 2024, ISBN 978-630-328-118-6, p. 108. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/author_articles/62771; Organizational culture and the system of sociocultural values in university education. In: Актуальні проблеми сучасного дизайну, 25 aprilie 2024, Київ. Київ: 2024, Vol.3, pp. 198-201. ISBN 978-617-7763-37-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208554 precum și la diverse manifestări științifice. Rezultatele științifice și practice au fost valorificate editorial în mai multe publicații, rapoarte susținute la conferințe științifice internaționale.

Volumul și structura tezei: teza include adnotările (română, engleză, rusă), lista abrevierilor, introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 284 de surse. Teza conține 22 de tabele, 31 de figuri, 6 anexe; volumul total al lucrării fiind de 169 pagini.

Sumarul capitolelor tezei:

În **Introducere** se argumentează actualitatea și importanța temei abordate pentru educația durabilă în societatea noastră care tinde să se integreze în spațiul educațional și științific al Uniunii Europene; este prezentată situația în domeniu și gradul de studiere a problemei; sunt identificate scopul, obiectivele, problema științifică, valoarea teoretică și aplicativă a tezei, noutatea și originalitatea demersului științific.

În **capitolul 1, Repere teoretice privind valorile socioculturale**, se face o analiză a studiilor teoretice la tema abordată, sunt identificate conceptele și teoriile cu privire la strategiile educaționale, valorile socioculturale în învățământul universitar, iar în baza acestor date teoretice au fost formulate scopul, obiectivele, problema științifică propusă spre soluționare. Este realizat studiul privind patrimoniul cultural și promovarea acestuia care se regăsește în mai multe sisteme educaționale din țări europene, în care s-au formulat o serie de teorii. Conceptele cu care operăm în teza de doctorat se referă la *cultură*, *valorile culturale*, care funcționează ca punți de legătură între oamenii care fac parte dintr-un grup. Prin intermediul acestor valori grupurile își conturează identitatea.

Tot aici se reflectă integrarea acestora în curriculumul universitar. Obiectivul principal este conștientizarea de către mediul academic a necesității promovării valorilor, esențială în formarea specialiștilor ca personalități distincte. Promovarea valorilor socioculturale va avea un impact semnificativ în formarea unor specialiști bine pregătiți și competitivi pe piața muncii, cu personalitate, capabili să facă față provocărilor și schimbărilor din domeniul lor de activitate.

De asemenea, este analizată din perspectiva culturii organizaționale și specificul acesteia în instituțiile de învățământ universitar. Specificul culturii organizaționale într-o instituție de învățământ universitar este determinat de: profilul organizației; valorile organizației; misiunea instituției; oferta disciplinelor opționale; activități extracurriculare; cultura managerială; segmentele socioculturale din care fac parte studenții; proiectele educaționale finanțate din surse externe.

În **capitolul 2, Cadrul metodologic al dezvoltării valorilor socioculturale în învățământul universitar**, se face o analiză și se propune *Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti*, se analizează referențialul de formare a valorilor socioculturale și se evidențiază acele strategii educaționale de formare a valorilor socioculturale pentru o educație durabilă, care ulterior au servit la aplicarea acestora în diverse studii de caz.

În cadrul cercetării de față, sunt analizate strategiile educaționale și rolul lor esențial în procesul educațional, în vederea formării valorilor socioculturale. Acest aspect este deosebit de important în contextul cercetărilor științifice, având în vedere necesitatea reevaluării și reconsiderării unor valori și concepte fundamentale, precum și restabilirea adevărului istoric și cultural. Promovarea valorilor socioculturale în educație ajută studenții să compare culturile popoarelor native cu cele ale altor națiuni, evidențiind valorile comune și contribuind la formarea unei identități naționale, bazate pe cunoașterea istoriei și culturii diverselor popoare. În acest context, am utilizat concepte fundamentale precum strategii educaționale, valori sociale și valori culturale, care au fost abordate de specialiști din domenii diverse, precum educația, culturologia, sociologia, filosofia culturii, psihologia și antropologia, conferind astfel lucrării un caracter multidisciplinar.

Sunt prezentate strategiile educaționale pentru o educație durabilă, care oferă inspirația necesară, stimulează creativitatea, îndrumându-i pe tineri spre o gândire critică, spre cooperare, în vederea soluționării unor probleme complexe, reale. Aceste strategii încurajează dezvoltarea competențelor esențiale, precum abilități de rezolvare a problemelor, gândire interdisciplinară și responsabilitate socială. De asemenea, se pune un accent deosebit pe învățarea prin experiență, colaborare și implicare activă în comunități pentru a susține un viitor mai sustenabil pentru toate generațiile. Este descris și prezentat *Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti* în figura 2.4.

În **capitolul 3, Coordonata experimentală de valorificare a strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti**, sunt descrise strategiile educaționale de formare a valorilor socioculturale și prezentate rezultatele

aplicării acestora în experimentul pedagogic. Sunt prezentate rezultatele experimentului pedagogic realizat prin cele trei etape clasice în perioada anilor 2022-2024. Cercetarea experimentală s-a bazat pe rezultatele cercetărilor teoretice, incluzând un instrumentar de investigare în vederea testării nivelului de formare a valorilor socioculturale la etapele de constatare și control ale experimentului pedagogic, elaborării și derulării acțiunilor de aplicare a strategiilor educaționale studenților în cadrul programelor de studii superioare de licență ingineresti. Sunt prezentate rezultate obținute la etapa de constatare a experimentului pedagogic.

Se prezintă validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti*, în condițiile aplicării Proiectului de organizare și implementare în procesul de învățământ a strategiilor educaționale prin componentele *curriculară și Transfer de cunoștințe: P2P*.

Tot aici sunt prezentate rezultatele obținute la etapa formativă a experimentului pedagogic, orientat spre formarea valorilor socioculturale la studenți. În urma evaluării datelor itemilor din fișa de observare înregistrate în (tabelul 3.8.).

În compartimentul **Concluzii generale și recomandări** sunt evidențiate principalele concluzii și rezultate la care s-a ajuns în procesul cercetării problemei și sunt propuse unele recomandări privind continuarea investigațiilor și implementarea practică a rezultatelor cercetărilor. Analiza literaturii de specialitate și a abordărilor teoretice privind valorile socioculturale a permis clarificarea conceptelor de cultură, patrimoniu și valori socioculturale, esențiale pentru învățământul superior.

În acest sens, au fost descrise strategiile educaționale, tehnicile și activitățile de învățare, subliniindu-se rolul acestora în facilitarea tranziției către educația pentru dezvoltare durabilă în instituțiile de învățământ superior. Un alt aspect important a fost valorificarea experimentului pedagogic, care a demonstrat potențialul valorilor socioculturale ca surse fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a procesului de învățământ universitar. S-a constatat că metodele interactive de grup favorizează interacțiunea dintre participanți și personalitățile lor, stimulând o învățare activă și generând rezultate tangibile. Acest tip de interactivitate ajută studentul să se identifice cu procesul de învățare, transformându-l astfel în agentul propriei schimbări și dezvoltări.

Cuvinte-cheie: valori socioculturale, patrimoniu, strategii educaționale, învățământ universitar, educație durabilă, curriculum universitar, competențe, Model pedagogic, transfer de cunoștințe.

1. REPERE TEORETICE PRIVIND VALORILE SOCIOCULTURALE

1.1.Repere epistemologice de definire a conceptelor de patrimoniu, cultură și valori

Procesul de dezvoltare a tinerei generații impune crearea de noi fenomene și idei în domeniul educațional, având ca scop formarea studenților în instituțiile de învățământ superior. Acesta presupune stimularea dezvoltării personalității, perpetuarea valorilor socioumane și promovarea culturii. Formarea valorilor socioculturale reprezintă un ansamblu de acțiuni și activități desfășurate în cadrul instituțiilor de învățământ universitar, având ca scop dezvoltarea și modelarea personalității umane, precum și integrarea optimă a acesteia în societate. În acest context, educația universitară joacă un rol esențial în transmiterea și consolidarea conceptelor fundamentale de cultură, patrimoniu și valoare.

Definiția conceptului de *patrimoniu* este destul de vagă și diferită, rezultând din faptul că este un termen destul de specific reprezentând un anumit tip de patrimoniu. Printre primele izvoare în care este menționat patrimoniul se află în lucrarea „Tabelele XII”, spune autorul I.B.Novitskiy, lucrarea este primul izvor material al dreptului roman antic în care conceptul de „moștenire”. Conform organizării patriarhale a familiei romane primitive, paterul, domnul, cel mai bătrân om viu, este singurul titular de drept și obligații, iar restul care trăiesc sub același acoperiș sunt supuși puterii sale [259, p. 275]. Mai mult, patrimoniul reprezintă și „toate drepturile și obligațiile persoanelor”. Pe vremea lui Iustinian, patrimoniul era desemnat prin cuvântul *substantia* sau *facultates*” [188, p. 286].

Autorul J. L. Halperin, menționează că moștenirea reprezintă „transmiterea averii unei persoane către urmașii săi” [171, p. 19-20]. În același timp, autorul Kosovan definește „moștenirea culturală” ca un instrument care materializează identitatea culturală a unei societăți, este o modalitate de promovare a valorilor unei comunități din exterior. Prin urmare, reprezintă evoluția socioculturală și politico-economică care contribuie la diversificarea culturii. De asemenea, patrimoniul cultural reprezintă un întreg sistem valorificat și conservat, ce presupune să fie o preocupare constantă, continuă și concentrată [44]. Din analiza legislației naționale [280] și a legislației românești, conceptul de patrimoniu este descris astfel: „totalitatea bunurilor care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul lor de proprietate” [282].

În urma celor prezentate, putem afirma că conceptul de patrimoniu nu poate fi redus la o singură definiție generală. Abordările socioculturale ale patrimoniului sunt concentrate pe diversitatea aspectelor în funcție de utilizatorii patrimoniului în sine. Nu există o definiție unică și corectă, pentru că oamenii sunt diferiți, au puncte de vedere diferite, patrimoniul este o

componentă a culturii și a societății în ansamblu. Studiile despre patrimoniul cultural și promovarea acestuia se regăsesc în mai multe sisteme educaționale din țările europene, în care s-au formulat o serie de teorii. În ultima perioadă educația pentru patrimoniu a parcurs mai multe etape de schimbare care au contribuit la dezvoltarea unei societăți culturale. Cunoașterea noțiunilor despre patrimoniu este necesară și actuală astăzi, deoarece educația tinerilor privind patrimoniul este informarea și conștientizarea implicării lor în procesul cultural de lungă durată. Acest fapt, va aduce beneficii tinerilor din cadrul instituțiilor de învățământ universitar prin creșterea parametrilor pozitivi ai personalității, prin efectul bagajului cultural, prin atitudini corecte față de cultura națională, sensibilizarea tinerilor cu privire la patrimoniu. Acestea se pot realiza după cum urmează: cunoașterea patrimoniului prin activități extra curriculare; promovarea patrimoniului la diverse manifestări științifice și culturale. Conceptul de patrimoniu [44] odată introdus în procesul educațional schimbă concepțiile și atitudinile, dar în același timp duce la creșterea nivelului intelectual al personalității și declanșează un interes profund față de identitatea socială, neam și țară [282]. Patrimoniul cultural reprezintă modalitatea de trai a generațiilor ce a inclus: obiceiurile, practicile, locurile, obiectele, expresiile artistice, valorile [106], definit ca *moștenire culturală*.

Necesitatea promovării patrimoniului cultural în școală este determinată de următoarele realități socioculturale caracteristice începutului secolului al XXI-lea, care la nivel global se propagă la nivel local:

1. Accentuarea prin efecte de omogenizare a dimensiunii culturale a globalizării, cu amprente mai vizibile asupra grupei de vârstă tânără, foarte sensibilă la noile modele culturale, stil de viață, mentalitate;
2. Necesitatea promovării patrimoniului cultural național ca o condiție a păstrării identității și educării spiritului de patriotism cultural, atât de necesar în condițiile crizei identitare și culturale;
3. Instituția de învățământ este mediul în care tânăra generație face cunoștință cu istoria, cultura și patrimoniul național, necesar a fi perceput ca un izvor despre trecut și o resursă pentru viitor;
4. Persistența și consecvența manipulării culturale prin intermediul mass-media (conturarea unor preferințe comune în rândul tinerilor în materie de muzică, călătorii, anumite activități distractive), neglijând astfel activitățile cu caracter civic și cultural. De exemplu, muzeele, considerate cele mai reprezentative instituții de educare a tinerilor în vederea cunoașterii patrimoniului cultural și natural, înregistrează indici de preferință foarte mici în rândul studenților. În consecință, instituția de învățământ universitar ca instituție formatoare de cetățeni

cu responsabilitate civică își asumă rolul de educare a tinerei generații în spiritul respectului față de identitatea culturală, promovarea bogăției naturale și culturale.

Un alt concept cu care operăm în teza de doctorat se referă la *cultură*. Pentru a obține o definiție a termenului de cultură poate cea mai comună este definiția lui Tylor din anul 1871: „Întreg complex care include cunoștințe, credință, artă, morală, lege, obiceiuri și orice alte capacități și obiceiuri, dobândit de om ca membru al societății” [225]. Cultura este un fenomen social foarte complex, cu zeci de definiții și explicații, demonstrând dificultatea circumscrierii sintetice, printr-o însumare de trăsături congruente, necesare și suficiente [186]. Autorul M. Moldovan definește cultura ca fiind „totalitatea valorilor materiale și spirituale acumulate de omenire de-a lungul timpului”. În același timp, autorul menționează că Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) descrie cultura ca „o serie de caracteristici distinctive” [106]. La rândul său, Abraham Moles, descrie cultura „o sursă a creierului fiecăruia, în fiecare moment” [106]. Între timp, R. Benngadi menționează că cultura „oferă răspunsuri la toate acțiunile individului asupra problemelor vieții” [154, p. 150]. În lucrarea „Enciclopedia culturii umaniste (religie, literatură, filosofie)” cultura este definită ca „sistemul de valori și norme” [127], aceeași abordare este adoptată de autorii N.A. Konstantinov, E.N. Medinski și alții [248, p. 112].

O altă definiție a culturii se găsește într-un dicționar american, unde cultura reprezintă „un set de modele comportamentale” [177, p. 321]. Prin urmare, cultura îmbină „relațiile și valorile care afectează substanțial comportamentele” [136]. Prin definirea conceptului de cultură ca „ansamblul format din sisteme de reprezentări, sisteme normative, sisteme de expresii și sisteme de acțiuni” [102, pp. 16-17], putem afirma că înseamnă de fapt „transmiterea de la o generație la alta, prin predarea imitației, a cunoștințelor, a valorilor și a altor factori care influențează comportamentul” [156, p. 2].

Meritul lui Alfred L. Kroeber și Clyde Kluckhohn constă în încercarea, prin 1952, de a evita unilateralitatea definiției culturii și a cuprinde comportarea umană și principiul integrator, caracterul cumulativ-simbolic, relativ-stabil, precum și procesualitatea atât ca realizare a ideilor în acțiune cât și sub raportul selectivității istorice. În afara acestui fapt, ei au privit cultura într-o triplă relație: om – natură; om – om; om – valoare, aspecte care ne-au fost de folos în reliefarea strategiilor educaționale din procesul educațional prin prisma valorilor socioculturale.

Potrivit cercetărilor cultura a fost definită și de către autorii antropologi americani J.R. Baldwin, S.L. Faulkner, M.L. Hecht și S.L. Lindsley în lucrarea „Redefining culture” în anul 2006, care au realizat o structurare a definițiilor după anul 1952 până în anul 2006 [151, pp. 6-7]. În viziunea lui G. Georgiu, se conturează ideea că gândirea modernă axată pe știința clasică a

naturii dominată de raționalism a dat naștere multiplelor orientări culturale [77].

În linii generale, vom preciza că conceptul „cultură” este modul de viață general în care cresc (se dezvoltă) oamenii, un mod de a vedea lumea multor oameni [203]; reprezintă *modelul integrat* al comportamentului uman, și care depinde de *capacitatea* omului de a *învăța* și a *transmite* cunoaștere generațiilor următoare [148]; poate fi considerat drept „totalitatea modelelor de comportament transmise social” [148]; prin prisma antropologilor redă modul de viață al unei comunități umane, prin suma modelelor de comportament învățate, atitudinilor și lucrurilor materiale [170]; de asemenea, „cultura este comunicare și comunicarea este cultură” [170].

Vom trece în revistă cele mai importante referințe cu privire la conceptul de *cultură*, mediu în care *valorile socioculturale* sunt manifestate cu rol de principii și finalități, formate la studenții programelor de studii ingineresti.

Unul din promotorii culturii românești și ale valorilor moral-etice a fost istoricul literar Constantin Loghin [33], fiind mereu preocupat de necesitățile de ordin social, a avut tendința de a scoate în evidență meritele fiecăruia ca om în societate. Autorii G. Ferréol, P.Cauché, J.M. Duprez, N. Gadrey, M. Simion [72], afirmau, că cultura are acoperire pentru diferite domenii [72].

Sensuri noi al conceptului „cultură” este prezentat de asemenea de către autorii ca Bădescu [13, pp. 148-152], Bagdasar [14], Gusti și Herseni [82]. Din perspectiva creatoare a omului, cultura este descrisă de Vianu T. [140], pentru a desemna „idei, valori spirituale, cât și efortul depus pentru a accede la aceste valori”, astfel devine un concept valoric, spre care se tinde.

Potrivit studiilor realizate de către Dohotaru M., aria conceptuală a culturii se poate grupa în două curente: franco-britanic („definește cultura prin referențialul structurii sociale” [68]); germano-americană (include și contribuția românului D. Gusti [82], cultura este ca un fenomen sociocultural, care include studii ale stilului de viață a popoarelor). Tot același autor, [82] afirmă că știința culturii este legată cu știința societății [13, pp. 148-152].

După Hall [170], se identifică trei trăsături definitorii ale culturii: prima este „dobândită și nu înăscută” (valorile și normele culturale fiind asimilate, preluate și interiorizate), cea de-a doua este „componentele sistemice” (căci este esențial să asigure unitate conceptuală și comportamentală) și, în cea de-a treia „disponibilitatea de a fi împărtășită” [75].

Autorul Hofstede G., menționează că „suntem purtătorii unor modele de gândire, simțire și manifestări potențiale, dobândite de-a lungul vieții” denumind aceste moduri de gândire programe mentale „software-ul minții” [75]. Din cele menționate conchidem că atenția deosebită

se acordată acestui concept pentru că el de fapt „înfrumusețează spiritul” și după cum sublinia și T. Vianu, „creem cu toții ecoul cultural” [142].

Problema definirii culturii l-a preocupat pe filosoful român Lucian Blaga [19; 20] și pe culturologul Tudor Vianu [142]. În accepțiunea lui Blaga cultura este o „totalitatea creațiilor spirituale ale societății la o anumită etapă a dezvoltării ei istorice” și este „totalitatea creațiilor materiale și spirituale ale societății”[20]. Strâns corelate cu esența omului, definițiile culturii oferite de L. Blaga sunt inerente studiului nostru, oferindu-ne acel instrument necesar pentru a pune în evidență necesitatea promovării valorilor socioculturale în învățământul universitar, utilizând strategiile educaționale contemporane, inovative în procesul educațional.

La timpul său, prin cercetările multidimensionale N.Iorga [106], T.Vianu [142], L.Blaga [19; 20] au afirmat că termenul de cultură este definitoriu identității naționale românești. Cultura devine astfel un mediu și un factor de dezvoltare individuală și națională, care contribuie la progres și universalitate [138]. Potrivit filosofului român Petre Andrei cultura nu este de natură metafizică, ea este o realitate corelată cu evoluția istorico-teologică [115]. Astfel, cultura este un ansamblu care reprezintă un sistem de valori, integrat optim în sistemul educațional de azi [30].

De asemenea, publicațiile examinate au permis conturarea unor anumite funcții ale culturii [256], care vor fi necesare în implementarea strategiilor educaționale în instituțiile de învățământ universitar, participând la încurajarea, stimularea și direcționarea comportamentului uman. O modalitate obișnuită de a descrie diferite niveluri de cultură sunt modelele prezentate în anexa acestui studiu (Anexa 1).

Cultura se reflectă în comportamentele și normele sociale întâlnite în anumite societăți. Fiind unul dintre conceptele centrale în antropologie, cultura cuprinde o serie de fenomene care sunt transmise prin învățarea socială. Deși cultura a fost studiată pe scară largă în domeniile antropologiei și managementului [214], a primit puțină atenție în studiile de acceptare a tehnologiei [220; 221], Coreea, Perry, Sims, Miller și Fang [158] au oferit dovezi care sugerează că valorile culturale susținute de profesori pot influența abordările lor în proiectarea și implementarea cursurilor.

Din cele menționate anterior desprindem că cultura influențează oamenii în diverse moduri și poate influența direct convingerile și comportamentul oamenilor [174]. Având în vedere că cultura constă din idei tradiționale și valorile aferente acestora și că aceste valori influențează modul în care oamenii gândesc și se comportă [186], considerăm că este plauzibil să propunem legături directe între valorile culturale, astfel fiind identificate anumite strategii educaționale de formare a valorilor socioculturale în sistemul de învățământ universitar.

Cultura, definită ca tot ceea ce se învață de la alții și se transmite, dând naștere unor tradiții

care se repetă în generații succesive [178; 234], este o normă latentă care condiționează comportamentul [215]. Diverse cadre teoretice culturale, toate bazate pe dimensiuni diferite care definesc societățile, au fost propuse pentru a explica comportamentul consumatorului [175; 208; 209]. Cadrul cultural al lui Hofstede [173] este unul dintre cele mai utilizate pe scară largă în literatura științifică. Prin urmare, calitatea fizică a mediului nu este doar afectată de cultură, ci influențează și transferul culturii către generațiile următoare [199], cultura este legată de stilul de viață al membrilor unei anumite societăți și de obiceiurile acestora. Societatea se referă la sistemul de relații reciproce, la cei care împărtășesc o cultură comună.

În Republica Moldova, odată cu schimbările culturale, a fost adoptată Hotărârea Guvernului nr. 271 din 09.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii și a planului de acțiuni pentru implementare a acesteia [278]. Principiile strategiei „Cultura 2030” au fost 1) protejarea și valorificarea patrimoniului cultural al țării, care este o prioritate națională; 2) accesul cetățenilor la valorile culturale ale țării; 3) producerea bunurilor și serviciilor culturale pentru creșterea economică a țării; 4) promovarea culturii în calitate de factor determinant în domeniul educației și formării cetățenilor țării [12; 279].

Un alt document strategic reglementat este Strategia națională de dezvoltare „Moldova Europeană 2030” (SND), care propune o viziune de dezvoltare centrată pe om, unde omul este beneficiar, nu resursă sau instrument al dezvoltării. În obiectivul 4 al Strategiei se menționează: „Contribuind la dezvoltarea culturii, aceste resurse vor produce importante randamente economice și sociale. Un mediu cultural mai intens, de o calitate mai înaltă și mai divers le va oferi oamenilor o viață de calitate, noi repere pentru dezvoltare și aspirație personală și va fortifica sentimentul de apartenență, de comunitate” [80].

Un alt concept important pentru studiul nostru se referă la *valorile culturale*, care funcționează ca punți de legătură între oamenii care fac parte dintr-un grup. Prin intermediul acestor valori, grupurile își conturează identitatea, și își definesc normele și comportamentele acceptabile. Valorile culturale sunt esențiale pentru formarea coeziunii grupului și pentru menținerea unui sentiment de apartenență și unitate între membrii acestuia. Aceste valori nu sunt doar un set de principii abstracte, ci influențează profund comportamentele și atitudinile cotidiene, inclusiv modul în care sunt abordate diferențele culturale și sociale. În acest context, promovarea unei atitudini deschise și respectuoase față de diversitatea culturală devine un factor cheie în dezvoltarea unei societăți incluzive și încrezătoare. Înțelegerea și aprecierea acestor valori este esențială pentru construirea unui dialog intercultural eficient, care să faciliteze integrarea și colaborarea între oameni.

Studiul filosofic al valorilor este reprezentat prin ramura independentă a filosofiei,

axiologia, apărută relativ recent. În pofida faptului că anumite formulări despre categoriile universale de valori umane se regăsesc în lucrările filozofilor antici, din Evul Mediu, Renaștere, constatăm că până la mijlocul secolului al XX-lea, ideile despre valori și modelele de manifestare a acestora nu au devenit obiectul analizei științifice. Conceptul de „axiologie” a fost introdus în 1902 de filozoful francez Lapi P., desemnând o ramură a filosofiei asociată cu studiul naturii valorii [267, p. 5]. Mai multe concepte au fost dezvoltate pe baza teoriei lui I. Kant [101, p. 62; 267]. În anii 1860, în gândirea filosofică a intrat conceptul de „valoare”, definită de filozoful german Lotze R.G. ca „semnificație” [267, p. 6], astfel că „Valoarea nu este o proprietate a niciunui lucru, ci esența și în același timp o condiție pentru existența deplină a unui obiect” [241].

Conceptul de valoare este inseparabil asociat cu patrimoniul, cultura, deoarece modul în care se dezvoltă societatea se bazează întotdeauna pe alegerea valorilor care sunt tratate ca o asumare a deciziilor pe care omul le ia. Sofiștii antici au definit valorile (Binele, Frumosul, Adevărul) drept calități „în sine”, idei care transcend lumea sensibilă” [73]. Toma d'Aquino definește următoarele valori: Binele, Frumosul, Adevărul, Sacrul [73]. De remarcat că, de fapt, valoarea este totalitatea lucrurilor care au sens pentru om: lucrul este valoare numai atunci când omul se raportează personal la el. Lucrurile încă necunoscute omului nu reprezintă valori [73].

Autorul V. Pâslaru prezintă valoarea ca „o concepție, explicită sau implicită, distinctivă pentru un individ sau caracteristică pentru un grup”, ea influențează selecția metodelor și mijloacelor de acțiune [113]. Însă, potrivit autorului Voicu, valorile „nu sunt observabile, ele implică elemente cognitive, evaluative și afective” sunt relative în timp și determină comportamentele și atitudinile mediului social [145]. În lucrările elaborate de D. Antoci se menționează că valorile sunt „organizarea psihică fundamentală și sunt organizate cognitiv pentru însușirea faptelor, ideilor, fenomenelor, corelate cu cerințele sociale și cu idealurile generate de acestea, care sprijină deciziile luate în diverse situații/probleme, prin formarea unei atitudini mai potrivite, care dă valoare unui obiect/unei acțiuni exprimate prin comportamente” [9; 10; 18].

Prin urmare, sistemele de valori diferă de la o persoană la alta și chiar între diferite națiuni. Sistemul de valori se formează în timp și se modifică mereu, fiind, de fapt, redefinit de cultură, prin importanța lui, fiind semnificativ sau mai puțin semnificativ. În lucrările despre cultură „valoarea” este definită ca „ideea a ceea ce este sacru pentru o persoană, clasă, grup, societate în ansamblu ” [271, p. 533]. Sociologia interpretează conceptul de „valoare” ca „o atitudine socială specială ce se fixează cu ajutorul unor idei general acceptate despre bunătate, adevăr, dreptate, noblețe și alte categorii ale unei morale și estetice” [256, p. 34]. În psihologie, valoarea este

considerată ca întruchipare a idealurilor sociale [256, p. 539].

În științele educației și psihologie, înțelegerea valorii, autorul M. Rokeach a considerat două clase de valori: terminale și instrumentale. Cercetătorul se referă la valorile terminale ca fiind convingerile pe care scopul final al existenței individuale este demn de a se strădui (valorile scopului). Valorile instrumentale sunt definite ca convingeri că un anumit curs de acțiune sau o trăsătură de personalitate este de preferat într-o situație dată (înseamnă valori) [264]. În corelație cu teoria lui M. Rokeach este tipologia valorilor lui E. Oldemeyer, construită pe ipoteza că există un grup de valori de bază – un nucleu intercultural, stabil de orientări valorice și un sistem de schimbare a situației [237, p. 22].

Geneza conceptului „valoare” denotă caracteristicile proprietăților externe ale unei persoane; calitățile psihologice ale unei persoane; relațiile între oameni, relații interpersonale. Structura valoare-componentă poate fi indicată în conformitate cu etapele istorice ale dezvoltării societății și discursul academic despre sistemul de valori al umanității (tabelul 1.1.).

Tabelul 1.1. Structura atitudinilor valorice în diferite stadii de dezvoltare a societății

Etimologia cuvântului „valoare” în limbile indo-europene	„Sens”, „cost”, „comoară”, „a aprecia”
Schimbări în sensul „valoare” la diferite stadii de dezvoltare a societății	
Antichitate	cunoașterea, binele, viața inteligentă, beatitudinea, cunoașterea bunurilor
Evul mediu	adevăr, idee, dreptate, lege, credință, crez, mărturisire
Epoca renașterii	liber-gândire, franchețe, sensibilitate, raționalitate
Epoca modernă	raționalitate, pragmatism, muncă intelectuală, gândire științifică, muncă asiduă
Perioada de industrializare	resurse naturale, libertate, muncă asiduă, antreprenorial, industrie, educație, sănătate, capacitate și disponibilitate pentru inovare
Perioada de post-industrializare	știință obiectivă, informare, cunoaștere, creativitate, inteligență, calificări, comerț

Constatăm că interpretarea conceptului „valoare” s-a schimbat la diferite etape ale dezvoltării istorice și a fost diferită în funcție de școlile și tendințele științifice. Distingem câteva etape istorice în funcție de caracteristicile abordării problemelor valorice: antichitate, Evul Mediu, Renaștere, epoca modernă, epoca contemporană.

Studiul literaturii de specialitate ne conduce spre ideea că valorile culturale sunt legate nemijlocit de circumstanțele sociale, economice și istorice, incluzând asemenea aspecte precum social (viața umană, societate, familie, natură); morală (spiritualitate, onestitate, bunătate, muncă asiduă, colectivism); estetic; valori civice [245, pp. 119-148]. Această tipologie, în opinia noastră, prezintă un mare interes pentru profesori, deoarece reflectă direcția generală a

procesului de învățământ. Pe baza unei analize a esenței conceptului de valoare și a surselor teoretice, axiologia pedagogică caracterizează valorile ca „formațiuni specifice” [169, p. 100] ce caracterizează activitatea persoanei și a societății în ansamblu. În consecință, geneza acestei categorii ne permite să identificăm mai multe semnificații, precum: valoarea ca reflectare a atitudinilor umane, valoarea ca categorie spirituală și morală, valoarea ca fenomen social, tipurile de valori (morale, economice, estetice, sociale), pentru a determina mecanismele de asimilare a acestora de către un individ. Astfel, în pofida diferențelor existente în interpretările conceptului „valori” pot fi identificate în comun următoarele: valoarea apare ca un anumit concept, proprietate, credință, având o semnificație pozitivă pentru om.

Problematica valorilor a constituit subiectul de studiu al mai multor filosofi, antropologi, culturologi. În curentele filosofice: neorealism, naturalism, pragmatism, contextualism, emotivism și neopozitivism se considera esența valorii sub formă a unei cunoștințe ideologice și metodologice [250]. Cel mai discutat teoretician din domeniul axiologiei naturaliste este Ralph Barton Perry, filozof american care a fondat și mișcarea neorealismul american [246]. Poziția lui axiologică fusese remarcată de oameni de știință precum G. Becker, R. Linton, K. Klahohn, T. Parsons, S. Pepper, care au definit teoria generală a valorilor a lui Perry drept cel mai cuprinzător studiu empiric al acestui subiect până la mijlocul secolului al XX-lea [268].

Teoria generală a valorilor lui Perry are o orientare umanistă, plasând principiile umane universale pe primul loc și recunoscând omul ca subiect al evoluției culturale de cea mai înaltă valoare. Componentele valorice în esența umană, conform lui Perry sunt emoțional-voliționale, biologice, dezvoltate, care sunt decisive pentru existența individuală și socială [246; 270]. În funcție de natura interesului și de calitatea orientării cunoștințelor, Ralph Perry a elaborat o clasificare a valorilor (figura 1.1).

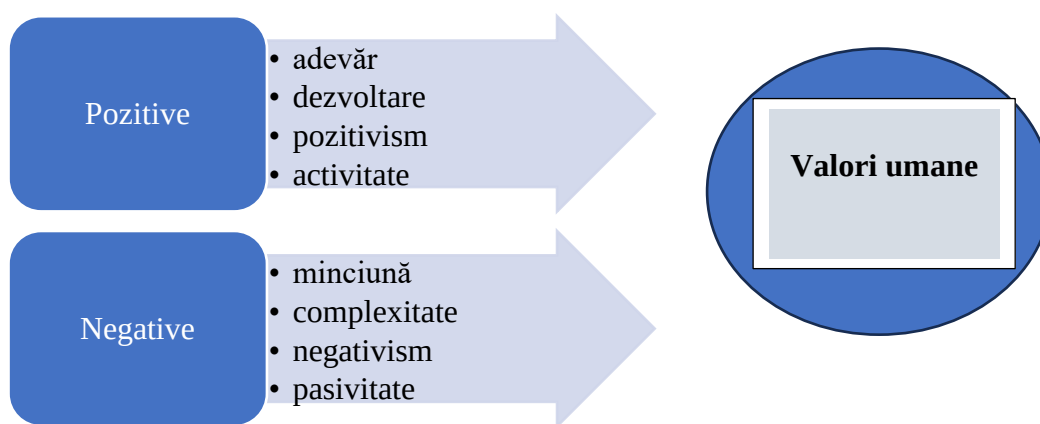

Figura 1.1. Clasificarea valorilor după caracterul de interes al subiectului, în baza concepțiilor stabilite de autori [246;270]

Conceptul propus de Perry este produs în spiritul pragmatismului și orice interes al subiectului are ca scop „împlinirea așteptării”. Transcendentalismul axiologic în determinarea naturii valorii este moștenitorul doctrinei neo-kantiene a valorilor și se formează pe baza ideilor școlii de la Freiburg – V. Windelband și G. Rickert [160]. Dacă Filosofia logică a lui Kant ridică rațiunea practică deasupra celei teoretice și își limitează funcția doar la cercetarea critică, atunci neo-kantienii au căutat să elibereze „axiologia burgheză” a lui Kant din tendința pozitivistă, care este menită să cunoască numai realitatea.

Windelband propune să fundamenteze poziția „despre etern valori” care au o semnificație absolută și nu depind de rezultatele unor evenimente istorice care influențează activitatea emoțională și practică a unei persoane și dezvoltarea societății. Astfel, „valorile eterne” după tipul de evaluare ar trebui să se bazeze pe reguli general valabile, formate pe principii de constrângere, obligație și inadmisibilitate în caz contrar. Formele manifestării „valorilor eterne”, conform lui Windelband, sunt determinate de semnificații logice, estetice și etice [235; 238; 265; 272]. Concluzionăm că Windelband neagă existența anti valorilor și a analogilor acestora, găsirea adevărului și idealului în valorile universale. Adevărul în cheia înțelegerii valorii este normativitatea conștiinței, și nu ideea de realitate, adică principiul transcendental. Prin urmare, în sistemul „evaluare-adevăr-ideal”, valoarea este identică cu faptele naturale, precum răsăritul sau apusul soarelui.

Rezumând concepțiile neo-kantiene ale lui Windelband, este necesar să subliniem că acesta transferă categoria „valoare” într-un sens metafizic și urmărește să o dogmatizeze, apărând drepturile absolute asupra alegerii subiective. Windelband nu ridică conceptul de „valoare” la nivelul unui termen filozofic; el îl înlocuiește adesea cu categoriile „normă”, „evaluare absolută”, „lege universală” și îl înzestrează cu calități din afara ființei care au semnificație universală [268]. Potrivit lui Windelband, valoarea este o normă naturală care stă deasupra individului și funcționează în beneficiul societății. Totuși, spre deosebire de Windelband, Rickert evidențiază trei tipuri de „valori” sau „niveluri valorice” din punctul de vedere al transformării unui individ, a unui obiect într-un bun, în care „adevărul” sensului este dezvăluit. Idealismul conceptului de valori al lui Rickert este măsurat prin distanța sa față de realitate [269]. De exemplu, cu cât o operă de artă este mai îndepărtată de realitate, cu atât este mai mare valoarea acesteia. Analizând abordarea transcendentalismului axiologic, putem afirma că se aseamănă cu ideile tradiționale obiectiv-idealiste ale lui Platon, care au format regatul ideilor absolute și neschimbabile [265]. De remarcat că această abordare a influențat generarea de valori umane universale în condițiile economiei capitaliste globale și criza morală a societății.

În metodologia studierii valorilor, Max Scheler, un filozof și sociolog german, în centrul

intereselor științifice stabilește sarcina de a dezvălui natura valorilor și dovada eficacității metodei fenomenologice pentru cunoașterea realistă a valorilor [273]. În scopul înțelegerii ontologice a conținutului valorii, el denotă diferențele dintre valori și purtătorii acestora. Orice valoare are propriul purtător, doar în el devine valabilă și reală. Cu toate acestea, ele sunt independente unele de altele, iar valoarea în sine nu reprezintă proprietăți inerente ale purtătorului [273]. Ca exemplu, luați în considerare valoarea prieteniei: dacă purtătorul valorii prieteniei este o persoană și prietenul său se dovedește a fi un trădător, atunci însăși valoarea unei relații de prietenie nu depinde de trădător. Cu alte cuvinte, prietenia ca valoare a întregii omeniri nu-și pierde sensul datorită unui purtător de valoare negativ. Pe baza acestui lucru, potrivit lui Scheler, cunoașterea valorii este „percepția valorilor” [272, p. 21]. Cu toate acestea, judecățile lui Scheler sunt împletite și contrastate, urmând ideile gânditorilor catolici precum Augustin și Pascal. Ierarhia strictă a valorilor a lui Scheler sunt bazate pe teorie, unde actul emoțional converge de cele mai multe ori cu opiniile naturaliste ale psihologismului, care își pierde semnificația în axiologie, meritul fenomenologiei fiind asigurat de stabilirea faptului de independență a valorii față de subiect [273].

O abordare unică pentru studierea naturii valorilor este relativismul cultural și istoric, al cărui bază centrală este considerată ideea de pluralism axiologic. Un reprezentant proeminent al acestei tendințe este Wilhelm Dilthey, istoric cultural german și filozof idealist, care a introdus mai întâi conceptul de „științe spirituale”. Teoria multiplicității sistemelor de valori, conform Dilthey, se bazează pe „relativitatea” fără excepție a fenomenelor istorice [266].

Reprezentanții sociologiei dezvoltă ideea de neo-kantianism despre un sistem de valori ca normă și tipar, al cărui mod de a fi este semnificativ în spațiul istoric. Instrumentul metodologic, care a făcut posibilă formarea unei noi viziuni asupra valorilor, a fost dezvoltat de sociologul german Max Weber. Folosind această metodologie, Weber a reevaluat valorile sale despre semnificații schimbându-le de la transcendental la istoric. Potrivit lui Weber „valoarea este evaluată” [261, p. 35] de cei care sunt în acel timp și loc. Prin urmare, el pentru prima dată determină influența valorilor asupra naturii culturii societății, comparând-o ca un fel de busolă ce orientează calea, stabilind direcții clare și constante pentru evoluția dinamicii culturale.

Prin urmare, după cum conchide Weber, dacă înțelegem cum poate fi înțeleasă valoarea spre care este orientată acțiunea umană, orice acțiune nu poate exista în afara unui câmp valoric, iar acțiunea ca alegere este rezultatul autodeterminării unei persoane. Astfel, „atribuirea valorii” acțiunii sociale, conform lui Weber, este subiectul socializării. Din acest punct de vedere, socializarea nu poate fi pasivă, efectul normelor și valorilor propuse de societate [242]. Într-un fel sau altul, Weber a considerat valoarea ca un nivel existențial de autodeterminare a

subiectului, plin de sens și reflectată în comportamentul său.

Sunt distinse trei perioade principale: preclasic; clasic; post-clasic [276]. Începutul *etapei preclasice* a fost marcat de introducerea științifică a termenului de „axiologie”. Așa cum s-a menționat mai sus, termenul de „axiologie” a fost introdus în 1902 de către filozoful francez P. Lapi. În 1908, a fost folosit de omul de știință german E. Hartmann. Teoria valorilor (axiologia) ca o anumită direcție în filosofia burgheză s-a format în anii 1920–1950. Autorii precum M. Scheler, N. Hartmann, R. B. Perry, S. Pepper [255] au realizat un studiu mai profund al problemelor de valoare și au contribuit la dezvoltarea teoriei valorilor, care mai târziu se integrează într-o disciplină filosofică independentă la început anilor 1960–1980 ai secolului al XX-lea, marcată de lucrările lui Wilhelm Windelband [238], Heinrich Rickert [263], Rudolf Lotze [254], Wilhelm Dilthey [244;252] care este denumită *disciplina axiologie*, ca doctrină a valorilor, ca teorie a principiilor universal valabile care determină direcția activității umane și motivația acțiunilor umane [254].

Unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai *etapei clasice* este M. Scheler, care a încercat să determine specificul științei despre umanitate. În lucrarea sa „Poziția omului în spațiu”, el a creat un manifest al științei esențiale a omului, unde a încercat să combine cunoștințe și valori, spirit și trup, divin și uman [274]. Calea către valori mai mari a fost înțeleasă de Scheler ca fiind una dificilă, ce cuprinde un proces cultural și istoric de formare, care surprinde emoțional și rațional, spiritual și fizic, individual și social. Autorul recunoaște existența absolutului, dar crede că formele de formare sau implementare a acestuia depind de activitatea persoanei în societate [256; 263; 275].

În *perioada post clasică*, valorile ca concept filozofic categoric au fost criticate și au început să fie percepute de unii filozofi ca pseudo-concepte, pseudo-existența unui individ, formând „pseudo-viața” unei persoane. Unul dintre cei mai străluciți reprezentanți ai perioadei post clasice de dezvoltare a axiologiei este M. Heidegger. Particularitatea abordării sale față de înțelegerea valorilor este „deaxiologizarea” filosofiei și a vieții, fără de care, în opinia sa, adevărata lor „ontologizare” este imposibilă. Potrivit lui Heidegger, însuși conceptul de valoare este logic „nesusținut”: binele este determinat prin valoare, care la rândul său este determinată prin bine [271].

B. Russell, dimpotrivă, a criticat metafizica în axiologie, pe care Heidegger o neagă: problematica axiologiei este în întregime non-științifică, deoarece se referă doar la zona gustului, dar gusturile sunt cele care determină diferențele de valori [262].

L. Wittgenstein a subliniat „indefinibilitatea” și relativismul valorilor. Potrivit lui L. Wittgenstein, în interiorul unei persoane există arhetipuri și voință care servesc la formarea

propunerilor și înregistrarea faptelor. Aceste arhetipuri și voințe sunt un dar de la Dumnezeu, nu sunt produse de procese senzoriale [236].

Studiul valorilor servește drept măsură de caracterizare a gradului de învățare, înțelegere și transformare a instituțiilor sociale. Valorile exprimă dimensiunea umană a culturii în ansamblu, adică ceea ce o societate a realizat la un anumit moment al dezvoltării sale. Acestea se referă nu la nevoile și preferințele imediate ale oamenilor, dar la acele valori care au o importanță strategică pentru viață. Formarea spațiului valoric al unui individ are loc în procesul de socializare a acestuia și reprezintă opinii fixe, stabile despre ceea ce se dorește.

Valorile (figura 1.2.), ca parte a existenței socioculturale a societății, devin o componentă a culturii spirituale a individului; într-un sens, ele controlează comportamentul individului. Miezul valoric este baza stilului de viață al unei persoane și ajută la determinarea modalităților de atingere a obiectivelor de viață [251].

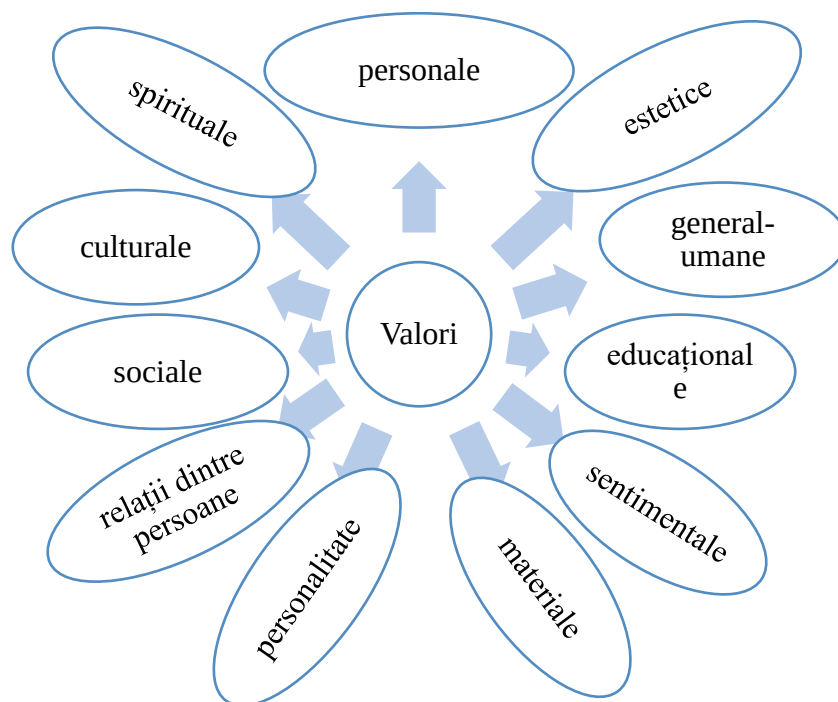

Figura 1.2. Sinteza categoriilor de valori umane

Prezentarea sintezei categoriilor de valori umane în figura 1.2 reflectă o ierarhie a valorilor, organizate într-o ordine logică și semantică, evidențiind interdependența și importanța fiecărei categorii. Categoriile de valori umane incluse în schema respectivă sunt: fundamentale sau universale, personale, sociale, culturale, profesionale și de auto-realizare. În cadrul acestei figuri, valorile ar putea fi reprezentate prin diverse forme vizuale, cum ar fi cercuri, coloane ierarhice, piramide sau alte structuri care ilustrează cum se interconectează aceste categorii și cum fiecare dintre ele influențează comportamentul și alegerile umane. Fiecare categorie poate fi

subdivizată pentru a oferi o înțelegere detaliată a valorilor, adaptată contextelor socio-culturale, psihologice și individuale.

Schimbările din societate, dezvoltarea tehnologică rapidă, inovațiile în educație și alte procese specifice lumii moderne au un impact semnificativ asupra valorilor tinerei generații. Studiarea orientărilor valorice ale tinerilor nu doar că ne permite să identificăm valorile predominante în prezent, dar și să prezicem posibilele transformări ale structurilor sociale și culturale în viitor. Înțelegerea acestor orientări valorice este crucială pentru a observa cum tinerii își formează identitatea și cum acest proces influențează integrarea lor în diverse contexte profesionale, educaționale și sociale.

Valorile tinerilor nu sunt statice, ci evoluează în timp pe măsură ce aceștia interacționează cu diferite medii și experiențe de viață. Factori precum educația, tehnologia, globalizarea, mediile sociale și politice, dar și experiențele individuale joacă un rol esențial în conturarea acestora. Astfel, analiza orientărilor valorice ale tinerei generații poate oferi informații relevante despre tendințele emergente, care vor influența atât comportamentele individuale, cât și dinamica socială și culturală pe termen lung.

În plus, schimbările valorice din rândul tinerelor generații pot avea un impact semnificativ asupra diferitelor domenii, incluzând orientările profesionale, relațiile interpersonale, implicarea civică și responsabilitatea socială. Studiul valorilor tinerilor nu se limitează doar la o documentare a realităților actuale, ci reprezintă și o investiție în anticiparea adaptabilității societăților la schimbările ce vor apărea în următoarele decenii. Aceasta poate contribui la formularea unor politici educaționale și sociale care să răspundă nevoilor și aspirațiilor noilor generații, promovând totodată o dezvoltare sustenabilă și echitabilă pentru toți membrii societății

1.2. Valorile socioculturale ca surse fundamentale pentru dezvoltarea profesională a studenților

Unul din aspectele care se impun tot mai insistent este adaptarea curriculum-ului la nevoile dezvoltării individuale, profesionale și sociale, de asemenea, proiectarea și valorificarea unui curriculum formativ, care să asigure depășirea practicilor tradiționaliste, incompatibile cu actualele obiective ale învățământului universitar.

În ultimii ani în Republica Moldova problema curriculum-ului educațional a devenit mai acută și mai complicată, fiind influențată de următoarele cauze:

- dominarea empirismului în determinarea obiectivelor educaționale și profesionale, în selectarea și eșalonarea conținuturilor;
- puține cercetări fundamentale în domeniul curriculum-ului universitar;

- supradozarea informațională, dominarea cunoștințelor reproductive;
- absența mecanismelor funcționale de cuplare a învățământului universitar cu cerințele societății și ale economiei de piață;
- existența unei diferențieri pe profiluri și specializări haotice și excesive [85].

Potrivit lui V. Guțu, curriculumul reflectă politica educațională a statului, fiind construit pe baza teoriilor factorilor și teoriilor axiologice. Acesta este structurat din elemente intercorelate la toate nivelele curriculare, având ca scop formarea profesională și intelectuală a studenților [84]. Analiza conceptului de curriculum este ilustrată în figura 1.3., unde sunt evidențiate abordările teoretice.

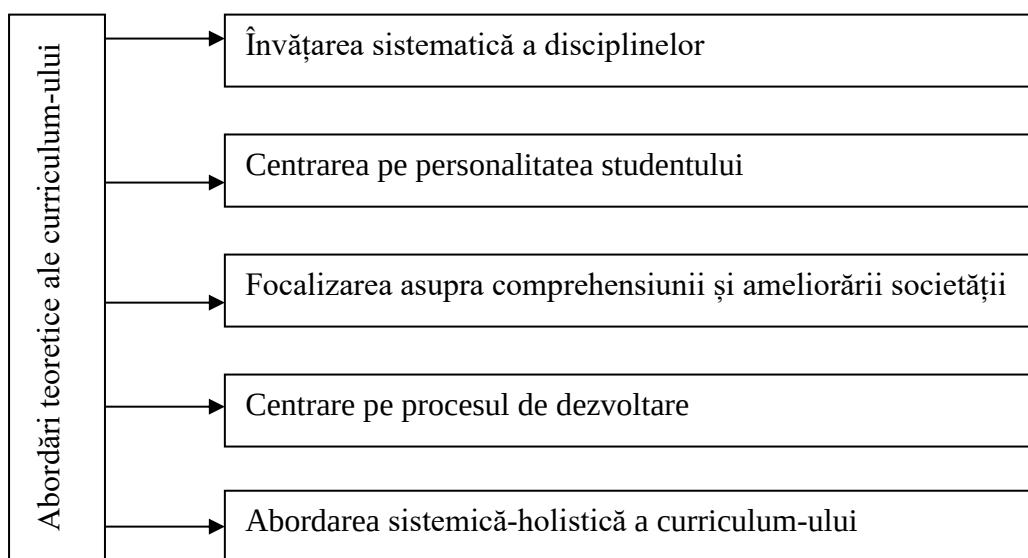

Figura 1.3. Abordări teoretice ale curriculum-ului

Curriculum-ul pune accent pe formarea de competențe să contribuie la propria formare și dezvoltare și implicarea studenților [76]. Astfel, „Activitățile de învățare este necesar să fie plăcute și să conducă spre experiențe dezirabile din perspectiva cerințelor viitorului” [198], astfel să reflecte viața.

Paradigma curriculum-ului pune accentul pe următoarele:

- pe relația dintre educație, democrație și experiență;
- pe reconstrucția continuă a experienței;
- pe scopul educației;
- pe conceperea teoriei ca filosofie a educației.

Dezvoltarea valorilor socioculturale cu ajutorul curriculum-ului universitar are ca obiectiv principal conștientizarea de către mediul academic, că promovarea valorilor este o necesitate în formarea specialiștilor ca personalități. Promovarea valorilor socioculturale va avea un impact semnificativ în formarea unor specialiști calificați și competitivi pe piața muncii,

cu personalitate, apti de a face față schimbărilor, dar nu ale unor „mecanisme de schimb” pentru întreprinderi și societate.

Eficiența promovării valorilor socioculturale în curriculum-ul universitar are un caracter formativ-funcțional, inovativ, care formează personalitatea aptă de a se implica în procese sociale de tranziție. Disciplinele din ciclul general alimentează conștiința științifică și conștiința morală a personalității, dezvoltând valorile general umane.

Dezvoltarea socioculturală a tinerilor a fost abordată de mai mulți autori, printre care N.Ya. Bolshunova [22], care definește termenul „dezvoltare socioculturală” ca procesul de formare a unui sistem de valori, dobândit prin interacțiunea cu alți oameni. Diverse studii au arătat că valorile socioculturale influențează pozitiv tinerii pe parcursul educațional, conducând la performanțe mai bune ale studenților [204].

Autorii Mak și Buckingham [146] subliniază că formarea competențelor socioculturale aduce beneficii semnificative atunci când noțiuni precum valoare, creativitate, artă, cultură și patrimoniu sunt integrate în procesul educațional [146].

Cercetările efectuate de Trigger [223], Baršauskienė & Leliūgienė [152], Spierts [212], Šinkūnienė & Savickaitė [211], Cohen & Olshtain [157], Mak et al. [193], Mak & Barker [193], și Mak & Buckingham [194] evidențiază importanța valorilor socioculturale în formarea viitorilor specialiști ca personalități integre. Aceste studii accentuează relevanța acestor valori pentru a face față provocărilor actuale ale vieții. Totuși, nu există cercetări care să integreze competențele socioculturale bazate pe valori.

Competența socioculturală poate fi dezvoltată prin patru componente fundamentale care stabilesc conexiunea dintre specialiști și mediul social: inițiativa, responsabilitatea, participarea la activități (evenimente) și individualitatea. Procesul de formare a competențelor socioculturale implică trecerea de la auto-conștientizare la dezvoltarea abilităților sociale esențiale pentru comunicare și cooperare în diverse contexte [187]. Structura acestor competențe a fost definită de Wenzel [233] și Handford [172] în funcție de orientările educaționale (tabelul 1.2.).

Tabelul 1. 2. Structura competențelor socioculturale

Dimensiunea competenței socioculturale	Componenta competențelor socioculturale	Strategii educaționale – metode de formare
Competența socială: - Abilități sociale. - Percepția socială. - Conștiința de sine. - Apartenență socială. - Comunicare cu colegii.	Integrat în curriculum-ul educațional: - Abilități de comunicare și socializare. - Abilități de lucru în echipă. - Abilități de interpretare a rolurilor sociale. - Abilități de comportament adecvat în funcție de situație. - Abilități de percepție a unei stări emoționale. - Capacitatea de a-i ajuta pe ceilalți să perceapă propria stare emoțională și să controleze emoțiile. - Autorealizarea într-un mediu social. - Analiza sentimentelor legat de social. - Capacitate de adaptare la un mediu nou. - Capacitatea de a percepe atitudinile care există în societate.	- Educarea deprinderilor de comunicare interculturală. - Educație pentru inițierea conducerii și a muncii în echipă. - Analiza și interpretarea diverselor situații sociale. - Jocuri de rol în analiza problemelor de comunicare și a situațiilor conflictuale. - Dezbateri în clasă pentru formarea capacității de a accepta părerea celui alt și de a rămâne toleranți prin controlul propriilor emoții. - Educație reflexivă. - Lucrați în grup în dezvoltarea de proiecte, generarea de noi idei.
Competență culturală: - Sensibilitate culturală. - Conștientizare culturală. - Cunoștințe culturale.	- Abilitatea de a comunica cu persoane din medii socioculturale diferite. - Capacitatea de raționament pentru a susține propria poziție atunci când se confruntă cu acțiuni discriminatorii. - Capacitatea de evaluare a diferențelor culturale. - Capacitatea de a accepta convingerile și atitudinile altora. - Cunoștințe de limbi străine. - Capacitate de comunicare diplomatică cu persoane dintr-o anumită cultură, ținând cont de aspectele culturale respective.	- Vizionarea de documentare despre diverse culturi cu reflecție ulterioară. - Discuții în contextul minorităților etnice. - Formarea unor calități precum flexibilitatea, deschiderea. - Discuție și analiză a obiceiurilor și tradițiilor altor grupuri etnice. - Formarea cunoștințelor asupra unei limbi străine implicând nu numai învățarea limbilor, ci și furnizarea de cunoștințe despre cultura națională.

Sursa: Wenzel [233] și Handford [172]

Autoarea R. Kh. Gasanova identifică trei componente socioculturale: motivațională, cognitivă și comportamentală [239]. Conform acesteia, competențele socioculturale contribuie la dezvoltarea valorilor legate de cunoaștere, transformare și experiență, care sunt integrate în modelul propus de autoare (figura 1.4.) [239].

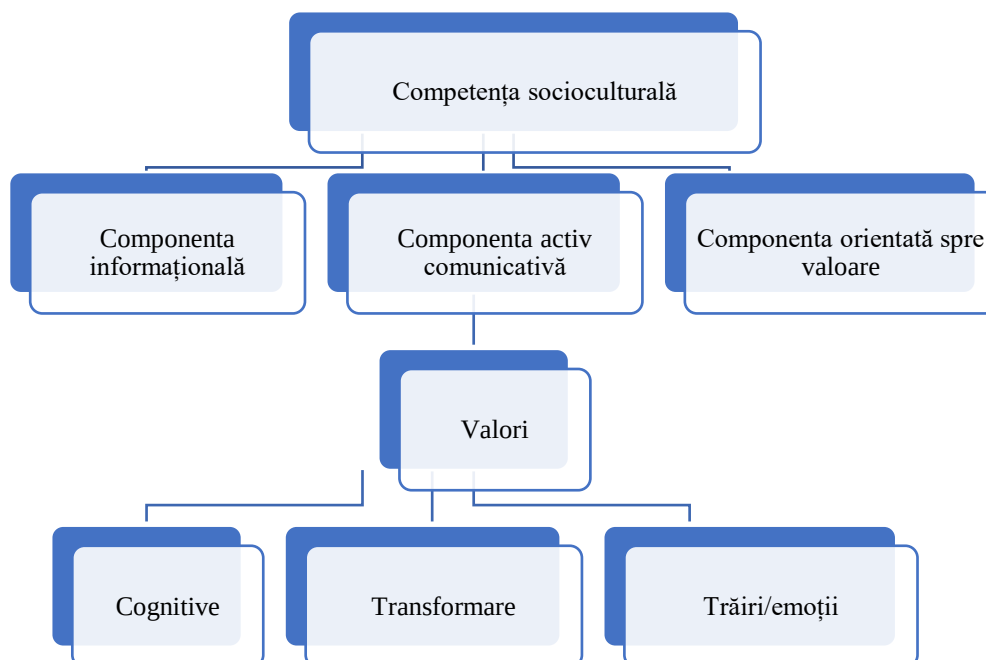

Figura 1.4. Model de competență socioculturală după R. Kh. Gasanova [239]

Dintr-o serie largă de studii analizate, accentul pus pe valori [267] are un impact pozitiv semnificativ, constituind un element esențial ce influențează direct procesul educațional prin transferul valorilor profesorilor către studenți. În continuare, este prezentată structura conceptuală referitoare la formarea valorilor socioculturale ale studenților (figura 1.5.), care include următoarele blocuri/coordonate: blocul dedicat formării personalității, blocul conceptual, blocul organizator-procedural, blocul de evaluare a performanțelor și, în final, rezultatul global.

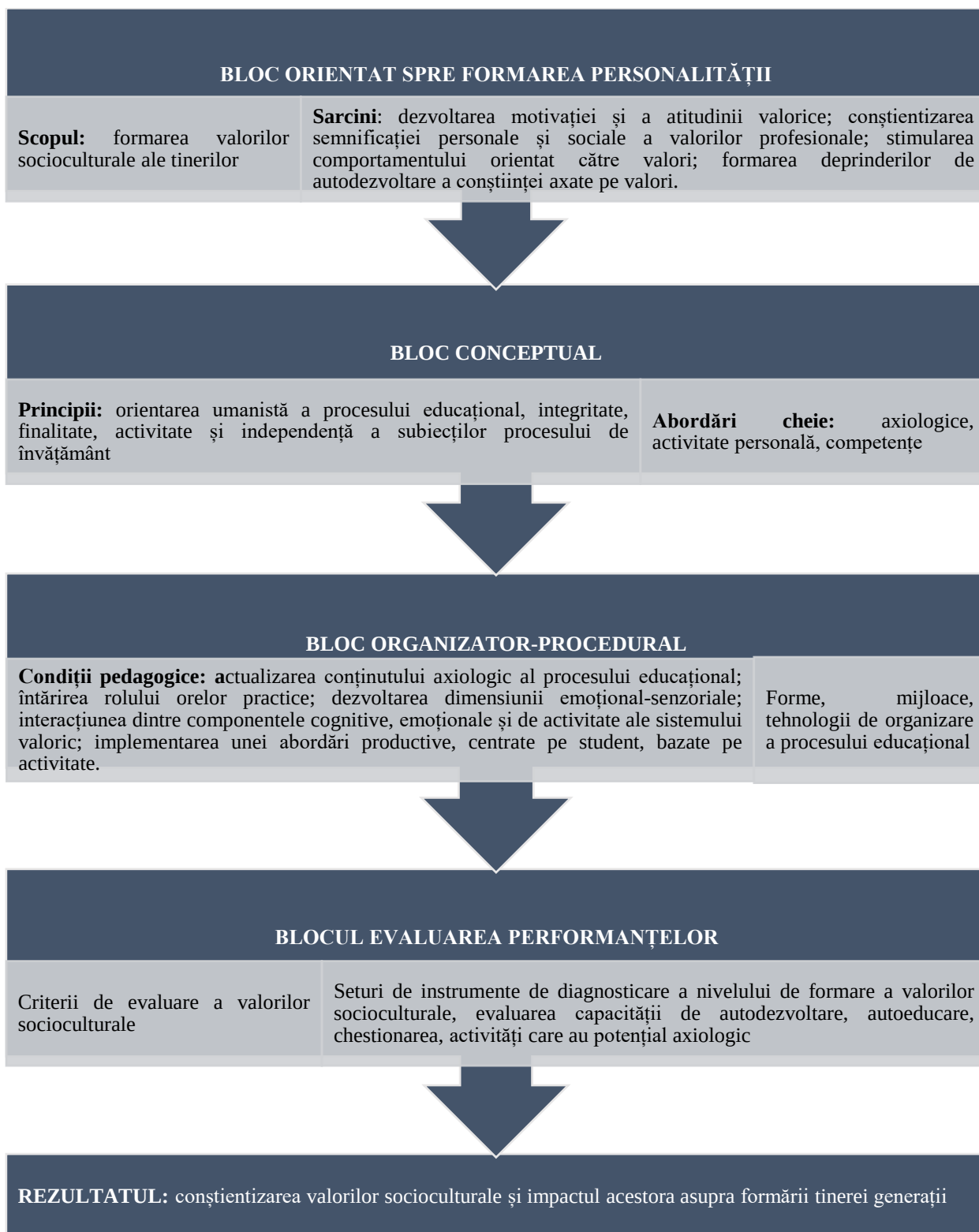

Figura 1.5. Structura conceptuală privind formarea valorilor socioculturale ale studenților [63]

Descrierea blocurilor de formare a valorilor socioculturale ale studenților include următoarele:

Blocul orientat spre formarea personalității se concentrează pe dezvoltarea valorilor socioculturale contemporane, incluzând: *dezvoltarea motivației și a atitudinii valorice,*

conștientizarea semnificației personale și sociale a valorilor profesionale, stimularea comportamentului orientat către valori și formarea deprinderilor de autodezvoltare a unei conștiințe centrate pe valori.

Blocul conceptual reflectă principiile și abordările fundamentale care stau la baza formării valorilor profesionale. Printre cele mai importante principii se numără: *orientarea umanistă, integritatea, intenționalitatea, abordarea sistematică, succesiunea, activitatea și independența subiecților procesului educațional. Abordările-cheie includ cele axiologice, activitatea personală și competența.*

Blocul de conținut se axează pe trei componente esențiale ale procesului de formare a orientărilor valorice ale tinerilor: cognitivă, emoțională și activă. Componenta cognitivă se referă la cunoștințele profesionale ce definesc specificul activității și formează atitudinea tinerilor față de realitatea înconjurătoare, față de sistemul educațional și față de ceilalți. Componenta emoțională se manifestă prin formarea unor atitudini senzoriale specifice față de aspectele și obiectele activității profesionale, reflectând reacțiile și stările emoționale ale tinerilor. Componenta activă determină raportul de valori, ierarhizarea acestora și stimulează acțiunile și atitudinile corespunzătoare în funcție de sistemul de valori stabilit.

Blocul organizatoric și procedural include condițiile necesare, formele efective, metodele, mijloacele și tehnologiile pentru implementarea procesului educațional. Printre condițiile necesare se numără: actualizarea conținutului axiologic al învățământului, consolidarea rolului orelor practice prin metode de predare active și tehnologii orientate spre practică, dezvoltarea sferei emoțional-senzoriale a studenților, interacțiunea componentelor cognitive, emoționale și de activitate ale orientărilor valorice, precum și implementarea unei abordări productive, centrate pe persoană și bazate pe activitate. O condiție importantă o reprezintă implicarea viitorilor angajatori în procesul de formare a studenților ca purtători ai valorilor profesionale.

Formele organizatorice includ prelegeri problematice, seminare, mese rotunde, conferințe, discuții, dezbateri, jocuri de afaceri, munca independentă etc. Metodele predominant utilizate sunt cercetarea, euristica, metodele active de predare, analiza și rezolvarea sarcinilor și situațiilor pedagogice, modelarea activității profesionale, analiza și autoanaliza activității pedagogice, exercițiile și antrenamentele, diagnosticarea. Tehnologiile eficiente includ metode reflexive, comunicativ-dialog, imitație-joc, abordarea problemelor, metode interactive și proiectuale.

Blocul estimativ-productiv propus conține criterii de evaluare și niveluri de formare a valorilor profesionale, precum și instrumente de diagnostic pentru a le evalua. Printre criterii, se recomandă includerea: motivația-valoare (conștientizarea importanței sociale a specialității, interesul pentru activitățile educaționale, extra curriculare, practice, formarea pentru

autoperfecționare pe baza cunoștințelor axiologice), cunoașterea valorilor universale și profesionale, stabilitatea emoțională, empatia, atitudinea profesională-personală, toleranța, activitatea și auto-dezvoltarea. De asemenea, se evaluează abilitățile de comportament și activitate orientate spre valori, comunicarea eficientă și modalitățile de rezolvare a sarcinilor în acord cu valorile profesiei, precum și capacitatea de a reflecta asupra propriei activități și de a-și proiecta dezvoltarea personală și profesională pe o bază valorică.

Formarea competențelor socioculturale prin procesul de predare și învățare se caracterizează prin trăsături fundamentate pe dimensiunile valorice ale vieții sociale și personale, cum ar fi: abilități sociale (comunicare, socializare și colaborare în echipă), percepția socială (abilitatea de a interpreta corect comportamentele sociale și de a alege reacțiile adecvate în funcție de contextul social), conștientizarea de sine (capacitatea de a analiza propriile stări emoționale și de a ajuta pe alții să-și înțeleagă propriile sentimente), atribuirea (abilitatea de a implementa potențialul propriu într-un mediu social și de a înțelege rolurile sociale), comunicarea cu semenii (capacitatea de adaptare într-un mediu nou și perceperea atitudinilor acestuia), sensibilitatea culturală (abilitatea de a înțelege și accepta oameni din diverse medii socioculturale și de a menține o poziție fermă în fața actelor de discriminare), conștientizarea culturală (capacitatea de a evalua diferențele culturale și de a accepta diverse atitudini și opinii) și cunoștințe culturale (abilitatea de a comunica diplomatic, având în vedere diferențele culturale).

Aplicarea curriculum-ului bazat pe valori susține conceptul de „centrat pe valori”, care se referă la „blocuri de cunoștințe, abilități și atitudini ce optimizează rezolvarea problemelor, în loc de simpla acumulare de informații”. Necesitatea implementării unui curriculum centrat pe valori este evidențiată de analiza nevoilor specifice și a situației existente în instituțiile din Republica Moldova, mai ales în contextul orientărilor strategice de modernizare a sistemului educațional, flexibilizarea curriculum-ului, axarea pe competențele-cheie și digitizarea conținuturilor curriculare.

Principiile ce stau la baza elaborării unui Curriculum bazat pe valori socioculturale sunt următoarele:

- curriculum-ul ajută studenții să se descopere în folosul lor și al societății;
- studenții învață în stiluri diferite și în ritmuri diferite;
- cadrele didactice creează oportunități de învățare diverse, care să faciliteze atingerea obiectivelor propuse;
- cadrele didactice descoperă și stimulează aptitudinile și interesele studenților;
- evaluarea conduce pe studenți la o autoapreciere corectă și la o îmbunătățire continuă a

performanțelor;

- cadrele didactice promovează patrimoniul cultural național.

Curriculum-ul este necesar să asigure coeziunea cunoașterii printr-un demers de dezvoltare sociocognitivă integrată, care să includă cunoștințe ce contribuie la formarea unor indivizi independenți, capabili să găsească soluții, să își asume responsabilitatea și să acționeze conștient. Competențele generale și specifice sunt esențiale pentru dezvoltarea valorilor socioculturale, cum ar fi toleranța, empatia, respectul pentru adevăr și responsabilitatea. Valorile socioculturale influențează dimensiunile axiologice și afectiv-atitudinale în procesul formării personalității, iar implementarea acestora se realizează prin activitatea didactică continuă a cadrelor didactice. Corelarea dintre *valorile și atitudinile* promovate și *competențele specifice* contribuie la proiectarea strategiilor educaționale adecvate, această corelare fiind prezentată în tabelul 1.3.

Tabelul 1.3. Corelația valori și atitudini - competențe specifice (după Antoci Diana [10]).

Valori și atitudini	Competențe specifice
Flexibilitate în privința punctelor de vedere proprii confruntate cu date noi, argumentate. Receptivitate și flexibilitate pentru aplicarea cunoștințelor științifice în viața cotidiană.	Evaluarea calității informațiilor științifice pe baza surselor și a metodelor care le-au generat. Realizarea unor transferuri și integrarea cunoștințelor și a metodelor de lucru specifice în scopul aplicării lor în proiecte de natură științifică și/sau tehnologică.

În scopul fundamentării problemei abordate, au fost sintetizate concluziile mai multor cercetări în domeniul curriculum-ului bazat pe valori, încadrându-le în trei categorii majore:

- 1) prima vizează informațiile comparative ce permit *determinarea gradului de eficiență a curriculum-ului bazat pe valori socioculturale* vizavi de achiziționarea conținutului învățării și dezvoltarea deprinderilor, abilităților, capacităților și a atitudinilor studenților;
- 2) cea de-a doua categorie descrie *maniera efektivă de implementare a acestui tip de curriculum*;
- 3) cea de-a treia categorie de cercetări documentează *impactul curriculum-ului bazat pe valorile socioculturale în comparație cu cel tradițional*, disciplinar.

Din conținutul prezentat, rezultă că dezvoltarea personalității viitorului specialist competent se formează doar prin colaborarea dintre cadrul didactic și student, și prin intermediul axării pe formarea valorilor socioculturale în cadrul procesului educațional, unde la un capăt este studentul cu toate cerințele și necesitățile sale, iar la celălalt este cadrul didactic cu persoana și personalitatea sa, cu tehnicile și uneltele specifice pentru formarea unui specialist competitiv.

1.3. Cultura organizațională și sistemul de valori socioculturale în învățământul universitar

Tendința de dezvoltare a instituțiilor de învățământul universitar actualmente este marcată în funcție de amplificarea interdependențelor cu societatea și mediul în care își desfășoară activitatea. Instituțiile de învățământ universitar îndeplinesc scopuri ale societății reflectând nevoile și valorile culturale, sociale, asigură coordonarea eforturilor studenților pentru realizarea scopurilor și, în același timp, protejează și transmit cunoștințele generațiilor viitoare, amplificându-le.

Conceptul de **cultură organizațională** a fost abordat de mai mulți autori, printre care:

- A. Jay afirmă că „organizațiile sunt instituții sociale” [35, p. 17];
- E. Goffman (1959) descrie cultura organizațională prin două abordări: individualistă (fiecare persoană are rolul să își afirme propriul „eu” și contribuie la crearea climatului organizațional) și holistă (un ansamblu de modele comportamentale care, combinate și completate, formează cultura organizațională) [85, p. 45];
- V. Anghelache definește cultura organizațională ca „un modus vivendi, un fel de a fi al instituției, reflectând temperamentul organizațional al acesteia. Cultura organizațională este într-o continuă dinamică și reflectă performanțele organizației” [8, p. 21];
- M. Mălureanu consideră cultura organizațională „ansamblul subculturilor membrilor organizației și modul în care relațiile educaționale, de tip asimetric, între cadrele didactice și studenți, se formează din pozițiile diferite ale acestora” [105, p. 23];
- L. Sabău consideră că cultura organizațională este „sistemul de simboluri, tradiții, ritualuri, valori și norme de comportament” [128, p. 51];
- S. Cristea abordează cultura organizațională interdisciplinar, prin raportare la două fenomene psihosociale: de adaptare și valorificare a organizației [50, p. 58];
- A. Gherguț definește cultura organizațională ca „gândire, atitudini, valori, convingeri, norme” [78, p. 28];
- Edgar H. Schein, un promotor important al conceptului de cultură organizațională, o descrie ca „un model de ipoteze de bază împărtășite de grup, în rezolvarea problemelor de adaptare externă și integrare internă, care au funcționat destul de bine pentru a fi considerate valide și pentru a fi transmise noilor membri ca o manieră corectă de a percepe, înțelege și simți față de aceste probleme” [74, p. 15]. Cultura organizațională este acea punte care unește organizația printr-un lanț de semnificații, oferind înțelesuri tuturor celor implicați în procesul organizațional.

Din cele mai semnificative definiții ale culturii organizaționale, V. Gh. Cojocaru concluzionează următoarele:

- cultura este activ creată prin acțiunile oamenilor din organizație și nu este „dată”;
- cultura este implicită în mintea membrilor organizației și există ca o percepție sau ca o definiție social acceptată;
- cultura este împărtășită și se referă la standardele agreeate și acceptate de comportament, valori și convingeri, fiind „cleiul” social care ține organizația unită;
- cultura este transmisă noilor membri ai organizației printr-un proces de integrare socială;
- cultura este o atmosferă care se referă la „cum e să lucrezi în această organizație”;
- cultura reprezintă modele de comportament care se referă la „cum se fac lucrurile pe la noi” [36, p. 55].

În continuare, prezentăm Modelul lui Daniel Denison [162], care propune patru niveluri ale culturii organizaționale (figura 1.6.), pornind de la aspectele vizibile ale culturii și avansând spre cele mai profunde.

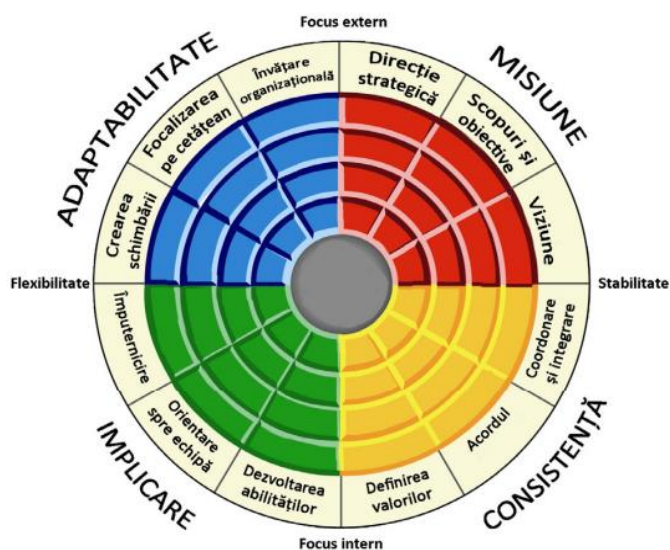

Figura 1.6. Cele patru dimensiuni ale culturii organizaționale [162]

Primul nivel al culturii organizaționale se referă la cultura materială, care include aspecte tangibile ale acesteia, asemenea Modelului lui Schein. Acest nivel cuprinde elemente verbale (limbaj, povești, mituri, ritualuri, ceremonii), comportamentale și fizice (tehnologie, artă).

Al doilea nivel se referă la perspectivele organizaționale, incluzând normele și regulile grupului social. Acestea sunt percepute ca soluții pentru probleme specifice, parametri pentru interpretarea unor situații individuale și comportamentele acceptate sau nu în cadrul organizației.

Nivelul al treilea este reprezentat de valorile organizației, care sunt legate de acțiuni, obiective și aspirații ale comunității. Aceste valori sunt standardele organizației, împărtășite de

toți membrii săi.

Ultimul nivel, nivelul patru, se referă la prezumțiile sau modelele predictive. Acestea reflectă credințele membrilor organizației despre ei înșiși, despre ceilalți membri și relațiile dintre aceștia, precum și despre natura organizației în care activează sau în care au fost formați.

Modelul lui Denison identifică patru dimensiuni ale culturii organizaționale, fiecare dintre acestea având trei trăsături esențiale: implicarea (împuternicirea, orientarea spre munca în echipă, dezvoltarea abilităților), consecința (valorile fundamentale, consensul, coordonarea și integrarea), adaptabilitatea (crearea schimbării, orientarea către client, învățarea organizațională) și misiunea (direcția strategică, scopuri și obiective, viziune) [92].

În așa fel, specificul culturii organizaționale într-o instituție de învățământ universitar este determinat de:

- ✓ profilul organizației – existența unor profiluri diferite ale instituției conferă o cultură organizațională diferită în principal prin obiective, conținuturi, strategii educaționale și prin elemente de tip simbol – sigle, uniforme;

- ✓ valorile organizației – cultura organizațională constă în însumarea valorilor individuale și a valorilor comune ale membrilor grupului;

- ✓ misiunea instituției – implică asumarea unei filozofii educaționale proprii; de exemplu, realizarea unui parteneriat funcțional universitate - comunitate, care imprimă ritualuri de integrare diferite: sărbătoarea cartierului, mese rotunde cu participarea reprezentanților comunității;

- ✓ oferta disciplinelor opționale – tipurile de opționale propuse la nivelul unei instituții de învățământ universitar determină și o anumită cultură organizațională prin dezvoltarea culturii profesionale;

- ✓ activități extra curriculare;

- ✓ cultura managerială;

- ✓ segmentele socioculturale din care fac parte studenții – în funcție de mediul din care provin aceștia, se dezvoltă micro culturi ale grupelor;

- ✓ proiectele educaționale finanțate din surse externe [126].

Cultura organizațională reunește cele mai diverse valori care formează un sistem. Valorile de bază care definesc instituțiile de învățământ universitar au fost declarate în Constituția Asociației Internaționale a Universităților, în declarația sa de politică: libertate academică, autonomie universitară și responsabilitate socială, precum și în Magna Charta Universitatum. Totodată, aceste valori au fost mai târziu preluate și de statele membre UNESCO. În continuare vom pune în evidență un set de valori specifice mediului universitar (tabelul 1.4.), regăsite în

actele normative internaționale de evaluare a universităților:

Tabelul 1.4. Exemple de valori la universități renumite din lume [5]:

Universitate	Valori
Universitatea Oxford, Marea Britanie	Libertatea academică, Colegialitatea, Subsidiaritatea, Diversitatea disciplinară, Stimă reciprocă (atât între discipline cât și între educație și cercetare)
Massachusetts Institute of Technology, SUA	Studiul academic riguros, Bucuria descoperirii, Înțelepciune, Creativitate, Eficacitate, Diversitate
University of Cambridge, Marea Britanie	Libertatea de gândire și expresie, Lipsa discriminării, Încurajarea unui spirit explorator, Recunoașterea personalului universității ca fiind cel mai de preț activ al acesteia și recompensarea personalului
Harvard University, SUA	Libertatea de gândire și expresie, Bucuria descoperirii, Analiza critică, Cooperare productivă, Asumarea responsabilității
National University of Singapore	Diversificarea numărului de facultăți și a corpului de studenți, Promovarea schimbului global, Promovarea cercetării de marcă în toate domeniile cunoașterii
Delft University of Technology, Olanda	Respect, Integritate, Expertiză, Implicare, Transparență și Evitarea conflictelor de interese

Numărul de valori numit cu exactitate nu există, însă este recomandat ca acest set de valori să nu conțină prea multe valori/principii din simplul motiv că ar trebui să fie ușor reținute și puse în practică de către reprezentanții acelei instituții universitare (tabelul 1.5.).

Tabelul 1.5. Exemple de valori pentru universități din Republica Moldova

	Valorile
Mediul universitar	Libertatea academică Autonomie personală Transparență Etica relațiilor între membrii comunității universitare Respectul Promovarea culturii organizaționale bazate pe performanță și probabilitate Responsabilitate profesională

Sursa: adaptat de autoare după [282; 284]

În conformitate cu valorile menționate, promovarea acestora și monitorizarea conformității este responsabilitatea administrației instituțiilor de învățământ universitar tehnic. Prin urmare, cultura organizațională a angajaților și a studenților pornește de la valorile învățământului universitar.

1.4. Concluzii la capitolul 1

1. Analiza conceptelor cultură, patrimoniu, valoare, cu precizarea semnificației acestora la formarea tinerilor în cadrul instituțiilor de învățământ universitar, sunt relevante studiului problematicii valorilor socioculturale prin funcțiile și elementele definitorii ale valorilor care contribuie la dezvoltarea personalității tinerilor și integrarea într-o societate bazată pe cunoaștere și competiție. Influența culturii asupra modului de a conștientiza rolul comunității și a sistemului de valori sociale în contextul profesional al dezvoltării definesc conceptual valorile socioculturale prin afilierea culturală și referințe, precum istoricul și calitățile artistice de patrimoniu sau asocierea cu personalități marcante. Plasarea accentului pe eficiența procesului educațional în cadrul universitar are un impact considerabil la valorificarea patrimoniului cultural și formarea valorilor socioculturale ale tinerilor, care vor deveni un mijloc de adaptare și integrare în perioada actuală.

2. Cercetarea aspectelor teoretice ale valorilor socioculturale ne permite să relatăm că valorile își au rădăcinile încă din antichitate, concretizate de aspectul general-uman. Pe baza analizei prevederilor științifice ale literaturii filozofice, sociologice, psihologice și pedagogice referitoare la conținutul conceptelor de „valoare”, concluzionăm că *problema supusă cercetării și soluționării este multidimensională*. În ierarhia conceptelor afiliate temei de cercetare, „valoarea” este principală unitate categorială, iar „atitudinea valorică” este operaționalizată la nivel de subcomponente ale valorii, devenind unitate măsurabilă pentru stabilirea nivelului de dezvoltare a competenței în procesul de formare profesională/universitară. Aspectele teoretice ale valorilor supuse studiului bibliografic confirmă, că sarcina principală a educației și a dezvoltării profesionale orientate spre promovarea valorilor este de a forma în sistemul cognitiv-atitudinal al studenților orientări și atitudini valorice, care vor servi ulterior drept ghiduri de viață pentru viitor.

3. Realizând o sinteză a datelor științifice până în prezent, s-a constatat o criză a valorilor socioculturale în mediul universitar, impulsionată de o pondere a sporirii competitivității în era cunoașterii și digitalizării. Cercetarea valorilor socioculturale a evidențiat conținuturile promovate în curriculum-ul universitar și a determinat crearea unei metodologii de valorificare a strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale în învățământul universitar.

4. Implementarea strategiilor educaționale de formare a valorilor va contribui nemijlocit la modelarea personalității viitorului specialist. Acest fapt se va remarca prin implicarea activă a tinerei generații în problemele sociale, culturale, economice, educaționale care vor favoriza dezvoltarea și creșterea nivelului educațional al tinerilor, iar promovarea valorilor în procesul

educațional ar fi unul din subiectele importante ale dezvoltării și creșterii sociale.

5. Investigația exhaustivă a reperelor teoretice privind valorile socioculturale, ca expresie a culturii și patrimoniului cultural a condus la identificarea valorilor socioculturale, ca surse ale dezvoltării studenților din perspectiva profesională, reflectate în curriculum-ul universitar, și la analiza conceptului de cultură organizațională, definind specificul acestuia în instituțiile de învățământ universitar; acestea, de fapt integrând aspectele teoretice vizate prin realizarea primelor două obiective cu referire la:

- *studiul abordărilor teoretice ale valorilor socioculturale prin elucidarea conceptelor de cultură, patrimoniu și valori generale (1)*
- *și definirea valorilor socioculturale ca sursă a dezvoltării personalității integre și competitive în contextul educației durabile prin fundamentarea conceptelor patrimoniului cultural în contextul formării specialiștilor în învățământul universitar și ale dezvoltării culturii organizaționale (2).*

6. În contextul universitar valorile socioculturale promovate pot varia, însă următoarele valori sunt esențiale pentru dezvoltarea educațională și socială a studenților:

- *prin excelența academică se promovează standarde ridicate în învățământul universitar, cu accent pe cercetare de calitate și performanțe academice;*
- *prin integritate și etică în educație, cercetare și practică profesională, se promovează onestitatea și transparența;*
- *prin promovarea diversității culturale, etnice și sociale, se asigură un mediu inclusiv pentru toți studenții;*
- *prin responsabilitate socială se contribuie activ la dezvoltarea comunității și la soluționarea problemelor sociale;*
- *prin inovație și creativitate se încurajează gândirea critică și abordările inovative în educație și cercetare, pentru a răspunde provocărilor contemporane;*
- *prin colaborare și parteneriate se pune accentul pe promovarea colaborării între universitate, industrie și comunitate, precum și crearea de parteneriate internaționale;*
- *prin autodezvoltare și învățare continuă se sprijină dezvoltarea personală și profesională a studenților, încurajându-i să își asume responsabilitatea pentru învățarea lor pe termen lung;*
- *prin sustenabilitate se promovează valorile de mediu și practicile sustenabile în educație și activitățile universitare;*
- *prin respect și empatie are loc crearea unui climat educațional bazat pe respect*

reciproc și empatie, atât între studenți, cât și între cadrele didactice și studenți;

- *prin încurajarea participării active și implicării studenților în viața universitară și comunitară, prin activități extra curriculare și proiecte de voluntariat se tinde către formarea unei viziuni clare a situației actuale în domeniu.*

Totodată, menționăm că aceste valori contribuie la dezvoltarea unei culturi academice sănătoase și la formarea studenților ca cetățeni responsabili și implicați în activitățile sociale.

7. Următoarele etape ale cercetării vor prezenta Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, fapt care va permite ordonarea elementelor contextuale la nivel de curriculum și procesuale la nivel de strategii educaționale în vederea soluționării problemei științifice și realizării scopului cercetării.

2. CADRUL METODOLOGIC AL DEZVOLTĂRII VALORILOR SOCIOCULTURALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL UNIVERSITAR

2.1. Aspecte metodologice ale strategiilor educaționale privind dezvoltarea valorilor socioculturale în învățământul universitar

Problema identificării, examinării și valorificării strategiilor educaționale privind formarea și promovarea valorilor socioculturale este foarte importantă în cercetările științifice, cu atât mai mult că este necesară reevaluarea, reconsiderarea unor valori și concepte din punct de vedere istoric și cultural. Promovarea valorilor socioculturale devine un imperativ al timpului, iminentă integrării educației și culturii în sistemul european, pentru a deveni competitivi și a face față provocărilor societale, dar contribuie și la dezvoltarea unui cadru educațional care răspunde nevoilor unei societăți dinamică și diversă. Valorile socioculturale sunt considerate fundamentale pentru procesul educațional, deoarece ele formează baza interacțiunilor sociale și contribuie la crearea unui climat de respect, colaborare și solidaritate între oameni din culturi diferite.

Cadrelle didactice prin intermediul strategiilor educaționale, au responsabilitatea de a facilita un mediu în care studenții pot să se familiarizeze cu valorile esențiale ale comunității lor și ale celor din jurul lor, dezvoltând astfel o conștiință globală. Un aspect esențial în promovarea valorilor socioculturale este abordarea interculturală, care încurajează înțelegerea și aprecierea diferențelor. Prin adoptarea unor politici educaționale incluzive, care să pună accent pe învățarea continuă a diversității culturale și a valorilor comune, se poate crea o fundamentare solidă pentru construirea unei Europe mai unite și mai armonioase. De asemenea, integrarea valorilor culturale în educație poate sprijini dezvoltarea unui cadru de învățare care să nu doar formeze tinerii pentru provocările economice, dar și pentru provocările sociale, prin consolidarea unor abilități esențiale, precum empatia, gândirea critică și rezolvarea pacifică a conflictelor.

În această ordine de idei, în studiul de față am operat cu asemenea concepte și termene fundamentale (strategii, educație, valori sociale, valori culturale), care au fost reflectate în studiile specialiștilor din domeniul educației, culturologiei, sociologiei și filosofiei culturii, psihologiei, antropologiei etc., fapt care conferă prezentului demers de cercetare un evident caracter multidisciplinar. La etapa actuală a cercetării, se constată că direct sau tangențial unele aspecte s-au regăsit în publicațiile pe diferite domenii conexe ale acestei cercetări. Se constată o insuficiență a reflectării strategiilor educaționale utilizate în promovarea valorilor socioculturale în învățământul universitar pentru dezvoltarea durabilă.

Conceptul de *strategie* își are originea din sfera armatei, fiind adaptat ulterior altor domenii, „strategia este partea componentă a artei militare” [45, p. 1002]. În prezent, prin

strategie putem să înțelegem „un sistem de operații pe termen lung, multidimensionale și interactive [16, p. 9]. Autorul C. Cucos menționează că strategia didactică presupune mai multe dimensiuni [53, p. 282]: dimensiunea epistemologică; dimensiunea pragmatică; dimensiunea operațională, dimensiunea metodologică [53].

Strategiile educaționale sunt definite în literatura de specialitate în diverse moduri:

- „Un ansamblu de resurse și metode planificate și organizate de profesor pentru a ajuta studenții să atingă obiectivele stabilite. Resursele includ persoanele, locațiile, materialele și echipamentele, iar metodele sunt reprezentate de modurile de intervenție (abordări), formele pedagogice și tehnicile utilizate” [98].
- „Un ansamblu de mijloace utilizate pentru a atinge scopul stabilit, începând de la organizarea materială și alegerea suporturilor, până la stabilirea sarcinii de învățare și condițiilor de realizare. Acestea depind de obiectivele stabilite și de fazele formării trăite de subiect” [76].
- „Un set de acțiuni și operații de predare-învățare deliberat structurate sau programate, orientate către atingerea obiectivelor prestabilite, în condiții de eficiență maximă” [31, p. 276].
- „O acțiune decompozabilă în mai multe decizii-operații, fiecare decizie asigurând trecerea la secvența următoare pe baza valorificării informațiilor dobândite în etapa anterioară. Astfel, strategia educațională devine un model de acțiune continuă, care admite schimbarea tipurilor de operații și a succesiunii lor” [120, p. 144].
- „Un grup de două sau mai multe metode și procedee integrate într-o structură operațională, utilizată în activitatea de predare-învățare-evaluare pentru atingerea obiectivelor pedagogice generale, specifice și concrete, cu parametri de calitate superioară” [46, p. 350].
- „Un ansamblu de decizii care reglează desfășurarea procesului instructiv-educativ în vederea atingerii unor obiective, luând în considerare situațiile și factorii care influențează rezultatele proiectate” [109, p. 58].
- „Modul de abordare și rezolvare a sarcinilor concrete de instruire” [3, p. 80].
- Autorul Ioan Cerghit subliniază că „strategiile educaționale schițează modalitățile practice de atingere a obiectivelor și constituie instrumente de lucru” [31, p. 273; 32, p. 59].

Strategiile educaționale este necesar să urmeze un traseu optim pentru atingerea obiectivelor, fiind necesar să fie flexibile și să se adapteze situațiilor neprevăzute. Dan Potolea

identifică trei factori esențiali pentru definirea unei strategii: situația în care se aplică, rolul său în soluționarea acelei situații și structura strategiei [123, p. 144].

Lazăr Vlăsceanu analizează parametrii de construcție a unei strategii educaționale, enumerând șase aspecte, fiecare având câte trei variante de implementare [144, p. 249]:

- Organizarea studenților;
- Organizarea conținutului;
- Modul de prezentare și asimilare a cunoștințelor;
- Frecvența și continuitatea intervențiilor profesorului;
- Modul de programare a exercițiilor aplicative;
- Natura probelor de evaluare.

În educație se formează mecanismele care sunt destinate activităților din diverse moduri de viață, socializare, formarea în cultura modernă. Educația se construiește pe o bază științifică și este o pârghie importantă pentru transmiterea cunoștințelor noilor generații de profesioniști. Rolul unic în dezvoltarea educației științifice îl joacă specificul său ca un sistem al activității umane în producerea de cunoștințe în diverse domenii, ca o forță direct productivă, ca o parte organică a culturii materiale și spirituale.

Realizând funcția sa socială, știința are o influență decisivă asupra întregului sistem de învățământ universitar, direcționarea ei spre conținutul, formele și metodele de instruire. Astfel zis, aceasta este condiția de bază a existenței, funcționării și dezvoltării învățământului universitar, care este sensibilă la schimbările domeniului științific, ale proceselor care au loc în ea, de *îmbătrânire* și actualizare a cunoștințelor anterioare, fiind deosebită de caracteristicile pentru științele ingineresti.

Pe de altă parte, știința nu poate prospera fără a se baza pe învățământul universitar care răspunde la nevoile sale prin lucrători, personal nou, prin cercetători, maiștri, prin creativitatea științifică a studenților și efectuează un volum mare de cercetare fundamentală și aplicată. Educația și Știința se îmbină într-un sistem unic, integrat științific și educațional, care, în practică, a condus la crearea unor sisteme educaționale științifice, ce efectuează atât activitățile didactice, cât și funcțiile educaționale și de cercetare.

Învățământul universitar, în special aspectele sale culturale, are ca scop îmbogățirea lumii spirituale a studenților, familiarizându-i cu valorile culturale naționale și universale ale civilizației, extinzându-le orizonturile și contribuind la formarea unei personalități complexe. În contextul actual, marcat de criza și degradarea culturală a studenților, se pune accent pe depășirea marginalizării acestora față de cultură. Acest proces se realizează prin integrarea realizărilor științifice, industriale, culturale și educaționale în conținutul educațional,

considerându-le condiții fundamentale pentru dezvoltarea umană, nu doar a studenților, ci și a întregii societăți. Educația reprezintă un instrument puternic pentru formarea profesională, dar nu se limitează doar la specializări specifice, ci contribuie și la formarea unor indivizi educați și cultivați, intelectuali în sensul cel mai larg al cuvântului.

Educația poate fi înțeleasă într-un sens larg, ca un proces de interacțiune între individ și societate, iar întreaga viață socială poate fi definită prin acest schimb continuu [277]. Emil Păun [115, p. 80] definește educația „prin prisma postmodernității”, care oferă „o viziune mai clară și mai puțin dogmatică asupra educației”. În postmodernitate, sunt analizate „problemele valorii, ale reconcilierii acestora și ale accesului subiectului la valoare” [15, p. 80]. Liviu Antonesei identifică trei tipuri de valori [11]:

- ✓ valori universale și eterne (binele, adevărul, frumosul);
- ✓ valori specifice unei anumite epoci (spiritul de inovație, nevoia fiecărei generații de a-și afirma identitatea);
- ✓ valori specifice comunității naționale [11, p. 29; 99, p. 25].

Prin educație, studentul devine o personalitate valoroasă [129, p. 191], fiind orientat spre învățare, explorare, punerea întrebărilor, dezvoltarea sensibilității față de problemele celorlalți și capacitatea de a răspunde cerințelor societății, de a contribui la propria formare și de a se dezvolta pe multiple planuri [46]. Educația îi ajută pe studenți să crească, să se autoformeze și să participe activ în viața cotidiană [1, p. 191].

Împărtășim afirmația din Magna Charta Universitatum [196], care încurajează conexiunile între universități și societate. Acest principiu este reflectat și în scrisoarea emisă de Papa Alexandru al IV-lea în aprilie 1255 către Universitatea din Paris, în care subliniază că „universitatea este necesar să se dedice cercetării, predării și educației studenților, care se asociază în deplină libertate cu profesorii lor, în dragostea comună pentru cunoaștere” [147, p. 602]. Universitatea are rolul esențial în recunoașterea, protejarea și realizarea demnității umane prin procesul educațional, contribuind la creșterea gradului de conștientizare socială [2].

Profesia îl ajută pe om să se implice funcțional în societate, într-un sistem extins de activitate socială pe de o parte, pe de altă parte contribuie la dezvoltarea competențelor și abilităților sale. Cu toate acestea, pe lângă această adaptare funcțională în societate, prin profesie omul este necesar să se încadreze în continuare în mediul cultural, să-i înțeleagă sensul și valoarea. Prin urmare, valorile socioculturale în educație contribuie la exprimarea personalității în lumea culturii și autodeterminării sale. Autodeterminarea presupune o alegere conștientă între bine și rău, între binele social și aspirațiile egoiste, demnitate și slugărnicie, violență și toleranță, creație și distrugere, sens și nonsens. Axă de sprijin în această situație ar trebui să fie promovarea

valorilor socioculturale în societate.

Interesul pedagogic s-a orientat spre formarea valorilor socioculturale ale studenților. S-a impus studiul pertinent al specificului promovării valorilor socioculturale promovate prin intermediul unor strategii educaționale identificate în procesul de formare a tinerilor specialiști. Aceștia este necesar să prezinte următoarele caracteristici: spirit critic, identificarea preferințelor valorice prin intermediul modelelor de conduită, a trăirilor și a consolidării unei identități sociale și culturale, care să genereze apartenența la națiune, neam, să prezinte tendința de comunicare interpersonală. Studenții manifestă orientări și prezintă interes față de cunoașterea patrimoniului, deschiderea spre activități din timpul orelor. Ca urmare a unei analize a valorilor socioculturale, prezentăm schema valorilor socioculturale (figura 2.1.).

Taxonomia valorilor este foarte variată, cuprinde și înglobează un spectru divers ce ține de viața cotidiană. În studiile prezentate pe parcursul cercetării se ține cont de teoriile aferente subiectului studiat, ce atestă că valorile socioculturale sunt semnificative pentru dezvoltarea și încadrarea profesională a viitorilor specialiști. Valorile socioculturale pe care le-am stabilit (cooperarea inovativă; autodezvoltarea/autonomia progresivă; responsabilitatea etică; toleranța reflexivă; flexibilitatea cognitivă; integritatea profesională și respect/atitudinea culturală.) prezintă valori prioritare din perspectiva profilului valoric al viitorilor specialiști. Profilul valoric a fost identificat în urma analizei minuțioase a profilurilor viitorilor ingineri profesioniști, care răspund provocărilor actuale. Totodată, prin formarea valorilor socioculturale care sunt componente semnificative în profilul valoric al subiecților din cadrul studiului realizat.

Taxonomia valorilor socioculturale oferă posibilitatea de a înțelege cum funcționează axarea pe valorile culturale și sociale care contribuie la formarea unor comportamente de deschidere către cunoaștere, cultură, integrare socială și o multitudine de acțiuni ce constituie fundamentul axiologic al programului de formare prin intermediul strategiilor educaționale. Totodată, taxonomia valorilor socioculturale se referă la clasificarea și organizarea valorilor care influențează comportamentele, atitudinile și normele într-o societate. Aceste valori pot varia semnificativ între culturi și sunt influențate de factori precum religia, tradițiile, educația și istoria.

Formarea studenților într-un proces educațional bazat pe valorile socioculturale oferă posibilitatea tinerilor să se dezvolte intelectual și personal, contribuie la formarea unor specialiști capabili, intuitivi, creativi, gata să accepte noul ca pe o provocare a creșterii performanțelor, a dezvoltării societății în ansamblu și pentru a face față schimbărilor din societate și lume. Educarea specialiștilor prin aplicarea strategiilor educaționale dedicate dezvoltării valorilor socioculturale va juca un rol important în formarea unor personalități cu valori umane și

culturale, capabile să se implice activ în rezolvarea problemelor urgente ale țării.

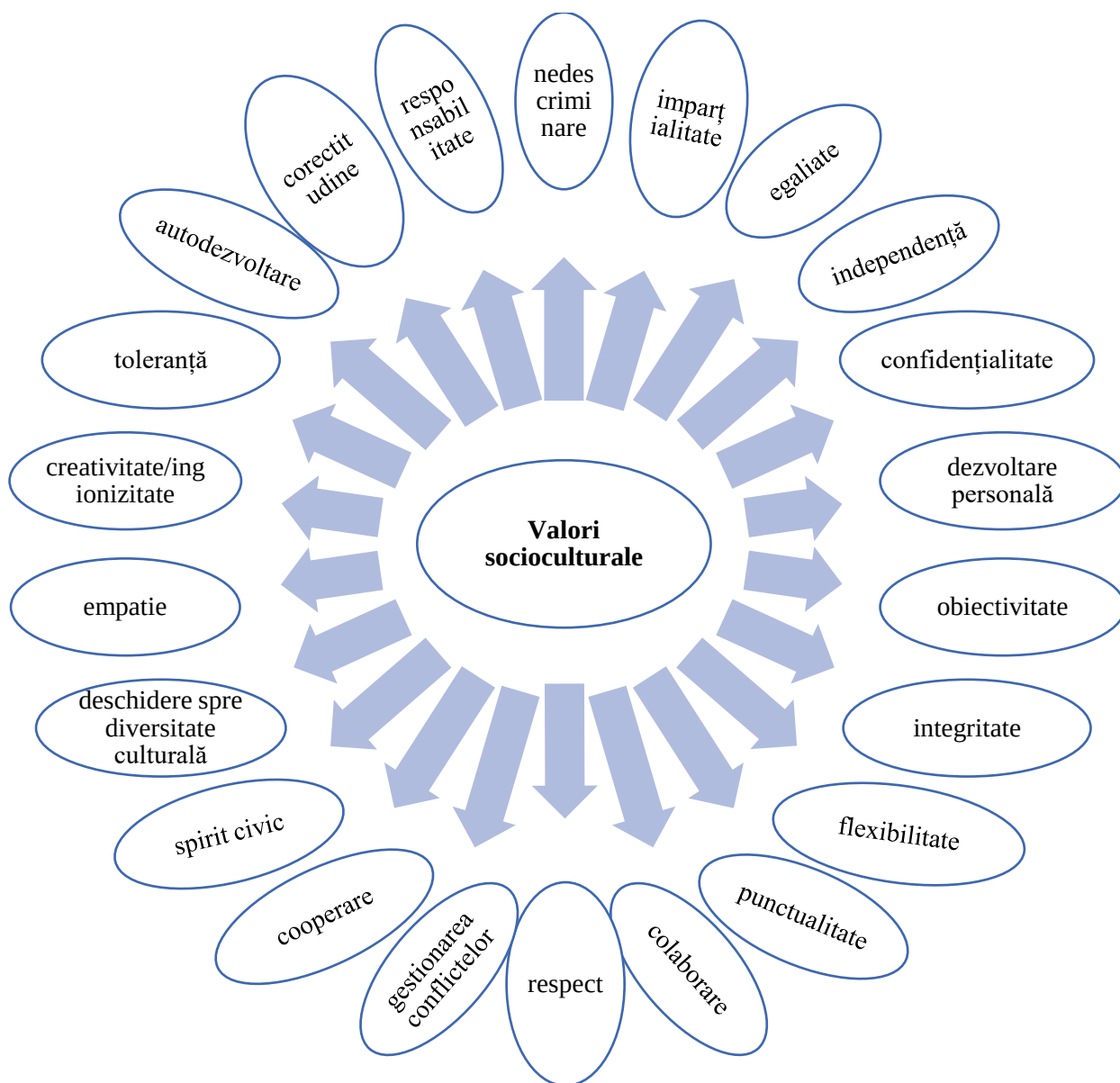

Figura 2.1. Schema valorilor socioculturale [64]

Autorul R. Vigaro subliniază faptul că formarea sistemului de valori se bazează pe variabile ce influențează procesul educațional. Din analiza diferitelor definiții ale valorilor, se poate concluziona că nu există o definiție unanim acceptată, dar există seturi de valori, denumite „referențial valoric” de către autorii G. Albu [2], C. Cucoș [53], S. Făt [71], sau „referențial axiologic”, conform lui C. Cucoș [54], L. Cuznețov [58], A. Gavreliuc [75]. În cadrul studiului nostru, ne referim la Referențialul valoric destinat comunității ingineresti (Anexa 3). De asemenea, în lucrarea semnată de I. Gâncu, se prezintă o variantă a „Referențialului valoric destinat domeniului Științelor Educației” [76, p. 172]. Potrivit autoarei [76], Referențialul valoric este necesar să constituie punctul de plecare în formarea viitorilor specialiști. În continuare, vom

detalia valorile conform categoriilor:

- *Valorile general umane*: binele, adevărul, dreptatea, sănătatea.
- *Valorile educaționale*: educația, disciplina, înțelepciunea, inteligența, studiile.
- *Valorile sentimentale*: dragostea, fericirea, iubirea, stima de sine și de ceilalți, sentimentele, reușita profesională, considerația.
- *Valorile materiale*: banii, prețul pentru lucrul realizat.
- *Valori de personalitate*: originalitatea, spiritualitatea, sinceritatea, omenia, încrederea, responsabilitatea, independența, talentul.
- *Valori ce țin de relații dintre persoane*: stima, respectul, înțelegerea, încrederea, prietenia, amabilitatea.
- *Valori sociale*: echitatea, empatia, toleranța, corectitudinea, nediscriminarea.
- *Valori culturale*: deschiderea către cultură, creativitatea, ingeniozitatea, frumosul și esteticul, promovarea patrimoniului.
- *Valori spirituale*: liniștea sufletească, echilibrul, credința, sfințenia, divinitatea.
- *Valori estetice*: simțul estetic, arta, armonia, frumosul
- *Valori personale*: atitudinea, autodezvoltarea, claritatea, inteligența, comunicarea.

Formarea și dezvoltarea valorilor se realizează prin procesul educațional, cultura fiind actualmente o prioritate în formarea tinerilor. P. Smith și S. Schwartz [95; 96]. Pornind de la faptul că mediul universitar este necesar să formeze personalități integre, prin asimilarea de valori socioculturale, autorul Vințanu N. afirmă că: „Universitatea necesită să fie realmente funcțională, adică să coopereze la dezvoltarea materială a societății, concomitent cu dezvoltarea culturală” [143].

În opinia pedagogului John Dewey, scopul educației nu este de a furniza soluții generale, ci de a valoriza specificitatea fiecărei situații de învățare. Astfel, în opinia sa educația este „un proces de viață, nu o pregătire pentru viața care urmează” [160].

Criza financiară a scos în evidență și mai substanțial relevanța problemei de dezvoltare a societății moderne prin intermediul valorilor socioculturale în procesul educațional pentru societate și individ. Nu este necesar de a demonstra în mod special că scopul explorării valorilor socioculturale, în învățământul universitar, este determinat de un fapt simplu și, evident, că viitorul specialist nu este doar suportul de cunoștințe și aptitudini profesionale, dar, de asemenea, „este doar un om”, inclus în lanțul ramificat ce interacționează cu alte persoane.

Din cauza că reacțiile sociale și socio-psihologice sunt variate, ele apar în rețele și interacționează, fiind capabile de a crește foarte semnificativ (sau invers, de a micșora) productivitatea activității profesionale. Și se utilizează pentru a anticipa (sau de a preveni) astfel

de efecte, care nu pot fi separate de alte elemente de formare profesională a specialistului. În plus, este necesar să ne amintim că tehnica este un generator puternic de schimbări sociale și socioculturale. Dezvoltarea și autodezvoltarea, auto actualizarea, creativitatea studenților, subiectivitatea vitală și creativă stau la baza modelului educațional, dar nu relațiile subiect-obiect (ca și în alte modele). Astfel, se pune accentul pe relațiile de cooperare, colaborare și feedback obiectiv. Atâta timp cât generațiile actuale vor tinde spre cunoaștere, spre adevăr, și societatea va tinde spre formarea respectului de sine, să aprecieze și să dezvolte valorile umane, vom avea un nivel de dezvoltare înalt bazat pe filosofia cunoașterii și filosofia umanistă. Cel mai probabil, mai devreme sau mai târziu ne vom întoarce la paradigma de cunoștințe, oferind potențial intelectual ridicat absolvenților instituțiilor de învățământ universitar [223].

Tendențele actuale de utilizare a strategiilor educaționale pentru formarea valorilor socioculturale sunt esențiale, servind drept punte de legătură pentru integrarea culturală și socială. În opinia noastră, procesul de formare a studenților în cadrul instituțiilor de învățământ universitar ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea a ceea ce am putea numi „conștiința culturală”. Strategiile educaționale destinate formării valorilor socioculturale este necesar să asigure o formare eficientă a viitorilor specialiști. Ne așteptăm ca, în urma acestei abordări, să se contureze o personalitate holistică, capabilă să se autoidentifice din punct de vedere național-cultural, să adopte o perspectivă modernă asupra locului său într-un context cultural, să fie conștientă de diversitatea culturală, să prezinte flexibilitate comportamentală și să dețină valori socioculturale esențiale pentru o formare eficientă.

2.2. Formarea valorilor socioculturale în învățământul universitar

În prezent, specialiștii se confruntă cu cerințe provocatoare, fiind necesar să adopte noi comportamente și măsuri pentru a asigura un trai decent. Acest proces este susținut de educația tinerelor generații, orientată spre dezvoltarea durabilă, în care sunt incluse concepte noi axate pe valorile socioculturale, punându-se accent pe gândirea critică și analiza cerințelor și nevoilor societății în ansamblu. Având în vedere că dezvoltarea durabilă reprezintă una dintre provocările majore cu care se confruntă multe țări la nivel global, iar Uniunea Europeană (UE) are rolul central în implementarea Strategiei Europene de Dezvoltare Durabilă (SDD), adoptată în 2001 și revizuită în 2005, este important de menționat că acest proces este strâns legat de monitorizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă (ODD) ale Agendei 2030, pentru care au fost aprobați 241 de indicatori de evaluare.

Strategia de dezvoltare durabilă cuprinde obiective-cheie esențiale, precum:

- *Protecția mediului - prin măsuri care permit separarea creșterii economice de impactul negativ asupra mediului.*
- *Echitatea și coeziunea socială - prin respectarea drepturilor fundamentale, diversității culturale, egalității de șanse și combaterea discriminării de orice formă.*
- *Prosperitatea economică - prin promovarea cunoașterii, inovării și competitivității pentru asigurarea unui trai decent și a unor locuri de muncă bine plătite.*
- *Îndeplinirea responsabilităților internaționale ale UE - prin promovarea instituțiilor democratice și a principiilor dezvoltării durabile în întreaga lume.*

Educația pentru dezvoltarea durabilă reprezintă un cadru în care se stimulează creativitatea, încurajând tinerii să adopte o gândire critică și să coopereze pentru soluționarea problemelor complexe cu care se confruntă societatea. Pentru a construi o educație durabilă, este esențială interconexiunea între cunoștințe, abilități, atitudini și valori ale tuturor actorilor implicați în procesul educațional. Un curriculum sustenabil devine astfel un subiect crucial pentru educarea specialiștilor care vor deveni agenți ai schimbării durabile.

Este bine cunoscut că normele, valorile socioculturale, atitudinile și credințele influențează gândirea noastră. În acest sens, viitorii specialiști este necesar să fie capabili:

- să folosească o gamă largă de instrumente (tehnologii informaționale, valori socioculturale) pentru a interacționa eficient cu mediul, să înțeleagă și să adapteze instrumentele interactive la scopurile lor.
- să se implice în diverse situații, deoarece vor interacționa cu persoane din medii diverse, fiind esențial să fie capabili să coopereze în grupuri eterogene.
- să își asume responsabilitatea pentru diverse situații, demonstrând autonomie în contextul social.

Universitatea oferă studenților o experiență de viață bazată pe dezvoltarea durabilă, în care aceștia învață să aplice competențele dobândite după absolvire. Formarea interdisciplinară și transdisciplinară, gândirea critică, implicarea socială și culturală, alături de experiențele universitare, vor transforma absolvenții în promotori ai dezvoltării durabile a societății. Prin urmare, pentru o educație durabilă, este necesar să promovăm următoarele strategii educaționale (tabelul 2.1):

Tabelul 2.1. Strategii educaționale pentru o educație durabilă

Strategii educaționale	Tehnici utilizate
Utilizarea instrumentelor didactice în mod interactiv	Utilizarea limbajului, simbolurilor și textului în mod interactiv.
	Utilizarea cunoștințelor și informațiilor în mod interactiv.
	Utilizarea tehnologiilor în mod interactiv.
Interacțiunea în grupuri eterogene	Relaționarea activă cu ceilalți.
	Cooperarea, lucrul în echipă.
	Gestionarea și rezolvarea conflictelor.
Acțiune autonomă	Înțelegerea și luarea în considerare a acțiunilor și deciziilor sugerate.
	Formularea și conducerea unor planuri de viață și proiecte personale.
	Apărarea și afirmarea drepturilor, intereselor, limitelor și nevoilor.
Promovarea valorilor socioculturale	Discuții despre patrimoniu, cultură și valori.
	Implicarea în soluționarea unor probleme sociale.
	Motivarea pentru a fi deschiși și integri.

Analizând cele prezentate mai sus, putem concluziona că formarea specialiștilor în învățământul universitar se concentrează pe formarea competențelor, în care:

- *Gândirea critică* este un element frecvent menționat, atât explicit (de exemplu, capacitatea de a reflecta critic, întrebările „de ce” și „ce ar fi dacă”) cât și implicit (înțelegerea modului în care activitățile lor influențează societatea și mediul), fiind adesea prezentă în analiza și evaluarea situațiilor.
- *Gândirea sistemică* este exprimată prin ideea că totul este interconectat, iar societatea se bazează pe relații complexe.
- *Inter– și transdisciplinaritatea* sunt, de asemenea, subliniate ca esențiale pentru educația durabilă, implicând colaborarea între profesioniști din diverse domenii pentru a rezolva probleme complexe și implicarea părților interesate în procesele tehnologice.
- *Valorile, cultura și etica* sunt corect plasate în centrul competențelor metacognitive, acționând ca factori cheie în schimbarea atitudinilor și în dezvoltarea personală și profesională pentru educația durabilă [219].

Strategia pedagogică reprezintă abordarea prin care procesele de învățare conduc la obținerea unor rezultate specifice, conferind competențe celor care învață. Pentru a analiza strategiile educaționale pentru dezvoltarea durabilă, este necesar să examinăm diverse definiții ale acestui concept.

Astfel, Mulder subliniază că *dezvoltarea durabilă* nu se rezumă doar la dobândirea unor cunoștințe suplimentare, ci implică și schimbarea atitudinilor și a structurilor sociale [199]. În

aceeași linie, Holmberg și Samuelsson consideră educația pentru dezvoltarea durabilă un concept evolutiv [176]. De asemenea, Educația pentru Dezvoltare Durabilă (EDD) se concentrează pe trei aspecte fundamentale: competențele, proiectarea curriculum-ului și pedagogia.

Conform UNESCO, educația pentru dezvoltarea durabilă presupune ca tinerii să:

- respecte și prețuiască realizările trecutului;
- aprecieze minunile naturii și diversitatea popoarelor lumii;
- trăiască într-o lume în care toți oamenii au acces la suficiente resurse pentru o viață sănătoasă și productivă;
- contribuie la restaurarea și protejarea Planetei;
- creeze o lume mai bună și mai sigură pentru toți;
- fie cetățeni activi, exercitându-și drepturile și responsabilitățile atât la nivel local, cât și global.

Educația pentru dezvoltarea durabilă poate fi definită ca procesul de învățare care formează tinerii ca să facă față dilemelor unui complex societal, în care sunt implicate aspecte ecologice, economice și socioculturale [227].

În ceea ce privește proiectarea curriculum-ului, Sterling subliniază faptul că pentru ca studenții să contribuie real la dezvoltarea durabilă, acest concept este necesar să devină o parte integrantă a gândirii lor zilnice [216]. În domeniul pedagogic, educația pentru dezvoltarea durabilă înseamnă, în primul rând, crearea unui spațiu care încurajează educația socială transformatoare, așa cum este reflectat în diversele dimensiuni ale educației.

O abordare integrată a predării dezvoltării durabile va oferi studenților o înțelegere profundă a problemelor implicate, crescând totodată gradul lor de conștientizare și capacitatea de acțiune sustenabil [202]. John Fein subliniază că rolul cadrelor didactice este crucial, iar valorile socioculturale, convingerile și atitudinile, alături de strategiile educaționale alese, influențează semnificativ formarea studenților [164].

O reorientare a proceselor de învățare este necesară pentru a obține o educație eficientă și durabilă, este esențial să se revizuiască strategiile educaționale și tehnicile de predare pentru a facilita implementarea educației pentru dezvoltarea durabilă în instituțiile de învățământ superior. În cadrul procesului educațional, interacțiunea în grupuri de lucru este esențială, oferind oportunități pentru învățarea în echipe. În aceste interacțiuni sociale, fiecare persoană poate compara modelul său de gândire cu al celorlalți, contribuind astfel la un mediu de învățare multidisciplinar.

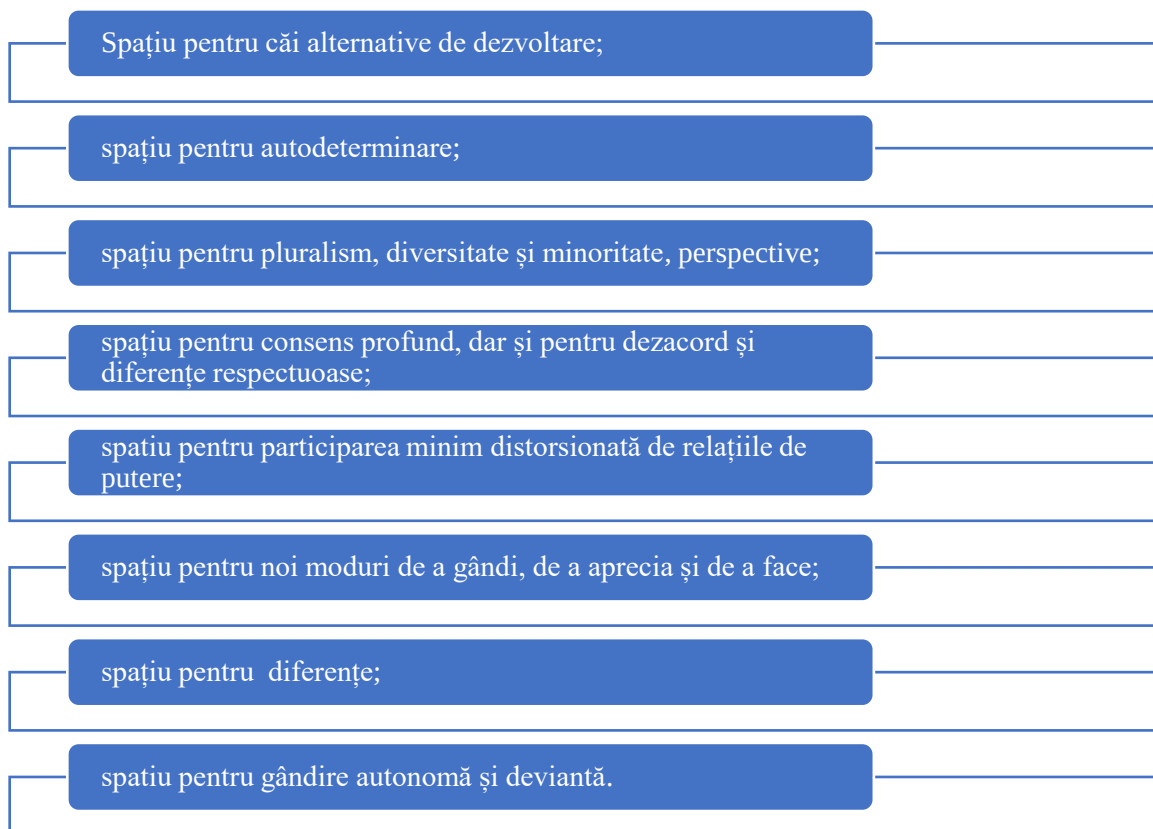

Figura 2.2. Spații pentru educarea socială [229].

În studiile sale Fenner precizează că „necesită făcute schimbări în modul în care este concepută și furnizată educația, astfel încât inginerii absolvenți pot deveni susținători pentru implementarea practicilor durabile în organizații. Se solicită stimularea învățării auto reflective, în care studenții sunt expuși la o serie de opinii diferite și încurajați continuu să-și conteste propriile presupuneri” [168]. Wals și Jickling subliniază că „Predarea durabilității include dezbateri profunde despre normative, valori etice și spirituale, convingeri și se referă direct la întrebări despre destinația umanității și responsabilitatea umană. Durabilitatea în programare necesită o reorientare didactică serioasă” [230]. La rândul ei, Nathalie Lourdel de asemenea accentuează necesitatea unei reflecții pedagogice inovatoare direcționate pentru o educație care vizează o integrare a dezvoltării durabile [190]. Totodată, Kagawa, a constatat că „este într-adevăr vital să se creeze un proces de schimbare a curriculum-ului în interior în care sunt abordate nevoile, aspirațiile și preocupările studenților pentru durabilitate” [181].

Sterling reflectă că procesul de predare/învățare actual este unul funcțional sau informațional orientat spre obiective profesionale care nu țin cont de provocările durabilității [216]. Acest model de educație blochează viziunea holistică a realității necesare pentru soluționarea problemelor [216]. În acest context, Wals și Corcoran propun opt principii care pot

servi drept procese de ancorare pentru a integra durabilitatea în învățământul universitar [229] (tabelul 2.2.):

Tabelul 2.2. Principii pentru integrarea durabilității în învățământul universitar [229]

Principiu	Descriere	Exemplu
Imersiune totală	Promovarea unei experiențe directe cu un fenomen din lumea reală.	Observarea și monitorizarea impactului durabilității. Gestionarea unui anumite pagini web.
Diversitatea stilurilor de învățare	Fiind sensibil la varietatea stilurilor de învățare și preferințelor care pot fi găsite într-un singur grup.	Oferind o varietate de abordări didactice. Reflectarea cu cel care învață asupra procesului de învățare.
Participare activă	Dezvoltarea discursului și a proprietății prin utilizarea cunoștințelor și ideilor cursanților.	Solicitarea propriilor idei, concepții și sentimente ale cursanților. Consultarea cursanților cu privire la conținutul procesului de învățare.
Valoarea evaluării	Expunerea cursantului la modalități alternative de cunoaștere și valorificare prin auto-confruntare.	Oferirea cursanților oportunității de a-și exprima propriile valori. Crearea unui mediu de învățare sigur și deschis.
Echilibrarea departe și aproape	Dezvoltarea înputernicirii arătând că problemele de la distanță sunt expresii locale pe care cineva le poate influența.	Exemple de grupuri de oameni care au impact cu succes asupra mediului local și global.
O abordare de studiu de caz	Căutarea sensului studiind o problemă în profunzime și căutând transferabilitate în alte domenii.	Atribuirea unor persoane diferite pentru a explora diferite unghiuri ale unei anumite teme și aducerea diferitelor unghiuri împreună.
Dimensiunile sociale ale învățării	Oglindirea ideilor, experiențele și sentimentele cursanților cu acestea ale altora prin interacțiunea socială.	Fă-ți timp pentru discuții și schimburi. Abordarea controverselor. Stimularea flexibilității și a deschiderii minții.
Învățarea pentru acțiune	Făcând dezvoltarea competenței de acțiune parte integrantă a procesului de învățare.	Permite cursanților să-și dezvolte propriul curs de acțiuni și să-l urmeze. Studiarea exemplelor de acțiune în altă parte.

Sterling subliniază necesitatea trecerii de la gândirea mecanicistă la o gândire ecologică în trei dimensiuni și propune o schimbare a procesului educațional în patru zone [216] (detaliat în tabelul 2.3). Cele trei etape esențiale pentru formarea tinerelor generații de studenți sunt:

- **Perceptual:** dezvoltarea capacității de a extinde și aprofunda viziunea asupra unor contexte mai largi, atât în timp, cât și în spațiu.

- **Conceptual:** abilitatea de a recunoaște și înțelege relațiile și modelele de influență între diferiți factori din diverse domenii ale vieții, identificând consecințele sistemice ale acțiunilor și apreciind multiple perspective și modalități de cunoaștere.

• **Practic:** dorința și capacitatea intenționată de a construi relații sănătoase, având conștiința că întregul poate fi mai mult decât suma părților, căutând sinergii pozitive și anticipând impactul sistemic al acțiunilor.

Tabelul 2.3. Schimbarea necesară în EDD: de la viziunea mecanicistă la cea ecologică [216]

Dimensiunea de schimbare a procesului	Viziune mecanicistă/tradițională asupra educației	Viziune ecologică/alternativă asupra educației
Predarea și Învățarea	Transmisie	Transformare
	Orientat pe produs	Orientat spre proces, dezvoltare și acțiune
	Accent pe predare	Viziune integrativă: profesori, de asemenea, cursanți, cursanți de asemenea profesori
	Competență funcțională	Competențe funcționale, critice și creative
Cadrul didactic	Ca ființă cognitivă	Ca o persoană întreagă cu o gamă completă de nevoi și capacități
	Model de deficiență	Cunoștințe existente, credințe și sentimente valorizate
	Nevoile studenților nediferențiate	Nevoile studenților diferențiate
	Aprecierea intelectului	Aprecierea intelectului, intuiției și a capacității
	Inteligență logică și lingvistică	Inteligențe multiple
	Profesorii ca agenți tehnicieni	Profesorii ca practicieni
	Studenții	Grupuri, organizații
Predarea și Stiluri de învățare	Experiență cognitivă	De asemenea, afectivă, spirituală, manuală și fizică experiență
	Instruire pasivă	Stiluri active de învățare
	Anchetă non-critică	Interogare critică și creativă
	Anchetă analitică și individuală	Interogare apreciativă și cooperativă
	Gamă restrânsă de metode	Gamă largă de metode și instrumente

Strategiile educaționale inovative se orientează pe concepția de a permite studenților să se autoevalueze și să dezvolte cunoștințe interconectate, care să înțeleagă legăturile dintre mediu, cultură, social și aspectele economice [189;228;230]. Pentru eficacitate, se propune de a ține cont de aspecte metodologice, influente în dezvoltarea valorilor socioculturale, menționate de Lobera, P., *învățare dialogică, construirea în comun a cunoștințelor. interconectivitate și învățare autonomă progresivă* [281].

Trecerea treptată de la activități structurate și ghidate de profesori, la activități în care studentul își planifică și gestionează propriul proces de învățare. Aceasta permite dezvoltarea unor abilități de auto-reglare, reflecție și autoevaluare, care contribuie la o mai bună înțelegere a materialului și la consolidarea încrederii în propriile capacități. Prin urmare, studenții devin mai capabili să își stabilească obiective, să își selecteze resursele adecvate și să își monitorizeze progresul într-un mod eficient, fără o dependență continuă de îndrumarea externă.

Educația pentru dezvoltarea durabilă nu este doar despre dobândire a unor cunoștințe suplimentare, dar este despre formarea valorilor socioculturale, a dezvoltării unor specialiști competitivi și integri. Unele din exemple de strategii educaționale de formare a studenților sunt prezentate în tabelul următor (tabelul 2.4).

Tabel 2.4. Clasificarea strategiilor educaționale de formare în funcție de participare

Participanți	Strategii educaționale și tehnici de formare
Învățare autodirijată	Rețelele sociale (conexiuni virtuale) Căutarea și analiza informațiilor prin intermediul paginilor web Platforme interactive Sarcini individuale Reportajul în mediul online Proiecte Cercetare etc.
Învățarea activă	Interviuri Vizite virtuale în muzee, biblioteci etc. Panouri informative Podcast-uri (materiale media, format audio/video) Dezbateri Seminare, infografice (expunerea schematică a conținutului) etc.
Învățarea prin cooperare	Studiu de caz Învățare bazată pe proiecte Învățare bazată pe probleme Analiza și discuția în grup Discuții și dezbateri etc.

Din informația sus prezentată se observă implicarea și participarea individuală sau în grupuri de studenți, se pune accentul pe utilizarea unor sarcini preluate din realitate, diverse studii de caz și probleme. Un rol foarte important la desfășurarea procesului de formare îl are cadrul didactic, fiind în calitate de moderator. Fiecare tehnică și strategie de promovare are un anumit interval de timp sau perioadă de desfășurare, iar o clasificare a acestora este prezentată în tabelul 2.5.

Tabelul 2.5. Clasificarea strategiilor educaționale și tehnicilor de promovare în funcție de perioada de desfășurare a acestora

Perioada	Strategii educaționale și tehnici, exemple
Tehnici (perioade scurte și specifice problemei)	Metoda consensului; Jocul de roluri; Dezbateri; Seminar; Simpozion; Simulări.
Strategii educaționale (perioade lungi: un semestru)	Studiu de caz; Învățare bazată pe proiecte; Sistem personalizat de învățare

Tehnicile și strategiile educaționale de formare descrise constituie un proces în care studenții își asumă rolul activ, fie independent, fie cu sprijinul altora, în diagnosticarea nevoilor

lor de învățare, formularea obiectivelor educaționale, identificarea resurselor umane și materiale necesare pentru învățare și alegerea soluțiilor adecvate pentru sarcinile didactice pe care este necesar să le îndeplinească [218].

Aplicarea strategiei de învățare interactivă oferă studenților posibilitatea de a înțelege subiectele pe care le studiază, într-un mod activ, spre deosebire de „învățarea pasivă” [191]. Aceasta subliniază ideea că studentul construiește activ cunoștințele, nu le primește pasiv din mediul înconjurător. O altă abordare este învățarea prin cooperare, în care studenții lucrează împreună pentru a atinge un scop comun, într-un cadru ce include aspecte precum interdependența pozitivă, responsabilitatea individuală, interacțiunea față în față, utilizarea abilităților de colaborare și procesarea în grup [166]. Studiile privind învățarea în echipă arată că atât performanța individuală, cât și cea de grup sunt mai bune atunci când se aplică metodele de învățare cooperativă, comparativ cu cele competitive sau individualiste [180]. Aceste strategii educaționale au un impact pozitiv asupra unor rezultate cognitive și afective diverse [213; 222].

Având în vedere diversitatea strategiilor educaționale și tehnicilor didactice, Richard Felder [165; 167] sugerează că, indiferent de tehnica aleasă în procesul de învățământ, profesorii ar fi necesar:

- să motiveze studenții în procesul de învățare;
- să ofere un echilibru între informațiile concrete legate de subiectul abordat;
- să furnizeze material didactic axat pe metodele practice de rezolvare a problemelor;
- să pună accent pe materialele care facilitează o înțelegere profundă a conceptelor (intuitivă și reflexivă);
- să prezinte exemple clare ale modelelor intuitive și ale modelelor de identificare;
- să urmeze o metodă științifică de prezentare a informațiilor teoretice;
- să utilizeze imagini, diagrame, grafice și schițe simple, înainte, în timpul și după lecție;
- să prezinte materialele într-un format verbal (senzorial/vizual);
- să aplice tehnologii informaționale în procesul didactic;
- să evite să umple întreaga durată a lecției cu prelegeri sau scriere pe tablă;
- să ofere studenților oportunitatea de a participa activ în afacerea lecțiilor, formând grupuri mici de lucru;
- să atribuie sarcini care necesită analiza, sinteza și formularea de recomandări;
- să încurajeze colaborarea în cadrul unor proiecte comune;
- să sprijine deciziile creative ale studenților, chiar și cele incorecte (intuitive/globale);
- să discute cu studenții despre stilurile lor de învățare;
- să formuleze și să publice obiective clare de învățare;

- să stabilească relevanța materialului teoretic și să aplice o metodă inductivă de predare;
- să echilibreze informațiile concrete și abstracte în cadrul fiecărei lecții;
- să promoveze învățarea activă în cadrul orei de curs;
- să utilizeze tehnici de învățare prin cooperare;
- să propună teste provocatoare, dar echitabile;
- să discute despre valorile socioculturale și patrimoniul național.

Strategia de promovare constă într-un set de acțiuni și elemente menite să atingă obiective clar definite și să asigure obținerea unor rezultate pozitive. Printre avantajele implementării unei strategii educaționale de formare se numără:

- selectarea unui grup de studenți bine definit;
- motivația crescută a grupului de studenți;
- diferențierea tematicii față de alte grupuri de studenți;
- furnizarea de informații valoroase;
- creșterea nivelului de interacțiune în cadrul grupului de lucru;
- consolidarea relațiilor cu grupul de lucru;
- atracția de parteneri din mediul de afaceri;
- formarea studenților pentru integrarea pe piața muncii;
- capacitatea de a răspunde cerințelor pieței muncii.

O strategie de promovare a valorilor socioculturale începe întotdeauna cu stabilirea unui scop clar, care este necesar de identificat cu atenție, deoarece acesta reprezintă baza întregului proces. Scopul definit corect oferă direcția generală pentru promovare și constituie punctul de referință pentru evaluarea succesului după implementarea strategiei. Un scop bine formulat sprijină orientarea acțiunilor ulterioare, contribuind astfel la o implementare coerentă și eficientă.

Strategiile educaționale de formare necesită să fie structurate în jurul unei viziuni clare, a unei misiuni definitorii, a unor scopuri și obiective bine stabilite, precum și a unui plan de acțiune detaliat. Este crucial ca fiecare etapă să fie însoțită de un sistem de evaluare și monitorizare, care să permită ajustarea procesului educațional, în cazul în care este necesar. În acest sens, stabilirea indicatorilor-cheie de performanță (KPI) devine esențială, deoarece aceștia măsoară gradul în care obiectivele sunt îndeplinite, oferind un feedback concret privind eficiența strategiei. Obiectivele reprezintă un mijloc de comunicare eficientă și sunt necesare să fie formulate astfel încât să fie clare, concise și relevante, asigurând astfel un proces educativ transparent și orientat către rezultate vizibile.

Eficiența strategiilor educaționale (figura 2.3.):

Figura 2.3. Cele mai eficiente metode de învățare

În urma analizei realizate, se observă că strategiile educaționale care implică studenții activ în procesul lor de formare reprezintă o proporție semnificativă. Majoritatea autorilor din studiile efectuate nu se concentrează pe o tehnică sau strategie anume, ci pe utilizarea unor strategii educaționale care pun accent pe valorificarea valorilor socioculturale. După cum menționează Fein, „aspectele esențiale ale pedagogiei pentru educația pentru Dezvoltare Durabilă [210] includ încurajarea studenților de a explora întrebări, sarcini și probleme legate de durabilitate, cu un focus pe abordări interactive centratoare pe student. Printre aceste abordări se numără învățarea și activitățile centrate pe student, cum ar fi dezbaterile problemelor controversate, jocuri de rol, simulări, clarificarea și analiza valorilor, precum și diverse activități creative și experimentale” [164].

Capacitatea de a aplica activ cunoștințele într-un context practic devine tot mai importantă. Astfel, pentru proiectarea mediilor de învățare, este necesar de acordat un accent deosebit sarcinilor active, învățării interactive într-un mediu de învățare bogat, contextualizat și deschis.

Această abordare integrată permite implementarea sistematică a criteriilor de durabilitate în curriculum, pornind de la concepte simple și avansând spre studii mai complexe. În continuare, analiza literaturii de specialitate va detalia strategiile și tehnicile educaționale recomandate pentru promovarea educației pentru dezvoltare durabilă și a valorilor socioculturale în învățământul universitar (tabelul 2.6):

Tabelul 2.6. Strategii și tehnici educaționale recomandate în procesul educațional

Strategia	Descrierea	Contribuția
Prelegerea	Prelegerea constă în prezentarea unui subiect în modul structurat, unde principala resursă este limbajul oral, chiar deși poate fi și un text scris.	În ceea ce privește EDD, prelegerea este o metodă bună de a introduce studenților conceptele de sustenabilitate [150].
Învățare bazată pe proiecte (ÎBP)	Contribuind la cursurile EDD, ÎBP poate fi descrisă ca un set de experiențe de învățare care implică studenții în proiecte complexe din lumea reală prin care ei dezvoltă și aplică aptitudini și cunoștințe.	ÎBP care este organizată ca proiecte interdisciplinare, ar putea contribui la adaptarea curriculară în inginerie pentru a îmbunătăți înțelegerea reciprocă a științei și tehnologiei cu științele sociale [199].
Studiu de caz	Studiul de caz constă în furnizarea unei serii de cazuri care reprezintă diverse situații problematice din viața reală ca să poată fi studiate, analizate și soluționate.	Studiile de caz sunt de obicei calitative și descriptive, pot fi folosite pentru a explora probleme specifice precum perspective diferite ale părților interesate, exemple din practica reală și demonstrații ale progresului spre sustenabilitate care pot fi făcute în realitate [168].
Bazat pe probleme de învățare	În învățarea bazată pe probleme a unui grup mic de studenți, cu sprijinul unui tutor, aceștia necesită să analizeze o problemă menită să atingă anumite obiective de învățare și să găsească soluții optime.	Rezolvarea problemelor îi formează pe studenți să fie „personalități”. Caracteristicile învățării bazate pe probleme oferă oportunitate unică pentru studenți să învețe despre ei înșiși. Ca parte a procesului de rezolvare a problemelor studenții este necesar să aibă în vedere propriul obiectiv educațional, care este probabil să necesite introspecție cu privire la studenți, valori, etică și credințe [179; 183; 195; 217].
Back casting	Back casting-ul este crearea unei viziuni de viitor, ținând cont de ceea ce este necesar de realizat în viitor și apoi să se lucreze pentru acest scop de acum înainte.	Datorită caracterului său normativ și de rezolvare a problemelor, abordările de back casting sunt mult mai potrivite (în referire la prognoză) pentru a aborda pe termen lung probleme și soluții de durabilitate [205].
Joc de rol	Jocul de rol poate fi definit ca: proces de învățare în care participanții joacă rolul altor indivizi pentru a dezvolta aptitudini specifice și a atinge anumite obiective de învățare.	Jocul de rol este o abordare care combină în același timp, complexitatea, punerea în situație, lucrul în grup, autonomia și acțiunea studentului și este deosebit de relevant pentru EDD [161; 190; 192; 197].

Revizuirea literaturii de specialitate a evidențiat faptul că, deși învățarea reprezintă o condiție esențială, nu asigură în mod automat schimbarea. Învățarea activă, centrată pe student,

se dovedește a fi mai eficientă decât învățarea pasivă, în timp ce abordarea centrată pe profesor tinde să fie una enciclopedică. Metoda este multifuncțională, având capacitatea de a contribui simultan sau succesiv la atingerea mai multor obiective educative. Alegerea metodei de învățământ de către cadru didactic reprezintă o decizie complexă. Direcțiile de formare profesională a studenților din domeniu tehnic sunt descrise în Cadrul European al Calificărilor. Codul Educației promovează inițiativa alinierii valorilor la valorile Uniunii Europene și la valorile general-umane ce asigură afirmarea profesională. Obiectivele instituțiilor superioare de învățământ se referă la: formarea studenților pentru o viață de cetățeni activi într-o societate democratică; formarea studenților pentru carieră și asigurarea dezvoltării personale; crearea și păstrarea unor cunoștințe durabile; stimularea cercetării și inovării.

Strategiile educaționale universitare pentru formarea valorilor socioculturale includ diferite abordări, fiecare având un mecanism specific de implementare (tabelul 2.7):

- **Strategii euristice:** Acestea se concentrează pe descoperirea relației cauză-efect în acțiunile didactice, precum crearea unei identități vizuale unice (logotip, materiale promoționale) și formularea motivelor pentru valorile sociale și culturale.
- **Strategii axate pe cercetare:** Implică metode precum studiul de caz și învățarea bazată pe probleme, având ca scop promovarea valorilor socioculturale și autoactualizarea profesională a studenților.
- **Strategii expozitive:** Se axează pe descrierea trăirilor emoționale, contribuind la exprimarea stimei de sine și a respectului față de ceilalți.
- **Strategii ilustrativ-explicative:** Aceste strategii sunt folosite pentru a descoperi cele mai eficiente metode de explicație și convingere, având ca mecanism cunoașterea operelor artistice și promovarea culturii.
- **Strategii problematizate:** Se concentrează pe identificarea problemelor actuale și pe transferul valorilor de eficiență profesională, cu scopul de a demonstra eficiența în carieră și confortul profesional”.

Mecanismelor de formare a valorilor socioculturale la studenți se referă la procesele și strategiile prin care valorile fundamentale legate de cultură, etică, respect, diversitate și responsabilitate socială sunt integrate în educația acestora, mai ales în cadrul programelor de studii ingineresti. Aceste mecanisme sunt esențiale pentru a asigura formarea unui cadru educațional care nu doar că pregătește studenții în domeniul lor de specialitate, dar și contribuie la dezvoltarea lor ca cetățeni responsabili, capabili să aprecieze și să respecte diversitatea și normele sociale.

Tabelul 2.7. Mecanisme ale formării valorilor socioculturale dezvoltate prin intermediul strategiilor educaționale de formare și promovare la studenții programelor de studii ingineresti

Mecanisme ale formării valorilor socioculturale obținute prin aplicarea strategiilor educaționale de formare și promovare	
Mecanismul motivării studenților pentru formarea valorilor socioculturale	• convingerea despre necesitatea dezvoltării profesionale permanente; • conștientizarea nivelului autorității profesionale.
Mecanismul autoformării profesionale	• convingerea despre oportunitatea formării profesionale; • convingerea despre dorința cadrului didactic de a participa la formarea studenților.
Mecanismul exprimării respectului de sine/ pentru alții	• convingerea privind importanța stimei de sine în afirmarea profesională.
Mecanismul canalizării energiei emoționale pentru comunicarea constructivă	• conștientizarea eficienței sale profesionale în comunicarea profesională.
Mecanismul demonstrării eficienței profesionale și a stării de confort	• atitudinea față de valorile socioculturale. • conștientizarea gradului de autonomie și libertate în luarea deciziilor profesionale.

Mecanismele de formare a valorilor socioculturale la studenții ingineri:

- **Mecanismul motivării studenților pentru formarea valorilor socioculturale:** Acest mecanism presupune crearea unui context educațional în care studenții sunt conștienți de importanța dezvoltării continue a valorilor socioculturale, care sunt esențiale atât pentru carierele lor profesionale, cât și pentru integrarea lor într-o societate multiculturală. Motivarea lor se face prin clarificarea legăturii dintre dezvoltarea profesională și formarea unui comportament etic și responsabil. Prin implicarea studenților în activități extracurriculare care promovează responsabilitatea socială și conștientizarea diversității poate contribui la consolidarea acestui mecanism.
- **Mecanismul autoformării profesionale:** Autoformarea profesională se referă la procesul prin care studenții își dezvoltă propriile abilități și valori, integrând cunoștințele și atitudinile învățate în mediul academic cu experiențele personale. Acesta implică și o conștientizare a importanței autodisciplinii și a dorinței de a evolua profesional prin continuarea învățării pe parcursul vieții. Participarea la proiecte de cercetare sau la stagii de practică în care studenții sunt încurajați să exploreze soluții inovative și responsabile social poate întări acest mecanism.
- **Mecanismul exprimării respectului de sine și pentru alții:** Formarea acestui mecanism este esențială pentru dezvoltarea unei atitudini profesionale adecvate. Respectul de sine

este strâns legat de autocunoaștere și încredere în propriile abilități, în timp ce respectul pentru alții reflectă abilitatea de a accepta și aprecia diversitatea. Aceste valori sunt fundamentale pentru colaborarea eficientă în echipe diverse. Activitățile de grup care încurajează dialogul deschis, ascultarea activă și valorizarea diversității opiniilor și experiențelor sunt cruciale în dezvoltarea acestui mecanism.

- **Mecanismul canalizării energiei emoționale pentru comunicarea constructivă:** Acest mecanism se referă la capacitatea studenților de a utiliza eficient emoțiile în comunicarea profesională, de a înțelege impactul emoțional al interacțiunilor și de a răspunde constructiv în situații de conflict. Este esențial pentru a construi relații profesionale armonioase și pentru a promova o cultură organizațională bazată pe respect și înțelegere reciprocă. Participarea la simulări sau jocuri de rol care imită scenarii profesionale complexe ajută studenții să învețe să gestioneze emoțiile și să aplice tehnici de comunicare eficientă.
- **Mecanismul demonstrării eficienței profesionale și a stării de confort:** Acest mecanism se referă la integrarea valorilor socioculturale în cadrul profesional, în care studenții sunt încurajați să-și demonstreze competențele și abilitățile într-un mod care reflectă nu doar expertiza tehnică, dar și respectul față de valorile etice și sociale. Confortul și autonomia în luarea deciziilor profesionale sunt esențiale pentru o practică profesională responsabilă. Implicarea studenților în proiecte reale de design sau inginerie, unde sunt încurajați să aplice principii etice și să țină cont de impactul social și cultural al soluțiilor lor, poate sprijini dezvoltarea acestui mecanism.

Aceste mecanisme contribuie la formarea unei atitudini responsabile și etice în rândul studenților, pregătindu-i nu doar pentru o carieră profesională de succes, dar și pentru o viață de cetățeni activi, respectuoși și implicați în societate. În acest fel, educația nu se limitează doar la formarea unor abilități tehnice, ci include și dezvoltarea personalității studenților într-un context sociocultural mai larg.

2.3. Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti

Formarea valorilor socioculturale prin intermediul curriculumul-lui universitar este o necesitate și presupune implementarea principiilor de formare la toate componentele curriculumul-lui: obiective, conținuturi, metode de învățare-predare și evaluare. Prin curriculumul orientat spre formarea valorilor socioculturale studenții vor obține cunoștințe

despre valorile socioculturale pentru a se dezvolta ca personalități integre și de a putea să se încadreze cu ușurință în sferele sociale, economice și politice, tehnice și tehnologice, vor ști să aprecieze valoarea omului în societate.

Promovarea valorilor socioculturale este actuală, reieșind din următoarele considerente: prin intermediul tehnicilor de predare, metodelor de evaluare, metodelor de motivare, vor fi un plus la creșterea numărului de specialiști competenți în domeniu, dar și la oameni cu valori integre; predarea conținuturilor disciplinelor axate pe valori va aduce plus valoare la creșterea gradului științific al disciplinelor din programul de studiu.

Informația este în continuă schimbare și pentru a face față situațiilor este nevoie să avem studenți informați, dar aceasta se poate realiza prin deprinderea studentului de a învăța (studentul este necesar să învețe să „pescuiască” singur), să descopere, să cunoască neștiutul, să acționeze prin implicare și nu prin ghidare sau după formule care deja nu mai sunt valabile. Este nevoie de creativitate, ingeniozitate și interes pentru tot ce dorește sau necesită să fie realizat.

Fiind conștienți de faptul că un curriculum axat pe valori socioculturale este acea direcție prin care putem implica în procesul educațional pe ambii actori, studentul și profesorul, atunci vom obține în final personalități și profesori dotați cu tehnici ce vor transforma studentul în specialist competitiv. Formarea valorilor socioculturale este o direcție importantă de reformare a întregului sistem de învățământ universitar. În ultimii ani, interesul pentru formarea de specialiști cu valori socioculturale a crescut semnificativ, întrucât schimbările sociale au generat o cerere mai mare pentru profesioniști competitivi pe piața muncii. Aceasta evidențiază importanța valorilor socioculturale în pregătirea universitară. Instituțiile de învățământ superior este necesar să dezvolte în rândul studenților calitățile civice, să îi familiarizeze cu diverse forme de comunicare și să îi pregătească pentru a trăi într-o lume aflată în continuă schimbare. Astfel, viitorii specialiști vor dobândi abilitatea de a se adapta la noi contexte, de a aplica cunoștințele în situații neconvenționale și de a lua decizii ferme. Considerăm esențial faptul că valorile socioculturale pun în prim-plan omul ca valoare supremă, punând accent pe respectarea demnității acestuia și a drepturilor sale la dezvoltare, libertate și fericire. Aceste valori necesită a fi promovate de instituțiile de învățământ superior prin respectarea principiilor de egalitate, dreptate și o atitudine umană în relațiile cu societatea. În acest context, ne propunem să analizăm opiniile diferiților oameni de știință privind conceptele de valoare, cultură și societate, pentru o înțelegere mai profundă a problemei studiate.

Valorile socioculturale sunt înțelese ca sensurile de bază ale vieții, care ghidează oamenii în viața lor de zi cu zi, semnificații care determină în mare măsură atitudinea oamenilor față de realitatea din jurul lor și determină modelele de bază ale comportamentului social uman. Aceste

valori, pe de o parte, sunt determinate de istoria și cultura poporului, iar pe de altă parte, ele sunt reproduse continuu în procesul vieții oamenilor, transmise din generație în generație. În același timp, în opinia noastră, au dreptate acei cercetători care subliniază necesitatea de a clasifica valorile în funcție de gradul lor de importanță. Din acest punct de vedere, este necesar să se distingă mai multe niveluri ale valorilor socioculturale. Se poate argumenta cu privire la numărul acestor niveluri, dar nu există nici o îndoială cu privire la prezența valorilor de cel mai înalt statut, un nucleu valoric, valori de bază, care transformă o masă de oameni într-o comunitate socială stabilă. Astfel de valori se formează în timpul procesului istoric și nu pot fi distruse dintr-o dată; ele „urmează” din moștenirea istorică [251; 258]. Anume procesele socioculturale sunt cele care leagă generațiile de-a lungul secolelor.

Valori socioculturale cu impact asupra formării personalității sunt următoarele: deschiderea spre alteritate culturală, respect, spirit civic, responsabilitate, auto eficacitate, toleranță flexibilitate și adaptabilitate, cooperare, gestionare a conflictelor [93]. Promovarea valorilor socioculturale în cadrul instituției de învățământ se poate realiza prin intermediul personalului didactic calificat, care transformă disciplina pe care o predă într-un obiect al dezvoltării competențelor intelectuale, profesionale și umane ale studenților, acestea fiind o condiție importantă pentru îmbunătățirea calității formării viitorilor specialiști.

Comunitatea universitară stimulează creativitatea, inovarea și progresul științific, având ca scop principal aprofundarea cunoștințelor, dezvoltarea competențelor în domeniul ales, precum și cercetarea și inovarea în acel domeniu. Studiile superioare sunt fundamentate pe principiul interdisciplinarității și țin cont de cerințele pieței în continuă schimbare. Pentru a face față acestor provocări, tinerii este necesar să se dezvolte continuu, atât profesional, cât și în alte domenii de interes. Studenții sunt activ implicați în rezolvarea problemelor sociale printr-un proces educațional care susține integrarea lor în viața profesională.

Aplicarea tehnicilor și metodelor interactive, în care studentul are rolul activ în învățare, facilitează dobândirea cunoștințelor, abilităților și valorilor socioculturale necesare pentru activitatea profesională, promovând cercetarea și inovarea pentru obținerea unor rezultate cu impact, prin învățarea colaborativă. Analizând materialele curriculare, s-a constatat că informațiile puse la dispoziția studenților sunt actualizate, accesibile și corecte. Cadrele didactice furnizează materiale didactice care țin cont de capacitatea studenților de a învăța, de starea lor de bine și elaborează sistematic sarcini care contribuie la dezvoltarea abilităților de autogestionare și autorefecție. În cadrul învățământului universitar, se creează o comunitate academică și profesională în care studenții și cadrele didactice colaborează pentru a construi un mediu comun de cercetare și învățare.

În didactica „tradițională” predarea a funcționat ca scop în sine, fiind centrată pe „transmiterea”, „expunerea”, „comunicarea” cunoștințelor, pe când învățământul modern caută să păstreze un echilibru între munca individuală și lucrul în grup, să îmbine învățarea individuală cu învățarea interdependentă, prin cooperare sau colaborare, să asocieze exercițiul individual cu exercițiului interacțiunii cu ceilalți.

Cadrul didactic devine un moderator al procesului didactic. Din acest considerent este important ca strategiile educaționale *de formare și promovare a valorilor socioculturale* să satisfacă unele criterii:

- ✓ Strategiile educaționale este necesar să fie concepute și folosite pentru a asigura înțelegerea și interpretarea valorilor socioculturale.

În acțiunile de predare, strategiile educaționale facilitează interacțiunea dintre studenți cu diverse cunoștințe în plan cognitiv, dar și în interacțiunea în plan sociocultural și afectiv, dezvoltând valorile și comportamentul acestora.

- ✓ Strategiile educaționale este necesar să fie inteligente:

Pentru a obține anumite performanțe, strategiile educaționale folosite este necesar să coreleze cunoștințele, abilitățile, valorile, convingerile, atitudinile, convingerile cu acțiuni concrete. Astfel, are loc utilizarea informațiilor actualizate din domeniul educațional, se stimulează și se promovează valorile socioculturale.

- ✓ Strategiile educaționale este necesar să fie centrate pe student:

Acțiunile din cadrul procesului de formare vizează studentul, poziția lui este o resursă activă, fiind un partener la interacțiunea cu cadrul didactic.

- ✓ Strategiile educaționale este necesar să fie centrate pe valori:

Deciziile tinerilor la interacțiunea cu realitatea socială se vor baza pe valori, pe importanța acestora în mediu sociocultural.

- ✓ Strategiile educaționale este necesar să fie activ participative:

Cadrul didactic prin intermediul strategiilor educaționale urmărește dezvoltarea sistemelor cognitive bazate pe o gândire reflexivă, odată cu implicarea studenților în soluționarea unor probleme din viața reală.

Prin intermediul strategiilor educaționale de formare și promovare a valorilor socioculturale se asigură rolul educației sustenabile în formarea unor specialiști competitivi, activi, într-o societate dinamică, ce vor contribui la îmbunătățirea calității vieții. Formularea unor obiective coerente cu privire la respectarea valorilor socioculturale va contribui la formarea unor cetățeni activi și profesioniști cu personalitate. Implementarea unor strategii educaționale eficiente în procesul de educație pentru dezvoltarea durabilă este absolut necesară în contextul

unor schimbări majore la nivel de familie, a pieței muncii, a societății multiculturale și a comunității per ansamblu. Deci, prin aplicarea modelelor de diversitate, diferențiere, implicare activă de către studenți, profesori și parteneri educaționali, vom avea formați specialiști competenți, competitivi care vor putea face față provocărilor societății actuale. Astfel, cooperarea flexibilă și actualizarea conținuturilor bazate pe formarea valorilor socioculturale prin intermediul strategiilor educaționale va contribui la creșterea calității vieții.

Pentru a stimula formarea și dezvoltarea studenților din punct de vedere cognitiv, spiritual, interpersonal și social este nevoie de o abordare interdisciplinară, transdisciplinară pentru dezvoltarea personalității acestora. Pe lângă respectarea principiilor procesului educațional universitar, care stau la baza formării unui specialist integru, este și principiul educației centrate pe valori: respect, egalitate, toleranță, originalitate, onestitate, solidaritate, cooperare, afirmare, autodezvoltare. Valorile sunt importante pentru identificarea unui numitor comun în relaționare, în găsirea unor soluții adecvate situațiilor și necesităților cu care se confruntă pentru a produce schimbări pozitive și eficiente.

Formarea valorilor socioculturale în cadrul învățământului universitar are ca scop formarea studenților pentru a se integra cu succes în mediul profesional și social. Prin urmare, studentul va avea capacitatea atât de a se percepe, identifica ca o persoană integră, cât și a percepe pe cei din mediul său. Procesul de formare al viitorilor specialiști este necesar să se orienteze către necesitățile actuale și cele viitoare ale tinerilor din viața reală, în așa fel educația este necesar să fie ca un proces activ de formare a cunoștințelor bazate pe cooperare, autoînvățare, schimb de experiență, mobilitate, care implică situații și contexte semnificative din prezent.

Materialul teoretic este necesar să reflecte valorile socioculturale și să fie relevant pentru studenți. Astfel se vor forma percepții sociale, dezvolta dialogul cu semenii, comunicarea, sensibilitatea culturală și conștientizarea culturală prin intermediul următoarelor activități: activități de grup (rezolvarea cu succes a unor sarcini de activitate profesională, situații diverse, provocări, activități ce țin de anumiți clienți); activități individuale (studii de caz, calificări, experiențe); activități cu persoane terțe (participarea la diverse concursuri, evenimente, rețele de experți).

Formarea și promovarea valorilor socioculturale în cadrul orelor universitare, are loc prin următoarele coordonate:

Coordonata Curriculară compusă din următoarele etape:

- *etapa pregătitoare și/sau motivațională*, în care are loc procesul de formare a studenților către subiectul ce urmează a fi discutat și elaborat conform cerințele curriculare. Etapa dată are ca scop creșterea interesului studenților pentru diverse grupuri culturale și etnice și dezvăluirea

diversității culturale. În context sunt utile **următoarele strategii educaționale: vizionare de documentare, filme istorice, discuții despre patrimoniul cultural și promovarea acestuia, discuții despre tradiții și obiceiuri pe zone etnografice ale țării.** Cu ajutorul acestor strategii educaționale formăm cultura comunicării, sunt clarificate anumite provocări, sunt identificate unele informații utile, are loc reflectarea asupra lucrurilor ce ne reprezintă ca națiune, cunoașterea și deschiderea către descoperiri de lucruri noi, formarea abilităților de dezbateri care sunt unele din obiectivele principale ale discuțiilor. Putem afirma cu certitudine că în urma acestor discuții se conturează foarte clar convingerile personale, relațiile de respect și toleranță și studenții încep a prețui moștenirea culturală a diverselor etnii.

Activitățile sunt desfășurate sub forma de sarcini de grup distribuite unui grup de studenți la o anumită tematică, sarcina acestora este să identifice și să prezinte rezultatul final, în același timp se urmărește ca să fie conturate clar valorile socioculturale; sarcini individuale – fiecare student la realizarea sarcinii propuse este îndemnat să țină cont de valorile socioculturale.

- *etapa informațională*, prin care are loc dobândirea și consolidarea cunoștințelor din materialul prezentat. Scopul promovării valorilor socioculturale este îmbogățirea subconștientului cu o nouă viziune asupra lumii. În această ordine de idei cadrul didactic oferă studenților informații, după care aceștia este necesar să structureze materialul, fiind, de fapt, un subiect de discuții, se organizează dezbateri la acest subiect. Astfel, se conturează viziunile panoramice despre cultură, atitudine, relevanță și comportament. La această etapă are loc procesul de cooperare pe baza activității centrate pe subiect, are loc motivarea și promovarea comunicării dintre cadru didactic și student. Ca strategii educaționale sunt recomandate jocul de rol, brainstorming-ul și lucrul bazat pe proiecte (activitate bazată pe anumite situații reale), panelul de experți și alte metode. Prin intermediul acestora, studenții creează situații, rezolvă probleme sau depășesc anumite situații conflictuale, dificile, are loc promovarea gândirii creative și comunicarea deschisă, dezvoltarea creativității.

Coordonata Transfer de cunoștințe P2P include următoarele:

Etapa de transfer de cunoștințe P2P are ca scop organizarea unui schimb de experiență, familiarizarea cu valorile culturale și sociale, comunicarea unor subiecte cu impact la diverse evenimente și participarea la diverse concursuri de către studenți, care sunt ghidați de cadrul didactic. Strategiile educaționale de formare și promovare a valorilor socioculturale sunt următoarele:

- *Vizite de studiu* la diverse organizații de profil și de cultură care au ca scop familiarizarea cu tot ce ține de cultură și rolul acestora în societate, specificul culturii naționale, se pune accentul pe importanța valorilor socioculturale în dezvoltarea unei personalități integre. Vizite de studiu la

diferite obiective inclusiv cele de patrimoniu (AȘM, Muzeul de Istorie a orașului Chișinău, Fabrica de mobilă „Confort”, Muzeul cărții de la Biblioteca Națională a Republicii Moldova etc.).

- *Participarea la evenimente științifice*: conferințe științifice internaționale, mese rotunde, Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare, Noaptea Cercetătorilor; Noaptea muzeelor, Festivaluri și evenimente culturale etc.

- *Diseminarea rezultatelor*: s-au analizat formarea unei comunicări, unui discurs, unui joc de rol, unor tehnici de promovare a produsului studiat. Prin intermediul acestor strategii educaționale are loc formarea valorilor socioculturale, ceea ce formează atât pe cel care prezintă, cât și pe cei care ascultă să fie responsabili, toleranți, precum și să fie capabili să se autoaprecieze.

- *Concursuri/evenimente* de participare și expunere a lucrărilor realizate pentru a fi apreciate de către un grup de examinatori/juriu, la care se adaugă concursuri de fotografie, produse cu impact social, concursuri „Cel mai reușit logotip” etc.

Pe baza analizei lucrărilor cercetătorilor precum P. Iluț [96], C. Cucos [55], S. Cristea, I. Neacșu [49], C. Enăchescu [70], V. Pâslaru [113], L. Cuznețov [58], N. Silistraru [133] și altele, am realizat o sinteză a acestora și am elaborat Matricea valorilor socioculturale (tabelul 2.8. MVS). Matricea valorilor poate fi structurată pe două axe principale: dimensiunea valorilor (cooperare, responsabilitate, respect etc.) și componenta educațională (cursuri, activități extracurriculare, evaluare).

Tabelul 2.8. Matricea valorilor socioculturale (MVS)

Dimensiunea valorilor	Componenta educațională		
	Cursuri	Activități extracurriculare	Evaluare
Cooperare inovativă	Cursuri de lucru în echipă și proiecte	Proiecte comune, hackathoane	Evaluarea colaborării și a rezultatelor comune
Autodezvoltare/ Autonomie progresivă	Cursuri de dezvoltare personală	Workshop-uri de autorefecție	Jurnale de învățare, evaluări de autorefecție
Responsabilitate etică/morală	Cursuri de etică și responsabilitate socială	Seminarii pe teme etice	Studii de caz, evaluări de impact etic
Toleranța reflexivă	Cursuri de educație interculturală	Evenimente culturale, dezbateri	Chestionare de percepție
Flexibilitate cognitivă	Cursuri de gândire critică și creativă	Activități de rezolvare a problemelor	Teste de adaptabilitate
Integritate profesională	Cursuri de integritate și etică profesională	Proiecte de integritate în practică	Evaluarea respectării normelor de etică

Respect/Atitudine culturală	Cursuri despre diversitate culturală	Activități de incluziune și respect	Feedback asupra interacțiunilor interculturale
Procesul de implementare:			
Etape	Definire	Obiective	Acțiuni recomandate
Cunoașterea valorilor socioculturale	Cunoașterea teoretică a valorilor socioculturale	Cunoaștere	Prezentarea conceptelor despre valoare; Identificarea teoretică a valorilor socioculturale; Conștientizarea valorilor proprii; Evidențierea propriilor valori și argumentarea diferențelor față de ceilalți colegi.
Aplicarea valorilor socioculturale	Recunoașterea și aplicarea valorilor socioculturale	Aplicare	Capacitatea de a încorpora propriul sistem de valori socioculturale; Analiza interacțiunii dintre valorile socioculturale și factorii de mediu.
Integrarea valorilor socioculturale	Crearea valorilor socioculturale noi	Integrare	Analiza ierarhizării propriilor valori; Participarea și implicarea în diverse activități ținând cont de sistemul de valori; Combinarea unor anumite valori în diverse situații necunoscute.

Din cele prezentate, observăm că prima etapă este etapa de cunoaștere a valorilor socioculturale de către studenți. La cea de a doua etapă, studenții au posibilitatea de a recunoaște propriul sistem de valori socioculturale care se manifestă prin trăiri individuale prin intermediul activităților creative și de autoformare. La cea de-a treia etapă fiecare student devine propriul său auto-modelator, ceea ce presupune maturizarea stărilor personale, fiind conștienți la oricare acțiune, astfel are loc o armonizare a constrângerilor exterioare și libertății interioare. În acest context, considerăm important formarea suportului valoric al competențelor socioculturale, ceea ce este foarte important pentru formarea unor specialiști competitivi (figura 2.4.).

Utilizarea Modelului pedagogic de formare elaborat poate servi drept ghid în dezvoltarea activităților extracurriculare, ajuta la identificarea valorilor care pot fi promovate și oferii, în același timp, un cadru clar pentru comunicarea importanței valorilor socioculturale în societate. Acest Model poate fi un instrument de lucru util pentru integrarea valorilor socioculturale în procesul educațional și societate.

Pentru a valorifica prezenta cercetare, cu referire la Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, ne-am axat pe conceptele: valori sociale și culturale, strategii, componente de formare și competențele socioculturale. Elaborarea Modelului teoretic bazat pe abordări, principii, obiective, strategii,

conținuturi, activități etc. are ca reorientare de la „ce este” și „de ce este în așa fel” spre „cum și cu ce se operează” la „care este finalitatea lui”. Astfel, elaborarea *Modelului pedagogic* presupune necesitatea de a fi aplicat într-o situație concretă și cu finalitate. Componentele modelului pedagogic sunt ca sisteme cu structură și elemente care sunt interconectate unele cu altele. Modelul este compus din următoarele blocuri generale: teoretice-metodologice; ale scopului; ale tehnologiei de conținut și aplicarea, autoevaluare rezultatelor.

Componenta teoretico-metodologică include sistemul de abordări sistemice, a competențelor, axiologice, personal-participative, urmată de afirmarea scopului demersului de formare. Componenta tehnologică de conținut include elemente de formare a valorilor socioculturale la studenți, unde sunt prezentate conținuturile și strategiile educaționale care contribuie la obținerea scopului propus. Componenta de aplicare, autoevaluare a rezultatelor este reprezentată prin intermediul strategiilor educaționale și prezentarea rezultatelor finale, ce reprezintă valorile socioculturale formate de către studenți pe parcursul anului de studii sau după finalizarea modulară a disciplinei de studiu.

Potrivit noțiunii, strategia desemnează ansamblul obiectivelor pe termen lung ale unei organizații, precum și metodele prin care acestea vor fi atinse, împreună cu resursele necesare, pentru a obține un avantaj competitiv în acord cu misiunea organizațională. O strategie bine concepută asigură utilizarea eficientă și sustenabilă a resurselor organizației, având la bază competențele interne, anticipând schimbările din mediul extern și reacțiile concurenței.

Modelul pedagogic (figura 2.4.) este rezultatul sintetizat al cercetării științifice și al experimentului pedagogic desfășurat. Are la bază noțiunile teoretice care permit desfășurarea cu succes a experimentului preconizat. Partea experimentală a lucrării s-a axat pe implementarea Modelului pedagogic.

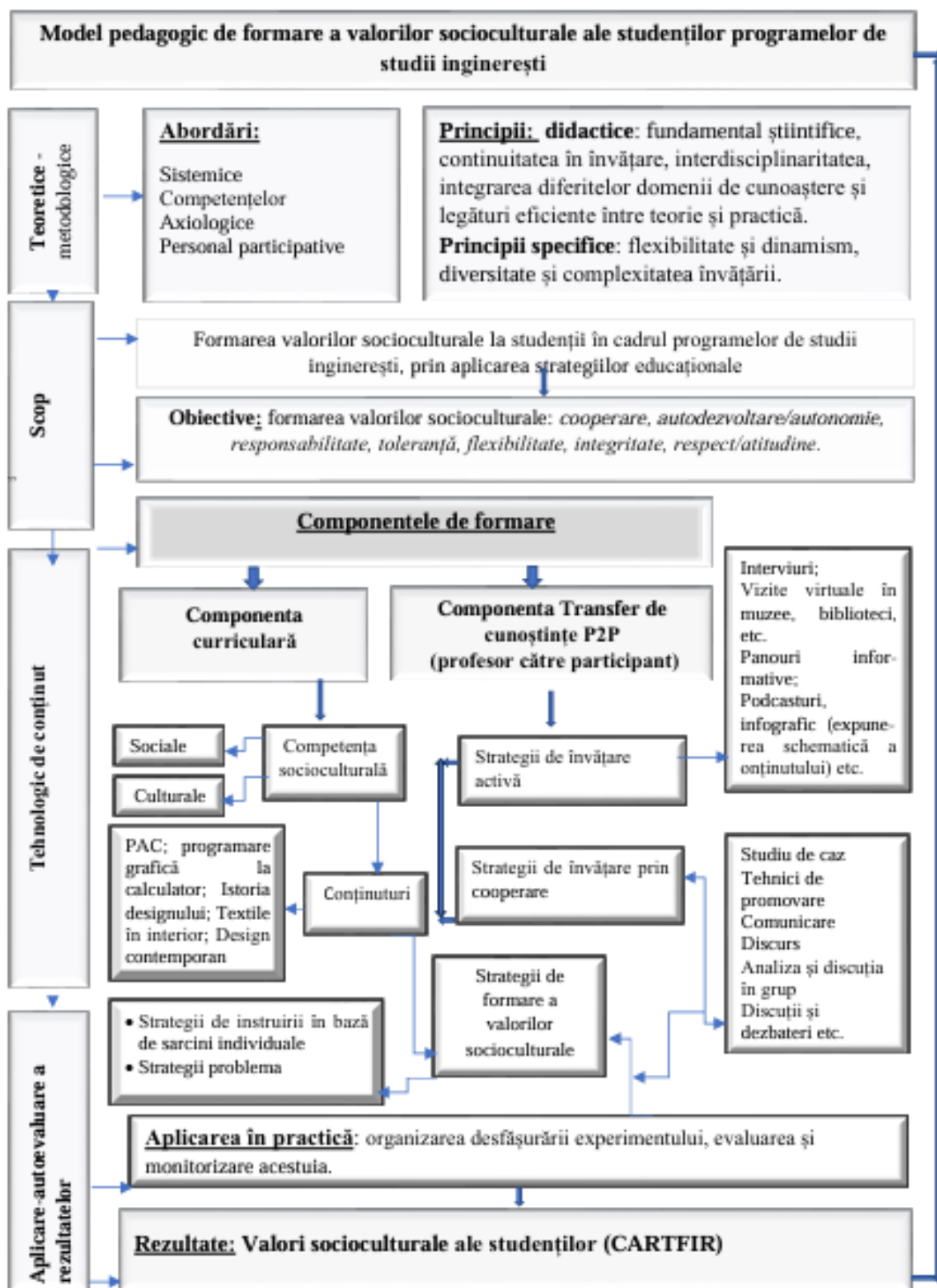

Figura 2.4. Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti

Astfel pentru a fi eficientă formarea valorilor socioculturale s-au propus două componente de formare: componenta curriculară și componenta de transfer de cunoștințe P2P. În procesul de formare profesională este necesar să se implice pe deplin atât cadrul didactic cât și studentul la toate disciplinele de studii, la activitățile atât teoretice cât și practice. Prin, strategiile educaționale are loc crearea unor situații de responsabilizare, implicare în luarea unor decizii, integrare în situații create pentru a contribui la propria formare și stimularea studenților prin reflecție personală, gândire critică și creativă, relații de colaborare cu colegii, dezvoltarea curiozității, antrenării în cercetare, specifică studentului activ.

În mediul academic are loc interacțiunea cu diverse etnii, culturi, păături sociale, motiv pentru care studenții este necesar să înțeleagă și să aprecieze specificul fiecărui subiect în parte punând ca prioritate supremă valorile socioculturale care contribuie la o comunicare și integrare asertivă. Modelul pedagogic s-a axat pe formarea acestor valori socioculturale reieșind din exigențele actuale și prezența unor factori sociali, culturali, etnici, psihologici, metodologici și strategici.

Referindu-ne la scopul propus menționăm că de fapt, acesta reprezintă o directivă de dezvoltare educațională a valorilor socioculturale orientate spre formarea unor personalități formate pentru o viață activă în plină transformare. Implementarea Modelului vizează realizarea obiectivelor de formare a competențelor socioculturale care are la bază aplicarea unor strategii educaționale cu impact, dirijate de către cadrul didactic și studentul care participă în proces. Experimentul propus a încorporat diverse forme de activități cu studenții, atât în cadrul orelor cât și în activități extradidactice. Un loc important în acest proces îl au strategiile educaționale care sunt eficiente doar numai când are loc transmiterea unui volum de informații și reușesc să antreneze studenții în asimilarea acestora în mod activ și creativ și fiind ca o normă de reglementare a întregului proces de formare a valorilor socioculturale.

Strategiile educaționale de formare a valorilor socioculturale din cadrul experimentului formativ aplicat au fost următoarele: strategii de instruire în grupuri, strategii în bază de sarcini individuale, strategii problemă, strategii de învățare autodirijată, strategii de învățare activă, strategii de învățare prin cooperare. Valențele formative ale acestor strategii folosite au fost determinate în contextul mediului academic, care implică trei componente: profesorul cu strategiile aplicate, studentul ca personalitate și informațiile ce sunt livrate.

Modelul propus ține cont de toate aspectele atât sociale cât și culturale pe parcursul actului educațional fiind bazat pe strategii educaționale de promovare și formare a valorilor socioculturale: cooperarea inovativă (prin proiecte comune, colaborări, inovație); autodezvoltarea/autonomia progresivă (prin autoevaluare, formare continuă, autorefecție);

responsabilitatea etică (prin etica profesională, norme morale, responsabilitate); toleranța reflexivă (prin respect cultural, dialog intercultural, acceptare); flexibilitatea cognitivă (prin adaptabilitate, gândire critică, soluționare de probleme); integritatea profesională (prin onestitate, coerență, transparență) și respect/atitudinea culturală (prin incluziune, empatie, educație).

Modelul pedagogic proiectat reprezintă o modalitate de a integra teoria și practica pentru soluționarea unei probleme prezente astăzi în societate și de a influența procesul de formare a valorilor socioculturale la student din mediul academic prin aplicarea unor strategii educaționale specifice și direcționate spre dezvoltarea de personalități.

La etapa actuală, problema identificării și valorificării strategiilor educaționale în promovarea valorilor socioculturale este foarte importantă și necesită a fi abordată în mai multe cercetări științifice. Promovarea valorilor socioculturale este importantă în formarea personalității în învățământul universitar din Republica Moldova care a ales calea integrării educației în sistemul european educațional, fiind iminente identificarea strategiilor educaționale optime de încadrare a învățământului universitar din Republica Moldova în cel european pentru a deveni competitivi pe plan național și internațional.

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. În capitolului 2 sunt dezvoltate aspecte metodologice ale strategiilor educaționale, relateate în sensul restrâns al strategiilor educaționale și al mecanismelor destinate activităților de socializare, formare în cultura modernă, definită drept o modalitate de aculturație și inculturație a personalității, în perspectiva unei culturi noi a viitorului.

2. Din perspectiva conceptului educației pentru dezvoltare durabilă se analizează procesul de schimbare și transformare în învățământul universitar necesar formării specialiștilor, agenți de schimbare pentru durabilitate. Sunt descrise strategii educaționale, tehnici și activități de învățare și rolul acestora de a facilita trecerea la educația pentru dezvoltare durabilă în instituțiile de învățământ universitar. În acest context, sunt recomandate strategii educaționale pentru a realiza transformarea la nivel educațional, educarea pentru dezvoltare durabilă ar putea fi descrisă ca învățarea de a face față dilemelor într-un complex societal în care sunt puse în joc aspectele ecologice, economice și socioculturale ale educării tinerii generații..

3. Strategiile educaționale reprezintă o componentă flexibilă a curriculum-ului universitar în continuă schimbare, definite ca totalitate a mijloacelor, metodelor, formelor de organizare aplicate în scopul atingerii obiectivelor educaționale. Multitudinea de definiții ale strategiilor educaționale prezentate în acest capitol au contribuit la precizarea semnificației

valorilor socioculturale ca fiind un șir de acțiuni orientate spre proiectarea optimă în scopul formării specialiștilor, corelate cu mijloacele de învățământ ce implică valorizarea surselor pentru crearea situațiilor interactive de formare profesională, orientate spre formarea studenților.

4. Formarea valorilor socioculturale în context universitar este argumentată de corelarea optimă a relațiilor dintre componentele paradigmei curriculum-ului universitar: finalități/rezultate ale învățării, conținuturi, strategii educaționale și evaluare. Promovarea valorilor socioculturale este actuală, reieșind din următoarele considerente: prin intermediul tehnicilor de predare, metodelor de evaluare, metodelor de motivare, se va contribui la creșterea numărului de specialiști competenți în domeniu, dar și a oamenilor cu valori integre; predarea conținuturilor disciplinelor axate pe valori va aduce o plusvaloare la creșterea gradului științific al disciplinelor din programul de studii.

5. Dezvoltarea valorilor socioculturale în procesul de formare încurajează studenții să realizeze paralele între culturile popoarelor native și ale altor popoare, dezvăluie valori comune, generează și completează baza de informații despre cultura și istoria popoarelor, propria identitate națională și poziția de cetățean.

6. *Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii inginerești* integrează printr-o sincronizare contextuală și procesuală coordonatele *Curriculară* și *Transfer de cunoștințe P2P*. Stimularea formării și dezvoltării valorilor socioculturale la studenți implică o abordare sincronă interdisciplinară și transdisciplinară din punct de vedere cognitiv, spiritual, interpersonal și social, componente, care stau la baza formării unui specialist integru prin valorificarea principiului educației centrate pe valori: respect, egalitate, toleranță, originalitate, onestitate, solidaritate, cooperare, afirmare, autodezvoltare.

7. Formarea valorilor socioculturale în învățământul universitar implică o abordare metodologică care integrează următoarele strategii educaționale: **curriculum integrat**: integrarea valorilor socioculturale prin intermediul cursurilor interdisciplinare care abordează tematică relevantă cum ar fi etica în tehnologie, diversitatea culturală; **proiecte tematice**: prin care se reunesc studenți din diferite domenii, axate pe soluționarea problemelor socioculturale; **învățarea experiențială**: prin intermediul studiilor de caz, simulărilor și jocurilor de rol are loc o înțelegere mai profundă a valorilor; **învățarea colaborativă**: crearea grupurilor de lucru în care are loc colaborarea între studenți promovând schimbul de idei și cooperarea; **jurnalele de reflexie**: contribuie la înregistrarea și analiza gândurilor și stimulează studenții să reflecteze asupra valorilor socioculturale

discutate la cursuri; **programele de voluntariat**: crearea de oportunități pentru studenți de a se implica în proiecte comunitare, care să le dezvolte responsabilitatea socială și empatia; **evenimentele culturale**: contribuie la diversitatea culturală și promovează dialogul intercultural; **platforme online**: pentru a facilita discuțiile și colaborarea între studenți pe teme de valori socioculturale; **resurse multimedia**: integrarea de materiale multimedia (video-uri, articole, podcast-uri) care să ilustreze diversitatea și să abordeze dilemele etice contemporane.

8. Criteriile de selectare și organizare a strategiilor educaționale de formare și promovare au ca scop eficientizarea învățării disciplinelor de specialitate, stimulând interesul cognitiv al studenților pentru utilizarea acestora în comunicare la nivel de relaționare autentică. Considerăm că este important pentru cadrele didactice să proiecteze activități didactice universitare cu scopul formării valorilor socioculturale prin integrarea studenților în activități de colaborare și interacțiune în vederea sporirii gradului de conștientizare a importanței valorilor socioculturale prin diverse activități participative.

9. Studiul literaturii de specialitate pe dimensiunea strategii educaționale în promovarea valorilor socioculturale a pus în evidență interesul unor cercetători față de diferite aspecte precum ar fi strategii educaționale, pe larg reflectate în istoriografia națională. Un loc aparte revine cercetărilor în domeniul valorilor socioculturale, a patrimoniului cultural, a educației prin și pentru patrimoniu, actuale la începutul secolului XXI. Nevoia umană de a face față provocărilor sociale, ne-a orientat spre alegerea subiectului de cercetare privind formarea valorilor socioculturale la studenții ingineri prin utilizarea strategiilor educaționale. Documentarea asupra valorilor socioculturale definite de elemente ale patrimoniului și ale culturii în studiul literaturii de specialitate, a pus în evidență mai multe constatări și concluzii definitorii, care au generat în exploatarea acestor valori în plan experimental. Calitățile studentului modern sunt conectate la cerințele societății actuale, sporind necesitatea de a lucra independent și creativ. În acest sens, studiile universitare reprezintă un suport temeinic în dezvoltarea valorilor necesare integrării în plan profesional prin capacitatea de adaptare la schimbare, gândirea critică și analitică, contribuind la formarea unei baze solide de cunoștințe și competențe care permit absolvenților să facă față provocărilor dintr-un mediu profesional aflat într-o continuă transformare. Mai mult decât atât, studiile universitare facilitează accesul la un mediu academic diversificat, unde studenții pot învăța prin schimburi de idei și experiențe. Interacțiunea cu profesori, colegi și specialiști din diverse domenii stimulează dezvoltarea unei perspective globale și a unor aptitudini interpersonale esențiale.

3. COORDONATA EXPERIMENTALĂ DE VALORIFICARE A STRATEGIILOR EDUCAȚIONALE DE FORMARE A VALORILOR SOCIOCULTURALE LA STUDENȚII PROGRAMELOR DE STUDII INGINEREȘTI

3.1. Designul experimental al cercetării valorilor socioculturale

Obiectivele cercetării experimentale sunt:

- ✓ analizarea gradului de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti pe parcursul procesului de formare profesională;
- ✓ implementarea metodologiei de evaluare a valorilor socioculturale;
- ✓ interpretarea rezultatelor experimentale obținute prin utilizarea instrumentelor dezvoltate pentru identificarea valorilor socioculturale.

Cercetarea experimentală s-a bazat pe rezultatele cercetărilor teoretice realizat prin cele trei etape clasice în perioada anilor 2022-2024, incluzând un instrumentar de investigare în vederea testării nivelului de formare a valorilor socioculturale la etapele de constatare și control ale experimentului pedagogic, elaborării și derulării acțiunilor de aplicare a strategiilor educaționale studenților în cadrul programelor de studii superioare de licență ingineresti. Pentru realizarea obiectivelor cercetării au fost selectate două instituții de învățământ cu programe de studii superioare de licență acreditate la domeniul 07 Inginerie, tehnologii de prelucrare, arhitectură și construcții (Universitatea Tehnică a Moldovei și Universitatea Liberă Internațională din Moldova) și antrenați 198 de studenți.

Grupurile de cercetare au fost constituite din studenți de la programele de studii superioare de licență *Tehnologii Informaționale* și *Design interior* din cadrul facultății de *Informatică, Inginerie și Design* (ULIM) și Facultăților *Informatică, Inginerie și Design* și *Design interior* (UTM):

a) lotul experimental (LE) - 44 studenți de la ULIM, Facultatea Informatică, Inginerie și Design, programul de studii Informatică (Inf), programul de studii Tehnologii Informaționale (TI) și 60 studenți de la UTM, Facultatea Urbanism și Arhitectură, programul de studii Design interior (DIN);

b) lotul de control (LC) - 43 studenți de la ULIM, Facultatea Informatică, Inginerie și Design, programul de studii Tehnologii Informaționale și 51 de studenți de la UTM, Facultatea Urbanism și Arhitectură, programul de studii Design interior.

Tabelul 3.1. Designul cercetării valorilor socioculturale

Grup	Anul universitar	Grupa/ specialitatea	Nr. subiecți	Disciplina/ Cursul universitar
Experimental (LE)	ULIM, Facultatea Informatică, Inginerie și Design, catedra Tehnologii Informaționale			
	2022/2023	TI-211, anul II (ro, F)	13	Proiectarea asistată la calculator
		Inf-213 anul II (ro, F)	14	
		TI-211-21 anul II (ro, FR)	10	Programarea graficii la calculator
		TI-32, anul III (ru, F)	7	
	UTM, Facultatea Urbanism și Arhitectură, departamentul Design Interior			
	2022/2023	DIN-201 anul III (ro, F)	20	Istoria designului
		DIN-201 anul III (ro, F)	20	Textilele în interior
	2023/2024	DIN-201 anul IV (ro, F)	20	Design contemporan. Teorie și concept
	Total:			104
Control (LC)	ULIM, Facultatea Informatică Inginerie și Design, catedra Tehnologii Informaționale			
	2022/2023	Inf – 201 anul II (ro, F)	29	Proiectarea asistată la calculator
		TI -36 anul III (ro, FR)	14	Programarea graficii la calculator
	UTM, Facultatea Urbanism și Arhitectură, departamentul Design Interior			
	2022/2023	DIN-201 anul III (ro, F)	17	Istoria designului
		DIN-201 anul III (ro, F)	17	Textilele în interior
	2023/2024	DIN-201 anul IV (ro, F)	17	Design contemporan. Teorie și concept
	Total:			94

Elaborarea matricei valorilor în baza studiului teoretic din surse consacrate, precum P. Iluț [96], C. Cucuș [54;55], C. Enăchescu [70], V. Pâslaru [113], N. Silistraru [133], D. Antoci [9], care a alcătuit sistemul de variabile ale cercetării (*cooperare inovativă; autodezvoltare/autonomie progresivă; responsabilitate etică/morală; toleranță reflexivă/echidistantă/inofensivă; flexibilitate cognitivă; integritate profesională; respect/atitudine culturală*) a facilitat relevarea contextului pentru culegerea datelor empirice și demararea cercetării experimentale prin măsurarea acțiunii variabilelor independente asupra celor dependente. Drept punct de plecare în proiectarea variabilelor cercetării a constituit analiza componentei socioumanistă în planurile de învățământ ale programelor de studii ingineresti *Proiectarea asistată la calculator, Programarea graficii la calculator, Istoria designului, Textilele în interior, Design contemporan. Teorie și concept*. Obiectivitatea rezultatelor înregistrate este demonstrată de introducerea variabilelor cercetării în realitatea educațională la nivelul procesului de învățământ privind evaluarea gradului de formare a valorilor socioculturale ale studenților la programele de studii ingineresti, condiționând transpunerea în context didactic universitar participarea subiecților cercetării la cursurile setate în acest scop.

La etapa de constatare a experimentului pedagogic au fost stabilite pentru măsurarea nivelului de formare a valorilor socioculturale două metode de cercetare: **observația și interviul**.

Instrumentul, care a facilitat colectarea datelor prin metoda observației a fost *fișa de observare*, elaborată în baza itemilor stabiliți pentru fiecare valoare și numită în baza abrevierilor celor 7 variabile: **Fișa CARTFIR** (**C**=Cooperare inovativă; **A**=Autodezvoltare/Autonomie progresivă; **R**=Responsabilitate etică/morală; **T**=Toleranța reflexivă/echidistantă/inofensivă; **F**=Flexibilitate cognitivă; **I**=Integritate profesională; **R**=Respect (atitudine culturală). Literatura de specialitate consultată cu privire la valorile socioculturale nu oferă posibilitatea de a evalua valorile după anumite criterii prestabilite.

Metodologia cercetării experimentale, în sensul sistemului de metode aplicate și interpretate, a fost elaborată în scopul evaluării nivelului valorilor socioculturale în grupele de studenți incluse în eșantionul cercetării, concretizată de variabilele identificate și propuse măsurării în baza criteriilor elaborate în acest scop. Din aceste considerente metodologia de cercetare a fost elaborată în baza instrumentelor de cercetare elaborate pentru identificarea valorilor socioculturale în grupele experimentale și de lucru din cadrul instituțiilor de învățământ universitar menționate anterior.

Instrumentul care a facilitat colectarea datelor a fost elaborat în baza itemilor specifici domeniului și ariei curriculare predate, incluși în ***Fișa de observare, CARTFIR***, în baza abrevierilor celor 7 variabile identificate (Anexa 3). Selectarea acestora a fost precedată de o analiză a curriculum-ului la disciplina predată din cadrul instituției de învățământ universitar selectată pentru cercetarea experimentală, care a servit ca punct de plecare la proiectarea variabilelor cercetării. *Fișa CARTFIR* este construită pentru a evalua nivelul de dezvoltare a valorilor socioculturale ale studenților ingineri pe un interval de tre niveluri (minim, mediu, înalt). Fiecare variabilă a fost supusă măsurărilor în funcție de contextul de manifestare a valorii (*activitatea în echipă, relaționarea în binomul profesor-student, prezentarea sarcinilor de lucru în conformitate cu normele contextului cultural etc.*) și măsurată pe un interval de trei niveluri (scăzut, mediu, înalt).

Tabelul 3.2. Corelația variabile- criterii-indicatori de măsurare a valorilor socioculturale

Variabile = valori socioculturale	Criterii ale valorilor	Indicatori de măsurare
Cooperare inovativă	• Networking și oportunități profesionale • Inovație în metodele de învățare-predare-evaluare • Proiecte interdisciplinare • Mediu de învățare stimulat și creativ	1.Realizează sarcina colaborativ în grup 2.Manifestă deschidere spre implicare în activități suplimentare de cercetare
Autodezvoltare/ Autonomie progresivă	• Îmbunătățirea abilităților • Încredere în sine • Decizii informate • Adaptabilitate	1.Asumarea procesului și parcursului decizional 2. Libertatea în acțiuni privind formarea competențelor profesionale
Responsabilitate etică/morală	• Modelare prin exemplu • Eficientizarea comunicării • Asumarea responsabilității pentru acțiuni • Promovarea corectitudinii	1.Acționează adecvat în raport cu ceilalți colegi 2.Prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural
Toleranță reflexivă/echidistanță/inofensivă	• Crearea unui mediu deschis promovării culturale • Reducerea prejudecăților • Încurajarea colaborării • Dezvoltarea empatiei	1. Atitudine binevoitoare către colegii de altă naționalitate și religie (valori etnice și religioase) 2.Ascultă atent fără a critica sau întrerupe discuția
Flexibilitate cognitivă	• Adaptabilitate în procesul de învățare • Rezolvarea problemelor • Promovarea unei mentalități de învățare pe tot parcursul vieții • Reglarea emoțională și gestionarea stresului	1.Adaptare la noi condiții de activitate profesională 2.Deschidere la perspective de abordare complexă a realității culturale
Integritate profesională	• Construirea încrederii • Responsabilitate academică • Implicare în comunitate • Minimizarea conflictelor.	1. Actionează sincer la interacțiunile cu provocările mediului social 2. Promovează comunicarea deschisă și transparentă
Respect (atitudine culturală)	• Promovarea diversității • Feedback constructiv • Cultivarea unei culturi a respectului • Încurajarea egalității și echității	1. Oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului 2. Stabilirea de norme care încurajează echitatea și aprecierea, indiferent de poziție sau rol.

Variabilele măsurate în cercetare se referă la valorile socioculturale identificate în literatura cercetată și corelate cu nevoile de integrare pe piața muncii a absolvenților universităților: *cooperare, autodezvoltare/autonomie, responsabilitate, toleranță, flexibilitate,*

integritate, respect/atitudine.

Valoarea cooperării inovative constă în capacitatea de a genera soluții eficiente și sustenabile prin colaborarea între diverse entități. Aspectele care subliniază această valoare sunt: crearea de sinergii; stimularea creativității; acces la resurse tehnologice, umane și financiare; îmbunătățirea eficienței; răspuns rapid la provocări; sustenabilitate. Totodată, *valoarea cooperării inovative* prezintă următoarele elemente importante: colaborare interdisciplinară; partajarea cunoștințelor; flexibilitate; focalizare pe rezultate.

Cooperarea inovativă la studenți se manifestă prin capacitatea de a transforma ideile în soluții concrete și de a răspunde provocărilor contemporane într-un mod eficient și adaptabil, și este esențială pentru dezvoltarea durabilă a societății.

Valoarea autodezvoltării și autonomiei progresive se reflectă în multiple aspecte esențiale pentru creșterea personală și profesională. Aspectele importante ale acestei valori sunt: creșterea personală; îmbunătățirea abilităților; construirea încrederea în sine; luarea deciziilor bazate pe reflecție și învățare; capacitatea de a învăța din experiențe și a se adapta la schimbări; dezvoltarea autonomiei și responsabilitatea socială și acest lucru generează sentimente de împlinire, motivație, stimulând studentul să continue să progreseze și să învețe pe parcursul vieții.

Autonomia progresivă presupune: învățarea din experiențe; luarea deciziilor; responsabilitate în utilizarea eficientă a timpului, energiei și cunoștințelor pentru atingerea obiectivelor personale și profesionale. Deci, autodezvoltarea și autonomia progresivă sunt interconectate, contribuind la creșterea individuală și la capacitatea de a face față provocărilor vieții cu încredere și competență.

Valoarea responsabilității etice/morale se referă la importanța de a acționa cu integritate și respect față de ceilalți, având în vedere impactul pe care acțiunile noastre îl pot avea asupra societății și mediului înconjurător. Această valoare are câteva dimensiuni esențiale: integritate personală; încredere și respect; asumarea unei conduite etice și conștientizarea acțiunilor și a deciziilor implementate; capacitatea de a fi mai înțelegător și corect față de cei din jur. Prin urmare, valoarea responsabilității etice/morale este esențială pentru crearea unei societăți juste, coezive și armonioase, în care fiecare student își asumă rolul de agent al schimbării pozitive.

Valoarea toleranței reflexive (sau echidistante/inofensive) se referă la importanța acceptării și respectării diversității opiniilor, credințelor și comportamentelor într-o manieră constructivă și empatică. Aspecte ce descriu această valoare sunt: acceptare activă a diversității, care nu se limitează la o simplă reținere de a judeca, ci încurajează explorarea și înțelegerea diferențelor; menținerea unei stări de calm și echilibru, chiar și în fața opiniilor sau

comportamentelor care pot provoca discomfort; dialogul constructiv, în care participanții își exprimă opiniile într-un mod respectuos și deschis; prin evitarea comportamentelor agresive sau distructive față de ceilalți; crearea unui mediu social în care studenții pot coexista armonios, în ciuda diferențelor, și pot colabora în mod constructiv.

Valoarea toleranței reflexive este esențială pentru dezvoltarea unor relații interumane sănătoase și pentru construirea unei societăți armonioase, în care diferențele sunt văzute ca o oportunitate de învățare și creștere colectivă.

Valoarea flexibilității cognitive se referă la importanța și beneficiile acestei abilități în viața personală și profesională. Această valoare are mai multe dimensiuni esențiale: adaptarea rapidă la situații noi, pentru a face față schimbărilor neprevăzute și ca să navigheze cu succes prin incertitudini; facilitarea gândirii creative și generarea de soluții alternative; colaborarea eficientă; învățarea continuă și gestionarea eficientă a emoțiilor și a stresului în fața provocărilor; promovarea unei gândiri critice contribuind la luarea unor decizii mai bine fundamentate și informate.

Valoarea flexibilității cognitive este esențială pentru succesul în diverse domenii ale vieții, inclusiv în educație, carieră și relații interumane, având un impact pozitiv asupra capacității de a face față provocărilor și de a profita de oportunități.

Valoarea integrității profesionale se referă la importanța și impactul comportamentului etic și responsabil în mediul de lucru. Această valoare are mai multe dimensiuni esențiale: încredere; credibilitate; angajamentul față de bunăstarea comunității și a societății în ansamblu, promovând practici sustenabile și echitabile; coerență în acțiuni și decizii; minimizarea conflictelor și a neînțelegerilor în cadrul echipelor. Aspecte esențiale ale integrității profesionale sunt: onestitate; confidențialitate; etică; ecitate; transparență.

Valoarea integrității profesionale este esențială pentru succesul pe termen lung al studenților și organizațiilor, având un impact pozitiv asupra relațiilor interumane și asupra reputației profesionale. Aceasta promovează un standard etic înalt care contribuie la dezvoltarea unei culturi organizaționale sănătoase și sustenabile.

Valoarea respectului și a atitudinii culturale se referă la importanța și impactul acceptării și aprecierii diversității culturale în interacțiunile interumane. Unele aspecte cheie care subliniază această valoare sunt: promovarea diversității; construirea relațiilor interumane; empatie și înțelegere; curiozitate și dorință de a învăța despre alte culturi; respectarea normelor culturale și a tradițiilor altor comunități. Valoarea respectului și a atitudinii culturale este esențială pentru construirea unor societăți coezive și armonioase, în care fiecare student se simte acceptat și valorizat, contribuind astfel la o conviețuire pașnică și constructivă.

Valorile socioculturale stabilite au fost supuse cercetării experimentale în cadrul a cinci cursuri universitare proiectate în planurile de învățământ a programelor de studii superioare de licență pentru studenții ingineri (tabelul 3.3).

Tabelul 3.3. Programele de studii ingineresti / Cursurile universitare stabilite pentru cercetarea experimentală a valorilor socioculturale

Cursuri universitare	Valori socioculturale
Proiectarea asistată la calculator (ULIM)	Cooperare inovativă
Programarea graficii la calculator (ULIM)	Autodezvoltare/Autonomie progresivă
Istoria designului (UTM)	Responsabilitate Etică/morală
Textilele în interior (UTM)	Toleranța reflexivă/echidistantă/inofensivă
Design contemporan. Teorie și concept (UTM)	autodezvoltare/autonomie
	Flexibilitate cognitivă
	Integritate profesională
	Respect/Atitudine culturală

Metoda de cercetare a constituit *observarea*. Procesul de observare a avut loc în cadrul cursurilor universitare menționate în Tabelul 3.3, iar itemii care au fost incluși în fișa de observare au supus analizei observaționale comportamentul studenților evaluat în baza itemilor din Tabelul 3.2. La etapa de constatare se observă, că ambele grupuri de cercetare, experimental și de control, înregistrează aproximativ aceleași rezultate apropiate procentual, privind nivelul de dezvoltare al valorilor socioculturale (figurile 3.1-3.7).

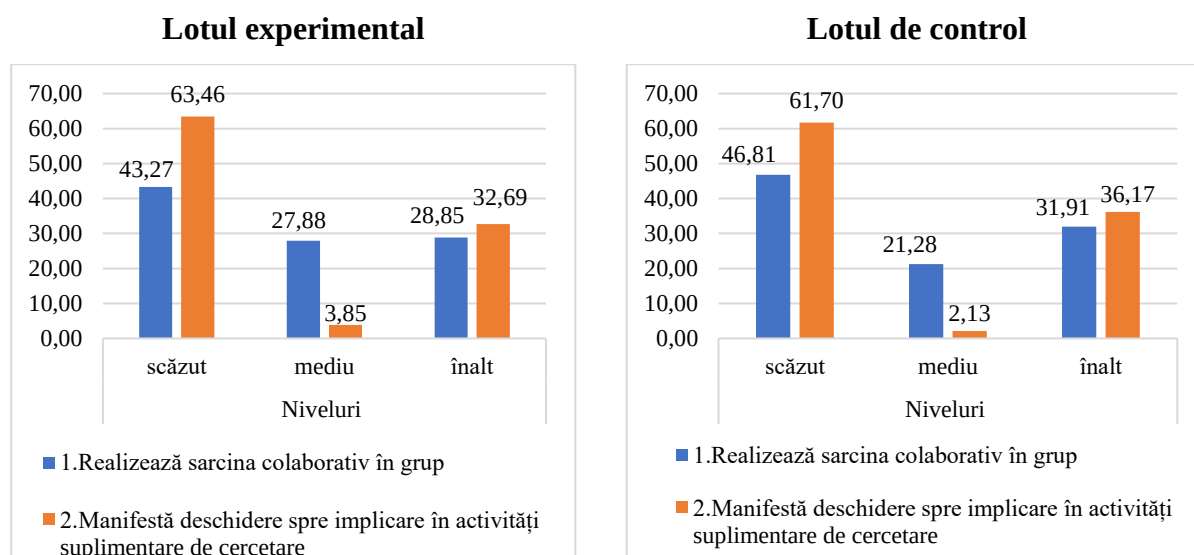

Figura 3.1. Nivelul de *cooperare inovativă* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul mediu* (2,13%) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 3,85% - rezultat al subiecților grupului experimental. De asemenea, sunt

apropiate și valorile *nivelului înalt* al grupurilor, cu o diferență de 1,76 % dintre rezultate.

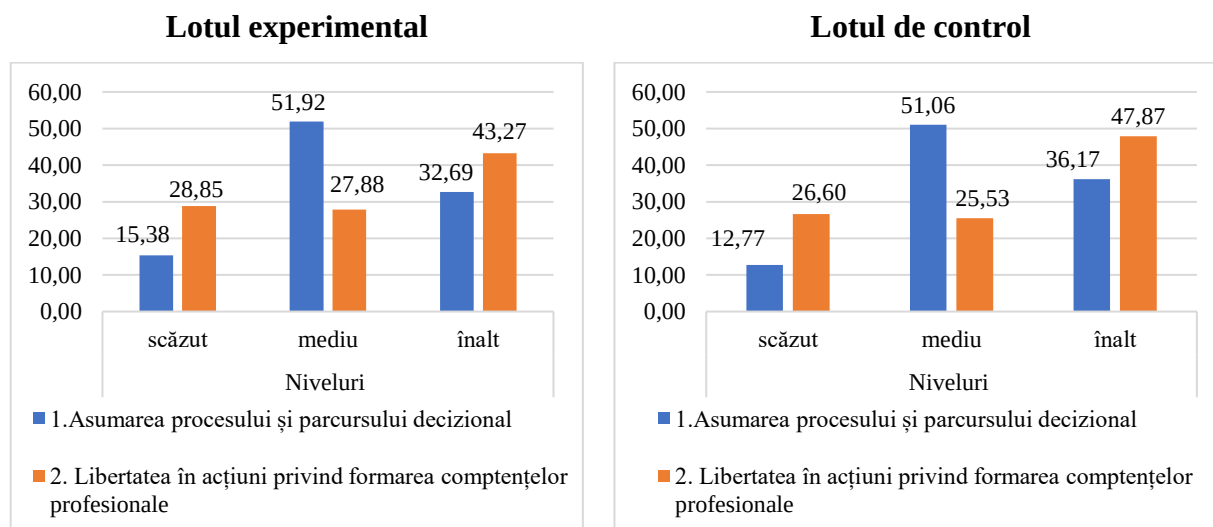

Figura 3.2. Nivelul de *autodezvoltare/autonomie progresivă* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul scăzut* (12,77 %) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 15,38 % - rezultat al subiecților grupului experimental. De asemeni, sunt apropiate și valorile *nivelului înalt* al grupurilor, cu o diferență de 0,86 % dintre rezultate și la *nivelul mediu* cu o diferență de 4,6 %.

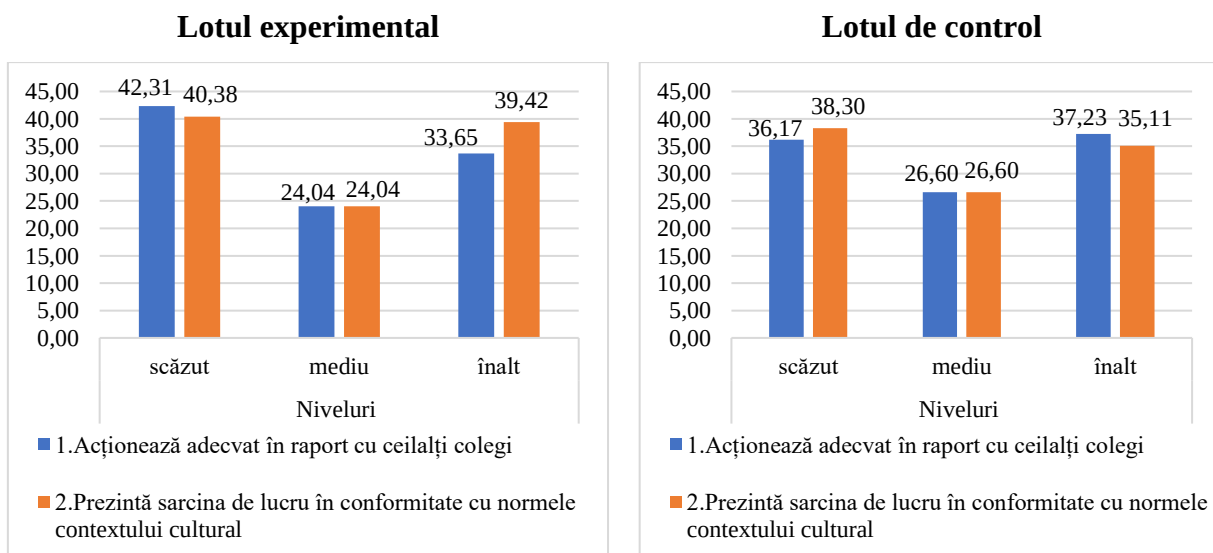

Figura 3.3. Nivelul de *responsabilitate etică/morală* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, la toate nivelurile atât în grupul de control cât și în cel experimental.

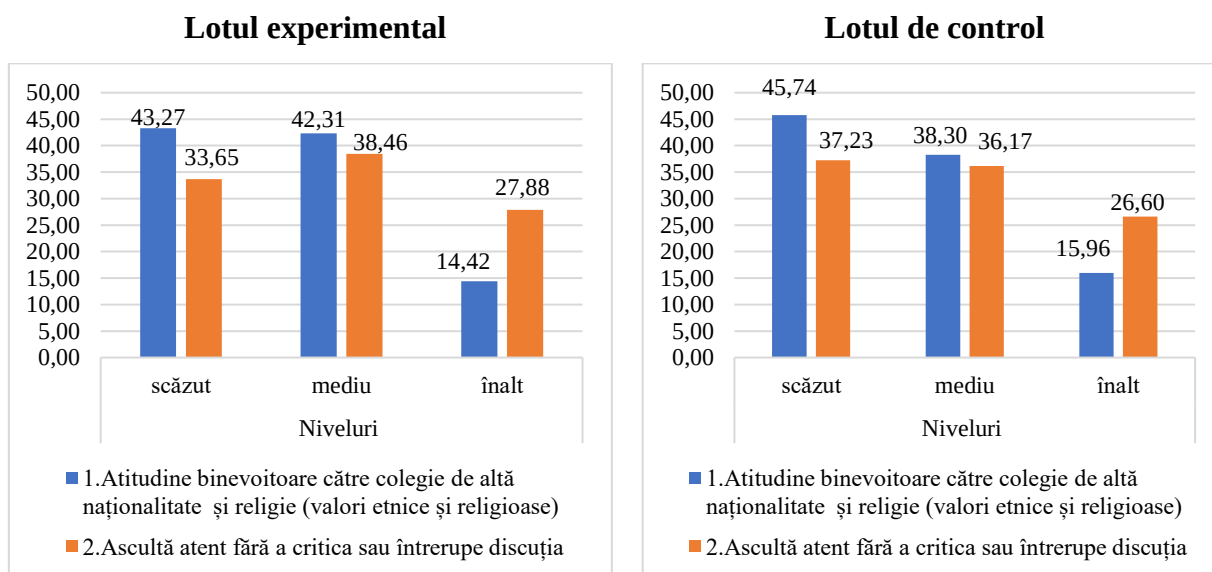

Figura 3.4. Nivelul de *toleranță reflexivă/echidistantă/inofensivă* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul înalt* (15,96 %) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 14,42 % - rezultat al subiecților grupului experimental.

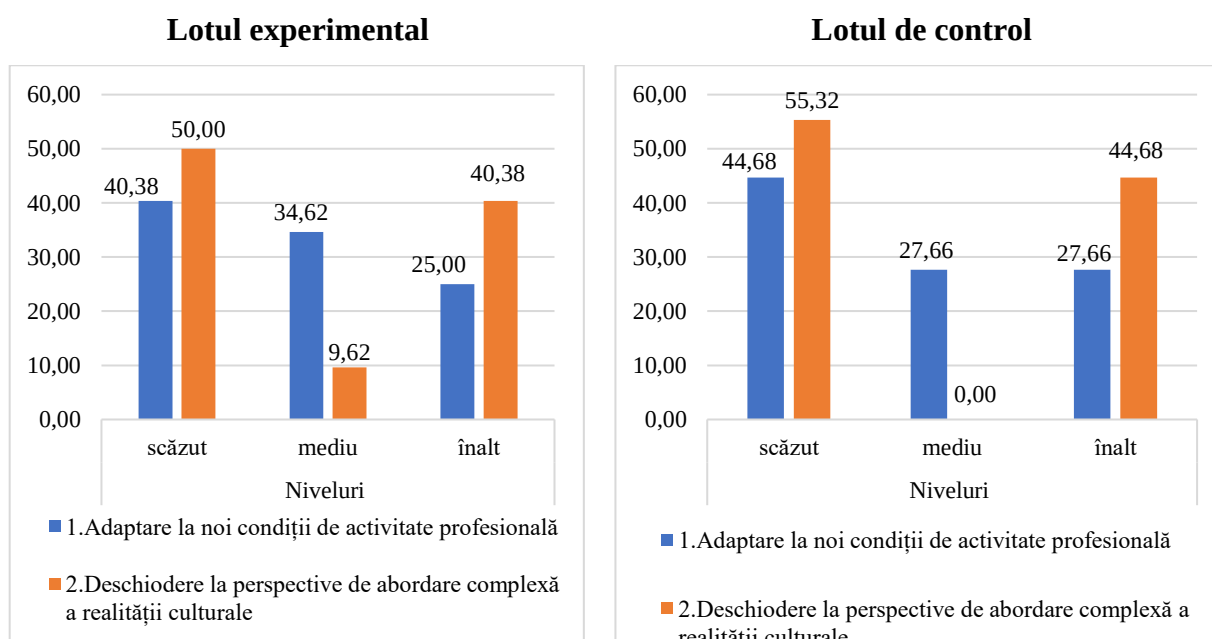

Figura 3.5. Nivelul de *flexibilitate cognitivă* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul mediu* (0,0 %) al studenților din grupul de control, și de 9,62 % - rezultat al subiecților grupului experimental.

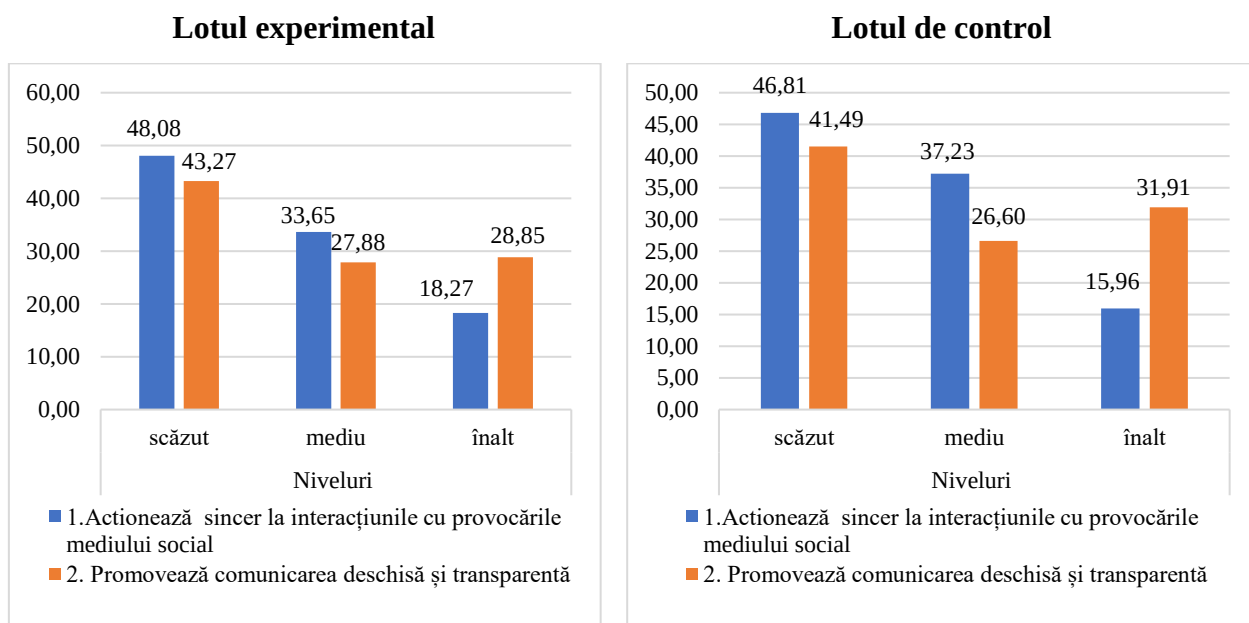

Figura 3.6. Nivelul de *integritate profesională* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

Se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul înalt* (15,96 %) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 18,27 % - rezultat al subiecților grupului experimental. De asemeni, sunt apropiate și valorile *nivelului mediu* al grupurilor, cu o diferență de 1,28 % dintre rezultate.

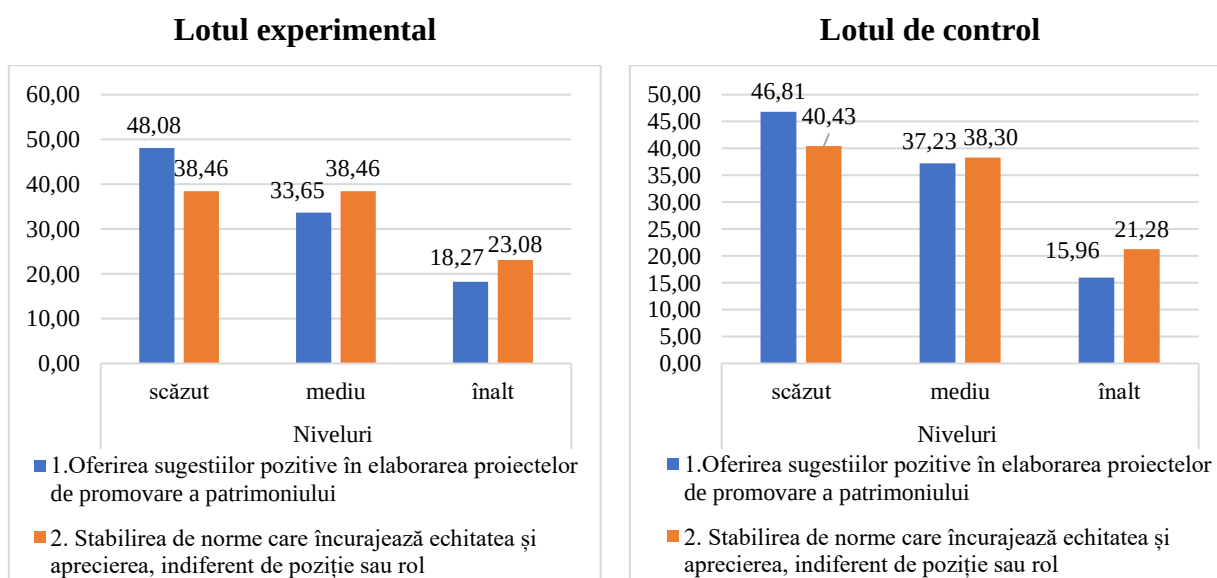

Figura 3.7. Nivelul de *respect/attitudine culturală* a studenților ingineri (LE-LC, constatare)

În interpretarea rezultatelor înregistrate de studenți la etapa de constatare a experimentului pedagogic, se constată diferențe minime dintre rezultatele înregistrate de studenții loturilor de cercetare, cel mai scăzut rezultat fiind constatat pentru *nivelul mediu* (2,13%) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 3,85% - rezultat al subiecților grupului experimental, apropiate fiind și valorile *nivelului înalt* al grupurilor, cu o diferență de 1,76 % dintre rezultate

pentru variabila *cooperare inovativă*. Cel mai scăzut rezultat a fost înregistrat pentru *nivelul înalt* (15,96 %) al studenților din grupul de control, foarte apropiat de 18,27 % - rezultat al subiecților grupului experimental pentru valoarea socioculturală *respect/atitudine culturală*.

La etapa de evaluare a gradului de formare a valorilor socioculturale, se observă că o dezvoltare insuficientă poate apărea în următoarele situații:

- (a) valorile socioculturale sunt formate sau dezvoltate necorespunzător, din cauza unor deficiențe în comunicarea informațiilor legate de cultură și relațiile interumane, ceea ce poate duce la dificultăți în exprimarea gândurilor, sentimentelor și informațiilor, afectând încrederea și stabilitatea socială;
- (b) intențiile de afirmare a propriei identități nu sunt suficient recunoscute și susținute, ceea ce poate diminua sentimentul de validitate al punctului de vedere personal și al dreptului de a-l exprima;
- (c) lipsa motivației de a explora noi provocări;
- (d) scăderea respectului de sine;
- (e) dificultatea de a se afirma și de a fi flexibil la schimbări;
- (f) lipsa unei formări adecvate și a unei prezentări conforme cu normele etice profesionale;
- (h) reacțiile emoționale externe inadecvate în comunicare.

Metoda interviului a fost aplicată pentru constatarea nivelului de dezvoltare a valorilor socioculturale ale studenților ingineri prin evaluarea gradului de *cunoaștere, aplicare și atitudine față de valorile socioculturale* în cadrul evaluărilor formative obligatorii la fiecare curs universitar. Întrebările interviului au fost structurate în baza variabilelor CARTFIR stabilite în cadrul cercetării. Pentru determinarea nivelului de *cunoaștere, aplicare și atitudine față de valorile socioculturale* au fost elaborate 7 ghiduri de interviu (tabelul 3.4.), a câte o întrebare ce solicită răspunsuri de cunoaștere (C), aplicare (Ap), atitudine (At) și integrare (In) pentru fiecare valoare socioculturală, și construite pentru răspunsuri închise (da și nu), Anexa 4.

Tabelul 3.4. Rezultatele înregistrate de studenți în cadrul interviului privind cunoașterea, aplicarea, atitudinea și integrarea față de valorile socioculturale

Valori socioculturale	Criterii ale valorilor	LE (104)		LC (94)	
		Nr.	%	Nr.	%
Cooperare inovativă	(Cn) Proiectele interdisciplinare au la bază cooperarea inovativă în procesul de lucru?	67	64,42	48	51,06
	(Ap) Poate mediul de învățare să fie unul stimulativ și creativ în procesul de cooperare?	72	69,23	49	52,13
	(At) Favorizează cooperarea inovativă inovația în metodele de învățare-predare-evaluare?	64	61,54	47	50,00
	(Int) Credeți în eficiența networking și oportunități profesionale	65	62,50	48	51,06

	pentru o cooperare inovativă?				
Autodezvoltare/Autonomie progresivă	(Cn) Considerați că analiza critică este esențială pentru luarea unor decizii corecte?	65	62,50	56	59,57
	(Ap) Este autoeducația un factor cheie în îmbunătățirea abilităților studentului?	65	62,50	49	52,13
	(At) Credeți că încrederea în sine este crucială pentru succesul academic al unui student?	60	57,69	53	56,38
	(Int) Este adaptabilitatea o abilitate necesară într-un mediu educațional dinamic?	64	61,54	52	55,32
Responsabilitate etică/morală	(Cn) Considerați că asumarea responsabilității este un element central al educației academice?	56	53,85	47	50,00
	(Ap) Este important ca profesori și studenți să aibă un canal de comunicare deschis pentru a discuta despre responsabilitatea etică?	58	55,77	52	55,32
	(At) Considerați că un cadru didactic poate influența comportamentele etice ale studenților prin exemplul propriu?	62	59,62	52	55,32
	(Int) Considerați că un mediu educațional corect este esențial pentru succesul studenților?	56	53,85	49	52,13
Toleranța reflexivă/echidistantă/inofensivă	(Cn) Este important ca studenții să învețe despre diversitate și inclusivitate pentru a reduce prejudecățile?	58	55,77	52	55,32
	(Ap) Crearea unui mediu deschis promovării culturale este important în procesul educațional?	55	52,88	47	50,00
	(At) Este empatia un element esențial într-un mediu educațional armonios?	75	72,12	44	46,81
	(Int) Considerați că promovarea colaborării interculturale în educație este benefică pentru studenți?	61	58,65	51	54,26
Flexibilitate cognitivă	(Cn) Este flexibilitatea cognitivă importantă în procesul educațional?	82	78,85	45	47,87
	(Ap) Considerați că abilitățile de rezolvare a problemelor sunt fundamentale pentru dezvoltarea flexibilității cognitive?	73	70,19	49	52,13
	(At) Credeți că promovarea învățării continue sprijină dezvoltarea flexibilității cognitive?	78	75,00	68	72,34
	(Int) Considerați că reglarea emoțională este importantă pentru succesul academic al unui student?	67	64,42	48	51,06
Integritate profesională	(Cn) Este încrederea un element fundamental al integrității profesionale?	58	55,77	47	50,00
	(Ap) Credeți că responsabilitatea academică este esențială pentru succesul unui student?	62	59,62	45	47,87
	(At) Este implicarea în comunitate un element important al educației universitare?	65	62,50	44	46,81
	(Int) Considerați că un mediu educațional armonios reduce conflictele?	63	60,58	48	51,06
Respect (atitudine culturală)	(Cn) Este important ca universitățile să promoveze respectul în relațiile interpersonale?	56	53,85	51	54,26
	(Ap) Este feedback-ul constructiv un instrument eficient în încurajarea respectului între profesori și studenți?	64	61,54	48	51,06
	(At) Considerați că promovarea diversității în cadrul universităților ar trebui să fie o prioritate?	62	59,62	49	52,13
	(Int) Este important ca toți studenții să aibă acces egal la oportunitățile educaționale oferite de universitate?	73	70,19	42	44,68

Constatarea numărului mare de studenți din grupul experimental cu *nivel scăzut* al cunoașterii și integrării valorilor socioculturale demonstrează, că la această etapă sunt prezente efectele unei dezvoltări deficitare pentru toți indicatorii stabiliți, argument pentru aplicarea intervenției pedagogice experimentale printr-un program de valorificare a strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti.

Prin urmare, aplicarea metodelor educaționale inovative (de exemplu, învățarea prin colaborare P2P, proiecte interdisciplinare, jocuri de rol etc.) pot susține și contribui semnificativ la formarea valorilor socioculturale în educația universitară, astfel studenții vor fi capabili să răspundă provocărilor societății actuale. Concluziile la care s-a ajuns în urma sintetizării răspunsurilor studenților sunt următoarele:

- valorile socioculturale contribuie semnificativ la modul de comunicare cu colegii și cadrele didactice;
- studenții prezintă deschidere spre noi provocări;
- studenții sunt mult mai implicați în soluționarea unor cazuri reale ce țin de activitatea din societate;
- studenții prezintă reacții emoționale adecvate, sunt mult mai receptivi și toleranți;
- studenții manifestă tendința de a se auto dezvolta, integra și coopera cu colegii;
- studenții manifestă flexibilitate și responsabilitate socioculturală.

3.2. Valorificarea strategiilor educaționale de formare a studenților programelor de studii ingineresti

Compartimentul de față prezintă descrierea designului cercetării experimentale privind integrarea strategiilor educaționale de formare și promovare a valorilor socioculturale în procesul de formare profesională inițială a studenților de la Universitatea Liberă Internațională a Moldovei și de la Universitatea Tehnică a Moldovei. *Ipoteza lansată*, privind contribuția strategiilor educaționale la dezvoltarea personală și integrarea socială a studenților programelor de studii ingineresti în cazul stabilirii cadrului conceptual și metodologic de formare a valorilor socioculturale, *se confirmă* prin validarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, în condițiile aplicării Proiectului de organizare și implementare în procesul de învățământ a strategiilor educaționale prin **componentele curriculară și Transfer de cunoștințe: P2P**, (tabelul 3.5.).

Tabelul 3.5. Proiectul de organizare și implementare în procesul de învățământ a strategiilor educaționale prin *componentele curriculară și Transfer de cunoștințe: P2P*

Scop: Valorificarea strategiilor educaționale de formare a a valorilor socioculturale ale studenților din cadrul programelor de studii ingineresti			
Strategii educaționale reflectate în Modelul pedagogic	Sarcini de proiecte individuale ale studenților	Valorile CARTFIR în proces de formare	Cursurile universitare
Componenta curriculară			
1.1. Strategia instruirii în bază de sarcini individuale	Crearea unei identități vizuale unice: logotip, materiale promoționale	Cooperare inovativă și Autonomie progresivă • <i>Responsabilitate etică</i> • <i>Flexibilitate cognitivă</i> • <i>Respect/atitudine culturală</i> • <i>Toleranța reflexivă</i> • <i>Integritate profesională</i>	Programarea graficii la calculator Proiectarea asistată la calculator Tehnologii informaționale aplicate
1.2. Strategia învățării problematizate (PBL)	Crearea de proiecte și studii de caz pentru analiza materialelor textile în design interior	Flexibilitate cognitive și Integritate profesioanală • <i>Toleranță reflexivă</i> • <i>Respect cultural</i> • <i>Cooperare inovativă</i>	Istoria designului Textile în interior Design contemporan. Teorie și concepte
Componenta Transfer de cunoștințe: P2P (peer-to-peer)			
2.1. Strategii de învățare activă (învățarea prin intermediul P2P)	Amenajarea unui spațiu de interior (vizită de studiu la Biblioteca Națională a Republicii Moldova)	Autodezvoltare și Responsabilitate academică • <i>Flexibilitate cognitivă</i> • <i>Cooperare inovativă</i> • <i>Responsabilitate academică</i> • <i>Toleranță reflexivă</i>	Istoria designului Textile în interior Design contemporan. Teorie și concepte
2.2. Strategii de învățare prin cooperare (joc de rol)	Realizarea designului tematic la diferite localuri, muzee, case din patrimoniul cultural material, oferind și primind feedback.	Respect cultural și Toleranță reflexivă • <i>Dezvoltarea empatiei</i> • <i>Responsabilitate etică</i> • <i>Cooperare inovativă</i> • <i>Flexibilitate cognitivă</i>	Istoria designului Textile în interior Design contemporan. Teorie și concepte

În continuare sunt prezentate exemple de aplicare a strategiilor educaționale la formarea valorilor socioculturale la studenții ptogramelor de studii ingineresti.

Componenta curriculară

Strategia instruirii în bază de sarcini individuale

Obiectiv: formarea valorii socioculturale **cooperare inovativă și autonomie progresivă** și a valorilor conexe *responsabilitate etică, flexibilitate cognitivă, respect/atitudine culturală, toleranța reflexivă, integritate profesională*

Sarcina de proiect individual al studenților: *crearea unei identități vizuale unice - logotip, materiale promoționale*

Strategiile educaționale universitare aplicate la etapa experimentului de formare au fost orientate spre dezvoltarea valorilor socioculturale la studenții selectați în lotul experimental al cercetării. Activitatea de formare s-a bazat pe seminare universitare, în cadrul cărora am aplicat metode ce au condus la dezvoltarea valorilor socioculturale. Scopul experimentului a fost de a implica tinerii în rezolvarea unor sarcini cu impact social. Fiecare student a avut responsabilitatea de a procesa informații, de a comunica soluțiile identificate, de a crea conținut digital utilizând instrumente moderne și de a dezvolta materiale interactive. În acest context, au fost folosite diverse programe digitale, care au constituit un set de tehnici și tactici pentru integrarea studiului disciplinei. La Universitatea Liberă Internațională, în cadrul disciplinei „Programarea graficii pe calculator”, anul II, ciclul I licență, două grupe de studenți, totalizând 30 de persoane, au participat la acest studiu. S-au aplicat strategii educaționale de formare și, respectiv, de promovare a valorilor socioculturale: sarcini de grup și sarcini individuale, metode de dezvoltare educațională durabilă.

S-a examinat fișa de observare a experimentului CARTFIR: s-a analizat din punct de vedere a cunoașterii și aplicării acestor valori până la momentul acțiunii. S-a constatat că nu au fost desfășurate asemenea ore până la această etapă de cercetare, asistând pentru prima dată la desfășurarea activităților didactice cu aplicarea unor metode unde studentul participă ca persoană care își asumă anumite responsabilități, ține cont de integritatea profesională și participă la propria formare prin aplicarea unor programe grafice utile.

Pentru realizarea experimentului, au fost selectate 15 organizații necomerciale din Republica Moldova, active în domeniul antreprenoriatului social, care aveau ca obiectiv crearea unei identități vizuale distincte, incluzând logotipuri și materiale promoționale (flyere, bannere, cărți de vizită, postere). Fiecare student a ales o organizație necomercială și folosind programele grafice conforme cu curriculum-ul disciplinei, a creat materialele promoționale și logotipul corespunzător. Fiecare student a realizat o analiză detaliată a istoricului organizației, activităților desfășurate, produsului oferit și grupului-țintă de clienți. Etapele procesului sunt prezentate în schema de mai jos (figura 3.8.).

Figura 3.8. Etapele de lucru ale experimentului pedagogic

Descrierea elementelor conceptului creativ:

- ✓ **Logotipul** – reprezintă simbolul grafic ce identifică organizația și va fi aplicat pe documentele oficiale, publicații, materiale promoționale și alte obiecte.
- ✓ **Sloganul** – constituie o frază scurtă ce poate însoți sau nu logotipul, având rolul de a contura personalitatea evenimentului.
- ✓ **Textul informativ** – reprezintă standardul pentru textul de însoțire (font, dimensiune, culoare etc.), inclusiv culoarea de fundal, utilizat pe diverse documente, publicații și obiecte. Se va adopta un limbaj accesibil și atrăgător, evitându-se metaforele și utilizarea excesivă a adjectivelor descriptive.
- ✓ **Culoarea** – se referă la culorile utilizate pentru identificator (logotip), fundal și text.
- ✓ **Scheme pentru grupuri de obiecte** – reprezintă combinațiile între elementele menționate anterior, aplicate pe diferite grupuri de obiecte (publicații, materiale promoționale, comunicare media etc.).
- ✓ **Posterul** – un poster este necesar să fie organizat astfel încât să atragă atenția publicului și să stârnească curiozitatea acestora, determinându-i să afle mai multe.
- ✓ **Flyer-ele** – sunt instrumente de marketing și promovare utilizate pentru campanii publicitare și pentru promovarea organizației. Acestea necesită să fie expresive și să aibă un design atrăgător, iar mesajul să fie clar și ușor de înțeles. Un flyer eficient atrage noi clienți, promovează produse și diferențiază organizația față de concurență.

Competențele digitale dezvoltate de studenți pe parcursul cursului universitar au fost completate cu abilități de comunicare, participare activă, utilizare a resurselor web și grafice pentru promovarea produselor realizate. În acest proces, au fost evidențiate o serie de valori socioculturale manifestate de tineri în timpul desfășurării sarcinilor individuale, precum: *creativitate, inițiativă, implicare, toleranță, empatie, responsabilitate, sensibilitate și abilitatea de a identifica și propune soluții adecvate în funcție de cerințele beneficiarului*. Sarcinile didactice pe care le-a primit fiecare student sunt prezentate în tabelul 3.6.:

Tabelul 3.6. Activitatea studentului în baza sarcinilor didactice

Sarcina didactică	Strategii de realizare	Criterii de evaluare	Beneficiari
Elaborarea imaginilor comunicative ale următoarelor produse de design: • Logotipul; • Poster-banner; • Flyere	• Activitatea realizată cu instrumente de specialitate Figma, Corel Drow, Adobe Photoshop, Adobe Illustrator etc.; • Valorificarea experiențelor culturale, sociale trăite (informarea despre beneficiar, analiza expozițiilor și a platformelor unde se vorbește despre produsul final); • Stabilirea legăturilor între elemente vizuale și evenimente, fenomene sau sentimente.	• Respectarea algoritmului de elaborare a produsului; • Respectarea reperelor teoretice a sarcinii didactice; • Respectarea termenilor și condițiilor prestabilite pentru realizarea proiectului; • Diversitatea programelor utilizate; • Originalitatea prezentării. • Implicarea și deschiderea pentru a elabora un produs nou; • Colaborarea cu colegii de grup.	AO Albilux; AO SOS Autism; AO Centrul de dezvoltare a copiilor; AO Asociația femeilor de Afaceri din mun. Bălți; AO Dezvoltarea competențelor IT; AO Darul albinelor; AO Filantropia Creștină; AO Atelierul social etc.

Rezultatul final a fost unul relevant, fiecare student având posibilitatea să-și prezinte proiectul la care a lucrat timp de două luni (Anexa 6.).

Desfășurarea acestui experiment pedagogic cu aplicarea tehnologiilor educaționale durabile s-a axat pe antrenarea studenților în procesul de formare și dezvoltare a personalității acestora. În consecință, s-au conturat valorile socioculturale precum: respectul din partea

colegilor, asumarea responsabilității proprii învățări, colaborarea eficientă cu cadrele didactice, antreprenorii și colegii de grupă, empatia și toleranța. Proiectul le-a oferit o experiență inedită, atât sub aspectul exersării practice a cunoștințelor acumulate, cât și a experienței umane. Studenții au realizat că se pot obține lucrări cu impact social prin intermediul însușirii competențelor digitale și al formării valorilor socioculturale care reprezintă un mecanism eficient și oportun pe parcursul desfășurării procesul de predare-învățare.

Astfel, colaborarea strânsă între cadrele didactice și studenți [60; 67] poate conduce la o schimbare sustenabilă și extinsă, contribuind la dezvoltarea și oferirea unor produse utile pentru organizațiile necomerciale. Scopul acestui studiu a fost de a prezenta un model de dezvoltare a culturii digitale a studenților din cadrul Universității Libere Internaționale, la disciplina Programarea graficii la calculator, anul II, ciclul I, studii superioare de licență. Sunt analizate rezultatele studiului realizat în cadrul orelor, prin utilizarea programelor și tehnologiilor informaționale conform programei de formare a competențelor digitale. Studiul s-a concentrat pe dezvoltarea valorilor socioculturale, esențiale pentru creșterea și formarea tinerilor ca personalități și profesioniști calificați.

Competențele digitale [62] nu reprezintă doar fundamentul culturii digitale a studenților, ci și un fenomen complex și interdisciplinar, care necesită o abordare cuprinzătoare din perspectiva diferitelor domenii ale științei (filosofie, sociologie, psihologie, pedagogie, tehnologii ale informației și comunicațiilor, arte). Valorile culturii digitale sunt esențiale pentru organizarea activităților sociale și culturale din cadrul societății, promovarea produselor unor organizații necomerciale și multe altele. În această lucrare, se pune accent pe ideea de colaborare și motivare a studenților în crearea de produse cu impact social, prin utilizarea uneltelor digitale în procesul de predare-învățare-evaluare.

Educația digitală are rolul semnificativ în valorificarea socioculturală a studenților, influențând modul în care aceștia abordează cunoașterea societății. Prin intermediul instrumentelor digitale și al digitizării informațiilor, cunoașterea este acum mai accesibilă ca niciodată: oricine cu o conexiune la internet poate accesa resursele de învățare instantaneu și le poate studia de oriunde. Procesul de învățare nu se limitează doar la acumularea de cunoștințe, ci include și dezvoltarea unei gândiri analitice și critice, oferindu-le studenților posibilitatea de a selecta informațiile relevante și verificate dintr-un volum mare de date. Educația digitală oferă noi oportunități, precum experiențe personalizate, colaborări, schimburi de experiență, flexibilitate și o modalitate de adaptare care permite organizarea unor materiale didactice mai eficiente și mai relevante, fiind totodată o oportunitate de a integra studenții în identificarea soluțiilor necesare pentru societate. Formarea și dezvoltarea competențelor devin o experiență

personală, caracterizată printr-un grad important de individualizare și flexibilitate.

Accentul din ultima vreme în activitatea educațională pentru metodele moderne activ-participative marchează o nouă abordare a conținuturilor, selectate într-o nouă manieră a strategiei didactice, care antrenează toți studenții în învățare individualizată și diferențiată, ei fiind puși nu numai în situația de a învăța anumite noțiuni, dar și de a le descoperi, de a le asocia, de a le aplica creativ în diverse momente. Formarea valorii socioculturale cooperării inovative și a autonomiei progresive reprezintă un obiectiv fundamental în educație și dezvoltarea profesională. Aceste valori sunt susținute de valori conexe, precum responsabilitatea etică, flexibilitatea cognitivă, respectul și atitudinea culturală, toleranța reflexivă și integritatea profesională, care constituie cadrul necesar pentru un mediu de învățare și de muncă echitabil și progresiv. Strategia instruirii pe bază de sarcini individuale joacă un rol esențial în dezvoltarea acestora, oferind fiecărui student oportunitatea de a-și exprima autonomia, de a colabora inovativ și de a aplica principiile etice în rezolvarea problemelor complexe. Astfel, integrarea acestor abordări într-un proces educativ și profesional continuu asigură formarea unor persoane competente, responsabile și pregătite să contribuie activ la dezvoltarea unei societăți echilibrate și sustenabile.

Strategia învățării problematizate (PBL)

Obiectiv: formarea valorii socioculturale **flexibilitate cognitivă și integritate profesională** și a valorilor conexe *toleranța reflexivă, respect cultural, cooperare inovativă*

Sarcina de proiect individual al studenților: *crearea de proiecte și studii de caz pentru analiza materialelor textile în design interior*

Studiul a fost elaborat în cadrul Facultății de Urbanism și Arhitectură, programul de studii Design interior. Studiul s-a bazat pe formarea valorilor socioculturale **flexibilitate cognitivă și integritate profesională** și a valorilor conexe *toleranța reflexivă, respect cultural, cooperare inovativă*.

Au fost concepute și implementate sarcini pentru strategia de învățare pe bază de probleme în format față în față la disciplina „Textile în design de interior”. Experimentul a fost realizat pe parcursul a patru sesiuni a câte 2 ore (o dată pe săptămână), în grupuri de 12 studenți cu un tutore care avea rolul de facilitator al învățării, după cum urmează:

- (1) în prima sesiune, studenții au discutat despre sarcinile pe care sunt necesare să le îndeplinească, au decis principalele teme pe care le vor investiga și au organizat lucrul în echipă;
- (2) în a doua sesiune, studenții au discutat despre cercetarea pe care au făcut-o și au convenit asupra subiectelor pe care doreau să le exploreze în continuare;
- (3) în a treia sesiune, studenții au format o prezentare orală cu concluziile cercetării lor și

propunerile lor de acțiune;

(4) în a patra sesiune, grupurile și-au prezentat proiectele finale în fața celorlalți studenți și a unei comisii de evaluare.

Tema sarcinii de lucru a fost „Materiale textile în design interior”.

a) Explicați care sunt principalele tipuri de materiale textile utilizate pentru decor.

b) Identificați stilurile materialele textile.

c) Descrieți elementele compoziționale ale materialelor textile și efectul acestora.

d) Analizați modul în care materialele textile sunt folosite pentru diverse piese inclusiv și cele de artizanat.

e) Formulați o viziune largă și critică asupra metodelor de întreținere a diferitor obiecte de interior inclusiv și a pieselor de artizanat. Care este efectul acestora asupra mediului.

f) Descrieți centrele de artizanat și meșterii din Republica Moldova.

Participanți: Studiul a fost realizat în anul universitar 2022/2023 cu studenții de la licență, anul III, semestrul V, programul de studii Design interior. Toți studenții care au participat la experiment au completat un sondaj pre-și post-experimental. Cursul de Textile în design interior, subgrupa formată din 20 de studenți, organizați în 5 grupe. La pre-chestionar (Anexa 5) au răspuns 19 de studenți, iar la post-chestionar – 20 de studenți (100%). După curs, a fost realizat un focus grup cu 5 studenți.

Instrumente de colectare și evaluare a datelor: Datele au fost colectate prin intermediul a trei instrumente principale: chestionare pre- și post-experiment, focus grup (FG) și prezentări. Pentru a completa datele, observatorul, a făcut observații ale sesiunilor strategiei de învățare.

Chestionare pre- și post-intervenție. Pentru a evalua percepțiile studenților s-au oferit chestionare anonime de învățare, pre- și post-experiment în format tipărit.

Chestionarele au avut două părți:

(1) dobândirea de cunoștințe legate de tema disciplinei;

(2) reflecții despre competențele pentru dezvoltarea durabilă.

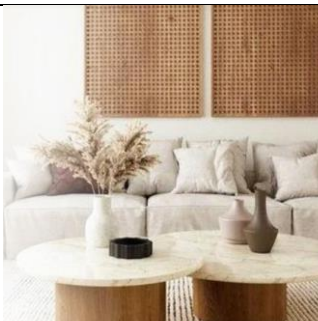
În chestionarul post-experiment au fost adăugate întrebări deschise despre experiența de învățare prin intermediul strategiei de învățare bazată pe probleme.

Focus grupul – la sfârșitul cursului din fiecare grup a fost selectat câte un student pentru a-și expune opinia cu privire la experimentul desfășurat, ședința a durat 2 ore. Cadrul didactic a ascultat opinia tuturor pentru a asigura egalitate pentru toți participanții.

Prezentarea lucrărilor de către studenți. Pentru a demonstra competențele pentru dezvoltarea durabilă, însușite de către studenți, s-au analizat prezentările, s-a oferit feedback și s-a participat activ cu implicarea celorlalte grupe de studenți care ascultau.

Rezultate: Soluțiile propuse de către studenți le-am plasat într-un tabel generalizator, tabelul 3.7.

Tabelul 3.7. Rezultatele etapei de formare al experimentului pedagogic

Exemplul nr. 1. Materiale textile în design interior		
		
Exemplul 2. Materiale textile în design interior		
		
Exemplul 3. Materiale textile în design interior		
		

Experiența de învățare a studenților a fost evaluată prin metode calitative, inclusiv răspunsurile studenților la întrebările deschise post-experiment și focus grupul FG. Ca urmare a analizei răspunsurilor au fost identificate 5 criterii:

- (1) propunerile învățării pe bază de probleme;
- (2) dezvoltarea competențelor de durabilitate;
- (3) procesul de învățare;
- (4) satisfacție, limitări și sugestii;
- (5) valori socioculturale.

Propunerile cu privire la aplicarea strategiei învățare pe bază de probleme pentru

dezvoltare durabilă se referă la opiniile studenților, care în timpul efectuării sarcinii de lucru au abordat probleme legate de design, au încorporat și preocupările culturale, sociale, de mediu, economice. Aceste subiecte discutate împreună cu studenții au fost considerate atractive, originale, actuale și care au generat noi idei creative.

Au fost sugerate următoarele propuneri de îmbunătățire:

- mai mult timp alocat pentru dezbateri între grupuri;
- și să fie abordate probleme de învățare în colaborare cu mediul privat.

Discuții. Elementele de bază la aplicarea strategiilor educaționale inovative, în cazul dat, învățarea bazată pe probleme, pentru dezvoltarea competențelor și formarea valorilor socioculturale, sunt următoarele:

- scenarii originale, dar familiare;
- subiecte cu context emoțional, transversal și de actualitate;
- vocea și libertatea studenților;
- munca de la egal la egal și feedback-ul între grupuri;
- învățare din reflectarea asupra experiențelor;
- dezvoltarea și aplicarea de proiecte care ar putea avea un impact real în societate;
- combinarea diferitelor abordări pedagogice de învățare activă;
- prezența cadrelor didactice implicate în calitate de susținători, îndrumători și motivatori.

Studiul prezentat evidențiază eficiența strategiilor educaționale inovative, în special a metodei de învățare bazată pe probleme (PBL), care sprijină dezvoltarea competențelor necesare pentru o dezvoltare durabilă, integrând în procesul educativ valori socioculturale, economice și de mediu. Rezultatele studiului demonstrează că studenții au apreciat utilitatea acestei metode, recunoscându-i capacitatea de a aborda și rezolva problemele reale într-un mod etic și inovativ. Prin implicarea în sarcini de proiect individuale, precum crearea de proiecte și studii de caz pentru analiza materialelor textile în designul interior, studenții au avut oportunitatea de a dezvolta flexibilitate cognitivă, respect cultural, toleranță reflexivă și integritate profesională. Aceste concluzii sugerează că strategiile de învățare problematizată pot fi un instrument valoros în formarea unor viitori specialiști capabili să răspundă provocărilor unei lumi în continuă schimbare, promovând cooperarea inovativă și adaptabilitatea într-un context educațional dinamic și sustenabil.

Componenta Transfer de cunoștințe: P2P (peer-to-peer).

Strategii de învățare activă, învățarea prin intermediul P2P

Obiectiv: formarea valorii socioculturale **autodezvoltarea și responsabilitate academică** și a valorilor conexe *flexibilitate cognitive, cooperare inovativă, toleranță reflexivă*

Sarcina de proiect individual al studenților: amenajarea unui spațiu de interior (transfer de cunoștințe, vizită de studiu la Biblioteca Națională a Republicii Moldova)

În contextul promovării și dezvoltării valorilor socioculturale în educație, cadrelor didactice le revine rolul de a implica studenții în activități interactive, care să le ofere oportunitatea de a dobândi cunoștințe avansate pentru soluționarea problemelor, de a contribui activ la crearea de noi informații și de a propune soluții inovative. Vizita de studiu la Biblioteca Națională a Republicii Moldova a avut ca scop familiarizarea studenților cu lucrul cu revistele de specialitate în domeniul designului interior, precum și o excursie la Muzeul Cărții, pentru a le extinde perspectiva asupra evoluției și resurselor din acest domeniu. Valorile socioculturale promovate au fost: **autodezvoltarea, responsabilitate academică** și a valorilor conexe *flexibilitate cognitivă, cooperare inovativă, toleranță reflexivă*. Aceste valori au fost analizate prin intermediul fișei de observare, unde s-au indicat care valori au fost cu nivel mai scăzut și care au obținut un punctaj maxim după aplicarea acestei strategii educaționale.

Cadrelor didactice, prin integrarea tehnologiilor inovative, oferă tinerilor oportunitatea de a se forma ca personalități și de a deveni competitivi pe piața muncii. Printr-o educație durabilă, se dezvoltă o gândire interdisciplinară, abilități de inovare, reziliență și un mindset antreprenorial, toate acestea fiind esențiale pentru construirea unei cariere de succes. Succesul personal și profesional se bazează pe o mentalitate deschisă în fața provocărilor, asumarea responsabilității, depășirea dificultăților și angajamentul față de comunitate.

Studiul de caz realizat a explorat modul în care valorile socioculturale contribuie la formarea viitorilor specialiști ca personalități autentice. În cadrul acestuia, s-a aplicat o strategie educațională bazată pe învățare activă, implicând studenți de la programul de studii Design Interior din cadrul Universității Tehnice a Moldovei, Facultatea de Urbanism și Arhitectură, Departamentul de Design Urban. Experimentul pedagogic a avut ca obiectiv implicarea studenților în găsirea unor soluții inovative pentru amenajarea și ornamentarea edificiilor publice. Revistele de specialitate au fost utilizate ca surse de inspirație, având rolul de a stimula creativitatea studenților și de a le dezvolta încrederea în capacitatea lor de a propune soluții prin învățarea prin experiment. Studenții au avut două luni la dispoziție pentru a crea un portofoliu artistic, iar rezultatele lor au fost prezentate și susținute în fața colegilor. Acest studiu ilustrează impactul strategiilor educaționale asupra modului în care valorile socioculturale sunt internalizate și aplicate de studenți. De asemenea, oferă un exemplu de utilizare a surselor de inspirație ca instrumente educaționale, care sprijină o învățare creativă, reflexivă și evaluarea formativă a procesului educațional. Ca surse de inspirație pot fi menționate:

- publicații în domeniul de specialitate;

- articole din reviste din domeniul designului;
- publicații de modă, tendințe;
- video-uri, filme și altele;
- reviste de artă, cultură și stil.

În continuare sunt prezentate câteva surse principale de inspirație și cercetare în domeniul designului:

a) Muzee și arte plastice: artele frumoase contemporane pot exercita o influență puternică în ceea ce privește tendințele cromatice și cele de stil.

b) Costumul istoric și etnic: vestimentația istorică este o sursă de inspirație de neprețuit în design. Un designer poate folosi reviste vechi, cărți de referință unde poate să se inspire din cultura și moda anilor trecuți.

c) Colaje: designerii pot să-și creeze anumite obiceiuri de a acumula informații din diverse ziare, pliante pe care le stochează într-un pliant, care ulterior poate fi utilizat ca sursă de inspirație la crearea unor produse combinate cu un nou stil și creativitate.

d) Caietul de schițe/sketch-book: Este un alt instrument sau tehnică de lucru prin care designerul își notează ideile fiind ca puncte de referințe la crearea unor noi produse sau a unei noi colecții. Dezvoltarea acestui obicei reprezintă un exercițiu zilnic care dezvoltă imaginația, creativitatea și perseverența.

e) Mostre de materiale textile: materialele textile sunt colectate și sunt utilizate ca mostre pentru a dezvolta simțul tactil și imaginația.

f) Cercetarea activității altor designeri: tendințele inovative oferă cele mai bune chei privind ceea ce va urma, parcurgerea ziarelor, magazinelor de tendințe și a reportajelor oferă designerului o privire de ansamblu.

Începerea colectării materialelor de cercetare ajută la focalizarea gândirii și atenției, oferind un cadru pentru generarea de idei. Este esențial să se adune diverse resurse, precum scheme, schițe, materiale textile cu texturi variate, fotografii, elemente decorative, mostre de materiale sau desene mai vechi. De asemenea, pot fi incluse fotografii, casete video, clipuri muzicale și grafică, care pot contribui la crearea unei cărți digitale. Este important de menționat că fiecare idee poate duce la apariția uneia noi. Ideile pot veni din orice sursă, fiind originale sau influențate de contextul cultural și tendințele actuale [65;66].

Sursele de inspirație pot fi strâns legate de experiențele personale ale designerului, dar pot veni și din muzeele vizitate, pete de cerneală, internet, fotografii de familie sau alte medii. Printre cele mai cunoscute surse de inspirație la care s-au orientat studenții pe parcursul studiului realizat au fost:

- cărțile și revistele de cultură și modă;
- arta, care poate inspira prin diversitatea sa – de la șocantă și frumoasă, la spirituală, conceptuală sau provocatoare;
- grafică și fotografie, ce oferă o sursă vastă de inspirație atât pentru designeri, cât și pentru ilustrații;
- seturi de materiale, incluzând mostre de materiale textile cu diverse texturi și palete de culori;
- expozițiile, care pot servi drept surse de inspirație pentru noi idei;
- călătoriile, care pot aduce în prim-plan culturi alternative sau tradiționale, oferind inspirație din schimbările sociale, mișcările artistice avangardiste sau cultura locală;
- arhitectura, mobilierul și designul interior, care au un impact semnificativ asupra ideilor din designul contemporan.

Implicarea studenților în identificarea și propunerea de soluții pentru amenajarea și ornamentarea edificiilor publice reprezintă o oportunitate valoroasă de a-i încuraja să aplice cunoștințele teoretice într-un context practic, stimulându-le creativitatea și gândirea critică. Prin această abordare, studenții sunt provocați să dezvolte soluții inovative, având în vedere atât funcționalitatea, cât și estetică, respectând în același timp principiile de sustenabilitate și de integrare armonioasă a elementelor arhitecturale și de design în peisajul urban.

Această experiență le permite studenților să lucreze cu materialele, formele și tehnicile specifice designului interior și arhitecturii, dar și să înțeleagă importanța alegerii corecte a elementelor de decor, lumina, culoare și textură, în funcție de specificul fiecărei clădiri publice și al utilizatorilor acesteia. De asemenea, procesul de colaborare cu profesioniști din domeniu, de la arhitecți și designeri de interior până la specialiști în conservarea patrimoniului, contribuie la dezvoltarea abilității de a comunica și lucra în echipe multidisciplinare.

Prin această metodă, studenții nu doar că învață să răspundă unor cerințe funcționale, dar dobândesc și o înțelegere profundă a impactului designului asupra comunității, culturii și mediului înconjurător. În plus, se promovează respectul față de diversitatea culturală și istorică a spațiilor publice, fiind esențial să propună soluții care să reflecte identitatea locală și să sprijine incluziunea socială. Astfel, aceștia se pregătesc pentru o carieră de succes în designul urban și interior, având instrumentele necesare pentru a influența pozitiv evoluția mediului.

Revistele de specialitate au fost utilizate ca surse de inspirație, având scopul de a stimula încrederea studenților în propria lor creativitate și de a-i încuraja să dezvolte și să prezinte soluții inovative prin învățarea bazată pe experimente. Caracteristicile cheie sunt următoarele:

- Utilizarea revistelor de specialitate în original, care oferă posibilitate studenților de a

percepe informația și în mod tactil pentru susținerea aspectului senzorial al educației.

- Documentarea în ce privește materialul informativ al sarcinilor de lucru prin utilizarea desenelor pregătitoare, experimentarea cu surse media, fotografii și texte.

- Familiarizarea studenților cu metoda de generare a ideilor în procesul creativ prin intermediul revistelor de specialitate.

- Posibilitatea de a elabora noi produse prin intermediul surselor de inspirație.

Deși portofoliile digitale sunt cele mai utilizate în prezent, percepția senzorială a texturilor și culorilor nu poate fi redată cu aceeași intensitate în formatele digitale, comparativ cu portofoliile realizate pe suport fizic, pe hârtie. Studenții au fost de acord ca schițele, materialele grafice și alte elemente necesare să fie realizate în programe grafice, însă în ceea ce privește designul produsului final și conceptul de culoare și formă, aceștia au fost încurajați să aplice metoda experimentului, având libertatea de a explora și de a nu se teme de eșec. La final, împreună cu cadrul didactic, studenții au analizat portofoliile artistice, discutând despre tehnicile folosite, conținuturile incluse și posibilitățile de dezvoltare ulterioare. Această abordare a ajutat studenții să câștige mai multă încredere în propriile abilități, să se implice activ în soluționarea unor probleme de ordin sociocultural și să își exprime creativitatea.

Portofoliile artistice reprezintă o metodă de învățare creativă, așa cum au menționat și studenții, iar unul dintre citatele lor reflectă acest lucru: „Pregătirea unui portofoliu artistic m-a făcut să fiu mai concentrat și să caut să fac ceva diferit, să experimentez, să simt o libertate în acțiuni și îmi place ce fac.”

De asemenea, oferirea unui feedback constant pe parcursul procesului educațional este esențială, deoarece reprezintă o metodă eficientă de a identifica aspectele care mai necesită îmbunătățiri, dar și de a aprecia progresele realizate.

Etapale procesului de elaborare a portofoliului artistic sunt următoarele:

- recunoașterea problemei (precizarea problemei, conceperea ideilor, generarea soluțiilor);
- definirea problemei (obiectivele, resursele, limitele);
- examinarea problemei (căutarea informațiilor, presupuneri, strategii educaționale aplicate);
- căutări alternative (experiență, cerințe, propuneri);
- evaluarea și luarea deciziilor (factori externi, posibilitatea de realizare, evaluarea);
- precizarea soluției (analiza, propunerea soluției optime);
- comunicarea soluției (comunicare verbală, vizualizare, aprobare).

Analizarea atentă a etapelor și soluțiilor propuse, conform unor criterii specifice designului, conduce, în mod inevitabil, la succesul unui produs pe piață.

În continuare, vom prezenta un exemplu de portofoliu artistic realizat de o studentă din cadrul programului de studii Design Interior. Sarcina lucrării a avut ca scop investigarea importanței integrării lucrărilor de artă în designul interior de-a lungul timpului și modul în care acestea influențează atât estetica, cât și funcționalitatea spațiilor contemporane. Semnificația lucrării constă în formularea unor recomandări cu privire la utilizarea lucrărilor de artă în proiectarea spațiilor interioare moderne.

Soluțiile prezentate au fost următoarele:

- Integrarea artei în instituțiile de învățământ (figura 3.9):

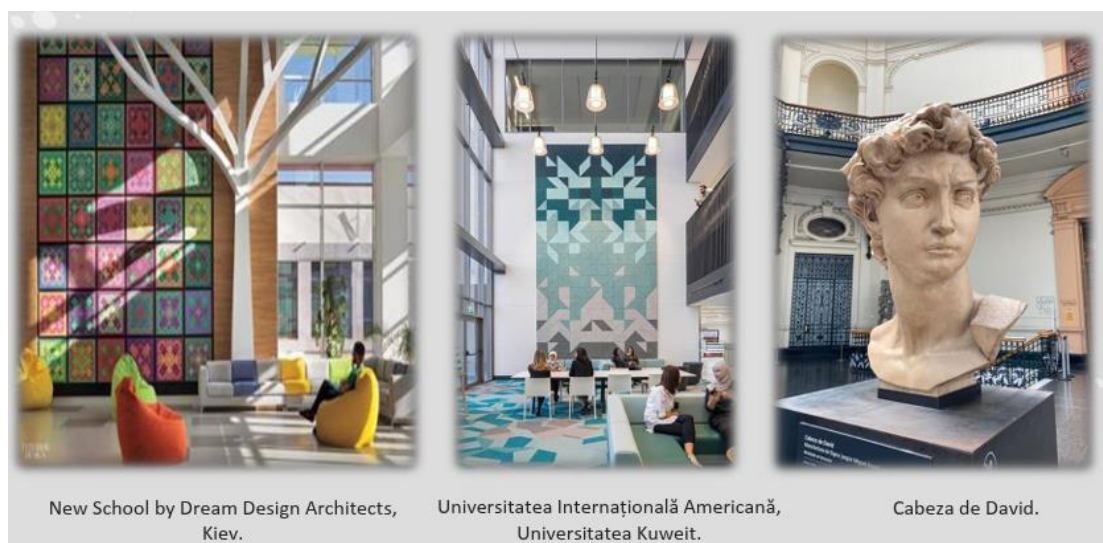

Figura 3.9. Integrarea artei în instituțiile de învățământ

- Integrarea artei în instituții de educație timpurie cu utilizarea unor imagini colorate (figura 3.10):

Figura 3.10. Integrarea lucrărilor de artă în instituții de educație timpurie

- Integrarea artei în localuri de agrement (figura 3.11):

Figura 3.11. Integrarea artei în localuri de agrement

- Integrarea artei în spațiile hoteliere (figura 3.12.):

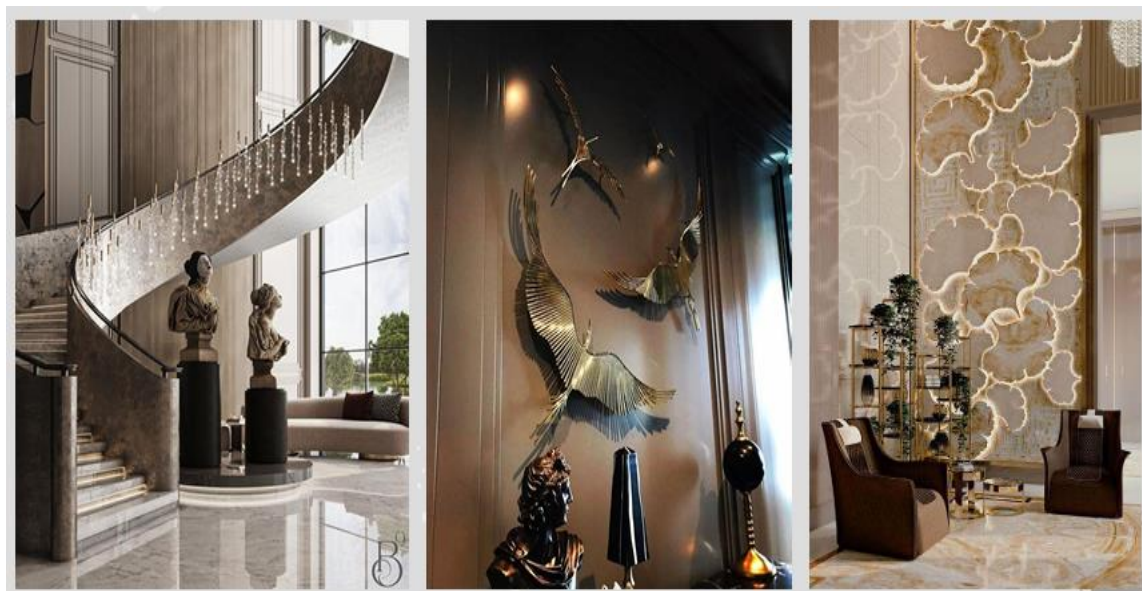

Figura 3.12. Integrarea artei în hoteluri

Integrarea pieselor de artă în spații de interior ar putea soluționa un șir de probleme, printre care:

- Definirea zonelor funcționale – lucrările de artă pot fi folosite pentru a separa spațiul și pentru a evidenția zonele funcționale, precum o zonă de lucru sau o zonă de odihnă.
- Crearea unei atmosfere emoționale – alegerea unor opere de artă specifice culorilor și temelor poate crea o anumită atmosferă în încăpere.
- Evidențierea individualității și caracterului – amplasarea operelor personale sau a colecțiilor poate reflecta caracterul și gustul proprietarului spațiului.
- Folosirea artei ca element decorativ – imaginile pot servi unei funcții decorative, completând designul general al interiorului și conferindu-i unicitate.

➤ Evidențierea stilului și temei interioare – utilizarea picturilor, sculpturilor sau a altor opere de artă care se potrivesc temei sau stilului general al interiorului poate evidenția estetica spațiului.

Recomandările propuse de către studentă la amenajarea spațiului de interior pentru următoarele localuri:

- Restaurante, cafenele – plasarea corespunzătoare a operelor (figura 3.13.):

Figura 3.13. Integrarea artei în restaurante, cafenele

- Spații locative – alegerea potrivită a obiectelor de artă, se alege locația corectă dimensiunile și proporțiile (figura 3.14):

Figura 3.14. Integrarea artei în spații locative [61]

La amenajarea și expunerea lucrărilor de artă o atenție deosebită se acordă cerințelor cum ar fi: iluminarea, manipularea profesională și protecția împotriva prafului și poluării. Acestea sunt importante pentru conservarea operei de artă și pentru oferirea unei experiențe optime publicului. Integrarea artei în colecții private, instituții de stat și spații de agrement implică

abordări personalizate, se ia în considerare selecția atentă a operei, fiecare mediu este necesar să reflecte un cadru coerent și o integrare armonioasă. În spațiile locative, integrarea artei în designul interior poate transforma un spațiu obișnuit într-un mediu unic și captivant.

Pentru a trece la integrarea lucrărilor de artă în spațiile interioare mai întâi de toate are loc o analiză minuțioasă a istoriei artei, semnificației și evoluției artei. Relația dintre artă și spațiu s-a dezvoltat și diversificat semnificativ de-a lungul timpului. Lucrările de artă sunt diverse de la pictură și sculptură la arta digitală și instalații interactive, acestea au adus un șir de expresii artistice în amenajarea interioarelor. Actualmente, soluțiile pentru integrarea lucrărilor de artă în designul interior reflectă o abordare eclectică și inovatoare, sunt explorate noi tehnologii, materiale și concepte pentru a aduce arta în viațile cotidiene ale oamenilor. În acest context, soluțiile actuale de integrare a lucrărilor de artă în designul interior sunt privite nu doar sub aspect estetic, ci și ca funcționalitate și impactul emoțional pe care-l aduc. Colaborarea multidisciplinară, impactul social al artei, experiențele interactive și tehnologia redefinesc modul în care interacționăm cu arta în spațiile de interior. Prin urmare, integrarea artei în spațiile interioare devine o chestiune mai amplă decât doar decor, este de fapt modalitatea complexă ce îmbină armonios trecutul, prezentul și viitorul într-o experiență estetică și culturală profundă.

Recomandări pentru implementarea acestei strategii educaționale

- ✓ Începeți planificarea din timp, arătând exemple de reviste, subliniind abordările individuale.
- ✓ Explicați ce așteptări aveți de la studenți, interacționați cu ei.
- ✓ Oferiți o schiță sau un ghid care să includă exemple de întrebări pentru a ajuta la reflecție, de ex. Cum a fost pentru dvs. lucrul în grup? Cum vă va informa această experiență?
- ✓ Cereți studenților să folosească caiete pentru notițe, oferiți-le câteva oportunități de a face în sală reflecție/colegi/autoevaluare.
- ✓ Specificați tipul de caiet (A4, cotor lung, caiet de schițe cu spirală) care permite colajele etc.
- ✓ Efectuați o analiză de trei săptămâni, timp în care studenții schimbă portofoliile și evaluează colegii. Anunțați studenții în săptămâna a doua că în săptămâna următoare veți verifica pentru a vă asigura că înțeleg natura reflecției, acestea sunt necesare de făcut săptămânal. Acest lucru îi face să se concentreze pe reflecția săptămânală și pe imprimarea imaginilor lor.
- ✓ Folosiți portofoliile artistice în sală pentru a lua notițe din prelegeri/prezentări de diapozitive (aceasta vă oferă feedback despre ceea ce le rămâne în minte). Utilizați portofoliul ca spațiu pentru autoevaluarea/evaluarea de la egal la egal în auditoriu. Considerăm că strategia aplicată îi ajută pe studenți să internalizeze conceptele de artă de bază, să dezvolte o identitate artistică unică și să provoace o abordare experimentală și bazată pe procesul creației de artă.

Strategii de învățare prin cooperare (joc de rol)

Obiectiv: formarea valorilor socioculturale **respect cultural și toleranță reflexivă** și a valorilor conexe *dezvoltarea empatiei, responsabilitate etică, cooperare inovativă, flexibilitate cognitivă*

Sarcina de proiect individual al studenților: realizarea designului tematic la diferite localuri, muzee, case din patrimoniul cultural material, oferind și primind feedback.

Strategiile de învățare prin cooperare, inclusiv jocul de rol, sunt metode educaționale care pun accent pe colaborarea între studenți pentru a învăța și a rezolva sarcini complexe. În acest context, jocul de rol reprezintă o tehnică activă în care participanții își asumă roluri specifice într-o simulare a unor scenarii reale sau ipotetice. Aceasta le permite să învețe prin experiență directă, îmbunătățindu-și abilitățile de comunicare, rezolvare a problemelor și lucru în echipă.

Cum funcționează jocul de rol în învățarea prin cooperare:

- **Alocarea rolurilor:** Studenții sunt împărțiți în grupuri și li se atribuie diferite roluri (de exemplu, designeri, clienți, arhitecți, consumatori) în cadrul unui scenariu specific. Aceste roluri sunt clar definite și fiecare participant trebuie să își asume responsabilitățile și perspectivele atribuite.
- **Simularea unui scenariu:** Jocul de rol presupune crearea unui context în care studenții trebuie să coopereze și să interacționeze pentru a rezolva o problemă. De exemplu, în domeniul designului interior, studenții ar putea simula un proiect de amenajare a unui spațiu public, fiecare student având roluri de designer, client sau specialist în materiale. Scenariul poate include provocări și obstacole care necesită soluții creative și colaborare.
- **Învățarea activă:** În cadrul acestei strategii, studenții învață prin experiență directă și interacțiune, nu doar prin studiu teoretic. Ei trebuie să aplice cunoștințele dobândite pentru a rezolva problemele apărute în jocul de rol, dezvoltându-și abilități de negociere, leadership și adaptabilitate.
- **Feedback și reflecție:** La finalul activității, este esențial ca studenții să primească feedback atât de la profesori, cât și de la colegi, pentru a înțelege ce a funcționat bine și ce poate fi îmbunătățit. Acest proces reflexiv ajută la consolidarea învățării și dezvoltarea unei înțelegeri mai profunde a subiectului abordat.

Beneficiile strategiei de învățare prin cooperare (joc de rol):

- **Dezvoltarea abilităților de comunicare:** Participanții sunt încurajați să își exprime ideile și să asculte punctele de vedere ale celorlalți, ceea ce îmbunătățește comunicarea interpersonală.
- **Colaborare și lucru în echipă:** Studenții învață să colaboreze pentru a rezolva probleme complexe, dezvoltând abilități esențiale pentru succesul profesional.

- **Empatie și înțelegere a diversității:** Prin asumarea diverselor roluri, studenții învață să privească situațiile din perspective diferite, ceea ce le dezvoltă empatia și înțelegerea diversității.
- **Găsirea soluțiilor inovative:** Interacțiunile dintre participanți pot duce la soluții noi și creative, deoarece fiecare student aduce în grup propriile cunoștințe și perspective.

Această strategie este o metodă eficientă de învățare prin cooperare care le permite studenților să aplice cunoștințele teoretice într-un context practic, să își dezvolte abilități importante de comunicare și colaborare și să se pregătească pentru provocările din domeniile lor profesionale.

Se acordă o sarcină creativă, în care profesorul acționează ca un consultant expert și facilitator, iar studentul demonstrează calități precum capacitatea de a găsi informații, de a analiza, de a edita, de a rezuma, de a face concluzii, de a elabora prognoze, după care prezintă rezultatul obținut în urma cercetării efectuate. În activitățile operaționale de design, strategie de cooperare (jocul de rol) este aplicabilă, de exemplu, pentru a realiza designul tematic la diferite localuri, muzee, case din patrimoniul cultural material. Profesorul în asemenea situație acționează ca un expert în materie, prelucrează și evaluează soluțiile propuse de un student sau de un grup de studenți. Situația se poate derula între agent și client. Problema poate fi pusă prin sugerarea unei situații non-standard în care se află un designer sau programator. Pentru început, studenților li se oferă una dintre situațiile-problemă posibile: „reamenajarea designului camerei cu păstrarea elementelor de cultură”, „ornamentarea spațiului de interior”, „crearea unei biblioteci” etc.

Sarcina studenților este de a propune un algoritm de acțiuni pentru a rezolva problema apărută și de a minimiza cheltuielile materiale, precum și a păstra elementele patrimoniului cultural, în cazul în care vorbim despre obiective înscrise în lista patrimoniului cultural ocrotit de stat. Studenții sunt informați în prealabil că această problemă ar trebui rezolvată în 10-15 minute, grupul este împărțit în grupuri mici de 3-4 persoane, fiecare dintre ei ar trebui să dezvolte cât mai multe idei. Liderii acestor grupuri mici selectează cele mai bune soluții. Ideile pot fi standarde sau neobișnuite. Apoi, cadrul didactic expert evaluează soluțiile și justifică posibili algoritmi pentru dezvoltarea unor evenimente ulterioare.

După cum a demonstrat practica, la cursurile de dezvoltare a competențelor profesionale, formarea într-un format de afaceri este de asemenea eficientă. În sfera de design, programare, este aplicabil un joc de afaceri, care va permite studentului să poată prelua rolul de specialist, administrator, specialist principal. În timpul acestui joc de afaceri există un schimb activ de idei creative și non-standard care vor ajuta să extindă orizonturile. Jocul poate fi nu numai o

problemă de natură „client-manager”, dar studenții au posibilitatea de a rezolva o problemă majoră. Drept urmare, absolventul își poate defini mai precis preferințele de pe piața muncii.

Un exemplu notoriu este jocul pe tema „Amenajarea unui spațiu din cadrul unei case înregistrate în patrimoniul cultural material”. Elevii sunt împărțiți în două grupuri egale. Primul grup ar trebui să descrie procedura de organizare a spațiului. Al doilea grup caracterizează trăsăturile de proiectare și elementele specifice casei. Studenții este necesar să răspundă la o serie de întrebări, evaluând în același timp caracterul complet, timpul de realizare, acuratețea răspunsului. Întrebările sunt compilate într-un volum mare pentru a dezvălui pe deplin tema jocului, iar la final se fac concluzii pe baza materialului educațional. Echipa care câștigă primește o promovare și poate sugera o temă pentru următorul joc didactic.

Astfel de tehnici de lucru, de învățare, sunt implementate cel mai eficient la nivelurile de învățământ universitar, o formă de joc adaptată unei situații reale de producție trezește interes în rândul studenților. În acest caz tehnicile de joc sunt selectate în conformitate cu competențele participanților la curs, formarea lor profesională, istoricul călătoriilor și preferințele personale.

Treptat, un sistem de punctaj este inclus în procesul educațional la evaluarea cunoștințelor studenților. Această tehnologie de evaluare este un set de măsuri care vizează controlul sistematic, ajustări în timp util, orientare în carieră și stimularea independentă și de grup.

Principalul avantaj al metodei este acela că ajută la disciplinarea studenților, oferindu-le atât posibilitatea de a organiza munca în grupuri, cât și de a desfășura activități individuale, sprijinite de materiale educaționale și metodologice clare. Evaluarea muncii se realizează prin acordarea unor puncte, ceea ce permite fiecărui student să își calculeze și evalueze propriile capacități, având astfel oportunitatea de a-și îmbunătăți performanța și de a exersa în autoevaluare.

În ceea ce privește strategia de cooperare (în special jocul de rol), aceasta are un rol esențial în formarea valorilor socioculturale. Prin participarea activă în astfel de activități, studenții învață să aprecieze și să respecte diversitatea culturală, dezvoltându-și astfel **respectul cultural** și **toleranța reflexivă**. Aceste activități nu doar că ajută la înțelegerea și aprecierea diferențelor dintre culturi și perspective, dar le permit studenților să aplice concepte fundamentale precum **responsabilitatea etică** și **empatia** în interacțiunile lor.

De asemenea, prin colaborarea în cadrul jocurilor de rol, studenții au ocazia să dezvolte **cooperarea inovativă** și să își exerseze **flexibilitatea cognitivă** – valori esențiale în lumea profesională actuală. Aceste activități îi ajută să învețe cum să găsească soluții creative la problemele complexe, să adapteze rapid strategiile de lucru și să înțeleagă perspective diferite. În final, această metodă contribuie la formarea unor studenți mai responsabili, mai deschiși și mai

capabili să colaboreze eficient într-un mediu globalizat și multicultural.

Astfel, rezultatele experimentului pedagogic desfășurat în cadrul tezei au confirmat ipoteza cercetării, conform căreia formarea valorilor socioculturale în contextul educației studenților din domeniul ingineriei va fi eficientă dacă: vor fi stabilite fundamentele teoretice ale valorilor socioculturale; va fi clarificată și abordată în mod paradigmatic formarea profesională a studenților; și va fi determinat modul specific de promovare a valorilor socioculturale.

3.3. Evaluarea eficienței demersului investigativ-experimental al formării valorilor socioculturale în învățământul universitar

Un compartiment important în desfășurarea cercetării prezintă etapa experimentului de control, care a avut drept scop reflectarea rezultatelor obținute după etapa formativă a experimentului pedagogic, orientat spre formarea valorilor socioculturale la studenți.

Ca urmare a evaluării rezultatelor înregistrate de studenți la itemii din **fișa de observare** sunt prezentate datele în tabelul 3.8, iar în figurile 3.15.,3.17.,3.19., 3.21., 3.23., 3.25. și 3.27. reflectă diferențele valorilor obținute de la grupul experimental și grupul de control la evaluarea itemilor. În figurile ce urmează sunt prezentate datele înregistrate de studenți în planul comparat al grupurilor de cercetare (LE – lotul experimental; LC - lotul de control), și reprezentarea din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control), figurile 3.16., 3.18., 3.20.,3.22.,3.24.,3.26. și 3.28.

Graficele (figura 3.15) prezintă comparativ performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește cooperarea inovativă, analizată prin două criterii *realizarea sarcinii colaborative în grup* (barele albastre) și *manifestarea deschiderii spre implicare în activități suplimentare de cercetare* (barele portocalii).

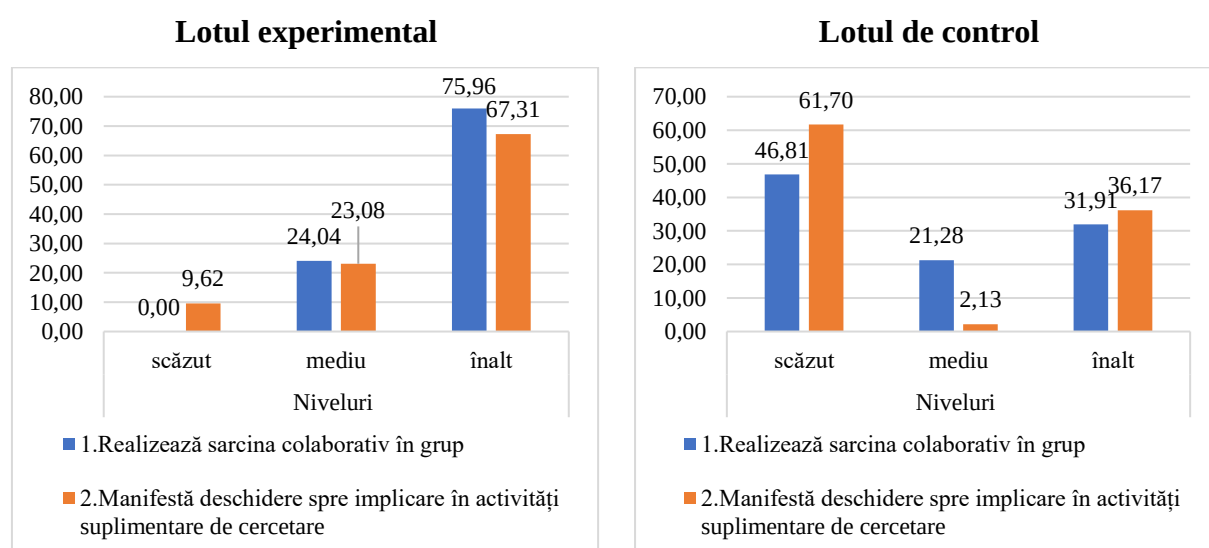

Figura 3.15. Nivelul de *cooperare inovativă* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Studenții din grupul experimental, la criteriul 1, au obținut un nivel înalt de cooperare (75,96%), iar cei cu nivel mediu 24,04%. La criteriul 2, deschiderea spre activități suplimentare este, de asemenea, mai mare (67,31% pentru nivel înalt) în comparație cu studenții din grupul de control (C), care la criteriul 1, pentru nivel înalt, procentajul este de 31,91%, mult sub nivelul grupului experimental. Grupul de control, deși prezintă progrese, rămâne în urma grupului experimental, atât în ceea ce privește colaborarea, cât și deschiderea spre activități suplimentare.

Datele din lotul experimental în plan comparat al etapelor experimentului pedagogic constatare-control (figura 3.16.) reprezintă un nivel înalt la ambele criterii analizate după realizarea experimentului.

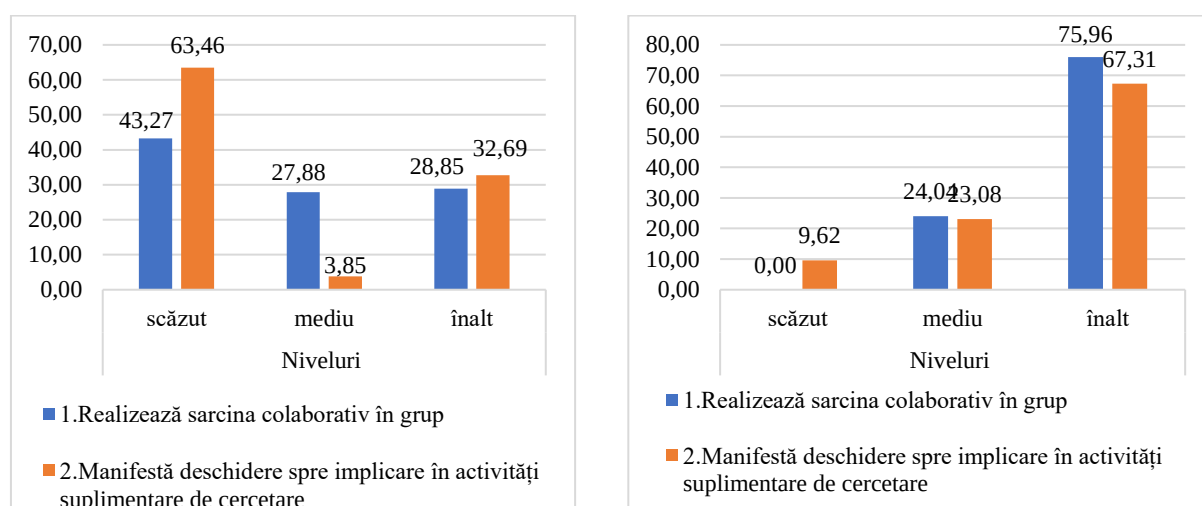

Figura 3.16. Nivelul de *cooperare inovativă* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

Graficele (figura 3.17) prezintă comparativ performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește autodezvoltare/autonomie progresivă, analizată prin două criterii *asumarea procesului și parcursului decizional* (barele albastre) și *libertatea în acțiuni privind formarea competențelor profesionale* (barele portocalii). Rezultatele lotului experimental la criteriul 1, reprezintă majoritatea studenților (48,08%) sunt la nivelul înalt, iar celelalte două nivele (19,23% și 32,69%) sunt repartizate relativ uniform. În grupul de control, distribuția este diferită: 51,06% sunt la nivelul mediu, ceea ce sugerează o diferență semnificativă față de grupul experimental, unde nu este atât de multă concentrare pe categoria medie.

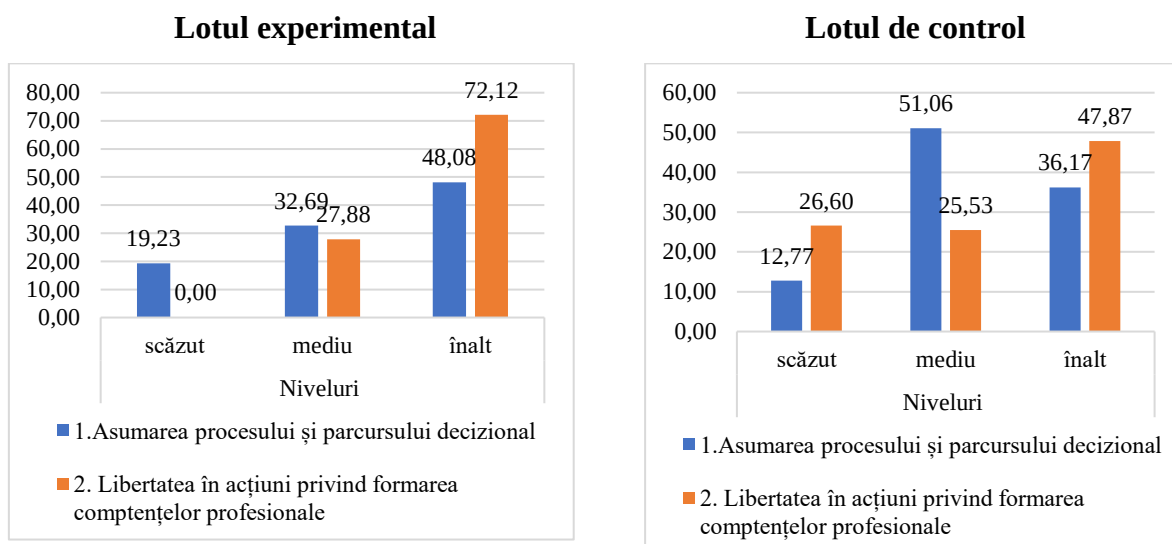

Figura 3.17. Nivelul de *autodezvoltare/autonomie progresivă* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Pentru criteriul 2, în grupul experimental, există o concentrare mare (72,12%) asupra categoriei cu cea mai mare valoare, ceea ce sugerează o autonomie puternică și un grad mai mare de libertate în acțiuni. Dar în grupul de control, distribuția este mai echilibrată între cele trei niveluri, ceea ce sugerează mai puțină libertate în acțiuni în comparație cu grupul experimental. Se observă o tendință mai clară de a asuma procesul și deciziile și de a experimenta un grad mai mare de libertate în acțiuni la studenții din lotul experimental, însă la cei din lotul de control valorile sunt mai echilibrate, ceea ce poate sugera o mai mică autonomie în procesul de învățare și dezvoltare.

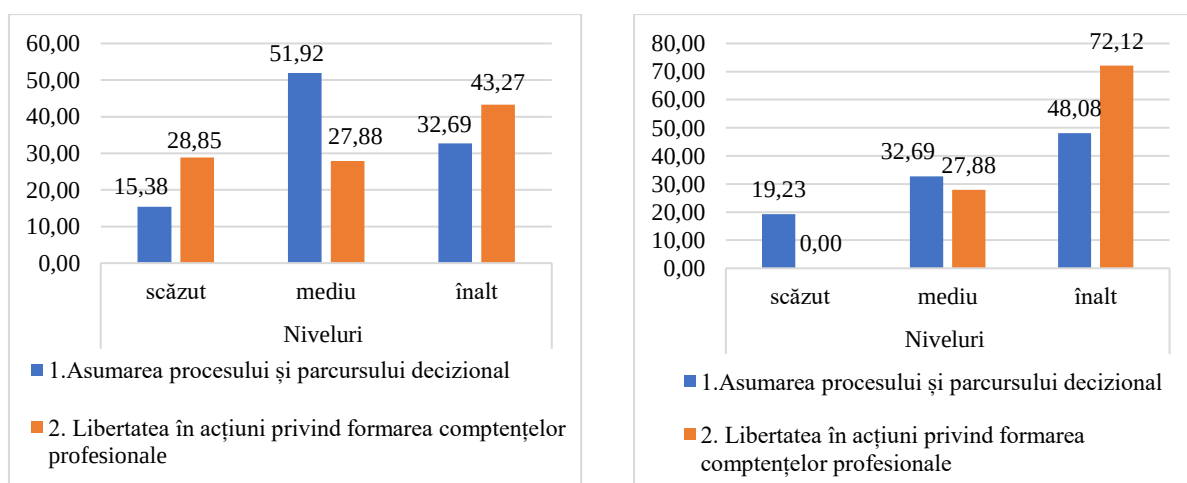

Figura 3.18. Nivelul de *autodezvoltare/autonomie progresivă* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

Datele lotului experimental la etapa de control (figura 3.18.) la criteriul 1 procente sunt distribuite mai echilibrat, cu o tendință ușor mai mare spre 48,08% nivelul înalt, dar la etapa de

constatare valorile sunt mult mai concentrate la nivelurile mediu. Pentru criteriul 2 subiecții din lotul experimental de control, reprezintă majoritatea la nivelul înalt cu o valoare de 72.12%, ceea ce sugerează o dominanță clară a unui anumit răspuns. În schimb în lotul experimental de constatare, distribuția este mai echilibrată, cu procente distribuite între 28.85%, 27.88%, și 43.27%. Deși 43.27% este cea mai mare valoare, diferențele între grupuri sunt mai puțin evidente decât în lotul de control, indicând o diversificare mai mare a opiniilor.

Valoarea socioculturală *responsabilitate etică/morală* este analizată la următoarele criterii: *acționează adecvat în raport cu ceilalți colegi și prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural*, rezultatele sunt prezentate în graficele de la figura 3.19., în care criteriul 1 reprezintă barele albastre iar criteriul 2 sunt barele portocalii.

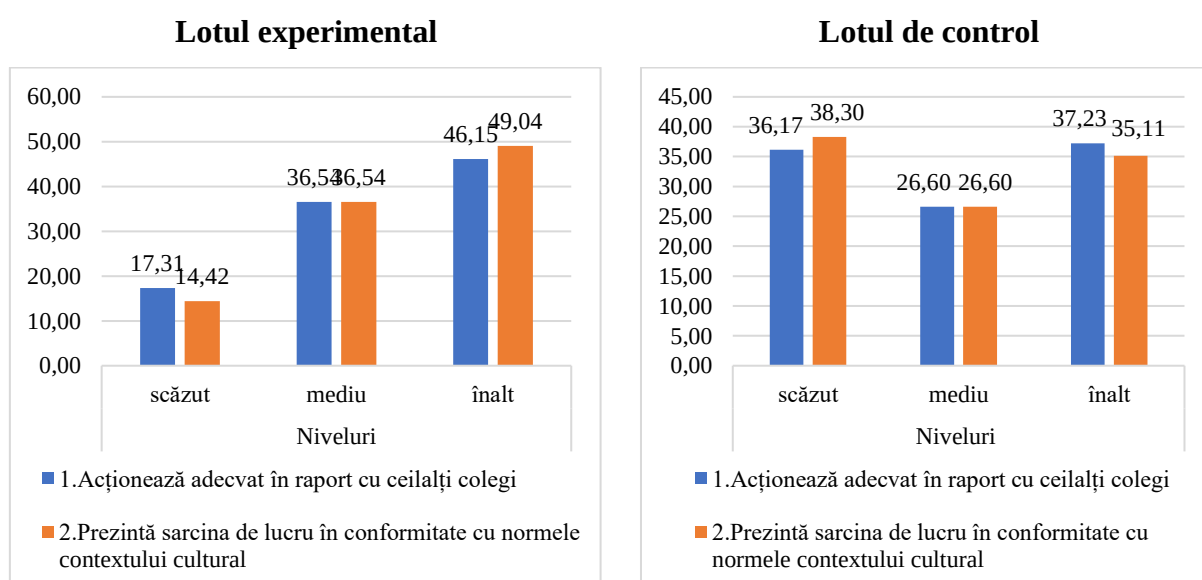

Figura 3.19. Nivelul de *responsabilitate etică/morală* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Rezultatele ambelor criterii analizate pentru lotul **experimental** prezintă o distribuție mai echilibrată, cu o pondere semnificativă în nivelurile superioare, ceea ce sugerează o mai mare adaptabilitate și performanță în raport cu colegii și contextul cultural. Însă pentru lotul de **control** arată o distribuție mai concentrată și uniformă în intervalele medii și inferioare, dar cu diferențe mai mici între grupuri.

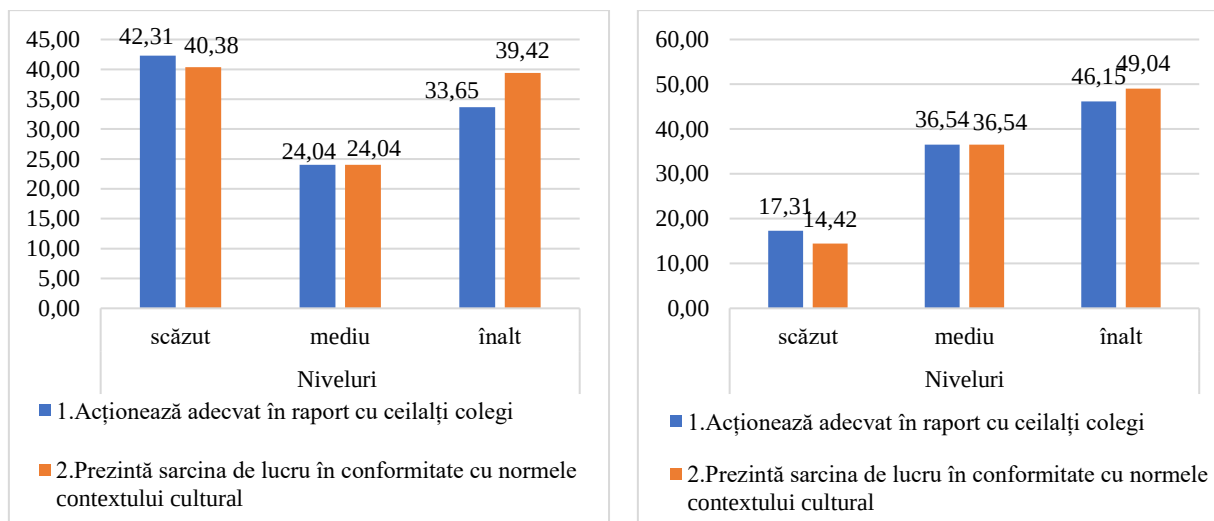

Figura 3.20. Nivelul de *responsabilitate etică/morală* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

La criteriul 1 la lotul experimental de control (figura 3.20.) sunt reprezentate date cu un procentaj la nivelul înalt (49.04%) decât în otul experimental de constatare (43.27%). Pentru criteriul 2, studenții prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural s-au menționat la lotul experimental de control cu o valoare de (49.04%) comparativ cu lotul experimental constatare (43.27%). Prin urmare se observă că studenții manifestă acțiuni adecvate în conformitate cu normele culturale și tind spre performanțe mai mari în comparație cu studenții din lotul experimental de constare care indică o performanță mai scăzută.

Graficele (figura 3.21.) prezintă comparativ performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește *toleranța reflexivă/echidistantă/inofensivă*, analizată prin două criterii *atitudine binevoitoare către colegii de altă naționalitate și religie (valori etice și religioase)* (barele albastre) și *ascultă atent fără a critica sau întrerupe discuția* (barele portocalii).

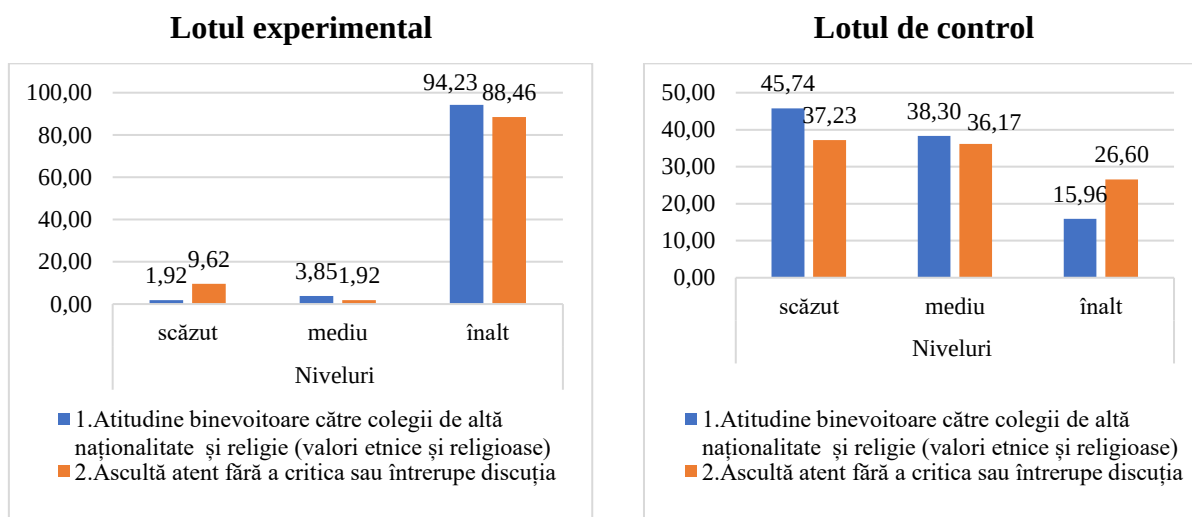

Figura 3.21. Nivelul de *toleranță reflexivă/echidistantă/inofensivă* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Din rezultate obținute se observă o creștere semnificativă a nivelului înalt la lotul experimental față de lotul de control unde ponderea maximă este de 45,74 % la nivel scăzut pentru criteriul 1 și de 37,23% pentru criteriul 2, cu diferențe nesemnificative se observă valori și pentru nivelul mediu la aceeași grupă de subiecți. Majoritatea participanților din lotul experimental (94.23%) au o atitudine extrem de binevoitoare față de colegii de altă naționalitate și religie, ceea ce sugerează un nivel înalt de toleranță și deschidere față de studenții din grupul de control care au o tendință spre atitudini mai puțin binevoitoare. În ce privește ascultarea atentă fără critică și fără întreruperi de discuții reprezintă 88,46 % la lotul experimental ceea ce sugerează un comportament reflexiv și respectuos în cadrul discuțiilor, dar la lotul de control se observă o tendință de a nu asculta atent, prin diversitatea mare de comportamente ce se observă din distribuția ecilibrată pentru cele trei nivele analizate.

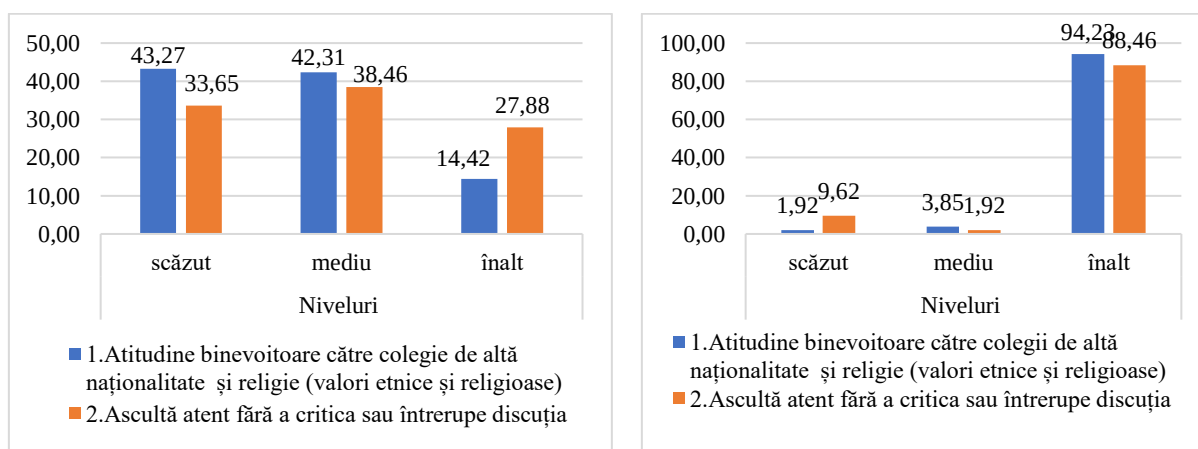

Figura 3.22. Nivelul de *toleranță reflexivă/echidistantă/inofensivă* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

Din graficele prezentate în figura 3.22. se observă clar impactul experimentului pedagogic efectuat din care reiese că pentru grupul experimental a fost unul benefic care a contribuit la o înțelegere mai bună, la ascultare atentă și critică puțină fără a deranja sau ofensa colegii. Pentru ambele criterii valori semnificative se prezintă la lotul experimental de control la nivel înalt.

Graficul (figura 3.23.) compară performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește *flexibilitate cognitivă*, analizată prin două criterii *adaptare la noi condiții de activitate profesioanlă* (barele albastre) și *desciderea la perspective de abordare complexă a realității culturale* (barele portocalii). La etapa de constatare prezintă nivel scăzut la ambele criterii, aceasta reprezintă neîncrederea în propriile forțe și lipsa unei voințe interioare de a fi gata pentru noi situații neprevăzute și de a face față provocărilor.

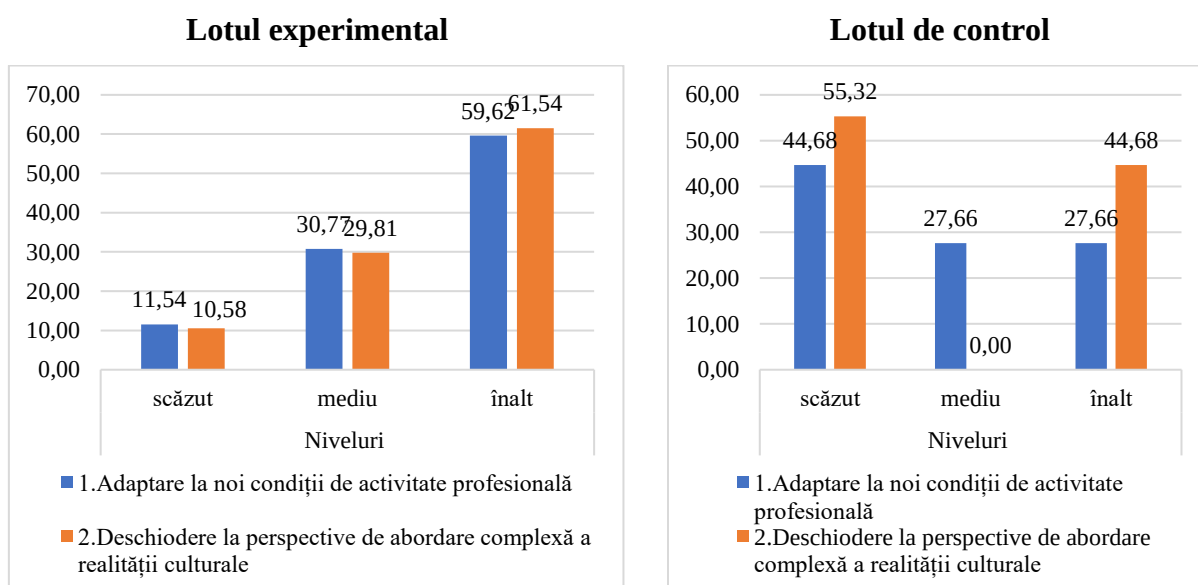

Figura 3.23. Nivelul de *flexibilitate cognitivă* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Creștere semnificativă a datelor pentru criteriul 1 ce reprezintă (59.62%) sugerează o adaptabilitate mare a majorității participanților la noile condiții de activitate profesională. Datele pentru criteriul 2 reprezintă (61.54%), aceasta descrie deschiderea semnificativă a studenților către realități culturale și adaptare ușoară la diverse situații.

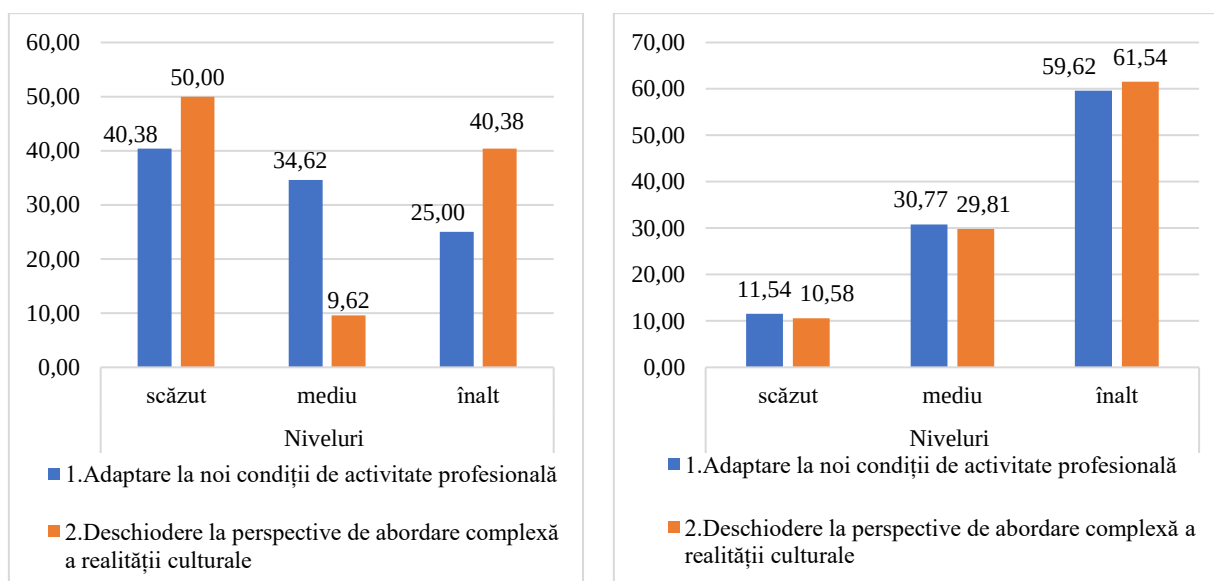

Figura 3.24. Nivelul de *flexibilitate cognitivă* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

Pentru participanții grupului de control rezultatele semnificative sunt reprezentate (figura 3.24.) la nivel înalt, pentru criteriul 1 cu valoarea de 59,62% și pentru cel de-al doilea criteriu cu valoarea de 61,54%. Studenții se adaptează foarte bine la noile condiții de activitate profesională și prezintă un nivel ridicat de flexibilitate. Dar participanții grupului de constatare prezintă date care manifestă adaptare relativ mică la condiții de activitate profesională.

Graficele (figura 3.25.) compară performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește *integritate profesională*, analizată prin două criterii *acționează sincer la interacțiunile cu provocările mediului social* (barele albastre) și *promovează comunicarea deschisă și transparentă* (barele portocalii). La etapa de constatare prezintă nivel scăzut la ambele criterii, aceasta reprezintă dificultăți în manifestarea integrității profesionale în fața provocărilor sociale și o lipsă de transparență și deschidere în comunicare.

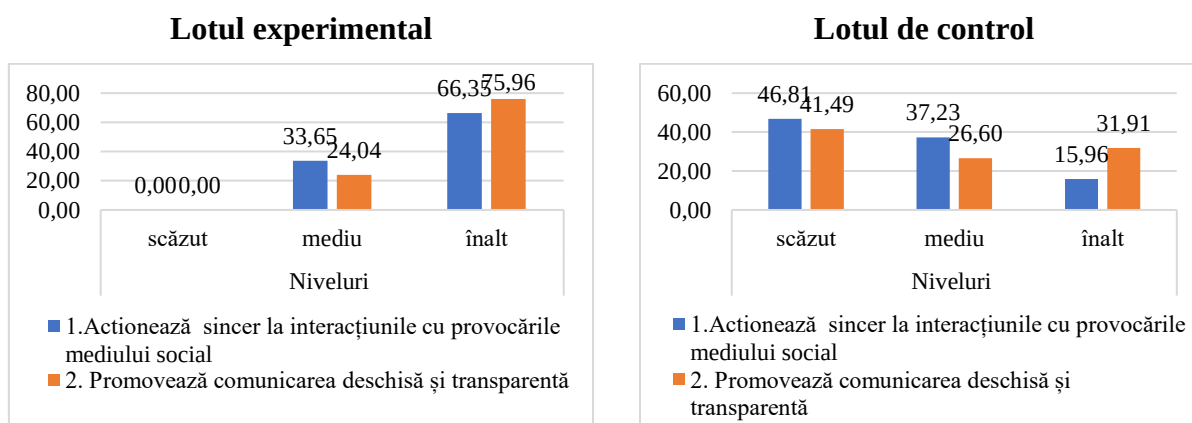

Figura 3.25. Nivelul de *integritate profesională* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

La criteriul 1 cu o valoare de 66,35 % a participanților din grupul experimental este mai mare decât 15,96% pentru grupul de control, ce reprezintă că acționează sincer în fața provocărilor mediului social. În același timp are loc promovarea comunicării deschise și transparente de către 75,96% dintre participanți din grupul experimental față de grupul de control care reprezintă 31,91%. În comparare putem menționa că în grupul de control valorile sunt mai ridicate la nivelul scăzut și mediu ceea ce sugerează o prezență net inferioară față de cei din grupul experimental.

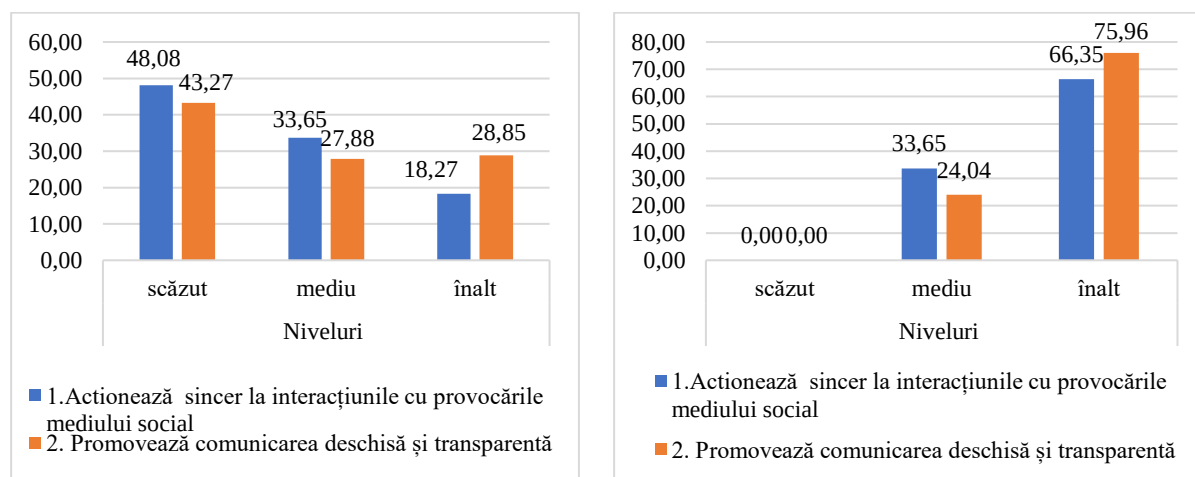

Figura 3.26. Nivelul de *integritate profesională* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

Grupul experimental de control înregistrează o creștere semnificativă (figura 3.26.) în sinceritate în fața provocărilor sociale cu o valoare de 66.35%, ceea ce sugerează o îmbunătățire considerabilă pe parcursul evaluării. Pentru grupul experimental de constatare, interacțiunea cu provocările mediului social este la un nivel scăzut. Rezultatele cu privire la comunicarea deschisă și transparentă înregistrează creștere semnificativă pentru grupul de control cu o valoare de 75,96% față de grupul de constatare cu valoarea de 28,85 % la nivelul înalt.

Graficele (figura 3.27.) prezintă comparativ performanțele grupului experimental (E) și ale grupului de control (C) în ceea ce privește *respect/atitudine cultural(ă)*, analizată prin două criterii *oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului* (barele albastre) și *stabilirea de norme care încurajează echitatea și aprecierea, indiferent de poziție și rol* (barele portocalii).

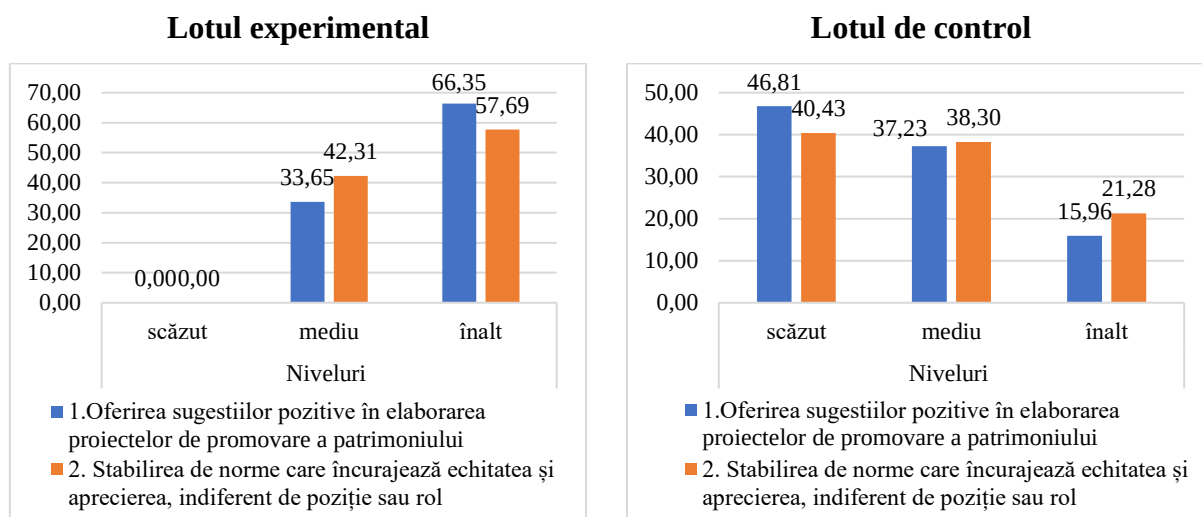

Figura 3.27. Nivelul de *respect/atitudine cultural(ă)* a studenților ingineri în planul comparat al grupurilor (LE-LC)

Pentru criteriul *oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului*, participantii din grupul experimental înregistrează 66,35 % la nivelul înalt în comparare cu cei din grupul de control care reprezintă 15,96% la același nivel. La criteriul al doilea în grupul experimental se stabilesc norme de echitate și apreciere care atinge valoarea de 57,69% pe când în grupul de control atinge valoarea de 21,28% ce indică un angajament mai scăzut față de normele de echitate.

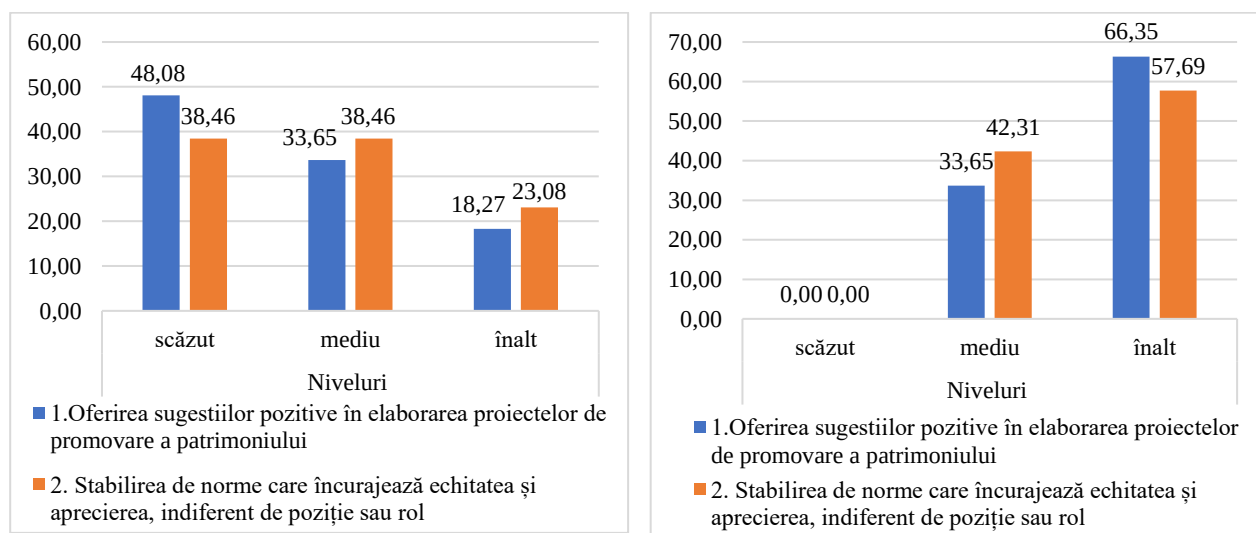

Figura 3.28. Nivelul de *respect/atitudine cultural(ă)* a studenților ingineri din lotul experimental în planul comparat al etapelor experimentului pedagogic (constatare-control)

În planul comparat al etapelor experimentului pedagogic de constatare și control la valoarea *respect/atitudine cultural(ă)* (figura 3.28.) se observă creștere semnificativă a ambelor criterii pentru nivelul înalt, ceea ce reprezintă o conștientizare din partea studenților a valorilor socioculturale și în deosebi oferirea unor sugestii pozitive în elaborarea unor acțiuni pentru

promovarea patrimoniului cultural.

Dezvoltarea *Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti*, în urma practicării strategiilor educaționale orientate spre educația durabilă au la bază desfășurarea activităților didactice și analiza rezultatelor.

Modelul elaborat pe care l-am implementat pe parcursul desfășurării activităților didactice include șase principii directoare:

1. *Inovarea în predare și învățare* este îndreptată spre inițierea unei cooperări intense între studenți, profesori și practicieni. În timpul studiilor, acești actori devin inovatorii care sunt interesați să folosească cunoștințele și competențele academice în scopul de a rezolva probleme practice și de a oferi noi soluții.
2. *Inovarea prin practică*. Studenților li se oferă șansa de a realiza proiecte concrete din viața reală. Proiectele sunt cât se poate de deschise, iar noile cunoștințe vor fi împărtășite între participanți. Scopul principal este de a inspira participanții să devină mai inovatori. Predarea și învățarea se bazează pe o metodologie și o pedagogie care forțează combinarea muncii analitice și creative.
3. *Proiecte din viața reală*. Lucrul în proiecte din viața reală, care sunt inițiate de studenți sau companii de afaceri cooperante, accelerează procesul de învățare. Proiectele pot dura câteva ore sau câteva luni. Rezultatele rapide și concrete inspiră pentru a afla mai multe.
4. *Orientare către client*. Studenții învață să cunoască nevoile utilizatorilor și clienților noilor produse, servicii și afaceri care sunt inițiate și dezvoltate. Întâlnirea cu utilizatorii și clienții personal sau virtual, sau prin alte metode creative crește înțelegerea problemelor și nevoilor acestora.
5. *Cooperare fără limite*. Predarea inovației utilizează expertiza unei multitudini de actori (profesori, supraveghetori, studenți, practicieni) în diferite moduri creative. Deschiderea procesului de inovare în cadrul echipei și a cursului subliniază valoarea diversității de oameni și idei, puncte de vedere diferite și creativitate.
6. *Management și reflecție*. Profesorii, studenții și alți parteneri cooperanți învață cum să lucreze în echipe diverse, cum să conducă procese de cooperare și cum să reflecte asupra procesului de inovare. Scopul principal este de a deveni mai informați despre strategiile educaționale pe care participanții le pot folosi pentru a ghida procesul de inovare într-o direcție dezirabilă.

Tabelul 3.8. Fișa de observare-CARTFIR

Valori	Itemii/indicatori de măsurare	Lotul Experimental						Lotul de Control					
		Niveluri (nr. Studenți)			Niveluri (%)			Niveluri (nr. Studenți)			Niveluri (%)		
		scăzut	mediu	înalt	scăzut	mediu	înalt	scăzut	mediu	înalt	scăzut	mediu	înalt
Cooperare inovativă	1.Realizează sarcina colaborativ în grup	0	25	79	0,00	24,04	75,96	44	20	30	46,81	21,28	31,91
	2.Manifestă deschidere spre implicare în activități suplimentare de cercetare	10	24	70	9,62	23,08	67,31	58	2	34	61,70	2,13	36,17
Autodezvoltare/autonomie progresivă	1.Asumarea procesului și parcursului decizional	20	34	50	19,23	32,69	48,08	12	48	34	12,77	51,06	36,17
	2. Libertatea în acțiuni privind formarea competențelor profesionale	0	29	75	0,00	27,88	72,12	25	24	45	26,60	25,53	47,87
Responsabilitate etică/morală	1.Acționează adecvat în raport cu ceilalți colegi	18	38	48	17,31	36,54	46,15	34	25	35	36,17	26,60	37,23
	2.Prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural	15	38	51	14,42	36,54	49,04	36	25	33	38,30	26,60	35,11
Toleranță reflexivă/echidistanță/inofensivă	1.Atitudine binevoitoare către colegii de altă naționalitate și religie (valori etnice și religioase)	2	4	98	1,92	3,85	94,23	43	36	15	45,74	38,30	15,96
	2.Ascultă atent fără a critica sau întrerupe discuția	10	2	92	9,62	1,92	88,46	35	34	25	37,23	36,17	26,60
Flexibilitate cognitivă	1.Adaptare la noi condiții de activitate profesională	12	32	62	11,54	30,77	59,62	42	26	26	44,68	27,66	27,66
	2.Deschidere la perspective de abordare complexă a realității culturale	12	32	62	11,54	30,77	59,62	52	0	42	55,32	0,00	44,68
Integritate profesională	1.Acționează sincer la interacțiunile cu provocările mediului social	0	35	69	0,00	33,65	66,35	44	35	15	46,81	37,23	15,96
	2. Promovează comunicarea deschisă și transparentă	0	25	79	0,00	24,04	75,96	39	25	30	41,49	26,60	31,91

Respect/atitudine culturală	1. Oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului	0	35	69	0,00	33,65	66,35	44	35	15	46,81	37,23	15,96
	2. Stabilirea de norme care încurajează echitatea și aprecierea, indiferent de poziție sau rol	0	44	60	0,00	42,31	57,69	38	36	20	40,43	38,30	21,28

Numărul destul de mic de studenți cu nivel înalt al cunoașterii și integrării valorilor socioculturale demonstrează, că la această etapă se constată efectele unei dezvoltări deficitare pentru toți indicatorii de măsurare ai valorilor:

- realizează sarcina colaborativ în grup și manifestă deschidere spre implicare în activități suplimentare de cercetare (cooperare inovativă);
- asumarea procesului și parcursului decizional și libertatea în acțiuni privind formarea competențelor profesionale (autodezvoltare/autonomie progresivă);
- acționează adecvat în raport cu ceilalți colegi și prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural (responsabilitate etică/morală);
- atitudine binevoitoare către colegii de altă naționalitate și religie (valori etnice și religioase) și ascultă atent fără a critica sau întrerupe discuția (toleranță reflexivă/echidistantă/inofensivă);
- adaptare la noi condiții de activitate profesională și deschidere la perspective de abordare complexă a realității culturale (flexibilitate cognitive);
- acționează sincer la interacțiunile cu provocările mediului social și promovează comunicarea deschisă și transparentă (integritate profesională);
- oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului și stabilirea de norme care încurajează echitatea și aprecierea, indiferent de poziție sau rol (respect/atitudine culturală).

Constatăm faptul, că majoritatea respondenților apreciază înalt impactul valorilor socioculturale asupra dezvoltării și formării studenților ca specialiști și confirmă faptul că prin valorile socioculturale aceștia își pot dezvolta o carieră de succes.

Educația centrată pe valori reprezintă o practică bazată pe exemple și învățare prin încercare și eroare. Tinerii, în prezența altor persoane, pot învăța să identifice modele de învățare continuă, ghidate de dăruire și curiozitate. Astfel, învățarea continuă, centrată pe valori, le permite tinerilor să înțeleagă cum să învețe activ de la părinți, profesori, personalități influente în diverse domenii, influenceri sau instructori, adică de la orice persoană cu care interacționează pe parcursul vieții lor. În acest context, accentul pus pe dezvoltarea caracterului, personalității, spiritului civic activ și pe promovarea unei culturi bazate pe valori sănătoase contribuie semnificativ la dezvoltarea unui limbaj etic, la îmbunătățirea inteligenței emoționale și la consolidarea relațiilor interumane. De asemenea, educația centrată pe valori promovează coeziunea și incluziunea socială, având un impact pozitiv asupra gândurilor, sentimentelor și emoțiilor indivizilor, dar și asupra comunității care devine mai reflexivă și armonioasă.

Această abordare educațională încurajează tinerii să-și identifice potențialul individual și să dezvolte abilități de lucru multidisciplinar în colaborare cu ceilalți. Procesul de dezvoltare centrat pe student crește oportunitățile de angajare și dezvoltare personală, cultivând în același timp spiritul civic și promovând conștientizarea cerințelor pieței muncii, precum și necesitatea creșterii abilităților în raport cu alegerea carierei. Educația centrată pe valori inspiră tinerii prin modele de succes, facilitează interacțiunea cu mediul de afaceri și sprijină inovația socială, contribuind la crearea unei culturi de leadership pentru viitor. Acest proces educațional ajută tinerii să se formeze pentru viața într-o lume super-tehnologizată, învățându-i să își dezvolte competențele necesare pentru a aborda schimbările rapide și a contribui la proiecte cu impact social în comunitățile lor.

Curriculum-ul universitar este completat cu sarcini relevante, ancorate în realitate și orientate spre tendințele viitorului, punând un accent deosebit pe competențele necesare pentru o educație durabilă, cum ar fi autoînvățarea, gândirea critică, rezolvarea problemelor, comunicarea eficientă, lucrul în echipă, colaborarea, reziliența și reflecția personală. Acest proces sprijină tinerii în autodescoperirea lor și în formarea pentru piața muncii, ajutându-i să devină candidați competitivi.

Într-o lume aflată într-o continuă schimbare, marcată de progrese semnificative în medicină, știință, tehnologie și influențată de provocări economice, politice și sociale, relațiile interumane au un rol tot mai important. De aceea, este esențială implicarea activă în formarea tinerilor specialiști cu personalitate, capabili să contribuie la dezvoltarea unor comunități de învățare și la crearea de produse educaționale inovative, adaptate acestei noi realități. Astfel, formăm o generație de specialiști care va putea înțelege și răspunde nevoilor educaționale proprii, va comunica

intergenerațional și intercultural, și va învăța să influențeze pozitiv nu doar propria viață, ci și viața celor din jurul lor. Cercetările noastre subliniază importanța învățării colaborative și a progresului personal prin cooperare, promovând bune practici care fac educația mai accesibilă și mai relevantă, și sprijinind creșterea personală prin adopția unor valori sănătoase.

3.4. Concluzii la capitolul 3

În capitolul 3 s-a prezentat experimentul pedagogic efectuat împreună cu studenții de la ULM și UTM, după care s-au observat schimbări esențiale privind formarea valorilor socioculturale prin intermediul strategiilor educaționale.

1. Experimentul pedagogic a fost organizat în baza următoarelor cursuri universitare: Proiectarea asistată de calculator, Programarea graficii la calculator, Istoria designului, Textile în interior, Design contemporan. Teorie și concept. În cadrul disciplinelor grafice, s-a stabilit nivelul inițial al prezenței valorilor socioculturale la studenții ingineri printr-o fișă de observare elaborată de autoare, iar rezultatele obținute în experimentul de constatare sunt elucidate prin prezentarea nivelului acestora.

2. În cadrul demersului experimental formativ la orele practice au fost observate valorile socioculturale ale studenților viitori ingineri în procesul executării lucrărilor, a sarcinilor de grup și în cadrul activităților planificate conform disciplinei de studiu. În baza rezultatelor obținute, se remarcă că valorile socioculturale formate vor contribui semnificativ la afirmarea acestora ca personalitate integră cu o mai bună productivitate, valoare, originalitate.

3. Modelul pedagogic a fost verificat în cadrul experimentului pedagogic descris și analizat detaliat. În acest scop, au fost determinate nivelurile valorilor socioculturale formate; au fost analizate rezultatele obținute în cadrul experimentului pedagogic, iar strategiile didactice, au contribuit la sporirea gradului de conștientizare a importanței valorilor socioculturale la formarea viitorilor specialiști.

4. Experimentul pedagogic în ansamblu a fost realizat în baza curriculum-ului la disciplinele menționate în tab.3.1., iar verificarea rezultatelor experimentale ale cercetării a confirmat eficiența aplicării Modelului pedagogic elaborat.

5. Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti, care contribuie la dezvoltarea personalității studenților după interpretarea

rezultatelor obținute, ne permite să concluzionăm că este unul valid și funcțional ceea ce a fost confirmat pe deplin și de scopul cercetării, operaționalizat în obiective formative relevante.

6. Rezultatele experimentului pedagogic au confirmat actualitatea cercetării, au validat concepția investigației cu privire la valorile socioculturale formate în procesul educațional la studenți, veridicitatea fiind garantată de baza metodologică a parametrilor inițiali și utilizarea metodologiei de cercetare, în conformitate cu scopul și obiectivele propuse; de caracterul continuu și posibilitatea repetării/exersării activităților, care permit executarea analizei cantitative și calitative a datelor experimentului.

7. În procesul experimentului studenții au demonstrat că pot face față în diverse situații, în acest sens, diagnosticările realizate în cadrul activității didactice universitare au condus la ideea că studenții nu dispuneau inițial de valori socioculturale formate. Astfel, a apărut necesitatea evidentă a unei investigații experimentale centrate pe aplicarea strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale.

8. Experimentul a demonstrat posibilitatea și necesitatea aplicării strategiilor educaționale de formare și promovare în învățământul universitar: au fost validate principiile de utilizare în condițiile respectării etapelor în procesul de formare, acestea fiind recunoscute ca indicatori de calitate a predării-învățării-evaluării în învățământul universitar.

9. Ansamblul de activități realizate prin intermediul strategiilor educaționale de formare și promovare în învățământul universitar valorifică și favorizează dezvoltarea valorilor socioculturale la studenți.

10. În urma experimentului realizat, putem concluziona că strategia poate fi abordată sub mai multe forme: ca tactică, reprezentând o schiță sau un proiect, aplicată pentru a contracara intențiile concurenților sau oponenților; ca Model, ce stabilește un set de acțiuni comportamentale, întrucât strategia derivă din acțiunile oamenilor și nu din intențiile lor; ca poziție, care definește modalitățile de identificare a locului pe care organizația îl ocupă în mediul său, cel mai adesea pe piață. Astfel, strategia acționează ca o forță de mediere între contextul intern și cel extern al organizației; și ca perspectivă, care implică nu doar o poziționare pe piață, ci și o viziune proprie asupra mediului extern. Rezultatele acestui studiu sunt reflectate în lucrările autoarei publicate în reviste de specialitate.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În condițiile societății contemporane, strategiile educaționale de formare a valorilor socioculturale în învățământul universitar, asigurate de interesul științific al cercetătorilor pentru valorile socioculturale, ocupă un loc esențial în educația contemporană, în dezvoltarea durabilă a societății, regăsindu-se și în obiectivele strategice din Strategia de Dezvoltare „Educația 2030”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 114 din 07 martie 2023 *Cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare Educația 2030 și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023–2025*. Ca urmare a studierii complexe a strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale la studenții programelor de studii ingineresti, având în vedere scopul și obiectivele propuse, am ajuns la următoarele concluzii generale:

1) La etapa actuală de cercetare, strategiile educaționale de formare a valorilor socioculturale în învățământul universitar nu au beneficiat de un studiu complex. Studiul literaturii de specialitate și a abordărilor teoretice ale valorilor socioculturale a permis elucidarea conceptului de cultură, patrimoniu și valori socioculturale care sunt esențiale în învățământul universitar. Strategiile educaționale reprezintă o componentă flexibilă a curriculum-ului universitar în continuă schimbare, definite ca o totalitate a mijloacelor, metodelor, formelor de organizare aplicate cu scopul de atingere a obiectivelor educaționale (Cap. 1).

2) Prin multitudinea definițiilor strategiilor educaționale s-a contribuit la precizarea semnificației valorilor socioculturale ca fiind un șir de acțiuni orientate spre proiectarea optimă în scopul formării specialiștilor, corelate cu mijloacele de învățământ ce implică valorizarea surselor pentru crearea situațiilor interactive de formare profesională, orientate spre formarea studenților. Astfel, au fost definite valorile socioculturale ca o sursă a dezvoltării personalității întregi și competitive în contextul educației durabile prin fundamentarea conceptelor patrimoniului cultural în formarea specialiștilor din învățământul universitar (Cap. 1).

3) Pentru identificarea strategiilor de formare a valorilor socioculturale a fost elaborată o metodologie care a fost valorificată în cadrul experimentului pedagogic. Constatăm că strategiile educaționale de formare a valorilor socioculturale implică activități educaționale ce angajează studentul într-un efort personal motivat, derulând un proces de achiziție și transfer de cunoștințe, asigură participarea tuturor studenților în activitatea preconizată, în funcție de nivelul și potențialul fiecăruia (Cap. 2).

4) Din perspectiva conceptului educației pentru dezvoltare durabilă a fost examinat procesul

de schimbare și transformare în învățământul universitar necesar formării specialiștilor, agenți de schimbare pentru durabilitate. În acest context au fost descrise strategiile educaționale, tehnicile și activitățile de învățare și rolul acestora de a facilita transferul la educația pentru dezvoltare durabilă în instituțiile de învățământ universitar. În baza celor expuse, am elaborat unele recomandări cu privire la strategiile educaționale de realizare a transformărilor la nivel educațional, precum și a fost elaborat Modelul pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti (Cap. 2).

5) A fost valorificat experimentul pedagogic privind recunoașterea potențialului valorilor socioculturale ca surse ale dezvoltării durabile ale procesului de formare universitară. În învățământul contemporan ideea necesității realizării în instituțiile de învățământ universitar a unei învățări interactive care să-l situeze pe student în centrul relației pedagogice reprezintă un principiu fundamental. S-a observat că metodele interactive de grup sunt caracterizate prin interacțiunea dintre participanți și personalitățile acestora, stimulând o învățare activă și generând rezultate vizibile. Acest tip de interactivitate facilitează identificarea studentului cu situația de învățare în care este implicat, ceea ce îl transformă în stăpânul propriei schimbări și dezvoltări. Astfel, se sprijină dezvoltarea abilităților de colaborare ale studenților, abilități esențiale atât pentru viața lor personală, cât și pentru activitatea profesională viitoare (Cap. 3).

6) În baza materialelor acumulate și a experimentului pedagogic desfășurat, a fost determinat algoritmul de aplicare a strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale ca parte componentă a educației pentru dezvoltarea durabilă. Se observă că fiecare metodă interactivă prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje, iar succesul acestora depinde în mare măsură de momentul ales pentru aplicare. Cadrul didactic are rolul de a lua deciziile necesare și de a selecta metodele cele mai potrivite, având în vedere caracteristicile colectivului de studenți din cadrul instituției de învățământ. Mentorul este responsabil de identificarea celor mai adecvate soluții pentru problemele instructiv-educative (Cap. 3).

7) Constatăm că criteriile de selectare și organizare ale strategiilor educaționale de formare au ca scop eficientizarea învățării, motivând interesul cognitiv al studenților pentru utilizarea acestora în comunicare la nivel de relaționare autentică. Practica de formare a demonstrat că nu există strategii educaționale recomandate exclusiv pentru formarea și promovarea valorilor socioculturale, cele mai multe cercetări sugerează utilizarea unei game largi de metode didactice durabile. Considerăm că este important pentru cadrele didactice să proiecteze activități didactice universitare

cu scopul formării valorilor socioculturale, fiind necesară sporirea gradului de conștientizare a ponderii valorilor socioculturale prin diverse activități participative. Proiectarea strategiilor educaționale la activitățile disciplinelor de studiu pentru formarea studenților este asigurată de indicatorii eficientizării metodelor în învățământul universitar (Cap. 3).

8) Rezultatele experimentului pedagogic au confirmat actualitatea cercetării, au validat concepția investigației cu privire la valorile socioculturale formate în procesul educațional la studenți, veridicitatea fiind garantată de baza metodologică a parametrilor inițiali și utilizarea metodologiei de cercetare, în conformitate cu scopul și obiectivele propuse; de caracterul continuu și posibilitatea repetării/exersării activităților, care permit executarea analizei cantitative și calitative a datelor experimentului. Constatăm că în procesul experimentului studenții au demonstrat că pot face față provocărilor în diverse situații, în acest sens, diagnosticările realizate în cadrul activității didactice universitare au condus la ideea că studenții nu dispuneau inițial de valori socioculturale formate. În așa fel, a apărut necesitatea unei investigații experimentale centrate pe aplicarea strategiilor educaționale de formare și promovare a valorilor socioculturale (Cap. 3).

9) Experimentul pedagogic a demonstrat posibilitatea și necesitatea aplicării strategiilor educaționale de formare și promovare în învățământul universitar: au fost validate principiile de utilizare în condițiile respectării etapelor în procesul de formare, acestea fiind recunoscute ca indicatori de calitate a predării-învățării-evaluării în învățământul universitar. Totodată, ansamblul de activități realizate prin intermediul strategiilor educaționale de promovare în învățământul universitar valorifică și favorizează dezvoltarea valorilor socioculturale la studenți (Cap.3).

În demersul științific de față cu caracter multidisciplinar am determinat reperele teoretice ale valorilor socioculturale ca fiind cele mai potrivite în formarea valorilor socioculturale în învățământul universitar, contribuind la diversitate și integrare socială, prin elaborarea, implementarea, valorificarea experimentală a Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti în învățământul universitar, inclusiv identificarea strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale în învățământul universitar pe dimensiunea teoretică și din perspectiva integrării profesionale a studenților pe dimensiunea aplicativă. Integrarea valorilor socioculturale în formarea profesională a studenților din domeniul tehnic nu doar că îmbunătățește competențele tehnice ale acestora, ci și le dezvoltă responsabilitatea socială, empatia și capacitatea de a colabora eficient într-o societate diversă.

RECOMANDĂRI deduse în baza cercetării și a concluziilor generale:

Cercetărilor în domeniu – continuarea cercetărilor științifice prin extinderea aspectelor abordate în domeniul valorilor socioculturale, realizarea unui studiu comparativ extins privind formarea valorilor socioculturale în învățământul universitar din țările UE.

Cadrelor didactice universitare – documentarea permanentă privind noile metodologii ale formării și promovării valorilor socioculturale; conștientizarea de către profesori a semnificației valorilor socioculturale într-o societate contemporană; implementarea Modelului pedagogic de formare a valorilor socioculturale ale studenților programelor de studii ingineresti în instituțiile de învățământ universitar din Republica Moldova; elaborarea unei platforme online, unde va fi implementată metodologia bazată pe strategii educaționale de formare/promovare a valorilor socioculturale; crearea mediului universitar favorabil formării calităților profesionale ale studenților; dezvoltarea unor relații între participanții la actul educațional axate pe valori socioculturale; elaborarea suporturilor și notelor de curs, a ghidurilor metodologice pentru formarea continuă a cadrelor didactice întru formarea strategiilor educaționale de formare a valorilor socioculturale.

Pentru studenții din instituțiile de învățământ universitar tehnic – dezvoltarea competențelor studenților pentru educația prin și pentru patrimoniu; auto motivarea pentru utilizarea tehnologiilor moderne în studierea valorilor patrimoniului cultural; autoinstruirea pentru studierea valorilor socioculturale; participarea la activități extracurriculare; vizite de documentare la muzee, expoziții; participarea activă la manifestări științifico-culturale pentru promovarea excelenței în educație și cercetare. Formarea studenților prin intermediul strategiilor educaționale propuse contribuie la creșterea profesională ca specialiști, și ca cetățeni responsabili, capabili să contribuie la o societate mai sustenabilă.

BIBLIOGRAFIE

1. ALBU, G. În căutarea educației autentice. Iași: Editura Polirom 2002. 192 p. ISBN: 973-683-886-2.
2. ALBU, G., COJOCARU, V.M. Universul valoric al profesorului. Iași: Institutul European, 2019. p. ISBN 978-606-24-0248-8.
3. ALBULESCU, I., ALBULESCU, M. Predarea și învățarea disciplinelor soci umane. - Iași: Polirom, 2000, p. 80. ISBN 973-683-566-9.
4. ALEXANDRESCU, I. Persoana, personalitate, personaj. Editura Junimea, 1988. 360 p., ISBN 978-973-579-021-0.
5. ALEXE, D. Îmbunătățirea managementului universitar, 2015. ISBN: 978-606-749-091-6, disponibil: www.researchgate.net/publication/349428624_Imbunatatirea_managementului_universitar, accesat 22.03.2023.
6. ALLPORT, G.W. Structura și dezvoltarea personalității. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1991. 578 p., ISBN 978-973-30-0000-7
7. ANDRIȚCHI, V. Fundamente teoretice și metodologice ale managementului resurselor umane în învățământul preuniversitar. Teză de dr. hab. în pedagogie, Chișinău, 2012. 333 p.
8. ANGHELACHE, V. Managementul schimbării educaționale: Principii, politici, strategii. Iași: Editura Institutului european, 2012. 278 p., ISBN 978-973-611-828-9.
9. ANTOCI, D. Educația prin valori și pentru valori: Suport de curs. Pulsul Pieței, Chișinău, Republica Moldova, 2018, 260 p., ISBN: 978-9975-3223-3-1
10. ANTOCI, D. Educație axiologică: tradiție versus postmodernitate. În: Învățământ superior: tradiții, valori, perspective. Pedagogia Școlii Superioare și Psihopedagogie și Pedagogie în Învățământul Preșcolar și Primar, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, Republica Moldova, 2020, 2, pp. 16-20. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/114533, accesat 22.03.2023.
11. ANTONESEI, L. Paideea. Fundamentele culturale ale educației. Iași: Editura Polirom 2002. 124 pag., ISBN: 973-9248-08-x.
12. ARISTOTEL, Poetica, București, Ed. Academiei române, 1965.
13. BĂDESCU, I., Cultura, în ZAMFIR, C., VLĂSCLEANU, L., „Dicționar de sociologie”, Babel, București, 1993, pp. 148-152. ISBN 978-973-97865-0-5.
14. BAGDASAR, N., Istoria filosofiei românești, Profile Publishing, București, 2003. ISBN 973-85855-9-7.
15. BÂRLOGEANU, L., Paradigma educațional umanistă în contextul postmodernității, În Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative, volum coordonat de E. Păun și D. Potolea, Polirom, Iași, 2002. ISBN 978-973-681-774-4.
16. BERNARD, G., Strategiile resurselor umane, Institutul european, Iași, 2003, p. 9. ISSN/ISBN 973-611-233-0.
17. BEȚIVU, A. Formarea stilului existențial al adolescenților în contextul crizei valorilor: Teza de doctor în științe ale educației. Chișinău, 2021. 226 p. Disponibil: <http://www.cnaa.md/thesis/57052/>, accesat 22.03.2023.

18. BICULESCU, F-T. Formarea referențialului axiologic al elevilor prin autoeducație. Disponibil: <https://www.anacec.md/files/Biculescu-teza%20%282%29.pdf> (accesat la 22.11.2023).
19. BLAGA, L. Trilogia culturii, București: Editura pentru Literatură Universală- 1969, p. 365.
20. BLAGA, L. Trilogia *culturii/Lucian Blaga*. – București: Humanitas, 2018. ISBN 978-973-50-6068-8. 130.2.
21. BOGATHY, Z. Manual de psihologia muncii și organizațional. Iași: Polirom, 2004. 376 p. ISBN 978-973-681-602-0.
22. BOLSHUNOVA, N. Ya. Dezvoltarea socioculturală a copiilor cu dizabilități ca principală modalitate de reabilitare a acestora. Disponibil: <http://lib.convdocs.org/docs/index-196048.html> (data acces: 11 /11/2013).
23. BOROZAN, M, IORDACHESCU, V. Dimensiuni actuale ale educației axiologice. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice Psihopedagogie și management educațional. Vol. 5, 27-28 februarie 2021, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2021, pp. 35-38. ISBN 978-9975-76-322-6.
24. BOROZAN, M., BEȚIVU, A. Filosofia educației. Note de curs. Bălți: Tipografia din Bălți, 2021. 158p. ISBN 978997532515-8.
25. BUZĂRNESCU, Ș. Istoria doctrinelor sociologice. București: EDP, 1995.192 p. ISBN 978-973-30-0050-2.
26. CĂLIN, M. Filosofia educației. București: Editura Aramis, 2001. 145 p. ISBN 978-973-635-072-9.
27. CĂLINESCU, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, București: Minerva, 1986.
28. CALLO, T. Pedagogia practică a atitudinilor. Chișinău: Litera, 2014. 240p. ISBN 978-9975-74-340-2.
29. CALLO, T. O pedagogie a integralității: Teorie și practică. Chișinău: CEP USM, 2007. 171p. ISBN. 978-9975-70-161-7
30. CHEIANU-TUDOS, C., Semnificația conceptului de cultură, Disponibil: [Conf UTM 2012 I pg317-318.pdf](#), accesat 22.03.2023.
31. CERGHIT, I. Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri și strategii. București: Aramis, 2002. 124 p. ISBN: 978-973-46-1016-7.
32. CERGHIT, I. (coordonator), Perfecționarea lecției în școala modernă, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983.
33. CERNOV, A., Pentru o istoria a culturii și literaturii române din Bucovina // Constantin Loghin, Istoria literaturii române din Bucovina. 1775-1918, Cernăuți, 1996. ISBN 978-617-8129-11-8
34. CHELCEA, S., ILUȚ, P. Enciclopedie de psihosociologie. București: Editura Economică, 2003. 392 p. ISBN 973-590-834-4.
35. COJOCARU, V. Gh. Calitatea în educație. Managementul calității. Chișinău: Tipografia centrală, 2007. 268 p. ISBN 978-9975-78-524-2.

36. COJOCARU, V.Gh. Management educațional: Ghid pentru directorii unităților de învățământ. Ch.: Știința, 2002. 132 p. ISBN 9975-67- 317-1.
37. COJOCARU V. Teoria și metodologia transferului inovațional în învățământul superior. Chișinău: Editura Pontos, 2010. 244p. ISBN 978- 9975-51-136-0.
38. COJOCARU, V. Activitatea de inovare în învățământ. În Învățământ superior: tradiții, valori, perspective: Pedagogia Școlii Superioare și Psihopedagogie și Pedagogie în Învățământul Preșcolar și Primar, 29-30 septembrie 2020. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 2, pp. 157-161. ISBN 978-9975-76-311-0, 978-9975- 76-313-4.
39. COJOCARU, V. Competențe antreprenoriale prin metode interactive, Ghid metodic. Chișinău: Pontos, 2011, 148 p. ISBN 978-9975-51-271-8
40. COJOCARU, V., COJOCARU, V. Gh., POSTICA, A. Diagnosticarea pedagogică din perspectiva calității educației, Chișinău: Centrală, 2011, 192 p. ISBN 978-9975-78-972-1.
41. COJOCARU-BOROZAN, M. Metodologia cercetării culturii emoționale. Chișinău: UPSC, 2012. 208 p. ISBN 978-9975-46-119-1.
42. COJOCARU-BOROZAN, M. Teoria culturii emoționale. Studiu monografic asupra cadrelor didactice. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2010. 239 p. ISBN 978-9975 46-066-8.
43. CONDRATICOVA, L., VORNICU, N. Fenomenul patrimoniului cultural în debateri internaționale la Chișinău. In: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”*, 2020, nr. 3(58), pp. 11-12. ISSN 1857-0461.
44. COSOVAN, V. Conceptul de patrimoniu cultural și diversele sale accepțiuni. Disponibil online https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/738-741.pdf (accesat la 15.11.2023).
45. COTEANU, I., Dicționarul explicativ al limbii române, București: Univers Enciclopedic, 1998, p. 1002. ISBN 978-973-9344-19-9.
46. CRISTAFOVICI P., REMEȘOVSCI N., Cultura și impactul valorilor culturale asupra comportamentului consumatorului, *Revista S T U D I A U N I V E R S I T A T I S M O L D A V I A E* , 2017, nr.2(102) Seria “Științe exacte și economice” ISSN 1857-2073 ISSN online 2345-1033 p.216-220. Disponibil: <https://exact.studiamsu.md/wp-content/uploads/2017/01/32.-p.216-220.pdf>, accesat 22.03.2023.
47. CRISTEA, S. Dicționar de pedagogie. - Chișinău: Litera Educațional, 2002, p.350. ISBN 978-973-747-285-7.
48. CRISTEA, S., Educația 2030, Dicționar, CZU 37.0 | doi.org/10.5281/zenodo.7482489, pp.52-56., disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/52-56_48.pdf, accesat 22.10.2022
49. CRISTEA, S. Concepte pedagogice fundamentale, vol. 1, Pedagogia / Științele pedagogice / Științele educației. București: Didactica Publishing House, 2016. ISBN 978-606-8375-47-4.
50. CRISTEA, S. Fundamentele științelor educației. Teoria generală a educației. București: Editura „Litera Internațional”, 2003. 240 p. ISBN 978-973-676-306-7.
51. CRISTEA, S. Managementul organizației școlare. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2003. ISBN 973-30-2763-4.
52. CRISTEA, S. Paradigme în educație/pedagogie. *Didactica Pro...*, nr. 5-6 (87-88) anul 2014.

- pp.93-100. ISSN 1810-6455.
53. CUCOȘ, C. Pedagogie. Ediția a II-a. - Iași: Polirom, 2006, p.282, ISBN 978-973-681-531-3.
 54. CUCOȘ, C. Educația – reîntemeieri, dinamici, prefigurări. Iași: Polirom, 2017. 280 p. ISBN 978-973-46-6760-4.
 55. CUCOȘ, C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale. Iași: Editura „Polirom”, 2000. 288 p. ISBN 973-683-445-x.
 56. CUCOȘ, C. Educația: experiențe, reflecții, soluții. Iași: Polirom, 2013. 320p. ISBN 978-973-46-3232-9.
 57. CUCOȘ, C. Pedagogie și axiologie. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1995. 160 p. ISBN 973-30-4398-2.
 58. CUZNEȚOV, L. Filosofia și axiologia educației. Chișinău: Tipografia U.P.S. „I. Creangă”, 2017. 121 p.
 59. DANDARA, O. Sugestii de realizare a conexiunii dintre formarea profesională inițială și cea continuă. În: Studentul – viitor profesor față în față cu școala. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2003. p. 26-30.
 60. **DANILA V., BALAN, S.** The relationship between the teacher and the student as a way of humanization of the technical higher education. In: TEXTEH: . The future of textiles, Ed. 6, 17-18 octombrie 2013, București. București, România: Certex Publishing House, 2013, Vol. 6, pp. 205-212. ISSN 2068-9101. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/186663
 61. **DANILA, V.** Implementarea strategiilor inovatoare ce contribuie la dezvoltarea durabilă a studenților. Simpozionului Internațional „Conservarea și Restaurarea Patrimoniului Cultural”, Iași, 2023, Editura Doxologia 2023, pp.341-361. 34.5. ISSN 2286-1459 ISSN-L 2286-1459,
 62. **DANILA, V.** Competențe digitale sub aspectul educației socioculturale. Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos” , Nr. 4(71) / 2023 / ISSN 1857-0461 / ISSN-e 2587-3687, Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/198859
 63. **DANILA, V.** Formarea competențelor socioculturale și influența valorilor asupra educației contemporane, Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Seria „Științe Umanistice”, Nr. 2(18) / 2023 / ISSN 2345-1866 / ISSN-e 2345-1904. Categoria B.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/197048
 64. **DANILA, V.** The influence of cultural heritage in the formation of sociocultural values, In: Journal of Social Sciences, 2024, vol. 7, nr. 1, pp. 114-122. ISSN 2587-3490. DOI: [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).09](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).09), Categoria B+.
Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/201824
 65. **DANILA, V., ISCHIMJI, A.** Integrarea elementelor tradiționale în procesul de dezvoltare și promovare a culturii. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 5, 22 februarie 2022, Chișinău. Iași – Chișinău: 2022, Ediția 5, p. 40. ISSN 2558 – 894X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/173406

66. **DANILA, V., ISCHIMJI, A.** Impactul educațional în sprijinul și promovarea patrimoniului cultural în Republica Moldova. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 2, 22-23 septembrie 2020, Chișinău. Iași – Chișinău: 2020, Ediția 2, pp. 477-479. ISSN 2558 – 894X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/123880
67. **DANILA, V.** Cooperarea dintre cadrul didactic și student: soluții și oportunități în dezvoltarea durabilă a relației academice ingineresti. Conferința Tehnico - Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților U.T.M., 1-14 decembrie 2016, UTM, Chișinău, Secția FTP 2017, ISBN 978-9975-45-500-8, Vol.2.-2017.-438 p., pp. 191-194.– ISBN 978-9975-45-502-2.
68. **DOHOTARU, M.** Valențele artei coreografice în formarea orientărilor valorice la studenții facultăților cu profil artistic. Autoreferatul tezei de doctor: 533.01 pedagogie universitară, Chișinău 2019, p. 29.
Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/54568/maia_dohotaru_abstract.pdf, accesat 22.03.2023
69. **ELISHEV, S. O.** Studiul conceptelor de „valoare”, „orientări valorice” sub aspect interdisciplinar // Valori și semnificații. - 2011. - Nr. 2 (11). - p. 87.
70. **ENĂCHESCU, C.** Tratat de psihologie morală. Iași: Editura Polirom, 2008. 390 p. ISBN 978-973-46-0693-0.
71. **FĂT, S.** Identitatea profesională în cariera didactică. București: Editura Universității din București. 2010. 193 p. ISBN 978-973-737-755-5.
72. **FERRÉOL, G. (coord.).** Dicționar de sociologie, Polirom, Iași, 1998. ISBN 978-973-681-255-8.
73. **FLOREA, E..** Artă ca fenomen socio-cultural. In: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică, 2019, nr. 2(35), pp. 162-167. ISSN 2345-1408. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/93228, accesat 22.03.2023.
74. **GĂNESCU, C.,** Cultura organizațională și competitivitatea, București, Editura Universitară, 2011, p. 133. Disponibil: https://irek.ase.md/xmlui/bitstream/handle/1234567890/626/Covas_L_%20conf_09.18.pdf?s_equence=1&isAllowed=y
75. **GAVRELIUC, A.** Psihologia interculturală: repere teoretice și diagnoze românești. Iași: Polirom, 2011. 363 p. ISBN 978-973-46-1883-5.
76. **GÎNCU, I.** Orientările valorice în formarea profesională Teza de doctor în pedagogie, 2015.155 p. Disponibil <http://www.cnaa.md:8080/thesis/22705/>, accesat 22.03.2023.
77. **GEORGIU, G.** Filosofia culturii [online]. Curs. Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București, 2001. 286 p. disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/43970406/Filosofia-Culturii>, accesat 22.03.2023.
78. **GHERGUȚ, A.** Management general și strategic în educație. Ghid practic. Iași: Polirom, 2007. 229 p. ISBN 978-973-46-0586-6.
79. **GOETHE, J. W.,** Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister, Vol. I și II. București, Editura

Minerva, 1982

80. GURANDA, M., Fundamente pentru o știință a educației, partea I Pedagogie – științe a educației București: 2011 p. 137. Disponibil: <https://pdfcoffee.com/fundamente-pentru-o-stiinta-a-educatiei-pdf-free.html>, accesat 24.03.2013.
81. GORAȘ-POSTICĂ, V. Formarea continuă a cadrelor didactice din domeniul educației timpurii. Ghid metodologic. În: Rev. Didactica Pro, Centrul Educațional PRO DIDACTICA, Chișinău: Imprint Star, 2010. 89 p.
82. GUSTI, D., HERSENI, T., Elemente de sociologie (ediție anastatică), Tipo Moldova, Iași, 2011. ISBN 978-973-623-621-3.
83. GUȚU, V. Pedagogie. Chișinău: CEP USM, 2013. 508 p. ISBN 978-9975-71-450-1.
84. GUȚU, V. ș.a. Teoria și metodologia curriculumului universitar. Chișinău: CEP USM, 2003. 234p. Disponibil: <http://www.scribd.com/doc/49348084/Teoria-si-metodologiaOP>; accesat 08.05 2022
85. GUȚU, V. Schimbări de paradigme în teoria și practica educațională. Chișinău: CEP USM. Vol. III, 2009. 240 p.
86. GUȚU, V., MURARU, E., DANDARA, O., Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar. Ghid metodologic. Chișinău: CEP USM, 2003. 87 p.
87. GUZGAN, V. Modalități de evaluare a nivelului culturii organizaționale în unitatea școlară. În: Revista Didactica Pro, revistă de teorie și practică educațională. 2013, nr. 2(78), pp. 45-48. ISSN 1810-6455.
88. HADÎRCĂ, M. Competențele: miza instruirii și evaluării autentice. În: *Didactica Pro...*, nr.4 5 (50-51), p.35-38. Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2008
89. HADÎRCĂ, M. Educația ca acțiune de schimbare și de inițiere în lumea valorilor. În *Perspectiva axiologică asupra educației în schimbare*, Chișinău: IȘE, 2011. pp. 23-33
90. HADÎRCĂ, M. Educația și criza de valori. În: Rev. Didactica Pro, nr.3 (61). Chișinău: Centrul Educațional PRO DIDACTICA, 2010.
91. HEIDEGGER, M., Originea operei de artă, București, Editura Univers, 1982.
92. HUDREA, A. (2015). Cultură organizațională în mediul universitar românesc. Revista Transilvană De Științe Administrative, 17(36), 68-77. Extras martie 21, 2024 de la <https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/view/505/502>, accesat 22.03.2023.
93. ILUȚ, P. Psihologie socială și sociopsihologie. Iași: Polirom, 2009. 160 p., ISBN 978-973-461-48-68.
94. ILUȚ, P. Sinele și cunoașterea lui. Teme actuale de psihologie. Iași: Polirom, 2001, 256 p., ISBN 973-683-849-8.
95. ILUȚ, P. Structurile axiologice din perspectivă psihosocială. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 1995. 157 p. ISBN-973-30-4892-5.
96. ILUȚ, P. Valori, atitudini și comportamente sociale: teme actuale de psihosociologie. Iași: Polirom, 2014. 256 p. ISBN 973-681-763-6.
97. IUCU, R., Manolescu M. Pedagogie pentru institutori, învățători, educatoare, profesori, studenți, elevi. București: Editura Fundației Culturale „Dimitrie Bolintineanu” , 2001.

98. JIGĂU, M. Consilierea carierei. Compendiu de metode și tehnici. București: Editura Sigma, 2007, 687 p. ISBN 978-973-686-659-5.
99. JOIȚA, E. Eficiența instruirii: fundamente pentru o didactică praxiologică. București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1998. 300 p. ISBN 973-30-5945-5.
100. JOIȚA, E. Formarea pedagogică a profesorului: instrumente de învățare cognitiv constructivistă. Ediția a II-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008. 399 p. ISBN 978-973-30-2338-8.
101. KANT, I., Despre frumos și bine. Vol. I și II. București, Editura Minerva, 1981.
102. KUBR, M. Management consulting. Manualul consultantului în management. AMCOR, București, Romania, 1992, 612 p. ISBN 978-973-9261-12-0.
103. MACAVEI, E. Pedagogie. Propedeutică. Didactică. București: Editura Didactică și Pedagogică, R.A, 1997. 516 p. ISBN 973-30-5596-4.
104. MACAVEI, E. Pedagogie. Teoria educației. / Educația XXI. Vol. I. București: Aramis Print, 2001. 352 p. ISBN 973-8294-00-2.
105. MĂLUREANU, M., MATACHE, C. Specificul culturii organizaționale în unitățile școlare performante. București: Editura Ars Academica, 2008. 98 p. ISBN 78-973-88931-7-7.
106. MOLDOVANU, M.; IOAN – FRANC, V. Marketing și cultură. Expert, București, Romania, 1997, 228 p. ISBN 973-8222-09-1, disponibil: https://www.researchgate.net/profile/Ioan-Franc-Valeriu/publication/304171364_Marketing_si_cultura/links/5e6db66892851c6ba70405be/Marketing-si-cultura.pdf, accesat 22.03.2023.
107. NECULAU, A. Câmpul universitar și actorii săi. Iași: Polirom, 1997, 318 p. ISBN 978-973-681-084-4.
108. NOICA, C. Cuvânt împreună despre rostirea românească, București, Humanitas, 2021. ISBN 978-973-30-6755-7, disponibil: <https://humanitas.ro/assets/media/cuvant-impreuna-2021.pdf>, accesat 22.03.2023.
109. NOVEANU, E. ș.a. Modele de instruire formativă la disciplinele fundamentale din învățământ, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983, p. 58.
110. PANIȘ A. Deciziunea managerială în profesionalizarea cadrului didactic. Chișinău: IȘE, „Print-Caro” SRL, 2010. 144 p. ISBN 978-9975-4187-5-1.
111. PAPUC, L. Cultura valorificării autoeducației în știința pedagogică. În: Inițiere în cariera profesională. Chișinău: UPS „Ion Creangă, 2013. pp. 38-75. ISBN 978-9975-46-169-6 -3
112. PAPUC, L. Impactul curenților filosofico-ideatice dominante în secolul al XX-lea asupra schimbărilor de paradigmă în educație. În: Probleme ale științelor soci umane și modernizării învățământului, Ed. 23, 26 martie 2021, Chișinău. Chișinău: Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2021, Seria 23, Vol.3, pp. 117-123. ISBN 978-9975-46-559-5; 978-9975-46-562-5.
113. PÂSLARU, V., Valoarea și educația axiologică: definiție și structurare, În: *Didactica Pro..*, nr. 1. (35), februarie 2006, pp. 5., disponibil: [Revista 35.pdf \(prodidactica.md\)](#), accesat 20.08.2022.

114. PATRAȘCU, D., Spinei, L., Răileanu, T. et. al. Manual. Formarea profesorilor. Chișinău: Proiectul TACIS, 2000. 108 p.
115. PĂUN, E. POTOLEA, D. Pedagogie: fundamentări teoretice și demersuri explicative. Iași: Polirom, 2002. 245 p. ISBN 978-973-681-115-5.
116. PETRE, A. Criza culturii și rolul Universității. În: Petre Andrei, Sociologia revoluției. Studii de sociologie politică. Iași: Polirom, 1998, p. 200. ISBN 978-973-681-073-8.
117. PETRE, A. Filosofia valorii. Iași: Polirom, 1997. 240 p. ISBN 973-683-017-9.
118. PIAGET, J., Inhelder, B. Psihologia copilului (Vol. 369). București: Editura Didactică și Pedagogică, 1998. 200 p. (volumul 369), ISBN 978-973-30-0505-4.
119. PLATON, Opere, Vol. V., Republica, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.
120. POTOLEA, D. Profesorul și strategiile conducerii învățării. În: Structuri, strategii și performanțe de învățământ. - București: Editura Academiei Române, 1989, p. 144.
121. POTOLEA, D., TOMA, S. Competența: concept și implicații pentru programele de formare a adulților. În: Materialele Conferinței naționale de educație a adulților (ed. III), 19-21 martie 2010, Timișoara. Vol. 3. pp. 36-44.
122. POTOLEA, D., TOMA S. Dezvoltări actuale în educația adulților - bilanțul și reflecții la răscrucea decadelor. Materialele Conferinței naționale de educație a adulților. Timișoara, 2010.
123. POTOLEA, D., NEACȘU, I.; IUCU, R., B.; PÂNIȘOARĂ, I. (coordonatori), Pregătirea psihopedagogică. Manual pentru definitivat și gradul didactic II, Editura Polirom., Iași, 2008. ISBN 978-973-46-0669-5.
124. RADU, C. Artă și convenție, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989.
125. REX, J. Rasă și etnie, București, 1998
126. RUSOV, V., COTOS, L., Managementul organizațional: Suport de curs, 2021, (Tipografia din Bălți). 185 p., ISBN 978-9975-50-259-7, disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5081/1/Suport_Manag_Organiz_Rusov_Cotos.pdf, accesat 22.08.2022.
127. RUȘTI, D. Enciclopedia culturii umaniste (religie, literatură, filozofie). Pentru oamenii grăbiți. Niculescu, București, Romania, 2004, 222 p. ISBN 978-973-748-315-6.
128. SĂBĂU, L. Rolul culturii în managementul învățământului primar. Bacău: Editura Rovimed Publishers, 2010. 107 p. ISBN 978- 973-1897-38-7
129. SCHAUB, H., Zenke, K.G. - "Dicționar de pedagogie". Editura Polirom, Iasi, 2001. ISBN 978-973-681-426-0.
130. SCHIOPU, U. Dicționar de psihologie. București: Editura „Babel”, 1997. 740p. ISBN 973 48-1027-8.
131. SCHIOPU, U.; Verza, E. Psihologia vârstelor. București: E.D.P., 1997. ISBN 973-30 5798-3
132. SILISTRARU, N. Valori ale educației moderne. Chisinau: ISE, 2006. 176 p. ISBN 978997596850.
133. SILISTRARU, N. Note de curs la Pedagogie. Ediția a II-a. Chișinău 2002, 295 p.
134. SILISTRARU, N.; Bostan, G. Mediul educațional - factor de formare a preșcolarului ca

- subiect valorizator. În: *Acta et Commentationes (Științe ale Educației)*, 2019, Nr. 11 (2), pp. 60-68. Disponibil: <https://doi.org/10.36120/2587-3636.v11i2.60-68>, accesat 22.03.2022.
135. ȘERBĂNESCU, B. *Valorile naționale și educația*. București: Editura Universitară Carol Davila, 2000. 207p.
 136. TĂNASE, Al. *Introducere în filosofia culturii*. București: Editura științifică, România, 1968, 374 p.
 137. ȚĂRNĂ, E., *Valorile pedagogice ale dezvoltării atitudinii neconflictuale a studenților din perspectiva integrării profesionale*, 531.01. Teoria generală a educației Teză de doctor habilitat în științe ale educației, Cu titlu de manuscris CZU: 378.01(043.3, Chișinău 2022, Disponibil: <https://upsc.md/wp-content/uploads/2022/11/TARNA-REZUMAT-ROM-TEZA-HAB.pdf> ecaterina_terna_thesis.pdf (cnaa.md), accesat 22.08.2023.
 138. VANGHELI, I., *Culturologie. Prelegeri*. Chișinău, Ed.: Universitatea Tehnică a Moldovei. Chișinău, 2001. p. 11.
 139. VERZA, F., E., 2012 –*Pedagogie speciala*, I.S. FE-P Tipografia Centrala, Chișinău, ISBN 978-9975-53-061-3.
 140. VIANU, T. *Studii de filosofia culturii*. București: Editura Eminescu, 1982.
 141. VIANU, T. *Teoria valorilor*. București: Minerva, 1979.
 142. VIANU, T., *Filosofia culturii și teoria valorilor*, Nemira, 1998. ISBN 978-973-611-070-7.
 143. VINȚANU, N., *Educația universitară*. București, Editura Aramis Print, 2001.
 144. VLASCEANU, L., in *Curs de pedagogie*, coordonatori: Cerghit, Ioan; Vlasceanu, Lazar, 1988, pag. 260-261.
 145. VOICU, B. *Valorile și sociologia valorilor*. Iași, 2008. 40p. [citată 20.05.2022]. Disponibil: <http://www.iccv.ro/valori/texte/valori-cvb,%20v4.pdf>
 146. ALEKNAITĖ BIELIAUSKIENĖ, R. Sociokultūros intelektinio kapitalo ir inovacinės politikos sąveikos paradigma: šiuolaikinio aktualijos. *Socialinis darbas*, 7(2), 5-13, 2008.
 147. ALEXANDER IV. Letter to the University of Paris, on the April 14, 1255. In: *Introduction*. Disponibil: http://anagutu.net/?page_id=60, accesat 03.02. 2022.
 148. *American Heritage Dictionary of the English Language*, Fifth Edition Hardcover – January 1, 2015, 2112 pages, ISBN-1: 0544454456, ISBN-13: 978-0544454453.
 149. ASTASHOVA, N.A. A conceptual model for the development of the professional values of future teachers. 2015. Discussion, no 1 (53). Available at: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=1267>, accessed 14 February 2022.
 150. AZAPAGIC, A.; PERDAN, S. & SHALLCROSS D. How much do engineering students know about sustainable development? The findings of an international survey and possible implications for the engineering curriculum. *European Journal of Engineering Education*. 2005. Vol. 30, N 1, pp. 1-19. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03043790512331313804>, accessed 14 February 2022.
 151. BALDWIN, J. R., FAULKNER, S. L., HECHT, M. L., LINDSLEY, S. L. *Redefining culture: conceptualizing culture across disciplines*. London: Lawrence Erlbaum Associates,

2006. 260 p. ISBN 0-8058-4235-7.
152. BARŠAUSKIENĖ, V., & LELIŪGIENĖ, I. Sociokultūrinis darbas bendruomenėje. Kaunas: Technologija. 2001. ISBN 978-9955-22-181-6.
 153. BHARUCHA, E., CARVELLO, W., PANDELANI, L., all, Education for sustainable development. Available at: https://www.globaleslernen.de/sites/default/files/files/pages/201012_EduForSustDevelopme nt.pdf, accessed 15 Mart 2022
 154. BENNGADI, R. Un emigrant peut cacher un autre. Anpace, Toulouse, Franța, 1986, pp. 83-86.
 155. BOURDIEU, P., PASSERON J.C. Les Heritiers. Les etudians et la culture. Paris: Les Editions de Minuit, 1964. p.17-56,
 156. BOYD, R., RICHERSON, P. I. Culture and the Evolutionary Process. Universtiy of Chicago Press, Chicago, SUA, 1985, 344 p
 157. COHEN, A. D., & OLSHTAIN, E. Developing a measure of sociocultural competence: the case of apology. MI: Language Learning Research Club, University of Michigan. Europos aukštojo mokslo sistemų modernizavimo darbotvarkė (2011). Available at <http://eurlex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52011DC0567> accessed 12 February 2022.
 158. CORREA, C. A., PERRY, M., SIMS, L. M., MILLER, K. F., & FANG, G. Connected and culturally embedded beliefs: Chinese and US teachers talk about how their students best learn mathematics. Teaching and Teacher Education, 2008, 24, pp. 140–153..
 159. DE GRAAFF, E. & CHRISTENSEN, P.H. Editorial: Theme issue on active learning in engineering education. European Journal of Engineering Education. 2004. Vol. 29, N 4, pp. 461-473.
 160. DEWEY, J. Experience and education. New York: Collier MacMillan Publishers. 1938, p. 69.
 161. DIELEMAN, H. & HUISINGH, D.. Games by which to learn and teach about sustainable development: exploring the relevance of games and experiential learning for sustainability. Journal of Cleaner Production. 2006, Vol. 14, pp. 837-847.
 162. DENISON, D. Corporate culture and organizational effectiveness. New York: John Wiley & Sons. 1990. ISBN-10 0471602062; ISBN-13 978-0471602064
 163. ERIKSON, E.H. Identity: youth and crisis. New York: Norton, 1968. [citat 10.10.2022] Available at: https://www.academia.edu/37327712/Erik_H_Erikson_Identity_Youth_and_Crisis_1_1968_W_W_Norton_and_Company_1_
 164. FEIN, E., & JORDAN, T. Adult development meets social sciences—Reviewing the state of the art. *Behavioral Development Bulletin*, 2016. 21(2), 136–153. <https://doi.org/10.1037/bdb0000051>. Available at: <https://psycnet.apa.org/fulltext/2016-60729-003.html>
 165. FELDER, R. M. & SILVERMAN, L.K. Learning and teaching styles in engineering

- education. *Engineering Education*. 1988, Vol. 78, N 7, pp. 674-681.
166. FELDER, R.M. & BRENT, R.. Cooperative Learning Chapter 4 of P.A. Mabrouk, ed., *Active Learning: Models from the Analytical Sciences*, ACS Symposium Series 970. Washington, DC: American Chemical Society. 2007, ISBN-10 0841239734; ISBN-13 978-0841239734
 167. FELDER, R.M.; WOODS, D.R.; STICE, J.E. & RUGARCIA, A. The future of engineering education II. Teaching methods that work. *Chemical Engineering Education*. 2000. Vol. 34, N 1, pp. 26-39.
 168. FENNER, R., A.; AINGER, Ch., M.; CRUICKSHANK, H., J.; GUTHRIE, P., M. Embedding Sustainable Development at Cambridge University Engineering Department. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, v6 n3 p229-241 2005, Available at: <https://eric.ed.gov/?id=EJ801890>
 169. FISHBEIN, M. An investigation of the relationship between beliefs about an object and the attitude toward that object. *Human Relations*, 1963, vol. 16 (3), pp. 233-239. [citat 02.05.2022]. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/001872676301600302>
 170. HALL, E. T., HALL, M. R., *Understanding Cultural Diversity*, Intercultural Press Inc., London, 1990, Available at: <http://teaching.up.edu/bus511/xculture/Hall%20and%20Hall%201990,%20ch1.pdf> (accessed 20.02.2024).
 171. HALPERIN, J. L. *Histoire du Droit des Biens*. Economica, Paris, Franța, 2008, pp. 19-20. ISBN-10 : 2717855475; ISBN-13 : 978-2717855470
 172. HANDFORD, M. Developing socio-cultural competence in the ESL classroom. *Nottingham Linguistic Circular*, 2002. 17, pp. 1-16. Available at: <https://www.semanticscholar.org/paper/Developing-Sociocultural-Competence-in-the-ESL-Handford/338ce177f1e026fd4adca48a4c9fbc3f78b32444>
 173. HOFSTEDE, G. The universal and the specific in 21st-century global management. *Organizational Dynamics*, 1999. 28(1), pp. 34-43.
 174. HOFSTEDE, G. *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across cultures*. Thousand Oaks, CA: Sage. 2001.
 175. HOFSTEDE, G. J., & MINKOV, M. *Cultures and organizations: software of the mind: intercultural cooperation and its importance for survival*. McGraw-Hill, 2010. ISBN-10: 0071664181; ISBN-13: 978-0071664189.
 176. HOLMBERG, J. and SAMUELSSON, B.E *Drivers and Barriers for Implementing Sustainable Development in Higher Education*. Education for Sustainable Development in Action. Technical paper 3. UNESCO. 2006.
 177. Houghton, M., *American heritage Dictionary*, Boston, SUA, American Heritage Pub. Co, [New York], 1976, 1550 p. ISBN-10: 0395142238; ISBN-13: 978-0395142235
 178. HUANG, F., TEO, T., SÁNCHEZ-PRIETO, J. C., GARCÍA-PEÑALVO, F. J., & OLMOS-MIGUELÁÑEZ, S.). Cultural values and technology adoption: A model comparison with university teachers from China and Spain. *Computers & Education*, 2019, 133, 69-81.

- Available at: <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.01.012>).
179. HUNTZINGER, D.N., HUTCHINS, M.J., GIERKE, J.S. & SUTHERLAND J.W. Enabling Sustainable thinking in undergraduate engineering education. *International Journal of Engineering Education*. 2007. Vol. 23, N 2, pp. 218-230.
 180. JOHNSON, D. W.; JOHNSON, R. T. & STANNE, M. E. *Cooperative Learning Methods: A meta-analysis*. University of Minnesota, Minneapolis: Cooperative Learning Center. 2000. Available at: https://www.researchgate.net/publication/220040324_Cooperative_learning_methods_A_meta-analysis
 181. KAGAWA, F. Dissonance in student's perceptions of sustainable development and sustainability. Implications for curriculum change. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 2007. Vol. 8, N 3, pp. 317-338.
 182. KELLY, G. A. *The psychology of personal constructs: Vol. 1. A theory of personality*. L.: Routledge, 1991, 422 p. ISBN 978-041-503-797-6.
 183. KNOWLTON, D.S. Preparing students for educated living: virtues of Problem Based Learning across the higher education curriculum. *New directions for teaching and learning*. 2003. Vol. 95, pp. 5-12. Available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/tl.107>.
 184. KOHLBERG, L. *Essays in moral development. The psychology of moral development*, vol. 2, New York: Harper and Row, 1984. ISBN-10: 0060907228; ISBN-13: 978-0060907223.
 185. KOHLBERG, L. *Essays on moral development: Vol. 1, The philosophy of moral development*. San Francisco: Harper and Row, 1981. ISBN-10: 006090721X; ISBN-13: 978-0060907216.
 186. KROEBER A. L., Clyde Kluckhohn, *Culture. A Critical Review of Concepts and Definitions*. Papers of the Peabody Museum of American Archeology and Ethnology, Harvard University, vol. XLVII, nr. 1, Cambridge, Mass, 1952, p. 181. Available at: <https://psycnet.apa.org/record/1953-07119-001>
 187. LEE, J. S., & MCCHESENEY, B.. Discourse Completion Tasks: A teaching tool for developing sociocultural competence. *English Language Teaching*, 2000, 54(2), 161-168. Available at: <https://academic.oup.com/eltj/article-abstract/54/2/161/413643>.
 188. LÉVY, J.-Ph.; CASTALDO A. *Histoire du droit civil*. 2-ème, Dalloz, Paris, França, 2010, 1640 p.
 189. LOBERA, P.; TOHARIA, M. & ÁLVAREZ, X. Technology through: A proposal for a dialogical and Interconnectivity based Pedagogy in Engineering Education. EESD, 2006 conference. Lyon.
 190. LOURDEL, N. *Méthodes pédagogiques et représentation de la compréhension du développement durable: Application à la formation des élèves ingénieurs*. Projet de Thèse. 2004.
 191. MACMILLAN, J. & MCLEAN, M.L. Making first-year tutorials count. Operationalizing the assessment-learning connection. *Active learning in higher education*. 2005. Vol. 6, N 2, pp. 94-105.

192. MAIER, H.G.; BARON, J. & McLaughlan, R.G. Using online role-play simulations for teaching sustainability principles to engineering students. *International Journal of Engineering Education*. 2007. Vol. 23, N 6, pp. 1162-1171.
193. MAK, A. S., & BARKER, M. C. A social cognitive learning program for facilitating intercultural relations. Seoul: Kyoyook-Kwahak-Sa Publishing. 2004. Available at: <https://research-repository.griffith.edu.au/items/db555e03-6a6a-54e8-9eed-f7b724f869d2>
194. MAK, A. S., & BUCKINGHAM, A. S.. Beyond communication courses: Are there benefits in adding skills-based EXCELL™ sociocultural training? *International Journal of Intercultural Relations*, 2007, 31(3), pp. 277–291.
195. MAK, A. S., WESTWOOD, M. J., ISHIYAMA, F. I., & BARKER, M. The sociocultural competencies for success among international students: The Excell Program. *Journal of International Education*, 2000. 4(2), pp. 33-38.
196. Magna Charta Universitatum. Bologna, Italia, September, 1998. Available at: <http://www3.unibo.it/avl/charta/charta.htm>, Accesat 05.12. 2023.
197. McLAUGHLAN, R.G. Instructional strategies to educate for sustainability in technology assessment. *International Journal of Engineering Education*. 2007. Vol. 23, N 2, pp. 201-208.
198. McNEIL J. Curriculum. A Comprehensive introduction, Fifth Edition. Los Angeles: Harper Collins Publisher. 1996. ISBN-10. 0471364703 ; ISBN-13. 978-0471364702
199. MULDER, K.F. Engineering curricula in Sustainable Development. An evaluation of changes at Delft University of Technology. *European Journal of Engineering Education*. 2006. Vol. 31, N 2, pp. 133-144.
200. NUNZIATI, G. Pour construire un dispositif d'évaluation formative // *Cahiers pedagogiques*, 1990, nr. 280. pp. 47-64.
201. PARENT, J., Nero Ch. Elaboration d'une strategie d'enseignement. - Quebec: SPU, Universite Laval, 1981.
202. PERDAN, S.; AZAPAGIC, A.; & CLIFT, R. Teaching sustainable development to engineering students. *International Journal of Sustainability in Higher education*. 2000. Vol. 1, pp. 267-279.
203. PHEYSEY, D. Organizational Cultures: Types and Transformations. 1993, New York: Routledge, ebook ISBN 9780203028568.
204. Phillipson S, Ku KYL, Phillipson NS. Constructing Educational Achievement: A sociocultural perspective. UK, USA & Canada: Routledge, 2013. 268 p. ISBN 9780415517126.
205. QUIST, J. Backcasting for a sustainable future. The impact after 10 years. PhD dissertation. Technological University of Delft. Eburon academic publishers. Delft. 2007. Available at: <https://repository.tudelft.nl/record/uuid:bd642b6a-17c7-4284-8be7-10be10dc336c>
206. ROKEACH, M. The nature of human values. New York: The Free Press, 1973. 438 p. ISBN 13: 978-0029267509.
207. SADOVEI, L., ZAMA, A. The relevance of the common trunk (core curriculum) of the university curriculum in achieving the global educational discourse: a comparative study

- Moldova - USA In: Materials of the international scientific conference "Pedagogical research: contemporary demands and development perspectives", Edition 1st, November 3-4, Chisinau: [S. n.], 2023 (CEP UPSC), p. 10-19. ISBN 978-9975-46-867-1 (PDF).
208. SCHEIN, E. Organizational culture and leadership. San Francisco, CA: Jossey-Bass. Open Journal of Leadership, Vol.2 No.2, June 13, 2013. Available at: <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=832059>
 209. SHARMA, P. Measuring personal cultural orientations: Scale development and validation. Journal of the Academy of Marketing Science, Journal of the Academy of Marketing Science, 2010. 38(6), pp. 787–806. DOI:[10.1007/s11747-009-0184-7](https://doi.org/10.1007/s11747-009-0184-7), Available at: https://www.researchgate.net/publication/225211544_Measuring_personal_cultural_orientations_Scale_development_and_validation
 210. Segalàs Coral, J. Engineering education for sustainable future, PhD Disertation, Barcelona, 2009. Available at: <https://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/5926/TJSC.pdf>
 211. ŠINKŪNIENĖ, J. R., & SAVICKAITĖ, D. Sociokultūrinio darbo dilema. Socialinis darbas, 2008. 7(1), 109-116. ISSN 1648-4789, Available at: <https://cris.mruni.eu/cris/entities/publication/723e35ef-1fbf-4900-8291-cd21e59af689>
 212. SPIERTS, M.. Balansavimas ir aktyvinimas. Metodiškai organizuotas sociokultūrinis darbas. Vilnius: VU specialiosios psichologijos laboratorija. 2003, ISBN-13, 216 p.
 213. SPRINGER, L.; STANNE, M. E. & DONOVAN, S. Effects of small-group learning on undergraduates in science, mathematics, engineering, and technology: A meta-analysis. National Institute for Science Education: Madison, WI. 1997. Available at: <http://archive.wceruw.org/nise/Publications/>.
 214. SRITE M. et al. Culture as an explanation of technology acceptance differences: An empirical investigation of Chinese and US users //Australasian Journal of Information Systems. 2006. T. 14. №. 1. Available at: https://www.researchgate.net/publication/220123016_Culture_as_an_Explanation_of_Technology_Acceptance_Differences_An_Empirical_Investigation_of_Chinese_and_US_Users
 215. STATHOPOULOU, A. and BALABANIS, G. The effect of cultural value orientation on consumers' perceptions of luxury value and proclivity for luxury consumption. Journal of Business Research, 2019. 102, pp. 298–312. Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0148296319301432>
 216. STERLING, S. Sustainable Education. Re-visioning Learning and Change. Schumacher Briefings. Green Books. Bristol. 2001, Available at: https://www.researchgate.net/publication/289505456_Sustainable_education
 217. STERLING, S. Higher education, sustainability and the role of systemic learning, in P. Corcoran and A. Vas (Eds), Higher Education and the Challenge of Sustainability Curriculum. Kluwer Academic Publishers, Boston, Massachusetts.2004, Available at: https://www.researchgate.net/publication/227291244_Higher_Education_Sustainability_and_the_Role_of_Systemic_Learning
 218. STRAKA, G. A. European views of self-directed learning: historical, conceptional,

- empirical, practical, vocational. Gerald A. Strada Ed. 1997, ISBN-3-89325-552-4. Available at: <https://eric.ed.gov/?id=ED441167>
219. SVANSTRÖM, M., LOZANO-G, F. & ROWE, D. Learning outcomes for sustainable development in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. 2008. Vol. 9, N 3, pp. 339-351. Available at: https://www.researchgate.net/publication/228358064_Learning_Outcomes_for_Sustainable_Development_in_Higher_Education
 220. TEO, T., & HUANG, F. Investigating influence of individually-espoused cultural values on teachers' intentions to use educational technologies in Chinese universities. *Interactive Learning Environments*. 2018. Available at: <https://doi.org/10.1080/10494820.2018.1489856>.
 221. TEO, T., HUANG, F., & HOI, C. K. W. Explicating the influences that explain intention to use technology among English teachers in China. *Interactive Learning Environments*, 2018. 26(4), 460–475. Available at: https://www.researchgate.net/publication/317836081_Explicating_the_influences_that_explain_intention_to_use_technology_among_English_teachers_in_China
 222. TERENCEZINI, P. T.; CABRERA, A. F.; COLBECK, C. L.; PARENTE, J. M. & BJORKLUND, S. A. Collaborative learning vs. lecture/discussion: Students' reported learning gains. *Journal of Engineering Education*. 2001. Vol. 90, pp. 123-130. Available at: https://www.researchgate.net/publication/261707264_Collaborative_Learning_vs_LectureDiscussion_Students'_Reported_Learning_Gains
 223. THEOBALD, D.W., *An introduction to the philosophy of science*, London, 1968
 224. TRIGGER, B. *Sociocultural Evolution: Calculation and Contingency*. London: Basil Blackwell Publishers. 1998, ISBN-10. 9781557869777 ; ISBN-13. 978-1557869777.
 225. TYLOR, E. B.. *Primitive Culture: Research into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Art, and Custom* (Volume 1, p. 1). London: John Murray. 1871. Available at: <https://scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2992208>
 226. UNESCO Education Sector, *Education for sustainable development in action Learning & Training tools Nr.4 -2012*. ISBN 978-92-3-001063-8.
Available at: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/926unesco9.pdf>
 227. VAN DAM-MIERAS, R. *Learning for Sustainable Development: Is it possible within the established Higher Education Structures? Education for Sustainable Development in Action*. Technical paper 3. UNESCO.2005.
 228. WAGNER, A., DOBROWOLSKI, J.W., eds *International Conference on Holistic Concepts of Training for the Promotion of Sustainable Development Focused on European Integration for Better Quality of Environment and Human Life: Book of Summaries*, University of Mining and Metallurgy, Krakow. 2000, Available at: [Google Scholar](#)
 229. WALS, A. E., & CORCORAN, P. B. Sustainability as an Outcome of Transformative Learning. *Drivers and barriers for implementing sustainable development in higher education*, 103. 2006. Available at:

- <https://erepository.uonbi.ac.ke/handle/11295/60357?show=full>
230. WALS, A.E.J. & JICKLING, B. „Sustainability” in higher education. From doublethink and newspeak to critical thinking and meaningful learning. 2002. International Journal of Sustainability in Higher Education, 2002, 3(3):221-232, Available at: https://www.researchgate.net/journal/International-Journal-of-Sustainability-in-Higher-Education-1758-6739?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19
231. WAREHAM, D.G.; ELEFSINIOTIS, T.P. & ELMS, D. G. Introducing Ethics using Structured controversies. European Journal of Engineering Education. 2006. Vol. 31, N 6, pp. 651-660. Available at: <https://ir.canterbury.ac.nz/items/9a9b183b-a565-4059-86a0-245b48814b07>
232. Webster's New Collegiate Dictionary Hardcover – January 1, 1981, ISBN 087779409X.
233. WENTZEL, K. R. Relations between social competence and academic achievement in early adolescence. *Child Development*, 1991. 62(5), 1066–1078. Available at: <https://doi.org/10.2307/1131152>
<https://www.europeanproceedings.com/article/10.15405/epsbs.2017.08.02.3>
234. WHITEN, A. The burgeoning reach of animal culture. *Science*, 2021. 372(6537), Available at: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.abe6514>
235. БАКУЛИНА, С. Д. Смысловые интерпретации и приоритеты аксиологической компоненты региональной культуры в период социокультурных трансформаций. Тамбов, Изд-во: «Грамота», 2012, доступный: http://scjournal.ru/articles/issn_1997-292X_2012_7-3_02.pdf
236. БЕЛЯЕВ, Е. И. Людвиг Витгенштейн. Обновление философии. – Саратов: Научная книга, 2007. – 167 с. УДК: 1.1(092)
237. БЛИНОВ, Л.В. Аксиология послевузовского образования профессорско-преподавательского состава: Монография. 2-е изд., переработанное. и дополнительные / Л.В. Блинов. – Биробиджан: БГПИ, 2003. – 142 с. УДК: 37.014.3.
238. ВИНДЕЛЬБАНД, В. Прелюдии. Философские статьи и речи. – СПб., 1964. – С. 26. УДК: 1(091)
239. ГАСАНОВА, Р.Х. Социокультурное развитие детей дошкольного возраста: Монография. – Уфа: Издательство ИРО РБ, 2011. – 144 с. Доступный: <https://old.iorb.ru/files/kafedri/DIPO/5.pdf>
240. ГЕГЕЛЬ, Г.В.Ф. Энциклопедия философских наук. Т. 1. Наука логики. М., «Мысль», 1974. 452 с. УДК: 1(091)
241. ГУБСКИЙ Е.Ф., КОРАБЛЕВА Г.В., ЛУТЧЕНКО В.А. Энциклопедический философский словарь / Редакторы и составители: – М.: ИНФРА-М, 1998. – 576 с. УДК: 1(031). ISBN 5-16-001716-2.
242. ГУЗЕНИНА, С.В. Это концепция создания социальных условий для обучения в социальных сетях. Доступный :

- <https://cyberleninka.ru/article/n/o-nauchnyh-kontseptsyah-izucheniya-sotsialnogo-povedeniya>
243. ДАВЫДОВ, В. В. Проблемы развивающего обучения. М.: Педагогика, 1986. 240 с.
 244. ДИЛЬТЕЙ, В. Наброски к критике исторического разума // Вопросы философии. – 1988. – №4. – С. 135
 245. ДЬЯЧКОВА, М.А. Ценностные понятия и духовно-нравственные ценности в педагогике // Сибирский педагогический журнал. 2007. Нет. 12. С. 141–146, доступный: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatiya-tsennost-iduhovnonravstvennye-tsennosti-v-pedagogike> (data accesului: 20.07.2020)).
 246. КАГАН, М.С. Философская теория и доблесть / М.С. Каган. – СПб.: ТОО «ТК Петрополис», 1997. – 205 с. ISBN 5-86544-008-1.
 247. КАРПУШИНА, Л.В., Капцов, А.В. Структура личностных ценностей. In: Вестник Самарской гуманитарной академии. Серия „Психология”, 2007, № 1, с. 61-67.
 248. КОНСТАНТИНОВ Н.А., Мединский Е.Е. Н., Шабаета М. Ф. История педагогик: Учебник для студентов-пед. ин-тов, 5-е изд., кап. и перераб. — М.: Просвещение, 1982. — 447 с.
 249. КОССОВ, Б.Б. Обобщенность содержания высшего образования как фактор его развития (лично-развивающее образование) / Б.Б. Коссов // Вопросы психологии.— 1995. - № 6. – С. 9-19.
 250. КРИВЫХ, Н.И. Формирование ценностного отношения к иностранному языку у студентов неязыковых специальностей педагогических вузов: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08: Астрахань, 2005. 180с., доступный: <http://www.dslib.net/prof-obrazovanie/formirovanie-cennostnogo-otnosheniya-k-inostrannomu-jazyku-u-studentov-nejazykovyh.html>
 251. ЛАСТОЧКИНА, М.А. 2015. Жизненные ценности населения региона в социокультурном контексте. – Вестник Омского университета. Экономика Сер. № 3. С. 141–146.
 252. ЛЕВИ, Д. Макрокосм и микрокосм // Философская энциклопедия П. Эдвардса (ред.). – Лондон: Макмиллан, 1967. – Т. 5. – С. 121-125.
 253. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. Деятельность. Сознание. Личность: учебное пособие. 2-е издание. Москва: Смысл, Академия, 2005. 352 с. ISBN 5-89357-153-3.
 254. ЛОТЦЕ, Г. Основания практической философии. СПб., 1882. – С. 78.
 255. МИКЕШИНА, Л.А. Эпистемология ценностей. – М.: РОССПЭН, 2007. С. 87-89. ISBN 978-5-8243-0769-7.
 256. МОКШИН, В.К. Словарь-справочник по социологии. Учебно-методическое пособие. – Архангельск: Издательство «Арханг». состояние Мед. акад., 2000 – 36 с.
 257. МЯСИЩЕВ, В.В. Психология отношений: Избр. психол. тр. М.: Ин-т практич. Психологии; Воронеж: НПО МОДЭК, 1995. 356 с. ISBN 5-89112-046-1.
 258. НАУМОВ, С.Ю., Демидова Е.И. 2014. История как один из социокультурных факторов модернизации общества. – Вестник СГСЭУ. нет. 1(50). стр. 115-116.

- доступный: <https://cyberleninka.ru/article/n/sotsiokulturnye-tsennosti-kak-faktor-rossiyskogo-politicheskogo-protssesa/viewer2025>
259. НОВИЦКИЙ, И. Б. Римское право. М.: Издательство Юрайт 2015, ISBN 978-5-9916-4051-0, 298 с.
 260. ПЕЛИПЕНКО, А.А., Яковенко И.Г. Культура как система. М., 1998 г.
 261. РАДУГИН, А.А., Перевозчикова Л.С. Проблема онтологического статуса ценностей в истории аксиологии. Доступный: <https://cyberleninka.ru/article/n/problema-ontologicheskogo-statusa-tsennostey-vistorii-aksiologii>
 262. РАССЕЛ, Б. Мудрость Запада. Западная философия в ее социальном и политическом контексте / Под ред. П. Фоулкса. - Л., 1959. - С. 75.
 263. РИККЕРТ, Г. Философия истории. – СПб., 1908. – С. 100.
 264. РОКИЧ, М. Природа человеческих ценностей. - Пр Либер, 1973. - 438 с.
 265. РУДЕЛЬСОН, Е.А. Неокантианское учение о ценностях (Фрейбургская школа) // Проблемы ценности в философии. М.: Наука, 1966. С. 135-139.
 266. СКИРБЕК, Г., ГИЛЬЕ, Н. История философии: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. - М.: ВЛАДОС, 2000. с. доступный: http://pnu.edu.ru/media/filer_public/2012/11/20/history_philosophy.pdf
 267. СЛАСТЕНИН, В.А., ЧИЖАКОВА, Г.И. Введение в педагогическую аксиологию: Учебное пособие. Помощь студентам высших учебных заведений руководство заведения. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 192 с. ISBN 5-7695-1156-0.
 268. СОКОЛОВ, Е. В. Основные идеи общей теории ценностей Р. Б. Перри / Е. В. Соколов // Проблема ценности в философии. – М.; Л.: Наука, 1966. – С. 157.
 269. СПЕШИЛОВА, Е.И. Ценностные основы познания в философии баденской школы неокантианства, доступный: <https://cyberleninka.ru/article/n/tsennostnye-osnovaniya-roznaniya-v-filosofii-badenskoj-shkoly-neokantianstva>
 270. ТУГАРИНОВ, В.П. О ценностях жизни и культуры. – Л.: Издательство ЛГУ, 1960. – 156 с.
 271. ХАЙДЕГГЕР, М. Время и бытие. – М., 1993, с. 71–72.
 272. ХОРУЖЕНКО, К.М. Культурология. Энциклопедический словарь. / Ростов-на-Дону: Издательство «Феникс», 1997. – 640 с.
 273. ХУДЯКОВА, Н. Л. Аксиологические основы поведения человека: учеб. пособие / Н. Л. Худякова. Челябинск: Изд-во Челяб. гос. ун-та, 2010. доступный: <http://www.psisintez.ru/Axiology/Khudyakova>
 274. ЧУХИНА, Л.А. Феноменологическая аксиология Луи М. Шелера // Проблема ценности в философии. М.: 1966. С. 195
 275. ШЕЛЕР, М. Избранные произведения. М.: Гнозис, 1994, 490 с.
 276. ШЕЛЕР, М. Ресентимент в структуре моралей / пер. с нем. А. Н. Малинкина. СПб.: Наука; Университетская книга, 1999, 231 с.
 277. ШОХИН, В.К., АБУСЕНКО, В.Л. Аксиология. Аналитический портал ИАА Центр гуманитарных технологий. доступный: <http://gtmarket.ru/concepts/6894>

Documente de politici ale educației și documente normative:

278. Hotărârea Guvernului Nr. 114 din 07.03.2023 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare „Educația 2030” și a Programului de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025. Accesat 22.10.2023, disponibil: (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro).
279. Hotărârea Guvernului nr. 271 din 09.04.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a culturii „Cultura 2020” și a planului de acțiuni privind implementarea acesteia.
280. 303. Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil. Disponibil: https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Invatamant-Superior/2016/biblioteci/LEGEA_182_2000_PROTEJAREA_PATRIMONIULUI_CULTURAL_NATIONAL_MOBIL.pdf (accesat la 15.11.2023)
281. Legea nr. 58 din 29.03.2012 privind protejarea patrimoniului cultural imaterial. Publicat: 20.04.2012 în Monitorul Oficial Nr. 76- 80 art. 255
282. Strategia învățământului superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna. Accesat 22.10.2022, disponibil: https://www.utm.md/acte_normative/externe/strategiaBologna.pdf
283. STRATEGIA NAȚIONALĂ DE DEZVOLTARE „MOLDOVA EUROPEANĂ 2030”, obiectivul 4. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/snd2030_obiectiv4.pdf
284. Suport de curs a fost elaborat în cadrul proiectului ERSAMUS+ „Leadership și management în învățământul superior din Republica Moldova/ Moldova Higher Education Leadership and Management”, (MHELM), 609656-EPP-1-2019-1-MD-EPPKA2-CBHE-SP, finanțat de Uniunea Europeană. Disponibil: https://mhelm.utm.md/wp-content/uploads/2020/12/MHELM_Leadership-si-Management_Suport-de-curs_ro.pdf

ANEXE .

Anexa 1. Descrierea niveluri de cultură prin diverse modele

- **Modelul iceberg**, dezvoltat de E.T. Hall în anul 1976, potrivit căruia cultura externă sau conștientă, caracterizată prin comportament și credințe, este reglementată de cultura internă sau subconștientă care se bazează pe valori și modele de gândire [1] (Hall E. T., 1976).

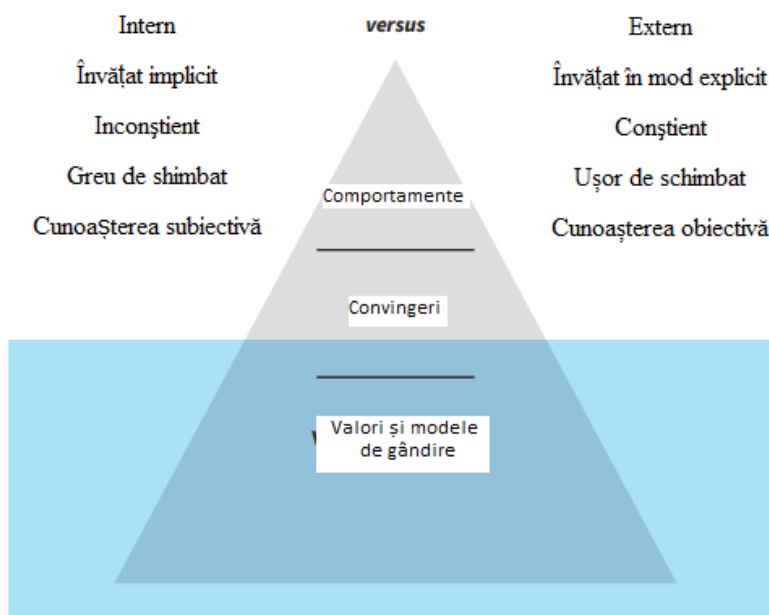

Figure A 1.1. Modelul iceberg, Sursa: Hall (1976) [1]

- **Modelul celor șase dimensiuni culturale** ale lui Geert-Hofstede, descrise în anul 1989, acestea sunt: indicele distanței de putere (înalt vs. scăzut), individualismul vs. colectivism, masculinitate vs. feminism, indice de evitare a incertitudinii (înalt vs. scăzut), orientare pe termen lung vs. pe termen scurt și îngăduință vs. reținere [2]. Culturile naționale au fost clasificate pe baza evaluărilor lor în aceste șase dimensiuni.
- **Modelul lui Hall** anul 1990, ce au prezentat dimensiunile culturale [3] (Figura 1.2).

Observăm că setul de culturi alternative, identificate alături de dimensiunile culturale, include culturi minicronice și policronice; spațiu public și culturi spațiale private; culturi individualiste și colectiviste; a face și a fi culturi; culturi orientate spre prezent, trecut – și orientate spre viitor; putere ierarhică și culturile puterii egalității; culturi de context înalt și de context scăzut; și competitive și culturile cooperatiste.

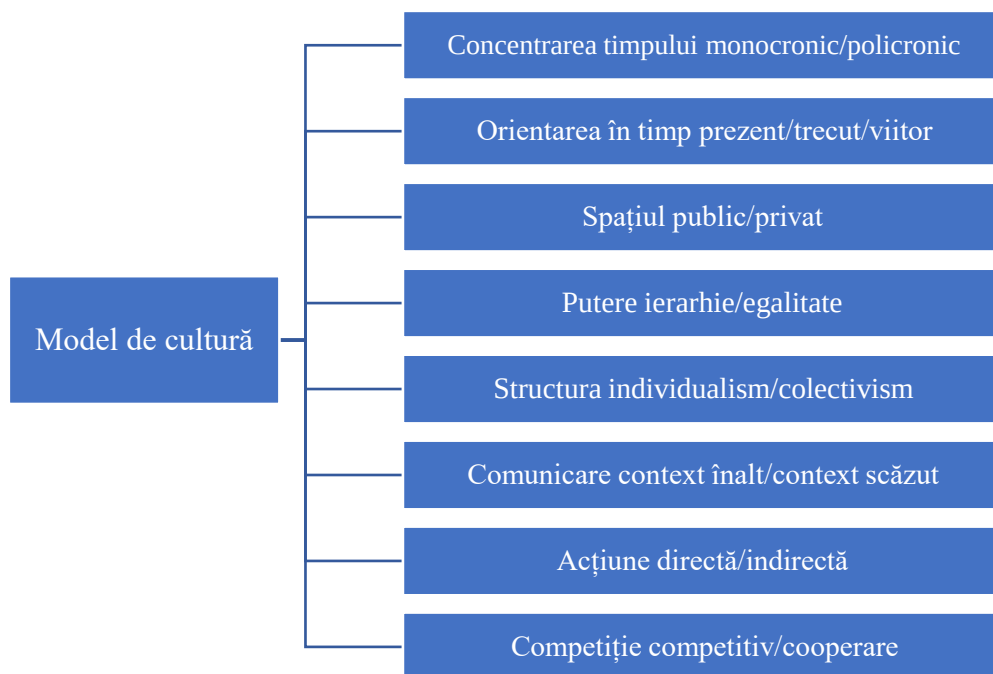

Figura A 1.2. Model de cultură, Sursa: Hall and Hall (1990) [3]

- **Modelul lui Trompenaars și Hampden-Turner**, dezvoltat în anul 1993 a fost elaborat în baza cercetărilor efectuate pe o perioadă de 10 ani asupra preferințelor și valorilor oamenilor, efectuate pe peste 46.000 de respondenți în 40 de țări (Trompenaars și Hampden-Turner) [4] 75% erau manageri, iar restul de 25% – administratori. Studiul a constatat că oamenii din culturi diferite au propriul mod de a gândi, valori și credințe și preferințe diferite. Drept urmare, autorii au dezvoltat șapte dimensiuni culturale pentru a compara diferite culturi. Acestea sunt: universalism vs. particularism; individualism vs. comunitarism; specific vs. difuz; neutru vs. emoțional; realizare vs. atribuire; secvențial timp vs. timp sincron; și direcția internă vs. direcția exterioară.
- **Modelul lui Lewis** din anul 1996 prezintă trei tipuri de culturi alternative bazate mai degrabă pe comportamente decât naționalitate sau religie (Lewis 1996) [5]. Acestea sunt: liniar-active, multe-active și reactive. Sub fiecare, Lewis a identificat multe dimensiuni culturale pentru o mai bună comparare a comportamentelor. Pe baza acestor dimensiuni pot fi trei tipuri de culturi comparate (Tabelul A 1.1) [6].

Tabelul A 1.1. Trei tipuri culturale ale lui Lewis

Dimensiunea	Linear-activ	Multi-activ	Reactiv
Concentrarea	rezultate	relația	Armonie
Vorbește	Pe jumate	Un pic	Puțin
Sarcini	Secvențial	Paralel	Receptiv
Planuri	În trepte	Contur	Principii
Politețe	Preponderent	Uneori	Întotdeauna
Provocare	Logică	Emoțională	Indirectă
Emoții	Ignorată	Exprimată	Suprimată
Comunicare	Scrisă	Verbală	Față în față
Limbajul corpului	Reținut	Deschis	Subtil

- În anul 2002 Holden a prezentat modelul (Figura 3) [7], în care unele culturi etnocentrice consideră diversitatea ca o problemă pentru șocul cultural. Unele culturi geocentrice consideră șocul cultural, care decurge din diversitate, ca o soluție pentru ajustări care deschide calea dezvoltării abilităților interculturale pentru a beneficia de managementul intercultural.

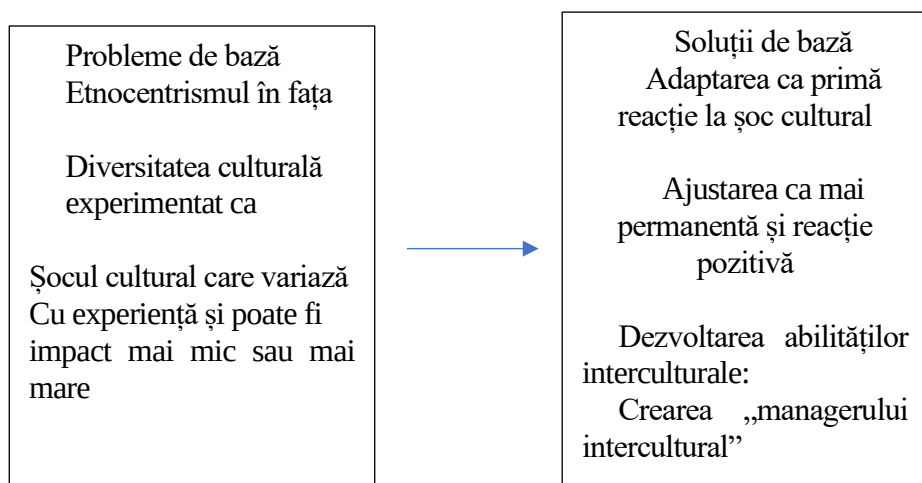

Figura A 1. 3. Modelul Holden, Source: Holden (2002) [7]

- În 2007 Susan Vonsild [8] a definit trei caracteristici ale unei culturi: (1) urgență, (2) autoritate, responsabilitate, (3) angajament, acorduri și contracte, asumare de riscuri și conflicte (Figura A 1.4). Constatăm că în funcție de măsura în care puterea este distribuită și măsura în care o

structură dată permite incertitudinea, este determinată orientarea culturii către autoritate și responsabilitate.

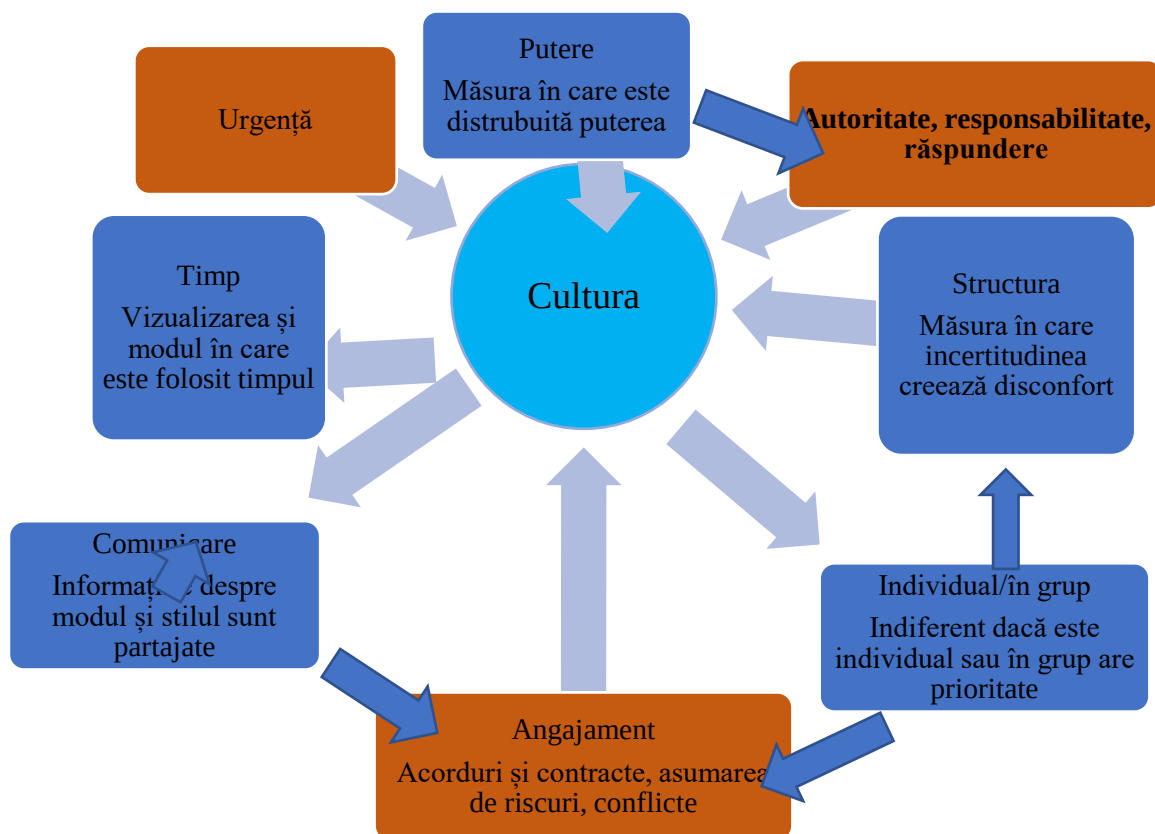

Figura A 1.4. Critical cultural variable model Vonsild (2007) [8]

Bibliografie

1. Hall, E. T. (1976), Beyond Culture, https://www.spps.org/cms/lib/MN01910242/Centricity/Domain/125/iceberg_model_3.pdf (accessed 02.02.2020).
2. Hofstede, G. (1980), Culture's consequences: International differences in work-related values. Sage Publications, Beverly Hills, London).
3. Hall, E. T., Hall, M. R. (1990), Understanding Cultural Diversity, Intercultural Press Inc., London, <http://teaching.up.edu/bus511/xculture/Hall%20and%20Hall%201990,%20ch1.pdf> (accessed 20.02.2020).
4. Trompenaars, F., Hampden-Turner, C. (1993), The Seven Cultures of Capitalism, Piatkus, London).
5. Lewis, R. D. (1996), When Cultures Collide: Leading Across Cultures, Nicholas, Brealey International, Boston.).
6. Source: http://changingminds.org/explanations/culture/lewis_culture.htm (accessed 27.02.2020).
7. (Holden, N. (2002), Cross-cultural management: A knowledge management perspective. Pearson Education, London).
8. Vonsild, S. (2007), Globalisation and multicultural management, Interlink, <https://slideplayer.com/slide/9208162/> (accessed 31.02.2020).

Anexa 2. Referențial valoric al programelor de studii ingineresti

1. Profesorul este necesar să demonstreze integritate prin:
 - exersarea acțiunilor de zi cu zi cu corectitudine, încredere și onestitate;
2. Profesorul este necesar să demonstreze responsabilitate prin:
 - implicarea apriorică și conștientă a răspunderii față de reușita tuturor dimensiunilor demersului didactic;
 - angajarea în activități de dezvoltare profesională continuă și de îmbunătățire a Strategiilor educaționale de predare-învățare-evaluare;
 - colaborarea și cooperarea cu colegii în interesul educării și bunăstării discipolilor.
3. Profesorul este necesar să manifeste obiectivitate și corectitudine prin:
 - asigurarea egalității șanselor și oportunităților;
 - asigurarea unui tratament corect și echitabil;
4. Profesorul este necesar să demonstreze respect și toleranță:
 - fiind tolerant, atent și înțelegător cu colegii, păreri și valorile lor;
 - fiind conștient de faptul că relația cu elevii și părinții acestora este necesar să fie bazată pe respect reciproc și încredere;
 - toleranță față de diferențele între oameni, între opinii, credințe și preferințe intelectuale.
5. Profesorul este necesar să demonstreze creativitate prin:
 - receptivitatea față de experiențele noi, prin implicarea intelectuală, afectivă, psihomotorie și volițională;
 - crearea condițiilor favorabile realizării de produse creatoare, stimularea deciziei originale și eficiente;
 - eficientizarea comunicării pedagogice (mediul educațional);
 - manifestarea optimismului pedagogic;
6. Profesorul este necesar să manifeste diligență profesională prin altruism, pasiune și dedicare.
7. Profesorul este necesar să demonstreze un comportament civic prin:
 - autoexigență în exercitarea profesiei;
 - implicarea în democratizarea societății, în creșterea calității activității didactice și a prestigiului unității/instituției de învățământ, precum și a specialității/domeniului în care lucrează;
 - activitate în interesul public, deschidere către viața comunității;
8. Profesorul este necesar să manifeste empatie prin:
 - capacitatea de cunoaștere a propriilor puncte tari și puncte slabe;
 - dirijarea (conducerea) relațiilor interpersonale;
 - retrăirea stărilor, gândurilor, acțiunilor celui alt de către propria persoană;
 - transpunerea emoțională, acțiunea de activare a unei experiențe, de substituie în trăirile altei persoane prin identificarea afectivă a partenerului, preluarea stării lui de spirit.

Anexa 3. Fișa de observație CARTFIR

Variabile = valori socioculturale	Criterii ale valorilor	Indicatori de măsurare	Niveluri		
			scăzut	mediu	înalt
Cooperare inovativă	• Networking și oportunități profesionale • Inovație în metodele de învățare-predare-evaluare • Proiecte interdisciplinare • Mediu de învățare stimulat și creativ	1. Realizează sarcina colaborativ în grup 2. Manifestă deschidere spre implicare în activități suplimentare de cercetare			
Autodezvoltare/ Autonomie progresivă	• Îmbunătățirea abilităților • Încredere în sine • Decizii informate • Adaptabilitate	1. Asumarea procesului și parcursului decizional 2. Libertatea în acțiuni privind formarea competențelor profesionale			
Responsabilitate etică/morală	• Modelare prin exemplu • Eficientizarea comunicării • Asumarea responsabilității pentru acțiuni • Promovarea corectitudinii	1. Acționează adecvat în raport cu ceilalți colegi 2. Prezintă sarcina de lucru în conformitate cu normele contextului cultural			
Toleranță reflexivă/echidistanță/inofensivă	• Crearea unui mediu deschis promovării culturale • Reducerea prejudecăților • Încurajarea colaborării • Dezvoltarea empatiei	1. Atitudine binevoitoare către colegii de altă naționalitate și religie (valori etnice și religioase) 2. Ascultă atent fără a critica sau întrerupe discuția			
Flexibilitate cognitivă	• Adaptabilitate în procesul de învățare • Rezolvarea problemelor • Promovarea unei mentalități de învățare pe tot parcursul vieții • Reglarea emoțională și gestionarea stresului	1. Adaptare la noi condiții de activitate profesională 2. Deschidere la perspective de abordare complexă a realității culturale			
Integritate profesională	• Construirea încrederii • Responsabilitate academică • Implicare în comunitate • Minimizarea conflictelor.	1. Acționează sincer la interacțiunile cu provocările mediului social 2. Promovează comunicarea deschisă și transparentă			
Respect (atitudine culturală)	• Promovarea diversității • Feedback constructiv • Cultivarea unei culturi a respectului • Încurajarea egalității și echității	1. Oferirea sugestiilor pozitive în elaborarea proiectelor de promovare a patrimoniului 2. Stabilirea de norme care încurajează echitatea și aprecierea, indiferent de poziție sau rol.			

Anexa 4. Fișa interviului

Răspundeți la întrebările adresate cu „da” sau „nu”

Variabile = valori socioculturale	Întrebări (criterii ale valorilor)
Cooperare inovativă	· Credeți în eficiența networking și oportunități profesionale pentru o cooperare inovativă?
	· Favorizează cooperarea inovativă inovația în metodele de învățare-predare-evaluare?
	· Proiecte interdisciplinare au la bază cooperarea inovativă în procesul de lucru?
	· Poate mediul de învățare să fie unul stimulativ și creativ în procesul de cooperare?
Autodezvoltare/Autonomie progresivă	· Este autoeducația un factor cheie în îmbunătățirea abilităților studentului?
	· Credeți că încrederea în sine este crucială pentru succesul academic al unui student?
	· Considerați că analiza critică este esențială pentru luarea unor decizii corecte?
	· Este adaptabilitatea o abilitate necesară într-un mediu educațional dinamic?
Responsabilitate etică/morală	· Considerați că un cadru didactic poate influența comportamentele etice ale studenților prin exemplul propriu?
	· Este important ca profesori și studenți să aibă un canal de comunicare deschis pentru a discuta despre responsabilitatea etică?
	· Considerați că asumarea responsabilității este un element central al educației academice?
	· Considerați că un mediu educațional corect este esențial pentru succesul studenților?
Toleranța reflexivă/echidistantă/inofensivă	· Crearea unui mediu deschis promovării culturale este important în procesul educațional?
	· Este important ca studenții să învețe despre diversitate și inclusivitate pentru a reduce prejudecățile?
	· Considerați că promovarea colaborării interculturale în educație este benefică pentru studenți?
	· Este empatia un element esențial într-un mediu educațional armonios?
Flexibilitate cognitivă	· Este flexibilitatea cognitivă importantă în procesul educațional?
	· Considerați că abilitățile de rezolvare a problemelor sunt fundamentale pentru dezvoltarea flexibilității cognitive?
	· Credeți că promovarea învățării continue sprijină dezvoltarea flexibilității cognitive?

	·Considerați că reglarea emoțională este importantă pentru succesul academic al unui student?
Integritate profesională	·Este încrederea un element fundamental al integrității profesionale?
	·Credeți că responsabilitatea academică este esențială pentru succesul unui student?
	·Este implicarea în comunitate un element important al educației universitare?
	· Considerați că un mediu educațional armonios reduce conflictele?
Respect (atitudine culturală)	· Considerați că promovarea diversității în cadrul universităților ar trebui să fie o prioritate?
	·Este feedback-ul constructiv un instrument eficient în încurajarea respectului între profesori și studenți?
	·Este important ca universitățile să promoveze respectul în relațiile interpersonale?
	· Este important ca toți studenții să aibă acces egal la oportunitățile educaționale oferite de universitate?

Anexa 5._Chestionar de evaluare a strategiilor educaționale de formare și promovare a valorilor
socioculturale

1. Cum calificați sistemul dvs. de valori socioculturale?
 - a. Conforme contemporaneității
 - b. Suficiente
 - c. Incerte
 - d. Fără priorități valorice

2. Apreciați cea mai semnificativă strategie educațională de formare și promovare pentru dvs.
 - a. Resurse culturale (teatru, manifestări culturale, întruniri științifice etc.)
 - b. Resurse curriculare (metode și tehnici didactice active)
 - c. Resurse de divertisment (variate distracții)
 - d. Resurse virtuale (prioritatea utilizării rețelelor de comunicare on-line)

3. Cât de frecvent alegeți independent strategiile educaționale de formare?
 - a. Întotdeauna
 - b. Uneori
 - c. Rareori independent
 - d. Am nevoie mereu de suportul cadrului didactic

4. Relațiile cu cadrul didactic le considerați:
 - a. Foarte bune
 - b. Bune
 - c. Acceptabile
 - d. Problematic

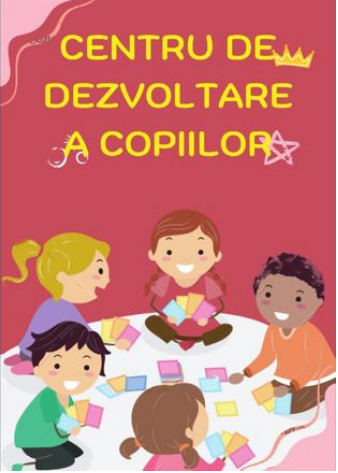
5. Cât de frecvent Vă preocupă autoeducația pentru dezvoltarea personală?
 - a. Întotdeauna
 - b. Suficient de frecvent
 - c. Uneori
 - d. Puțin mă preocupă

6. Vă simțiți responsabil pentru respectarea valorilor socioculturale?
 - a. Întotdeauna
 - b. Suficient de frecvent
 - c. Uneori
 - d. Nu mă simt responsabil

7. Autoapreciați-vă gradul de eficiență personală, integrare socială și fericire
 - a. Înalt
 - b. Mediu
 - c. Sub medie
 - d. Scăzut

Anexa 6. Sarcinile individuale ale etapei de formare a experimentului pedagogic: materialele promoționale și logotipurile organizațiilor necomerciale din Republica Moldova

Nr.	Logotipul	Poster/banner	Flyer
1.			
2.			
3.			

4.	 CENTRU DE DEZVOLTARE A COPIILOR Centru de dezvoltare a copiilor Anenii Noi	 CENTRU DE DEZVOLTARE A COPIILOR	 CENTRU DE DEZVOLTARE A COPIILOR Adresa: Alexandru Suvorov 59, Anenii Noi
5.	 AO Asociația Femelor de Afaceri din mun. Balti TRADITII SANATOASE DIN PATISERIA CREDEM ECO	 CATERING	 CONTACT US +37378638262 - Mobil +3736034640 - WhatsApp Mun. Balti Str. Avram Iancu 42 adrasovad@p@il.ro adriana.abrasov@gmail.com ADRIANA ABRASOV & SANATATEA TRADITII SANATOASE CREDEM ECO
6.	 «Dezvoltarea competentilor IT» RAIONUL CAHUL	Dezvoltarea competentilor IT Cahul	 <title> Dezvoltarea competenților IT </title> Raionul Cahul
7.	 Darul albinelor	DARUL ALBINELOR Alătură-te de lumea albinelor împreună cu noi și descoperă și interesul către tainele apiculturii! Aici poți primi studiile necesare pentru apoi a avea oportunitatea să te angajezi în domeniu! Dacă ești interesat poți să ne contactezi: Adresa: or. Chișinău, str. Hristo Botev 11/1, ap. 58 Email: acsm.moldova@gmail.com Telefon: 0 692 91730	Ce este „Darul Albinelor”? „Darul Albinelor” este o asociație socială creată de către Asociația Copiilor Surzi din Moldova cu suport financiar al Uniunii Europene, voluntarilor din țară și străinătate, Fundației Est-Europene. A început activitatea în 2019 și este angajată în activități sociale, culturale, sportive. Obiectivele sociale: - Crearea de noi oportunități de angajare a tinerilor cu deficiențe de auz din Republica Moldova; - Instruirea și licențierea în domeniul apiculturii a tinerilor cu deficiențe. Darul Albinelor Asociația Copiilor Surzi din Moldova Date de contact: Adresa: or. Chișinău, str. Hristo Botev 11/1, ap. 58 Telefon: 0 692 91730 Email: acsm.moldova@gmail.com Web: www.facebook.com/AsociațiaCopiilorSurzi din Moldova Instagram: @ascm.moldova

8.		 Proiect de INOVA BUISSNES Ce dorim noi să facem? - Atelier de vestimentație - Atelier de îngrijire corporală - Atelier de reciclare	 Avantaje 1. Prezentarea beneficiilor (B) Construirea unui atelier de reciclare poate contribui la reducerea cantității de deșeurilor care ajung în depozitele de gună sau în natură. În plus, activitatea de îngrijire corporală și vestimentație care presupune utilizarea materialelor pot fi o sursă de venituri suplimentare pentru persoanele care produc și distribuie. 2. Creșterea de venituri (B) Activitatea de vestimentație, îngrijire corporală, și reciclare pot fi o sursă importantă de venituri pentru persoanele care produc și distribuie. 3. Îmbunătățirea calității vieții (B) Activitatea de îngrijire corporală și reciclare pot fi o sursă de venituri suplimentare pentru persoanele care produc și distribuie. De ce avem nevoie pentru a înființa acest proiect? 1. Spatiu adecvat (B) Este necesar un spațiu adecvat pentru a desfășura activitatea de reciclare și vestimentație. Acest spațiu trebuie să fie bine iluminat și să aibă acces la apă caldă și aer condiționat. 2. Materiale necesare (B) Este necesar să se achiziționeze materialele necesare pentru activitatea de reciclare și vestimentație. 3. Personal calificat (B) Este necesar să se angajeze personal calificat pentru a desfășura activitatea de reciclare și vestimentație.
----	---	--	--

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnata, Victoria DANILA, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

DANILA Victoria

Semnătura

Data

INFORMAȚII PERSONALE

Danila (Cojocari) Victoria

Chișinău, MD-2045, Republica Moldova

+373 798 88 609

victoriavasilecojocari@yahoo.com
victoriavasiledanila@gmail.com

Sex F | Data nașterii 29/05/1984 | Naționalitate Română

Web of Science Researcher ID: AEF-4812-2022; ORCID 0000-0002-8811-8999

EXPERIENȚĂ DE MUNCĂ

2024-prezent	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării, Direcția Infrastructura calității, consultant principal
2022-2024	Agenția Națională de Cercetare și Dezvoltare, Direcția proiecte inovative, specialist principal
2006-2022	Universitatea Tehnică a Moldovei Lector universitar
2016- prezent	Designer de moda Expert în domeniul textilelor. Dezvoltarea colecțiilor de îmbrăcăminte pentru femei, copii, bărbați Expert în Comisiile de Acreditare ANACEC. Expert confecții textile pentru întreprinderi centru de profil Tehno Textile Hub Soroca din mai 2020-prezent Inventor, modele cu drepturi de autor la AGEPI, OSIIM, HAGA

EDUCAȚIE SI ANTRENAMENT

2023-prezent	Restabilire studii doctorat Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, 531,1 Științe ale educației
2016-2023	Studii doctorale, Universitatea Tehnică Gheorghe. Asachi din Iasi. Doctor în Inginerie Industrială
2008-2013	Studii doctorat pedagogie vocațională Universitatea Tehnică a Moldovei
2007	Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Industrie Ușoară Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Industrie Ușoară, Master Seria AM Nr.011457
2002-2006	Studii de licență Seria AL Nr.0113361 Modelarea și tehnologia țesăturilor confecțiilor din țesături
2013	Pedagogie profesională CRP Diploma Nr. 0010159UTM
2018	Utilizarea mijloacelor de comunicare în educație, Diploma CRP Nr. 000059238

COMPETENTE PERSONALE

Membru al Asociației UNU& UNU România.

Membru al Asociației Inventarului Femeilor din Republica Moldova

Membru al Asociației Tinerilor Antreprenori din Republica Moldova.

Abilități de comunicare; Flexibilitate în abordarea problemelor; Inițiativă; creativitate; Spirit de echipă;

Abilitatea de a lucra cu ceilalți în medii multiculturale în care comunicarea și munca în echipă sunt esențiale, responsabile.

Brevete naționale înregistrate

1- AGEPI nr 1742, 2016

2-AGEPI în prezent în curs de înregistrare în cadrul proiectului de transfer de tehnologie Îmbrăcăminte SMART pentru prematuri cu monitorizare a parametrilor vitali "

Brevete internaționale înregistrate, 2019

1- DM / 203338 (5 modele industriale) Marea Britanie

2- DM / 203338 (5 modele industriale) Romania

Lucrări științifice

- DANILA, V., CURTEZA, A., BALAN, S., VARLAN, M.** Smart clothes for premature babies-interactive training strategies for using the system. In: eLearning and Software for Education Conference: eLSE 2020, Ed. 17, 22-23 aprilie 2021, București. București, România: National Defence University - Carol I Printing House, 2021, Ediția 17, Vol.1, pp. 241-247. ISSN 2066 - 026X. DOI: <https://doi.org/10.12753/2066-026X-21-171>. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/154368

2.2. în reviste din străinătate recunoscute:

- b. **DANILA, V.** Competențe digitale sub aspectul educației socioculturale. Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos” , Nr. 4(71) / 2023 / ISSN 1857-0461 / ISSN 2587-3687, Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/198859
- c. **DANILA (COJOCARI), V.** Formarea tinerilor specialiști în contextul educației durabile în învățământul universitar tehnic bazat pe valori socioculturale. In: Buletinul științific al Universității de Stat ”Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Seria ”Științe Umanistice”, 2024, nr. 2(20), pp. 117-131. ISSN 2345-1866. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/218385
- d. **DANILA, V.** Formarea competențelor socioculturale și influența valorilor asupra educației contemporane, Buletinul științific al Universității de Stat ”Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Seria ”Științe Umanistice”, Nr. 2(18) / 2023 / ISSN 2345-1866 / ISSN 2345-1904. Categoria B. Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/197048
- e. **DANILA, V.** The influence of cultural heritage in the formation of sociocultural values, In: Journal of Social Sciences, 2024, vol. 7, nr. 1, pp. 114-122. ISSN 2587-3490. DOI: [https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7\(1\).09](https://doi.org/10.52326/jss.utm.2024.7(1).09), Categoria B+. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/201824
- f. **DANILA V.** Training of socio-cultural values of university education students based on the concept of sustainable education. Books of abstracts, 19th Romanian Textiles and Leather Conference CORTEP 2024/ Mirela Blaga. - Iași: Performantica, 2024, ISBN 978-630-328-118-6, pp. 108. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/author_articles/62771
- g. **DANILA (COJOCARI), V., SADOVEI, L., CONDRATICOVA, L.** Organizational culture and the system of sociocultural values in university education. In: Актуальні проблеми сучасного дизайну, 25 aprilie 2024, Київ. Київ: 2024, Vol.3, pp. 198-201. ISBN 978-617-7763-37-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/208554
- h. **DANILA V., BALAN, S.** The relationship between the teacher and the student as a way of humanization of the technical higher education. In: TEXTEH: . The future of textiles, Ed. 6, 17-18 octombrie 2013, București. București, România: Certex Publishing House, 2013, Vol. 6, pp. 205-212. ISSN 2068-9101. Proceedings TEXTEH6.pdf (textehconference.ro) Disponibil: https://ibn.idsi.md/en/vizualizare_articol/186663
- i. **DANILA, V., Balan S.,** Implementation of active-participatory methods in training the design engineer from light industry, 2011, Alma Mater, Sibiu, Disponibil: [https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=6K6D2roAAAAJ&citation_for_view=6K6D2roAAAAJ:d1gkVwhDpl0C_Conf_Sibiu_Alma_mater_2011_S3_p2.pdf\(utm.md\)](https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=6K6D2roAAAAJ&citation_for_view=6K6D2roAAAAJ:d1gkVwhDpl0C_Conf_Sibiu_Alma_mater_2011_S3_p2.pdf(utm.md))
- j. **DANILA V.V., CURTEZA A.D., BALAN S.I.** Modern educational technologies integrated into engineering education. New technologies in the educational process and production: Proceedings of the XVIII International Scientific and Technical Conference. / Ed. Bakulina A.A. – Ryazan: Ryaz. Institute (branch) Moscow. floor. University, –2020. – 604 p. ISBN 978-5-00050-034-7, pp. 380-384 (Данила В.В., Куртеза А.Д., Балан С.И. Современные образовательные технологии, интегрированные в инженерное образование. Новые технологии в учебном процессе и производстве: Материалы XVIII Международной научно-технической конференции./ Под ред. Бакулиной А.А. – Рязань: Ряз. ин-т (филиал) Моск. пол. ун-та, –2020. – 604 с. ISBN 978-5-00050-034-7, с.380-384).
- k. **SADOVEI, L., DANILA (COJOCARI), V.** Impactul valoric al ambiției feminine în dezvoltarea societății. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 8, 8-9 februarie 2024, Chișinău. Iași – Chișinău-Lviv: 2024, Ediția 9, pp. 264-266. ISSN 2558 – 894X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/206980
- l. **DANILA (COJOCARI), V., SADOVEI, L.** Revistele de specialitate ca sursă de inspirație la integrarea lucrărilor de artă. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 8, 8-9 februarie 2024, Chișinău. Iași – Chișinău-Lviv: 2024, Ediția 9, pp. 148-149. ISSN 2558 – 894X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/203655
- m. **DANILA, V.,** Implementarea strategiilor inovatoare ce contribuie la dezvoltarea durabilă a studenților. Simpozionului Internațional „Conservarea și Restaurarea Patrimoniului Cultural”, Iași, Editura Doxologia 2023, ISSN 2286-1459 ISSN-L 2286-1459, pp.341-361
- n. **DANILA, V.,** Implementation of innovative strategies that contribute to the sustainable development of students. Simpozionului Internațional „Conservarea și Restaurarea Patrimoniului Cultural”, Iași, 2023, Editura Doxologia 2023, ISSN 2286-1459 ISSN-L 2286-1459, pp.341-361
- o. **DANILA, V., ISCHIMJI, A.** Integrarea elementelor tradiționale în procesul de dezvoltare și promovare a culturii. In: Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine, Ed. 5, 22 februarie 2022, Chișinău. Iași – Chișinău: 2022, Ediția 5, p. 40. ISSN 2558 – 894X. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/173406

Onoruri și premii

- 34 de medalii de aur, argint și bronz la expozițiile internaționale de invenții
- Cel mai bun doctorand 2010, Premiul Senatului UTM, Premii de gradul II, diploma de gradul II.
- Am participat la Topul Inovațiilor 2016, locul 2 la secțiunea Sănătate și Biomedicină.
- Bursă nominală (pe domenii) pentru anul 2011, Bursa „Sergiu Rădăuțanu”
- DANILA Victoria - specialitatea 13.00.08 - teoria și metodologia pregătirii profesionist, anul III, Universitatea Tehnică a Moldovei, Ministerul Educației, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=337479>
- Am participat la concursuri organizate de guvern și instituții universitare.

Experiență în proiecte internaționale Membru de echipă COS-ENTRECOMP-2018-3-01 , tipul acțiunii: COSME-GA, nr: 883564, denumirea acronym: EntreComp Europe Durata: 36 luni. Titlul proiectului: Entrepreneurial Europe (Collaborative Communities Implementing EntreComp), Activitatea: COS-ENTRECOMP-2018-3-01